

ПРОСТОРНИ ПЛАН ГРАДА ПИРОТА

Просторни план Града Пирота (у даљем тексту: План) је урађен на основу Одлуке о изради Просторног плана Града Пирота („Службени лист града Ниша“, бр.24/19 од 02.04.2019. године) у складу са одредбама Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број 72/2009, 81/2009-исправка, 64/2010-одлука УС, 24/2011, 121/2012, 43/13-УС, 50/13-УС, 98/2013-УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон 9/2020) и Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и

урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, број 64/2015), што представља правни основ за израду и доношење Плана.

У претходном временском периоду појавила се потреба за редефинисањем појединих делова грађевинских подручја насеља и садржаја, усклађивањем постојећих планских докумената Града Пирота са измењеним законским и подзаконским актима, као и донетим планским документима вишег реда, а све у циљу постизања рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима и потребама дугорочног социјалног и економског развоја.

Просторни план Града Пирота садржи:

КЊИГА 1:

I Текстуални део Плана:

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

II ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

III ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

II Графички део Плана:

Рефералне карте:

1. Намена простора
2. Мрежа насеља
- 3.1. Саобраћајна инфраструктура
- 3.2. Енергетска инфраструктура
- 3.3. Хидротехника
- 3.4. Електронске комуникације
4. Туризам и заштита простора
5. Карта спровођења

III Уређајне основе насеља

КЊИГА 2:

Аналитичко - документациона основа Плана

Искрено се захваљујем Весни Павићевић, Николи Крунићу и Александру Вучићевићу за непроцењиву помоћ и подршку приликом израде Просторног плана Града Пирота.

Одговорни планер
Славиша Тошић, с.р.
број лиценце: 100
ПП00291 19

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

1. ОПШТИ ДЕО

1.1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Град Пирот се налази у Југоисточној Србији, на тремећи између моравског, тимочког и софијског басена. Представља привредни, културни и административни центар истоименог округа, који чине још и Општине Димитровград, Бабушница и Бела Паланка. Град Пирот се граничи са Општином Димитровград на југоистоку, Општином Бабушница на југозападу, Општином Бела Паланка на северозападу, Општином Књажевац на северу и на североистоку са Републиком Бугарском.

Граница подручја обухваћеног израдом Просторног плана Града Пирота утврђена је Одлуком о изради Просторног плана Града Пирот („Службени лист града Ниша“, бр.24/19). Подручје Просторног плана одређено је површином административног подручја Града Пирота, која у целости обухвата 74 катастарске општине, међу којима је и град Пирот.

Површина планског подручја износи 1232,5 km². Према подацима Савезног пописа становништва и станова из 2011. године у Граду Пироту живи 57 928 становника. У самом граду живи 38 785 становника, а 19 143 становника живи у селима. (табела бр.1)

Табела бр.1 - Насеља на територији Града Пирота, број становника (попис из 2011. године), плански основ, даља планска разрада и површина грађевинског подручја

	Насељено место	Катастарска град	Планска основа	Смернице за даљу планску разраду	Површина грађевинског подручја у На	Бр. становника
1.	Базовик	Базовик	ПП	/	30,66	135
2.	Барје Чифлик	Барје Чифлик	ПП	ПГР	42,55	594
3.	Басара	Басара	ПП	/	4,05	2
4.	Бела	Бела	ПП	/	5	24
5.	Бело Поље	Сопот	ПП	/	34,60	
6.	Бериловац	Бериловац	ПГР	/	/	1838
7.	Беровица	Беровица	ПП	/	5,44	9
8.	Блато	Блато	ПП	/	53,06	578
9.	Брлог	Брлог	ПП	/	10,24	56
10.	Велика Лукања	Велика Лукања	ПП	ПГР	6,56	6
11.	Велики Јовановац	Велики Јовановац	ПП	/	28,45	334
12.	Велики Суводол	Велики Суводол	ПП	/	55,87	401
13.	Велико Село	Велико Село	ПП	/	25,98	277
14.	Височка Ржана	Височка Ржана	ПП	ПГР	23,45	23
15.	Власи	Власи	ПП	ПГР	38,25	42
16.	Војнеговац	Војнеговац	ПП	/	36,64	219
17.	Враниште	Враниште	ПП	/	23,19	103
18.	Г њилан	Г њилан	ПГР	/	/	2520
19.	Горња Држина	Горња Држина	ПП	/	10,28	29
20.	Гостуша	Гостуша	ПП	ПГР	10,30	70
21.	Градашница	Градашница	ПГР	/	/	362
22.	Градиште	Градиште	ПП	/	13,58	73
23.	Добри До	Добри До	ПП	/	19,55	57
24.	Дојкинци	Дојкинци	ПП	ПГР	34,69	176
25.	Држина	Држина	ПП	/	29,19	387
26.	Засковци	Засковци	ПП	/	8,12	46
27.	Извор	Извор	ПГР	/	/	729
28.	Јалботина	Јалботина	ПП	/	17,17	79
29.	Јеловица	Јеловица	ПП	/	12	87
30.	Камик	Камик	ПП	/	13,25	55
31.	Копривштица	Копривштица	ПП	/	9,60	45
32.	Костур	Костур	ПП	/	26,86	241
33.	Крупац	Крупац	ПП	ПГР	68,28	1302
34.	Куманово	Куманово	ПП	/	10,80	8
35.	Мали Јовановац	Мали Јовановац	ПП	/	15,87	119
36.	Мали Суводол	Мали Суводол	ПП	/	35,04	251
37.	Милојковац	Милојковац	ПП	/	2,57	2
38.	Мирковци	Мирковци	ПП	/	6,29	10
39.	Нишор	Нишор	ПП	/	23,26	89
40.	Нови Завој	Нови Завој	ПГР	/	/	1373
41.	Обреновац	Обреновац	ПП	/	11,75	114
42.	Ореовица	Ореовица	ПП	/	13,86	80
43.	Орља	Орља	ПП	/	15,22	40

44.	Осмаково	Осмаково	ПП	/	36.07	100
45.	Паклештица	Паклештица	ПП	/	12.36	32
46.	Пасјач	Пасјач	ПП	/	15.06	13
47.	Петровац	Петровац	ПП	/	36.05	286
48.	Пирот	Пирот-град; Пирот-ван варош	ПГР	/	/	38785
49.	Планиница	Планиница	ПП	/	8.01	7
50.	Покровеник	Покровеник	ПП	/	14.97	57
51.	Пољска Ржана	Пољска Ржана	ПГР	/	/	1276
52.	Понор	Понор	ПП	/	32.22	298
53.	Присјан	Присјан	ПП	/	21.10	79
54.	Рагодеш	Рагодеш	ПП	/	21.59	138
55.	Расница	Расница	ПП	/	26.64	325
56.	Росомач	Росомач	ПП	/	12.65	37
57.	Рсовци	Рсовци	ПП	ПГР	18.18	106
58.	Рудиње	Рудиње	ПП	/	24.92	138
59.	Сиња Г лава	Сиња Г лава	ПП	/	11.82	56
60.	Славиња	Славиња	ПП	/	16.30	39
61.	Сопот	Сопот	ПП	/	20.58	261
62.	Срећковац	Срећковац	ПП	/	24.28	101
63.	Станичење	Станичење	ПП	ПГР	41.29	457
64.	Суково	Суково	ПП	ПГР	76.26	657
65.	Темска	Темска	ПП	ПГР	76.19	719
66.	Топли До	Топли До	ПП	/	15.22	51
67.	Трњана	Трњана	ПП	/	17.46	142
68.	Церев Дел	Церев Дел	ПП	/	6.07	11
69.	Церова	Церова	ПП	/	15.98	104
70.	Црвенчево	Црвенчево	ПП	/	13.55	100
71.	Црноклиште	Црноклиште	ПП	/	31.42	275
72.	Чиниглавци	Чиниглавци	ПП	/	33.47	236
73.	Шугрин	Шугрин	ПП	/	11.50	57
74.	Викенд насеље Врело	Брлог, Јеловица, Височка Ржана	ПП	/	86.29	
75.	Викенд насеље Планинарски Дом	Извор, Добри До	ПП	/	77.67	
76.	Викенд насеље Нови Засковци	Засковци, Топли До	ПП	/	4.98	
77.	Викенд насеље Јерма	Градиште, Суково	ПП	/	12.54	
78.	Викенд насеље Горња Држина	Горња Држина, Суково	ПП	/	5.51	
79.	Викенд насеље Комије	Горња Дрзина	ПП	/	6.55	

Извор: Републички завод за статистику, књига: „Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002. и 2011.“

Ознаке из табеле:	
ПП	Просторни план
ПГР	Важећи План генералне регулације

НАПОМЕНА:

Насеља под редним бројем:

- 6. Бериловац;
- 18. Гњилан;
- 27. Извор;

- 40. Нови Завој;
- 48. Пирот;
- 51. Пољска Ржана

као и викенд насеље „Свети Јован“ плански су обухваћени плановима генералне регулације и исти представљају плански основ за издавање локацијских услова и директно спровођење.

1.2. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

Правни основ за израду Плана представљају: Одлуке о изради Просторног плана Града Пирота („Службени лист града Ниша“, бр.24/19 од 02.04.2019. године; Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број 72/2009, 81/2009-исправка, 64/2010-одлука УС, 24/2011, 121/2012, 43/13-УС, 50/13-УС, 98/2013-УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон и 9/2020); Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, број 32/2019).

Плански основ за израду Просторног плана Града Пирота представљају: Просторни план Републике Србије („Службени гласник РС“, бр.88/10), Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа („Службени гласник РС“, бр.01/13), Просторни план подручја Парка природе и Туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС“, бр.115/08), Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр.86/09, 96/17), Просторни план подручја посебне намене специјалног резервата природе "Јерма" („Службени гласник РС“, број 46/17, 9/19), Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш – Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, број 102/16).

1.3. ОБАВЕЗЕ УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

Просторни план Републике Србије („Службени гласник РС“, бр.88/10)

Просторни план Града Пирота се ослања на Просторни план Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10), који је развој Града Пирота усмерио на развој пољопривредне производње (воћарско-виноградарски и сточарски рејон), са малом концентрацијом индустрије. Предност је дата развоју Старе планине пре свега као туристичке регије, која према овом плану представља подручје изузетних природних вредности, од посебног националног значаја.

У даљем тексту ППРС („Службени гласник РС“, број 88/10) уочавају се следеће основне карактеристике и планска одређења везана за подручје Града Пирота:

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **1. Природа, еколошки развој и заштита, 1.1. Природни ресурси:**

„1.1.1. Пољопривредно земљиште

Територија административне јединице Пирот је већим делом одређена на развој пољопривредне производње, а акценат је стављен на мешовито и пашњачко сточарство у брдском, односно планинском подручју, као и њима комплементарно воћарство односно агро-шумарство. На ужим локалитетима истим Планом је предвиђен развој виноградарства у брдском односно производње органске хране у планинском подручју.

Пољопривредна производња треба бити заснована на унапређеним традиционалним видовима, уз ефикасније ангажовање људских потенцијала и повећање економске ефикасности расположивог земљишта.

1.1.2. Шуме, шумско земљиште и ловна подручја

Основни циљ управљања шумама у шумским подручјима Републике Србије је одрживо (трајно) газдовање шумама, што подразумева управљање и коришћење шума и шумског земљишта на такав начин и у таквом степену, да се очува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума да се доведу на ниво којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе и данашње и будућих генерација, како на локалном, тако и на националном нивоу, водећи рачуна да се при том не угрозе и оштете неки други екосистеми.

Захтеви одрживог управљања могу се испунити само ако се обезбеде одређене претпоставке, а оне обухватају следеће оперативне циљеве:

- унапређење стања шума,
- повећање површина под шумама (пошумљавање),
- задовољавање одговарајућих еколошких, економских и социјалних функција шума,
- међугенерациска и унутаргенерациска равноправност у односу на вишенаменско коришћење шума.

Посебан значај има Стара планина, са значајним комплексом шума и изузетним пејзажним одликама.

Одрживо ловно газдовање је газдовање ресурсима популација дивљачи на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популације дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање еколошких, економских и социјалних функција ловства одржавајући њихов потенцијал ради задовољења потреба и тежњи садашњих и будућих генерација. Оперативни циљеви узгоја дивљачи и развоја ловства су:

- значајно повећање бројности популација ситне дивљачи;
- повећање бројности крупне дивљачи, нарочито аутохтоних и економски највреднијих врста;
- побољшање структуре (полне и старосне) популација крупне дивљачи и побољшање квалитета трофеја;
- очување ретких и угрожених врста ловне дивљачи (дивокоза и др) и остале фауне (соколови, орлови, роде и др).

1.1.3. Воде и водно земљиште

Простор Града Пирота припада Доње-јужноморавском регионалном систему за снабдевање водом. Базни принципи развоја водопривредне инфраструктуре јесу акумулације које се користе вишенаменски, али се предност даје водоснабдевању становнишва. Предност је дата Завојском језеру које представља део Нишавског подсистема за снабдевање становништва водом. Подручје Града припада зони приоритетних изворишта површинских вода уз обавезу примене одговарајућих мера заштите. Дугорочни програмски циљ је враћање квалитета површинских вода у захтеване класе (I, IIa и IIб класа) и посебно је утврђена заштита изворишта водоснабдевања.

1.1.5. Минералне сировине

Основни циљ је строго контролисано, планско, одрживо и економично коришћење минералних сировина и подземних вода, уз адекватне мере заштите, како би се постигла конкурентност на домаћем и светском тржишту.

Да би се то постигло, треба утврдити следеће оперативне циљеве:

- стимулисање детаљних геолошких истраживања и отварања малих погона за експлоатацију, пре свега геолошких ресурса, који се употребљавају као грађевински материјали;
- подршка програмима коришћења техногених сировина, као замене природних материјала;
- спречавање непланског коришћења минералних сировина (нпр. песак и шљунак) и подземних вода;
- систематично искоришћавање термалних и минералних вода, као извора обновљиве енергије и као фактора у развоју бањског туризма.

Енергетски извори и енергетска инфраструктура

Предвиђена је гасификација градова на бази усклађених концепција гасификације и топлификације у сврху задовољења потреба широке потрошње. Планирана је реализација магистралног гасовода МГ-10 Ниш-Димитровград. Посебну пажњу треба посветити развоју и могућностима примене алтернативних извора енергије примерених посматраном подручју (енергија сунца, енергија ветра, биомаса, биогаз) имајући у виду потребу за енергетском ефикасношћу. Град Пирот је сврстан у Јужноморавску зону, као један од погодних локација за изградњу ветроелектрана као и малих хидроелектрана. Такође, посебно је важно смањење конфликта између коришћења енергетских ресурса и заштите животне средине и предузимање одговарајућих мера за санирање негативних последица“.

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **1. Природа, еколошки развој и заштита, 1.3. Биодиверзитет, заштита и одрживо коришћење природног, културног наслеђа, и предела:**

Град Пирот је сврстан у подручја веома очуване (подручје Старе планине са планинским врховима, тешко приступачним теренима и водотоцима I класе) и квалитетне животне средине (шумска подручја, туристичке зоне контролисаног развоја, пољопривредне, воћарске и виноградарске зоне, ливаде, пашњаци, водотоци II класе).

У области заштите природних добара, посебан значај дат је заштити високопланинских подручја (заједно са заштитом изворишта и водотокова прве категорије). Стара планина стављена под заштиту као природно добро од изузетног значаја и сврстана у I категорију заштите као Парк природе. То је међународно значајно подручје за птице (IBA), међународно значајно биљно подручје (IPA) и значајно подручје дневних лептира Европе (РВА). Приоритатна активност је уписивање Старе планине у међународну Рамсарску листу еколошки значајних подручја.

У плану заштите непокретних културних добара Град Пирот је сврстан у културно подручје које ће бити подељено на зоне са различитим степеном заштите и третманом културног наслеђа.

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **2. Становништво, насеља и социјални развој, 2.1. Демографски развој:**

Становништво, насеља и регионална подела

Утврђени су основни циљеви развоја и просторне организације мреже градских центара и подстицање функција оних градова који могу да остваре позитиван утицај на стварање противтеже поларизационим утицајима агломерације Београда и рационалну просторну организацију привредних веза у мрежи насеља.

Нарочито значајан циљ у развоју мреже насеља јесте чвршће и рационално повезивање градова у регионима и макроцелинама.

Систем градских центара и функционалних подручја

У мрежи центара, Пирот је утврђен као функционално урбано подручје регионалног значаја. Функционално подручје Пирота обухвата територије Општине Бабушница, Димитровград и Бела Паланка са популацијом између 50 000 и 100 000 становника. Према концепцији просторне регионализације Србије Град Пирот припада Региону јужне и источне Србије и центар је пиротске области.

Развој сеоских подручја

Приоритет у развоју сеоских подручја има стварање таквих услова развоја који ће активирати потенцијале села и мотивисати становништво на повећање квалитета живљења у тим подручјима као што су побољшање комуналног и социјалног стандарда, стварање друштвено-економских и тржишних услова за развој села, обезбеђивање економске и социјалне сигурности, подизање нивоа услуга јавних служби и њихова доступност становништву сеоских подручја.

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **2. Становништво, насеља и социјални развој, 2.5. Социјални развој и социјална кохезија:**

Јавне службе

Развој јавних служби прилагођаваће се потребама и особеностима локалних заједница. Пирот као регионални и градски центар мора да организује делатности јавних служби тако да задовољи функције оба хијерархијска нивоа.

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **3. Одрживи развој економије, транспорта и инфраструктуре, 3.1. Привреда:**

Град Пирот је индустријски центар средње величине и планирана индустријска зона а према предлогу Министарства економије и регионалног развоја, Националног инвестиционог плана и Регионалне привредне коморе. То укључује и локацију индустрије у Слободној зони Пирот. Такође Планом се предвиђа и планско усмеравање изградње различитих просторних модела индустријског смештаја на коридору X.

У области туризма утврђени су општи и посебни циљеви засновани на концепту регионализације туристичких простора, издвајања транзитних туристичких праваца и насеља са доминантном туристичком функцијом. Пирот је рангиран као град националног туристичког значаја а Стара планина је сврстана у примарне туристичке дестинације, као регионална целина, тј дестинација са комплетном целогодишњом понудом.

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **3. Одрживи развој економије, транспорта и инфраструктуре, 3.2. Одрживи транспорт, мреже и објекти:**

Саобраћај и везе

Тежиште разматрања на нивоу ППРС је на дефинисању основних саобраћајних коридора уз поштовање изграђених коридора. Основу развоја путне мреже чине инфраструктурни коридори са интегрисањем у систем мреже аутопутева Европе.

Предвиђа се модернизација, реконструкција и електрификација постојеће железничке пруге у двоколосечне пруге високе перформансе за мешовити саобраћај, комбиновани транспорт и пројектоване брзине од 160-220km/h.

У поглављу **V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2010 – 2014 – 2020**, у одељку **3. Одрживи развој економије, транспорта и инфраструктуре, 3.3. Одржива техничка инфраструктура:**

Развој и унапређење телекомуникационих система на простору Града реализоваће се са просторно-функционалном територијализацијом Републике, а на основу утврђених планова развоја појединих телекомуникационих оператора. Основни циљеви у овој области су: удвостручити постојећи број телефона, заменити дотрајалу опрему и модернизовати мрежу, изградити међународни систем, изградити нове капацитете (оптички кабли, транспортне мреже), увођење нових услуга и примена нових технологија.

У одељку 3.3.1. Енергетика:

„У области хидроенергетике предвиђа се:

– повећавање инсталисаних снага на више постојећих хидроелектрана (Ђердап 1 и 2, Бајина Башта, Зворник), као и повећање производње доградњом ХЕ Пирот;

– израда инвестиционо-техничке документације и реализација пројеката од стране Електропривреде Србије на постојећим електропривредним акумулацијама и енергетским објектима (МХЕ Пирот),

– изградња средњих и мањих хидроелектрана представља значајан потенцијал за остварење захтева за електричном енергијом, те локације будућих акумулација треба заштити од непланског заузимања простора од стране других корисника до доношења одлуке о почетку градње (Нишава).

У области обновљивих извора предвиђа се изградња објеката обновљивих извора енергије за дистрибуирану производњу електричне енергије, и то:

– топлане и когенеративна постројења на биомасу, комунални и индустријски отпад,

– мале хидроелектране (по Катастру из 1987. године постоје око 860 локација које треба на локалном нивоу проверити, при чему су за већ многе мале ХЕ дате енергетске дозволе);

– соларне електране;

– ветроелектране у блиској будућности се очекују додатни захтеви за енергетским дозволама за изградњу ветроелектрана на просторима који су за такве примене погодни. Као неопходан предуслов изградње ветроелектрана треба предвидети њихово прикључење на преносну мрежу, одговарајућег капацитета. Како се по правилу изградња ових објеката и мрежа одвија на територијама локалних самоуправа, за њихову реализацију је потребно да се израде одговарајући урбанистички планови. Техничко-економске анализе и процене еколошке прихватљивости, као и расположиви капацитети преносне и дистрибутивне мреже ће одредити приоритете у овој области са отвореним ризицима које имају инвеститори у развоју пројеката.“

У одељку 3.3.3.Коришћење обновљивих извора енергије:

„Потенцијал – Потенцијал малих водотокова, на којима се могу градити МХЕ, износи око 0,6 Мтен или 14% од укупног потенцијала обновљивих извора у Републици Србији. Искоришћењем укупног енергетског потенцијала малих хидроелектрана могуће је произвести око 4,7% од укупне производње електричне енергије у Републици Србији и око 15% производње електричне енергије у хидроелектранама.

Просторни распоред – Под појмом мала хидроелектрана, према Закону о енергетици, подразумева се хидроелектрана снаге до 10 MW. МХЕ су погодне, како за снабдевање електричном енергијом изолованих потрошача, тако и за развој неких других грана, нпр. туризма. Већина планина у Републици Србији је релативно богата водом, са рекама које на кратким деоницама остварују велике падове, чиме се стичу повољни услови за њихово енергетско коришћење. У Републици Србији је идентификовано 856 локација за изградњу малих хидроелектрана, док је у Катастру малих хидроелектрана само у АП Војводини обрађено још 13 локација. Међутим, подаци из Катастра малих хидроелектрана често не одговарају стварном стању на терену и не би их требало стриктно примењивати у данашњим условима без техно-економске и посебно еколошке евалуације решења и сагласно оптималном коришћењу расположивог потенцијала водотока. Услед значајног протока времена од израде ових катастарских и насталих промена у простору и хидрологији, исти се могу користити као документациона подлога за припрему изградње МХЕ уз неопходност претходне провере стања у простору и хидрологији.

Настављају се припремни радови за реализацију пројекта МХЕ у сливу Нишаве. Мале хидроелектране, нису еколошки прихватљиве на деловима заштићених подручја са режимом заштите I и II степена што треба имати у виду као један од критеријума приликом ревизије локација малих хидроелектрана и проглашења заштићених подручја.

У наредном периоду ће се наставити детаљна ревизија локација предвиђених Катастром малих хидроелектрана инсталисане снаге изнад 600 kW како би се направила прецизнија листа изводљивих локација и створила боља планска основа за коришћење овог обновљивог извора.

Плански основ за изградњу малих хидроелектрана се обезбеђује директном применом просторних планова јединица локалне самоуправе и просторних планова подручја посебне намене, на начин да се правилима уређења и грађења за делове територије за које није предвиђена израда урбанистичког плана прописује да се на водотоцима у обухвату плана дозвољава изградња малих хидроелектрана и издавање урбанистичких аката за изградњу малих хидроелектрана на основу техничке документације израђене од стране овлашћеног пројектанта уз прибављање услова заштите природе и услова водопривреде и неугрожавања осталих корисника простора.

Мале хидроелектране се могу градити и на пољопривредном земљишту, уз претходно прибављену сагласност министарства надлежног за послове пољопривреде.“

Стратешки приоритети у области обновљивих извора енергије до 2014. године су следећи:

– израда студије просторног размештаја ветроелектрана у Републици Србији;

– израда студије просторног размештаја МХЕ у Републици Србији;

– израда студије просторне расподеле, услова за градњу и анализа могућности примене енергија сунца на територији Републике Србије;

– израда енергетских биланса и биланса обновљивих извора енергије по регионима, посебно оних у којима постоје потенцијали обновљивих извора – хидро, биомаса, ветар, геотермална енергија, енергија сунца.

Социјални оквир – поред природних и створених услова, од великог значаја су и друштвени фактори, који могу утицати на повећано коришћење ОИЕ. Да би се обновљива енергија прихватила на ширем плану потребно је спроводити бројне акције које су усмерене ка јавности кроз програме перманентне едукације. Циљ је да се на широком плану прихвати идеја о предностима примене ОИЕ у Републици Србији (економске, еколошке, енергетске и друге предности).“

У поглављу I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ, одељку 2. Обухват и опис граница подручја Просторног Плана:

„Обухват подручја Просторног плана се са североистока граничи Зајечарским, са севера Поморавским, са запада Расинским, са југозапада Косовскомитровачким и Косовским, са југа Јабланичким управним округом, док се са истока и југоистока граничи са Републиком Бугарском. Просторни план обухвата целе територије управних округа:

1. Нишавски управни округ
2. Топлички управни округ
3. Пиротски управни округ (Општине Бела Паланка, Бабушница, Димитровград и Град Пирот), површине 2.761 km².

У поглављу III Општи циљеви регионалног просторног развоја:

„Општи циљеви развоја и уређења простора подручја Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа јесу:
– одговорно управљање развојем, уређењем и заштитом простора у складу са реалним потенцијалима и ограничењима природних и створених вредности и дугорочним потребама економског и социјалног развоја и заштите животне средине; оптимално коришћење природних ресурса, природне баштине и културног наслеђа;

– уравнотежен развој на интрарегионалном и интеррегионалном нивоу, подстицање развоја (пољопривреде, туризма, индустрије, енергетике и инфраструктуре), повећање доступности подручја (планинских и периферних делова) и иницирање трансграничних програма за програнична подручја;

– унапређење квалитета живота и стварање услова за демографску обнову, задржавање и подстицање насељавања и повратка становништва, посебно у економски заосталим руралним пределима и центрима, инвестирањем у изградњу, обнављање и одржавање инфраструктуре, јавних служби и услуга, очувањем и унапређењем природног и културног наслеђа, развојем економски исплативих и статусно привлачних активности“.

У поглављу II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ, И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА, у одељку Циљеви развоја по појединим областима:

„Основни и оперативни (посебни) циљеви просторног развоја по тематским областима подручја Просторног плана јесу:

4.1. Пољопривреда

Основни дугорочни циљ у области пољопривреде јесте заштита пољопривредног земљишта кроз очување екосистемских, економских, социокултурних и других важних функција земљишта као интегралног природног ресурса.

Овај општи циљ обухвата следеће посебне циљеве: побољшање квалитета ваздуха, воде, земљишта и природних предела; спречавање даље деградације земљишта; очување и повећање плодности пољопривредног земљишта уз побољшање постојећих и развој нових хидротехничких, агротехничких мера, посебно на теренима без већих рељефних ограничења за интензивирање пољопривредне производње; на подручјима заштићених природних и културно-историјских добара успоставити посебне режиме коришћења пољопривредног земљишта; поновно оживљавање традиционалних винограда, са циљем очувања њихових пејзажних, економских и туристичких вредности и иницирање подршке опстанку и повећање величине породичних пољопривредних газдинстава како у планинским, тако и на другим теренима, уз промовисање мултифункционалне улоге породичних пољопривредних газдинстава.

4.2. Шумарство и ловство

Основни циљ јесте заштита и одрживо газдовање шумама и шумским земљиштем као добром од општег интереса, на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује њихова производна способност, биолошка разноврсност, способност обнављања и виталност и унапређује њихов потенцијал за ублажавање климатских промена, као и њихова економска, еколошка и социјална функција, а да се при томе не причињава штета околним екосистемима. Општи интерес подразумева очување, заштиту и унапређење стања шума, коришћење свих потенцијала шума и њихових функција и подизање нових шума у циљу постизања оптималне шумовитости, просторног распореда и структуре шумског фонда.

Основни циљ заштите дивљачи и развоја ловства јесте обезбеђивање одрживог газдовања популацијама дивљачи и њихових станишта на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популација дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање економских, еколошких и социјалних функција ловства. Посебни циљеви јесу: значајно повећање бројности популације ситне и крупне дивљачи; побољшање структуре (полне и старосне) популације крупне дивљачи и квалитета трофеја; очување ретких и угрожених врста ловне дивљачи и остале фауне; рационално коришћење популације осталих врста ловостајем заштићене дивљачи; и очување и унапређивање трајно заштићених врста дивљачи.

4.3. Геолошки ресурси

Основни циљеви одрживог коришћења минерално-сировинских потенцијала на територији Регионалног просторног плана јесу: оптимално коришћење расположиве минерално-сировинске базе повећањем производње угља, грађевинско-техничког камена, цементних сировина, кварцних сировина (пескови, пешчари), минералних, термалних и термоминералних вода и др. минералних сировина; производно активирање истражених лежишта злата, бакра, олова и цинка; развој додатних производних објеката за прераду произведених минералних сировина (природних грађевинских материјала и др.); отварање затворених рудника уколико је то оправдано са економског и еколошког становишта; ре-инжењеринг и побољшање техничко-технолошке и кадровске опремљености рудника; примена принципа ВАТ (Best available technology) при реконструкцији постојећих и отварању нових производних погона уз максимално поштовање мера заштите животне средине; повећање степена геолошко-металогенетске истражености са основним циљем да се активирају нова лежишта минералних сировина, уз убрзање процедуре за давање концесија и стимулисање домаћих инвеститора да истражују, отварају нове руднике и прерађивачка предузећа; повећање коришћења хидрогеотермалне енергије.

4.4. Становништво

Основни циљеви развоја демографског потенцијала су: заустављање даљег смањења броја становника и равномеран размештај становништва на читавој територији.

Планска решења је потребно дефинисати на начин да допринесу остваривању следећих циљева у демографском развоју, и то: побољшање старосне структуре становништва; смањење негативног природног прираштаја; смањивање миграција село-град и задржавање младог становништва, посебно у сеоским подручјима; подизање образовне структуре становништва и смањење броја неписмених; перманентно смањивање незапослености; побољшање социјалне и здравствене заштите становништва.

4.5. Мрежа насеља

Основни циљ у развоју мреже насеља, представља спровођење доследне политике полицентризма и децентрализације, уз подршку полицентричном развоју подручја и јачању улоге средњих и малих урбаних центара.

Посебни циљеви развоја мреже насеља јесу: Развој регионалних функција Пирота и Прокупља (привредних, јавно-социјалних, развојно-управљачких, информационих, научно-истраживачких, културних и др); континуирано реструктурирање и технолошко унапређивање секундарних делатности у урбаним и општинским центрима уз истовремени развој терцијарних делатности и селективну децентрализацију тих делатности у субопштинске и друге мање урбане или руралне центре на подручју града, како би се, у технолошко-производном смислу, обезбедила територијално-хоризонтална и технолошко-вертикална комплементарност и компатибилност урбане и руралне економије; модернизација и развој пољопривреде и допунских активности (туризам, мала и средња предузећа, микробизнис) развијати у функцији задржавања млађег дела контингента радне снаге и подстицање повратка дела незапослене радне снаге из урбаних и општинских центара на пољопривредна газдинства (фармерско сточарство, укрупњавање поседа, органска пољопривреда); побољшање квалитета мреже путева и развој јавног саобраћаја како би се становништву са подручја града омогућила боља доступност центрима у мрежи насеља; усклађивање мрежа објеката и услуга јавносоцијалне инфраструктуре са функцијама центара у мрежи насеља и размештајем корисника; унапређење и развој јавносоцијалне инфраструктуре центара у мрежи насеља и обезбеђење стимулације за развој одговарајуће руралне инфраструктуре; подстицање и усмеравање социоекономске трансформације сеоских насеља дифузијом информација, знања и вештина у рурална подручја; подстицање и реконструкције стамбених и других објеката и уређење јавних простора у сеоским насељима ради побољшања квалитета живота, очувања насеља, културних предела и аутентичних вредности подручја; санација, ограничена и контролисана изградња приградских насеља и насеобинских целина у коридорима јавних путева.

4.6. Јавне службе

Основни циљеви развоја јавних служби су: размештај јавних служби у функцији равноправног остваривања потреба становништва и обезбеђивања просторне доступности; остваривање социјалних и културних права свих грађана загарантованих Уставом Републике Србије; избор модалитета јавних служби према специфичним потенцијалима и могућностима појединих делова планског подручја, као и потребама локалних заједница; обезбеђивање потребних просторних, техничких и кадровских услова планираних капацитета уз коришћење и ревитализацију постојећих; обезбеђивање услова за актуелизацију јавних услуга и увођење нових.

4.7. Привредни и економски развој

Принципи просторне организације привреде/индустрије и развоја су: просторно-планске одлуке засноване на јачању конкурентности, атрактивности простора града за самосталне домаће инвестиције и домаћа улагања; инклузивност – антиципирање и партиципација широког круга актера и грађана у креирању и управљању променама у домену економије и социјалног развоја; хоризонтална и вертикална интегрисаност (кластерско умрежавање); економско-тржишна оправданост и рентабилност појединачних програма; просторно-еколошка усклађеност; социјална прихватљивост локације; полицентричност и територијална кохезија ради смањења просторних неравномерности; локационо-еколошка селективност у алокацији производних погона; локациона компатибилност програма; мешовите намене за различите активности; енергетска ефикасност; еколошко-просторна предострожност

у избору програма; одрживост у планирању, уређењу и коришћењу зона; поступност у примени принципа одрживог развоја; заустављање прекомерног ширења индустријских локалитета на рачун квалитетног пољопривредног земљишта; начела корпоративне социјалне и еколошке одговорности.

4.8.Туризам

Развој туризма, организација и уређење туристичких и рекреативних простора засниваће се на следећим основним циљевима: увођење и поштовање принципа одрживог развоја у туризму, првенствено у погледу рационалног коришћења природних ресурса и очувања, заштите и унапређења природе, природног и културног наслеђа и животне средине; комплексна валоризација природних и створених туристичких потенцијала, регионално диференцираних по вредности и садржају, у складу са трендовима светске и домаће тражње, стандардима међународног тржишта и социо-економским интересима Републике и локалних средина; организовање садржајно заокружене и регионално интегрисане понуде дестинација и комплекса, који садрже препознатљиве мотиве и омогућавају афирмисање нових производа домаће и иностране туристичке тражње, уз интегрисање развоја туризма са комплементарним активностима; подстицање развоја туристичких подручја са најповољнијим условима за максимално продужење туристичке сезоне, повећање степена искоришћености капацитета туристичке понуде и социо-економских ефеката туризма;

4.9.Саобраћај

Општи циљеви су: на регионалном нивоу, искоришћавање предности географског положаја Региона мреже европских коридора, реализацијом функционалне и ефикасне саобраћајне инфраструктуре која омогућава повезивање са европском мрежом путева и на локалном нивоу, заустављање даљег пропадања постојеће саобраћајне инфраструктуре и погоршавања услова превоза путника и роба и формирање ваљане основе за развој саобраћајног система у будућности.

Посебни циљеви су: укључење Региона у европски транспортни систем путног и железничког саобраћаја и испуњење техничких и технолошких захтева које он поставља; укључивање подручја просторног плана у систем европских путева Е-75 и Е-80; валоризација саобраћајног и геостратешког положаја; развој и подизање квалитета регионалне и локалне путне мреже; оптимално повезивање општинских путева са мрежом државних путева на територији Региона, поготову са општинским центрима; рехабилитација, ревитализација и реконструкција општинских путева и саобраћајних објеката; изградња, рехабилитација, ревитализација и реконструкција пешачког и бициклистичког саобраћаја, првенствено у општинским центрима и центрима заједнице насеља; подизање на виши ниво услуга и повећање безбедности у саобраћају; смањење штетних утицаја саобраћаја на животну средину; функционално и саобраћајно повезивање подручја са потенцијалним коридором пловног пута (Рајна–Мајна–Дунав–Морава–Вардар–АХИОС).

4.10.Водопривреда

Основни циљ у области развоја водопривредне инфраструктуре је коришћење, уређење и заштита водног потенцијала на подручју Региона.

4.11.Енергетика

Основни циљ развоја је сигурно, редовно, квалитетно и поуздано снабдевање енергијом и енергентима свих потрошача у захвату просторног плана, као и стварање услова за поуздан и безбедан рад и одрживи развој енергетских система. Због тога је неопходно и усклађивање рада и развоја енергетских производних система са потребама сектора потрошње енергије, као и рационализација потрошње свих видова енергије.

4.12.Електроенергетске комуникације

Основни циљ у области фиксне телефоније је да у наредном периоду њена организација (архитектура) треба да се прилагођава најновијим технолошким решењима, тј. технологијама које ће се примењивати у појединим деловима мреже, а то су: комутациони системи (чворови): комутација кола и комутација пакета; транспортна мрежа: оптички каблови и системи преноса, NGN мултисервисни уређаји итд; приступна мрежа: xDSL уређаји, MSAN, оптички и бакарни каблови; и изградња технички квалитетне и поуздане телекомуникационе мреже, којом ће се постићи густина од 45–50 телефонских прикључака на 100 становника. Основни циљ мобилних телекомуникација у Србији у наредном периоду је повећање процента територије и процента становништва који су покривени услугама мобилних телекомуникација, повећање квалитета услуга мобилних телекомуникација и повећање асортимана корисничких услуга.

4.13.Комунална инфраструктура

Основни циљеви развоја комуналне инфраструктуре су: заустављање тренда просторне дисперзије депонија дуж путева, речних токова и у близини сеоских и градских насеља реализацијом регионалних санитарних депонија за Нишавски и Топлички управни округ; затварање и санција постојећих несанитарних депонија (1–3 године након затварања) и рекултивација земљишта ради привођења новим наменама; установљавање децентрализованог управљања отпадом у сеоским насељима; изградња трансфер станица и рециклажних дворишта на територији

Просторног плана; преусмеравање опасног отпада на централно регионално складиште опасног отпада на територији Нишавског управног округа; уређење и комунално опремање градских и сеоских гробаља и проширивање постојећих капацитета гробаља; и др.

4.14. и 4.15. Природне вредности и непокретна културна добра

Основни циљеви заштите природних вредности јесу: очување станишта и просторно ширење популација ретких, угрожених и критично угрожених биљних и животињских врста; заштита популација угрожених, ретких и у другом погледу значајних врста дивље флоре и фауне; идентификација станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне по програму НАТУРА 2000; установљивање подручја према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, број 102/10); одржање екосистемске разноврсности; очување и обнављање старих сорти биљних култура и раса домаћих животиња;

Основни циљ је заштита и укључивање непокретних културних добара у савремене друштвене процесе на основу методологије активне конзервације уз обједињавање презентације природне и културне баштине чиме се формира јединствена и препознатљива целина као предуслов за промоцију постојећих и креирање нових вредности простора у контексту одрживог развоја, како са туристичког, тако и са конзерваторског аспекта.

4.16. Животна средина и предели

Да би се очували и унапредили сви сегменти животне средине, потребно је увести савремене принципе очувања квалитета ваздуха, вода, земљишта, рационалног коришћења природних ресурса и правилног управљања отпадом.

Циљеви који се односе на очување квалитета животне средине и предела су следећи: очување квалитета ваздуха, смањење емисије загађујућих материја из постојећих и спречавање настанка нових загађивача; довођење водотокова у захтевану класу; обезбеђивање доброг квалитета подземних вода; развијање капацитета „чистих” индустрија са вишим степеном финализације, малим специфичним утрощцима воде по јединици производа или уз примену рецикулације воде у технолошким процесима и са малим ефлуентним оптерећењем; и др.

4.17. Одбрана земље и ванредне ситуације

У функцији одбране земље и заштите од елементарних непогода издвајају се следећи задаци и циљеви: око простора од посебног значаја за одбрану земље (перспективних војних комплекса) успоставити зоне просторне заштите; за оне објекте и комплексе који нису од значаја за ВС (неперспективни), извршити пренамену уз дефинисање правила коришћења; дуж граничног појаса према Бугарској и у Копненој зони безбедности, дефинисати услове (правила) уређења; у случају урушавања објеката и већих ратних разарања обезбедити саобраћајну приступачност и мобилност подручја, са алтернативним саобраћајним правцима, без могућности запречавања; у случају елементарних непогода стриктно дефинисати мере заштите и спасавања становништва, културних добара, животне средине и осталих створених вредности; на нивоу локалних самоуправа израдити планове за одбрану од бујичних поплава; успоставити информатичку базу за потребе планирања и управљања активностима у ванредним ситуацијама; и др“.

У поглављу IV СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА, ПОТЕНЦИЈАЛИ, ОГРАНИЧЕЊА, SWOT АНАЛИЗА, у одељку 4.4. Инфраструктурни системи:

„4.4.3. Енергетика

Потенцијали у енергетској инфраструктури представљају могућности за рационализацију потрошње, смањење губитака у преносу и дистрибуцији електроенергије, повећање енергетске ефикасности, коришћење обновљивих извора енергије. Хидроенергетски потенцијал првенствено представља ХЕ „Завој” која се у енергетском систему Србије користи као „вршна” електрана, али и мале хидроелектране (МХЕ) јер је на водотоцима регистровано 138 потенцијалних локација малих хидроелектрана са укупном инсталисаном снагом од око 90 MW и производњом од око 500 GWh“.

У поглављу V ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА, у одељку 5.3. Енергетска инфраструктура:

„На основу података из „Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП” из 1987 године, а који су за потребе ЈП ЗЕПС израдили „Енергопројект-Хидроинжињеринг” и Институт „Јарослав Черни” на подручју плана предвиђена је могућност изградње 138 малих хидроелектрана и то:

Општина/ град	Укупно МХЕ	Укупна инстал. снага (kW)	Укупна год. Производња (MWh)
Пирот	40	25.925	124.025

Поред наведених потенцијалних локација за изградњу малих хидроелектрана могуће су и друге локације уколико задовољавају одређене услове на основу хидролошких мерења и прорачуна енергетских ефеката, у складу

са смерницама Просторног плана Србије, Водопривредне основе Србије, одговарајућих стратегија и планова за изградњу малих хидроелектрана (у даљем тексту: МХЕ).

Повезивање планираних МХЕ на електроенергетски систем вршиће се генерално на 10 кВ мрежу, и имаће првенствено локални значај.

Међутим, подаци из катастра малих хидроелектрана често не одговарају у потпуности стварном стању на терену и не би их требало стриктно примењивати у данашњим условима без техно-економске и еколошке евалуације решења, као и расположивог потенцијала водотока.

Након ревизије списка МХЕ добиће се прецизније локације и створити бољи предуслови за даљу реализацију ових пројеката.

Планиране активности везане за развој МХЕ реализоваће се у више фаза. Испитаће се могућност изградње малих хидроелектрана на већ постојећим хидроелектранама (Завој, Пирот) чиме ће се повећати степен искоришћења при производњи електричне енергије, што је један од основних услова повећања енергетске ефикасности. Планира се и већа активност на изградњи нових МХЕ на водотоковима (Тигар, Бањица), у складу са локацијама из из „Катастра малих хидроелектрана на територији СР Србије ван САП”.

Просечна годишња вредност енергије сунчевог зрачења за територију која се налази у захвату плана износи од 4 до 4.2 $\text{kWh/m}^2/\text{дан}$ (хоризонтална мерна површина), а вредности се крећу и изнад 4.8 $\text{kWh/m}^2/\text{дан}$ (мерна површина под углом 30о према југу) тако да подручје плана спада у подручја повољна за експлоатацију енергије сунца.

Неопходно је урадити студије, техноекономске анализе и мерења које ће показати исплативост великих инвестиција у овај вид обновљивих извора енергије и најповољније локације за изградњу у захвату просторног плана. Коришћење соларних колектора за добијање санитарне топле воде у домаћинствима, пословним и индустријским објектима, као и грејање пластеника у пољопривреди је један од начина једноставног и ефикасног коришћења енергије сунца.

Коришћење ветра као алтернативног извора енергије условљено је пре свега снагом ветра у подручју обухваћеном границама просторног плана, али и локацији и економској исплативости транспорта те енергије до потрошача. Количина енергије у највећој мери зависи од брзине ветра, али и од правца ветра и надморске висине.

Потребно је извршити детаљна мерења интензитета ветра и урадити студије које ће показати евентуалну исплативост изградње ветрогенератора, као и најповољније локације за изградњу у захвату плана, у оквиру којих ће се извршити избор микролокација. Као неопходан предуслов изградње ветроелектрана треба предвидети њихово прикључење на преносну мрежу, одговарајућег капацитета. У случају градње ветропаркова веће снаге потребно је изградити одговарајуће далеководне 110 кВ за њихово прикључење на преносну електроенергетску мрежу.

Биомаса представља биоразградив део производа и остатака у пољопривреди (биљне и животињске супстанце), отпада и остатака у шимарству, као и биоразградиви део градског и индустријског отпада. Подразумева се да ови отпади не садрже штетне и опасне материје у себи.

Због трошкова транспорта биомасу на овом простору треба користити углавном у непосредној близини настанка ових сировина ради задовољавања енергетских потреба објеката пољопривредне производње.

Критеријуме енергетске ефикасности треба уважити код пројектовања и избора опреме постројења, а касније и приликом коришћења и одржавања свих објеката ОИЕ.

Неадекватна изолованост стамбених и других објеката, као и лош квалитет грађевинске столарије (врата и прозора) утичу на неефикасну потрошњу електричне и топлотне енергије. Потребно је повећање енергетске ефикасности у секторима зградарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга.

Неопходно је сагледати потрошњу енергије у свим аспектима на подручју просторног плана и предузети мере за већу енергетску ефикасност и мању потрошњу енергената. Као стимуланс, потребно је увести подстицајне мере за индустрију и становништво за примену мера енергетске ефикасности. Пре свега, неопходно је унапређење енергетске ефикасности у производњи и транспорту електричне, али и сваког другог вида енергије.

Потребно је радити на процесу гасификације потрошача у захвату плана, чиме ће се смањити потрошња фосилних горива и девастација шума, као и смањити потрошња електричне енергије за грејање.

Неопходно је доношење техничких прописа и стандарда везаних за економску ефикасност на регионалном и општинском нивоу, као и економске мере на свим нивоима, пре свега подстицајне (субвенције, порези). Потребно је обезбедити податке о тренутном стању, како би се могло кренути у дефинисање стратегија, решавање проблема и штедњу енергије, а база података би омогућила праћење напретка у свим областима.“

У поглављу **IV ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА**, у одељку **2. Смернице за израду планских докумената и друге развојне документације, 2.1. Доношење просторних и урбанистичких планова:**

„На подручју Регионалног просторног плана делимично су захваћени следећи просторни планови посебне намене: Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије „Стара планина” („Службени гласник РС”, број 115/08), док је у целости захват Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС”, бр. 83/03, 41/06 и 86/09).

Наведени просторни планови су усклађени са овим просторним планом и могу се примењивати у целости.

На основу овог плана, потребно је донети или ускладити (већ донете), следеће просторне планове: Просторни план подручја посебне намене специјалног резервата природе „Јерма” (који би обухватао акумулацију „Одоровци”, Звонце са Звоначком бањом и клисуру Јерме и створио основ за трансграничну сарадњу са Републиком Бугарском), Просторне планове јединица локалних самоуправа: (Пирот - на територији Пиротског управног округа).

Разраду овог просторног плана и наведених просторних планова подручја посебне намене на нивоу урбанистичког плана утврдиће, у координацији, Републичка агенција за просторно планирање, јединице локалне самоуправе и надлежна министарства, а посебно: за грађевинска подручја места за одмор и комплексе скијалишта на Старој планини; Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе и Министарство природних ресурса,

рударства и просторног планирања; за делове уже зоне санитарне заштите водоакмулација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде; за трасе инфраструктурних система са пратећим објектима, Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине, Министарство саобраћаја и Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања.

У складу са одредбама Закона о планирању и изградњи надлежне скупштине обухваћених општина/градова ускладиће у целисти просторне планове јединица локалне самоуправе општине/града за територије својих општина/градова са планским концепцијама, решењима и пропозицијама овог просторног плана у законом утврђеном року. До усклађивања, важећи просторни и урбанистички планови се могу примењивати у деловима који нису у супротности са планским концепцијама, решењима и смерницама Просторног плана.

Чланом 5. став 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10) и Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-други закон, 72/09-други закон и 43/11 УС), чл. 35. и 36., прописана је обавеза израде стратешке процене утицаја на животну средину за просторне планове. Обавезна је израда стратешких процена за следеће просторне планове: (Просторни планови јединица локалних самоуправа: (град Пирот - на територији Пиротског управног округа).

За остале урбанистичке планове одлука о приступању или не приступању изради стратешке процене доноси се у складу са одредбама из чл. 5, 6. и 9. Закона о стратешкој процени утицаја, уколико се конкретним планом успоставља оквир за одобравање будућих развојних пројеката за које је прописана обавеза процене утицаја на животну средину, односно да се може тражити процена утицаја на животну средину када се налазе у обухвату заштићеног подручја и планираних за заштиту природних вредности, односно ако се на другом обухваћеном подручју планирају два или више пројеката обухваћених Уредбом о пројектима за које се израђује студија о процени утицаја на животну средину.

На локалном нивоу, за планове мањих просторних обима одлука о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана ако постоји могућност појаве значајних утицаја, што се утврђује према критеријумима датим у Прилогу 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину“.

У поглављу 3. ПРИОРИТЕТИ И СТРАТЕШКО РАЗВОЈНИ ПРОЈЕКТИ ПРВЕ ЕТАПЕ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА, у одељку 9. Енергетика:

„Припрема и почетак коришћења ОИЕ: изградња малих хидроелектрана на већ постојећим хидроелектранама (Завој, Пирот) и активности на изградњи нових МХЕ на водотоковима (Тигар, Бањица); ревизија списка локација МХЕ предвиђених Катастром малих хидроелектрана; припремне активности за изградњу ветроелектрана, пре свега испитивање потенцијалних локација на обронцима Старе Планине, као и израда студија просторног размештаја и потенцијалних локација ветроелектрана (ветропаркова) са њиховим потенцијалима, капацитетима и интеграцијама у електроенергетски систем на територији плана; израда студија просторног размештаја, потенцијалних локација и могућности коришћења енергије сунца са потенцијалима и начинима експлоатације и интеграције у енергетски систем (соларне електране, загревање воде итд.); израда студија о могућности коришћења биомасе и других капацитета ОИЕ локалног карактера; доношење законске регулативе, техничких прописа и стандарда везаних за економску ефикасност на регионалном и општинском нивоу, као и подстицајних мера на свим нивоима.

Учесници у имплементацији: министарства надлежна за енергетику, заштиту животне средине и водопривреду; органи управљања обухваћених општина /града; ЈП “ Електомрежа Србије”; ЈП „Електропривреда Србије”; ДП „Југоисток” Ниш са припадајућим ЕД; ХЕПС „Завој”; ЈП „Србијагас”; „Југоросгас”; „НИС”; и други актери у јавном и приватном сектору“.

Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС“, бр.115/08)

У даљем тексту Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС“, бр.115/08).

У поглављу I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ, одељку 1. Положај, просторни обухват и границе просторног плана, 1. Положај:

„Подручје Парка природе и Туристичке регије Стара планина обухвата делове територије Општине Димитровград и Града Пирота (Пиротски округ) и Зајечар и Књажевац (Тимочки округ)“.

У поглављу I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ, одељку 1. Положај, просторни обухват и границе просторног плана, 1.2. Обухват и границе подручја Просторног плана:

„Подручје Просторног плана обухвата укупну површину од око 1.541,9 km² на деловима територије:

- Општине Пирот (32 КО) и то: целе КО Басара, Бела, Бериловац, Брлог, Велика Лукања, Градашница, Височка Ржана, Гостуша, Добри До, Дојкинци, Засковци, Нови Завој, Извор, Јеловица, Копрившtica, Мала Лукања, Мирковци, Ореовица, Паклештица, Пирот – град, Пирот – ван вароши, Покревеник, Пољска Ржана, Росомач, Рсовци, Рудиње, Славиња, Темска, Топли До, Церова и Шугрин“.

У поглављу **III ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНОИАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА**, одељку **2. Зштита и коришћење природних ресурса, 2.1. Коришћење пољопривредног земљишта:**

„2.1.2. Развој пољопривреде

Основну поставку плана развоја пољопривреде представља искоришћавање компаративних погодности подручја Просторног плана за производњу квалитетних пољопривредно-прехранбених производа, посебних одлика које проистичу из природних и других услова географске средине.

Пољопривредна производња је заснована на унапређеним традиционалним видовима, уз стварање услова за ефикаснију производњу, формирање микропогона за прераду пољопривредних производа, пласман производа, развој сточарства, повећањем просечне величине поседа и брендирањем сточног фонда и производа, удруживањем произвођача и друго, а најзначајнију шансу оваквог развоја пољопривреде представљаће њена интеграција са туризмом кроз директан пласман производа, ангажовање у сеоском туризму, мотивисање младих за повратак и друго“;

2.1.3. Ревитализација села

Ревитализација села је условљена спровођењем програма интегралног руралног развоја подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина, којим ће се ресурсни, структурни, техничко-технолошки и социоекономски аспекти развоја пољопривреде усмеравати у складу с агроеколошким и другим условима географске средине с једне стране и специфичним социјалним, економским и еколошким потребама локалних заједница с друге.

С обзиром на високи степен хетерогености природних и демографских услова подручја Просторног плана, ревитализација села захтева примену просторно диференцираних мера подршке интегралном руралном развоју. Полазећи од тога, груписањем насеља/КО сличних физичко-географских, ресурсних, структурних, демографских и социоекономских карактеристика, овим просторним планом одређује се физичка основа развоја, обнове и уређења села у четири основна рурална рејона.

2) Пиротски виноградарско-воћарски рејон (КО Бериловац, Градашњица, Извор, Мирковци, Ореовица, Пиротград, Пирот ван вароши, Рудиње, Темска, Церова и Шугрин) простире се источним обрежјем пиротског виногорја, које припада нишавском виноградарском подрејону, познатом по преовлађивању сорти за квалитетна обојена вина, али погодном и за гајење сорти за бела вина и стоних сорти различитог времена сазревања, што представља посебну предност са становишта задовољавања локалне туристичке тражње. Обухвата око 10% укупних и приближно исто толико пољопривредних површина планског подручја, 8% шума, 22% воћњака и 48% винограда. Одликује се високим учешћем винограда (7%, тј. 644 ха) и нешто мањим воћњака (3,9 %, тј. 364 ха) у структури коришћења пољопривредног земљишта. Посебно се издваја по високом степену дезаграризације становништва, уситњености земљишних поседа породичних газдинстава, малом броју активних пољопривредника на газдинству, доста бројним стручним пољопривредним кадровима, високом учешћу неприватне својине у свим категоријама обрадивог земљишта и ниском нивоу развоја сточарске производње“.

У поглављу **III ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНОИАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА**, одељку **2. Зштита и коришћење природних ресурса, 2.2. Коришћење шумског земљишта, развој шумарства и ловства:**

„2.2.1.Заштита и коришћење шума и шумског земљишта, развој шумарства

Уређење и коришћење шума и шумског земљишта спроводиће се:

- 1) трајним коришћењем шума на принципима одрживог развоја;
 - 2) успостављањем јединственог и једнаког статуса свих шума, без обзира на власништво;
 - 3) обезбеђењем услова и средстава за унапређивање стања и функција шуме од стране власника или корисника шума и шумског земљишта;
 - 4) унапређивање стања и функција шума различитим механизмима за установљеним од стране државе (пре свега законски механизми за обезбеђивање финансијских средстава за унапређење стања шума);
 - 5) компензацијама власницима и корисницима шума за ограничења у коришћењу шума и шумских подручја или за умањене приходе који на основу тога настају;
 - 6) увећањем учешћа високих шума у укупном дрвном фонду;
 - 7) увећањем склопљености, обраслости, биолошке стабилности и функционалних (заштитних, социјалних, производних) ефеката шума;
 - 8) умањењем негативних процеса површинске ерозије и заштитом сливних подручја Нишаве и Тимока;
 - 9) пошумљавањем пољопривредног земљишта које је бонитетно предиспонирано за шумске културе, уз претходну сагласност и компензацију власницима поседа;
 - 10) пошумљавањем, односно повећањем површина под шумом аутохтоним врстама дрвећа ради остваривања противерозционе, водозаштитне и других општекорисних функција, на површини од око 75.6 km².
- Предвиђа се повећање шумовитости на територији Града Пирота у оквиру Плана, за 30.51km².

2.2.2. Антиерозивна заштита

Антиерозивна заштита оствариће се применом биолошких мера (пошумљавање и затрављивање), биотехничких мера (плетери и зидићи против спирања) и техничких мера (габионске преграде и прагови у циљу стабилизације терена и заустављања вученог наноса) уређења на пространим површинама и локалитетима које угрожава средња, ексцесивна и јака ерозија:

1) на делу слива водоакумулације „Завој” и Височице у циљу очување њене запремине од засипања, и то претежно на:

- западној страни непосредног слива водоакумулације „Завој”;
- северној и северозападној (левој) долинској страни Дојкиначке реке;

2.2.3. Развој ловства и газдовање ловиштима

Просторним планом захваћене су, у целини или деловима, површине осам ловишта чији су корисници ЈП „Србијашуме” и Ловачки савез Србије и то на подручју општине: Пирот – ловачка удружења (у даљем тексту ЛУ) „Понишавље” и „Стара планина Пирот”;

Развој ловства и управљање ловиштима спроводиће се:

- 1) очувањем разноврсности ловне фауне;
- 2) организацијом стручне службе за праћење и усмеравање развоја популације основних врста дивљачи;
- 3) издром и одржавањем ловно-узгојних и ловно-техничких објеката;
- 4) гајењем, насељавањем и заштитом дивљачи у ловишту;
- 5) усклађивањем ловне и осталих делатности у ловишту;
- 6) санитарним одстрелом дивљачи, а по поправци стања и организованом лову основних врста;
- 7) организовањем ловног туризма и едукацијом ловних стручњака и ловаца у циљу заштите и узгоја дивљачи;
- 8) другим мерама које у области ловства прописују утврђени режими заштите.“

У поглављу III ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНОИАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељку 3. Програн туристичких садржаја, организација и уређење туристичког простора, 3.2. Садржаји туризма, рекреације и спорта у планинској зони:

„Доминантни вид туризма биће стационарни и излетнички планински туризам са главним активностима у зимским спортовима и рекреацији - алпском скијању и активностима осталих зимских спортова (нордијско и турно скијање, сноуборд стазе, паркови и полигони, скијеринг, клизање и друго). Како рационалност привређивања у планинском туризму подразумева целогодишње коришћење капацитета понуде за које овде има довољно потенцијала, предвиђени су и бројни видови туризма у летњем периоду и то спортско-рекреативни на водама језера и река (укључујући и спортски риболов) и на планинским локалитетима и излетничким и планинарским итинерерима уз делимично коришћење њихара.

Претежно у летњем и делом у зимском периоду предвиђени су још културолошки туризам (еколошки, културно-историјски и етнолошки), сеоски туризам, ловни туризам, здравствени туризам (на мотивима ваздушних бања и постојећих термоминералних извора), а у Пироту и делом у Књажевцу (као и у Димитровграду ван подручја Просторног плана) - градски туризам (пословни, конгресни, манифестациони и друго) и транзитни туризам.

У мрежи насеља представљени су и нови туристички центри, туристичка насеља и туристички пунктови у планинској зони и то:

- туристички центри: Топли До 2 и Мрамор,
- туристичка насеља : Рекитска Гора, Росомач 1, Врело-Јеловица, Јеловица 1, Дојкинци 1, Дојкинци 2, Завој и Завојско Језеро
- туристички пунктови – Топли До 1 и Гостуша 1 у планинској, и Басарски камен у подпланинској зони
- излетничко насеље Даг Бањица“.

У поглављу III ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНОИАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељку 4. Становништво, насеља, јавне службе, привреда и економска оправданост:

4.2. Развој и организација мреже насеља и јавних служби

Функцију центара у мрежи насеља на планском подручју имаће насеља са следећим функцијама и функционалним везама на територији Града Пирота:

- 1) регионални и општински центар Пирот
- 2) центри заједница села – Височка Ржана и Гостуша (на подручју општине Пирот);
- 3) развијенија сеоска насеља – са појединим функцијама у терцијарном сектору на периферним деловима општина: Топли До, Дојкинци, Јеловица и Росомач у општини Пирот;
Специфичне туристичке функције имаће следећа насеља:
 - 1) градски туристички центри – националног значаја Пирот;
 - 3) насеља са израженим туристичким функцијама (туристичка села) –Топли До, Гостуша, Дојкинци, Височка Ржана, Јеловица и Росомач у општини Пирот;

4) остала села са туристичким функцијама – на прилазима планираним скијалиштима и Завојском језеру.

Полазећи од погодности природних услова и степена развијености сточарства и пољопривреде, функције двојних комплементарних центара за организовано снабдевање пољопривредним производима туристичког ризорта и туристичких центара и насеља на Старој планини развиће следећа насеља:

- Темска и Топли До и Височка Ражана-Дојкинци на подручју општина Пирот.

Јачање функција центара у мрежи насеља оствариваће се развојем:

1) услужних и производних (прехранбено-прерађивачких) капацитета и активности;

2) услуга јавних служби намењених:

– појединим циљним групама (дечја заштита, основно васпитање и образовање, здравствена и социјална заштита старих и друго);

– локалном становништву (месна канцеларија с деташираним општинским службама, катастар непокретности и слично);

– туристима (спорт и рекреација, култура и слично);

3) туристичких функција;

4) локалне саобраћајне инфраструктуре, специјализованог превоза (мањим возилима у јавном и приватном сектору) и телефоније, чиме ће се омогућити повећање доступности јавних служби и услуга;

5) мобилних јавних служби (здравства, едукације, социјалне заштите, месне канцеларије и слично) и услуга (комуналне и техничке службе и сервиси, услуге и друго) у насељима на руралном подручју, тј. њиховим саобраћајним и функционалним повезивањем са општинским и субопштинским центрима.

Развој јавних служби на подручју Просторног плана оствариваће се:

1) организацијом јавних служби у субопштинским центрима, центрима заједница села и селима са специфичним функцијама, као и путем нових програма пружања услуга;

2) заснивањем развоја на: постојећој мрежи објеката и/или наменски изграђеним вишефункционалним јавним или приватним објектима; будућим потребама корисника – становника из гравитирајућих насеља и туриста у туристичким центрима и пунктовима; примени комуникацијских иновација и новим улагањима јавног и приватног сектора;

3) уједначавањем доступности јавних служби свим корисницима, повећањем квалитета услуга и физичке доступности објеката јавних служби у центрима у мрежи насеља, диверзификацијом и флексибилнијом организацијом услуга и мреже објеката јавних служби у јавном и приватном сектору;

4) рационализацијом мреже објеката основног образовања и побољшањем образовног процеса уз проширивање обухвата специјализованог и субвенционираног превоза на све ученике основног и средњег образовања;

5) обезбеђењем социјалне заштите свим корисницима ради постизања социјалне сигурности и различитих облика социјалне и здравствене заштите старих лица;

6) повезивањем развоја културе и физичке културе са осталим функцијама насеља, формирањем комбинованих садржаја (образовно-културних, образовно-спортских, културно-рекреативних и слично).

4.3. Развој привреде

Под претпоставком да ће бити испуњени основни предуслови даљег привредног развоја планског подручја који се односе на довршавање процеса приватизације и прилагођавање новим тржишним условима привређивања, уз стварање динамичног пословног амбијента у све четири општине сходно њиховим потенцијалима, ограничењима и могућностима, могу се дефинисати следећи стратешки приоритети развоја:

1) туризам, са централним пројектом туристичке регије Стара планина и комплементарне делатности са пратећим услугама за подмиривање потреба туриста и излетника у регији који пројекат би допринео стварању динамичне пословне климе, побољшавању стандарда и запослености локалног становништва, истовремено подстицајући развој пољопривреде и решавајући многе развојне проблеме укључујући и подизање атрактивности региона за инвестирање и побољшање демографске структуре становништва;

2) пољопривреда, заснована на унапређеним традиционалним видовима, уз стварање услова за ефикаснију производњу, формирање микропгона за прераду пољопривредних производа, пласман производа, развој сточарства, повећањем просечне величине поседа и брендирањем сточног фонда и производа, удруживањем произвођача и друго, а најзначајнију шансу оваквог развоја пољопривреде представљаће њена интеграција са туризмом кроз директан пласман производа, ангажовање у сеоском туризму, мотивисање младих за повратак и друго;

3) МСП, као основни облик организовања фирми и генератор развоја, конкурентности и запошљавања (природно у производњи и преради пољопривредних производа, туризму, трговини и сектору услуга), с тим што је посебно битно активирати микро-бизнисе и тзв. породичне фирме (домаће радиности и друго) као основне карике у привредном ланцу“.

У поглављу III ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНОИАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељку 5. Развој и изградња инфраструктурних система и комуналне опреме:

5.1. Саобраћајна инфраструктура

Поред подизања квантитета и квалитета путне мреже, Планом је предвиђено и комплетирање мреже путева I и II реда изградњом нових деоница (15 деоница локалних путева у дужини од 135km).

На подручју Просторног плана предвиђа се модернизација, реконструкција и изградња локалних саобраћајница, у циљу:

1) адекватног повезивања/прикључења туристичког ризорта, туристичких центара и насеља на путну мрежу;

2) повећања саобраћајне доступности и повезаности насеља међусобно, са центрима заједнице села, субопштинским центрима, односно општинским центрима Димитровград, Пирот, Књажевац и градом Зајечаром;

3) повезивања насеља са скијалиштем, туристичким центрима, насељима и пунктовима;

4) развоја туризма, пољопривреде и шумарства (у функцији службених путева) и приступачности природним вредностима у самом Парку природе;

5) постизања максималног степена асфалтираности.

5.2. Хидротехничка инфраструктура

На подручју Града Пирота развијаће се регионални систем за снабдевање насеља водом највишег квалитета - Нишавски регионални подсистем, у оквиру Доње-јужноморавског регионалног система, у читавом сливу реке Темштице и Нишаве, који се наслања на водоакмулацију "Завој" на Височици и сва постојећа квалитетна локална изворишта вода; Планом су посебно обрађени и систем за водоснабдевање и канализациони систем.

Кључни објектат Нишавског регионалног подсистема за снабдевање становништва водом и најважнији објектат за регулисање вода у оквиру Нишавског подсистема Јужноморавског речног система за обезбеђење воде за енергетске потребе, као и за заштиту вода река Темштице и Нишаве, представља вишенаменска водоакмулација „Завој“ на Височици.

5.3. Електроенергетска инфраструктура

Развој енергетске инфраструктуре на подручју Просторног плана засниваће се на:

– успостављању ефикасног система планског управљања и експлоатације изграђених енергетских ресурса, уз примену савремених решења и модернизације система преноса и дистрибуције према светским стандардима;

– стварању услова за поуздано и рационално напајање електричном енергијом конзумног подручја, постојећих насеља и планираних туристичких локалитета;

– интензивнијем коришћењу енергије из алтернативних обновљивих извора, посебно хидропотенцијала за изградњу МХЕ.

У поглављу II ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПОДРУЧЈА ПО ТЕМАТСКИМ ОБЛАСТИМА:

„9) Развој и изградња инфраструктурних система

Електроенергетска инфраструктура:

– обезбеђење довољног, сигурног, квалитетног и економичног снабдевања електричном енергијом свих потрошача, а нарочито туристичких центара и насеља;

– развој и коришћење нових и обновљивих извора енергије, пре свих МХЕ, тако да не угрожавају еколошку равнотежу, а да буду од користи за повећање сигурности напајања;

– повећање енергетске ефикасности код производње, дистрибуције и потрошње енергије, доношењем и обавезном применом стандарда енергетске ефикасности, економских инструмената и организационих мера;

– интензивирање истраживања свих енергетских потенцијала у циљу проналажења нових резерви и њиховог ефикасног коришћења;

– одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојећих топлификационих система и њихов даљи развој;

– развој гасоводне мреже и снабдевање природним и течним нафтним гасом подручја;“

У одељку 5. Развој и изградња инфраструктурних система:

„5.2. Хидротехничка инфраструктура

5.2.3. Системи за заштиту квалитета вода и обезбеђивање воде за техничке потребе

Регулација водотока и водног земљишта спроводиће се:

1) усклађивањем техничких и биолошких радова на регулацији водотокова и заштите од великих вода, бујица и ерозије приобаља са планским решењима регионалних водопривредних система;

2) посебним, амбијентално усклађеним, уређењем приобаља и корита водотока у насељима, туристичким местима и пунктовима (шеталишта, риболовне и излетничке стазе и слично);

3) уређењем водотокова у зони заштите природних и културних добара применом натуралне регулације и у складу са условима и мерама заштите добара;

4) уређењем водотокова и обала у зони насеља по принципима регулације урбаног типа, чиме ће се створити еколошки повољнији услови развоја, а мали водотоци у зони насеља се могу уређивати и по принципима натуралне регулације, што је еколошки повољнији начин, јер побољшава услове за развој водених и приобалних екосистема;

5) санацијом локалних појава одрона и клизишта, чишћењем корита од наноса, отпада и слично;

6) уклањањем/санацијом постојећих објеката на водотоковима (воденице, јазови, МХЕ, прелази и слично) који не испуњавају водопривредне услове или нарушавају водни режим;

7) успостављањем и уређењем профила за мерење протицаја и квалитета вода на Височици, Топлодолској реци, Дојкиначкој реци, Јеловичкој реци и Росомочкој реци и већим притокама (у општини Пирот), Црновршкој реци, Големој Реци, Жуковачкој реци, Трговишком Тимоку и већим притокама (у општини Књажевац) и Височици и Воденичкој реци и већим притокама (у општини Димитровград);

8) регулацијом водотока Височице низводно од бране „Завој” и Темштице низводно од састава Топлодолске реке и Височице у циљу обезбеђења услова за туристичко рекреативно коришћење;

9) успостављањем заштитног појаса ширине 10 м дуж обала нерегулисаних корита водотока, у којима је забрањена легализација постојећих и изградња нових објеката, који не испуњавају водопривредне услове или нарушавају водни режим.

У одељку 5.3.3. Производња енергије из алтернативних обновљивих извора:

„Просторним планом се предвиђа коришћење алтернативних обновљивих извора енергије (у даљем тексту: ОИЕ) у првом реду хидроенергије изградњом МХЕ као и осталих видова енергије (соларна, еолска, биомаса, биогаз и друго).

Просторним планом се резервише простор за потенцијалне локације Пирот 79 МХЕ снаге око 25 MW, потенцијалним локацијама водозахвата МХЕ (а за подручје општине Пирот и потенцијалним локацијама машинских постројења МХЕ). Изградња МХЕ према утврђеним хидропотенцијалима повећаће сигурност у напајању електричном енергијом насеља, алтернативне сеоске економије и туристичко-рекреативне инфраструктуре на подручју Просторног плана.

Повезивање планираних МХЕ на електроенергетски систем генерално ће се вршити ваздушним или кабловским далеководима на постојећу или планирану ДВ 10(20) kV мрежу и објекте.

Детаљнији услови изградње и повезивања МХЕ са електроенергетском мрежом (траса далековода, напонски ниво и место повезивања) утврдиће се са надлежним електродистрибутивним предузећем и предузећем надлежним за газдовање објектима водопривредних система и условима завода надлежних за заштиту природних и културних добара. Реализација МХЕ могућа је под условом да се не ремети концепт водоснабдевања туристичких локалитета као и заштита живог света вода.

Поред производње електричне енергије из МХЕ на подручју Просторног плана предвиђена је и производња еколошки прихватљивих облика енергије из алтернативних ОИЕ, и то:

1) соларне енергије применом разних врста пасивних соларних система (у којима објекат представља пријемник који захвата и чува највећи део енергије) и активних соларних система (који захватају енергију инсталисањем посебне опреме), а активни и пасивни системи користеће се само у оквиру грађевинских подручја центара и насеља;

2) еолске енергије изградњом ветрогенератора одговарајуће снаге за шта се Просторним планом резервише простор у две потенцијалне зоне (на основу студије „Могућности коришћења енергије ветра за производњу електричне енергије”, ЈП „Електропривреда Србије” из 2002. године, односно анализе зона на којима ветар годишње дува преко 50% времена, средњом брзином већом од 6 м/с) и у оквиру којих ће се детаљније извршити избор микролокација, и то: југозападно од превоја Свети Никола (у општини Књажевац) и западно од Мрамора (у општини Пирот), док се реализација ветрогенератора препоручује само у зони III степена заштите Парка природе или ван Парка природе и захтева израду посебних студија којима ће се проверити потенцијали и утицај на природу;

3) биомасе као неисцрпног извора енергије које нема негативан утицај на природну средину уколико се правилно експлоатише (нпр. коришћење дрвних отпадака из шумарства и прераде дрвета), односно ако се шумама прописно газдује и ако се плански поступа са изворима биомасе;

4) производњом електричне енергије из био-гаса канализационог муља на ППОВ.

19 Потенцијалне локације МХЕ дате су на основу Студије „Локације будућих МХЕ” ЈП „Електропривреде Србије” – Дирекција за стратегију и инвестиције из 2006. године, као и елаборат „Хидроенергетски потенцијали МХЕ до 1 MW општине Пирот” 2007. године и елабората „Катастар МХЕ општине Књажевац” 2006. године

Алтернативни ОИЕ могу се реализовати уколико нису у супротности са правилима изградње и уређења простора, односно ако испуњавају услове санитарне заштите изворишта, заштите животне средине, природних и културних добара. Примена ОИЕ биће условљена регулативним и подстицајним мерама државе, при чему се могу очекивати резултати смањења загађења околине, смањења потрошње електричне енергије за грејање, економске исплативости примене, смањења топлотних губитака и друго.“

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр.86/09, 96/17)

У поглављу I **Обухват и опис границе плана:**

„Просторни план обухвата делове територија градова Ниша и Пирота и општина Бела Паланка и Димитровград.

На територији Града Пирота, обухвата следеће катастарске општине: Враниште, Црноклиште, Црвенчево, Куманово, Темска, Сопот, Нишор, Градашница, Бериловац, Извор, Басара, Станичење, Мали Суводол, Велики Суводол, Гњилан, Понор, Блато, Костур, Барје Чифлик, Расница, Пирот (град), Пирот (ван варош), Пољска Ржана, Трњана, Петровац, Држина, Велики Јовановац, Мали Јовановац, Велико Село, Крупац, Градиште, Чиниглавци, Милојковац, Обреновац, Срећковац, Суково и Војнеговац“.

У поглављу II **Значај и функција инфраструктурног коридора за интеграцију простора:**

„У инфраструктурном коридору Ниш - граница Бугарске су утврђени следећи магистрални инфраструктурни коридори:

1. аутопут Е – 80 Ниш – граница Бугарске, магистралне и регионалне путне мреже са пратећим објектима

2. железничка пруга Е – 70 за возове великих брзина Ниш – граница Бугарске
3. магистралног гасовода (МГ 10) Ниш – Димитровград
4. оптички кабл Ниш – Димитровград
5. далеководна напонских нивоа 110kV, 220kV и 400kV;
6. објекти заштите од вода: одбрамбени насипи, цевовод регионалног система водоснабдевања“.

У поглављу **VI РАЗМЕШТАЈ МАГИСТРАЛНИХ ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА У ИНФРАСТРУКТУРНОМ КОРИДОРУ**, у одељку **1. Положај коридора магистралних инфраструктурних система:**

„Диспозиција пратећих садржаја врши се применом следећих критеријума:

- базе за одржавање аутопута: покривају деоницу дужине 40-45km (у близини насељених места око средине јединичне деонице између чворова вишег реда);
- наплатне станице: налазе се у оквиру саобраћајних петљи на локацији која је у складу са обликом и положајем петље;
- бензинске станице: просечно растојање 25,0 km;
- гасне станице: просечно растојање 40,0 km;
- паркиралиште: растојање 10,0-15,0 km;
- одмориште: растојање од око 25 km;
- мотели: растојање 40 – 80 km уз додатни критеријум да се тежи да сваки град кроз коју пролази аутопут има мотел.

Утврђени су локалитети за функционалне и пратеће садржаје на ауто-путу Е-80 Ниш-граница Бугарске.

Коридор пруге за возове великих брзина Ниш-Димитровград, на територији Града Пирота углавном прати коридор постојеће пруге осим између Станичења и Пирота због неповољних елемената постојеће пруге.

Положај коридора дат је оријентационо, а коначно ће се утврдити по изради генералног пројекта пруге за возове великих брзина Ниш-Димитровград. Пруга је ширине 435m и обухвата труп пруге ширине 35m и заштитни појас са обе стране пруге од по 200 m.

Са подручја Пирота полазе постојећи далеководи: "Ниш2-Софија", "Пирот1-Пирот2-Завој", "Пирот2-Димитровград", "Пирот-Бабушница" и "Пирот1-Сврљиг".

Од главног разделног чвора "Ниш" ка истоку ће се градити магистрални гасовод МГ-10 Ниш-Димитровград.

Коридор магистралне телекомуникационе инфраструктуре обухвата оптичке и коаксијалне каблове. Коридор се пружа паралелно спољној ивици аутопута Е-80 Ниш-граница Бугарске, најчешће на растојању од 3,0 до 20,0 m од жичане ограде аутопута.

Водопривредна инфраструктура заступљена је са регионалним водоводом, акумулацијама, пољима за наводњавање и објектима за одбрану од поплава.

Од значајних изворишта у окури граница овог плана на територији Града Пирота издвајају се:

- карсна врела: "Крупачко врело" у атару села Крупац
- извори: "Бањица" с црпном станицом "Гњилан", "Кавак" са црпном станицом "Божица" и "Ћелташ"

За водоснабдевање Пирота, поред наведених" користиће се и бунар "Сарлах".

Поља за наводњавање су планирана на локалитетима "Мамушница", "Барачански рид", "Џингине врбе", "Божурато" и "Колина падина".

Објекти за одбрану од поплава-одбрамбени насипи су углавном на Нишави. Планирани објекти за одбрану од бујичних вода предвиђени су на значајним бујичним токовима: Темштици, Расничком потоку, Рогозу и Јерми.

Сви државни путеви II реда задржавају своје основне правце пружања уз извесне корекције осовине и нивелете и уз обавезну модернизацију коловозног застора.

Коридор алтернативног пута прати коридор аутопута користећи деонице постојећег државног пута I реда које се не поклапају са трасом аутопута Е-80, коридоре постојећих државних путева II реда и новоизграђених деоница. Од Беле Паланке до Пирота јављају се две варијанте коришћења паралелних путева у зависности од тога да ли се коридор пружа "долинском" или "брдском" варијантом“.

**Просторни план подручја посебне намене специјалногрезервата природе „Јерма”
(„Службени гласник РС“, број 46/17, 9/19)**

У даљем тексту ППППН специјалногрезервата природе „Јерма” („Службени гласник РС“, број 46/17, 9/19).

У поглављу **I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ**, одељку **1. Обухват и опис граница подручја просторног плана са границама целинама и потцелинама посебне намене, 1.1.Обухват и опис граница подручја просторног плана:**

„Обухват Просторног плана је укупне површине 154,73 km². Обухвата делове територије Града Пирота, Општине Димитровград и Општине Бабушница. На територији административног подручја Града Пирота обухвата катастарску општину Власи“.

„Општи и оперативни циљеви просторног развоја по тематским областима подручја Просторног плана јесу:

1. Заштита природних вредности и предела:

- општи циљ је заштита и одрживо коришћење заштићених и природних добара предвиђених за заштиту;

- оперативни циљеви: очување и одрживо коришћење места, природних објеката и појава који према својим геолошким, геоморфолошким, хидрографским или другим обележјима представљају ретке и привлачне вредности геонаслеђа; очување станишта и просторно ширење популација ретких, угрожених и критично угрожених биљних и животињских врста; заштита популација угрожених, ретких и у другом погледу значајних врста дивље флоре и фауне; идентификација станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне по програму НАТУРА 2000; одржање екосистемске разноврсности; очување и обнављање старих сорти биљних култура и раса домаћих животиња; заштита природних и агроекосистема од инвазивних (страних) врста биљака и животиња које имају изразиту способност брзог самосталног размножавања и које доводе до непожељних промена у природном и агробiodиверзитету; постепено повећање површине под шумом, побољшање структуре шумских састојина и превођење изданаčkih шума у више узгојне облике; очување старих, по димензијама и врсти јединствених и у другом погледу значајних стабала дрвећа и њихових групација; очување разноврсности, живописности и лепоте предела, унапређење његове чистоће и уређености у зонама становања, саобраћаја, привредних активности и рекреације; омогућавање доступности људима пејзажних, биолошких и других вредности и природних ресурса за одрживо коришћење туризма, науке, спорта, рекреације и других комплементарних активности; санација и рекултивација површина деградираних антропогеним активностима, природним процесима или елементарним непогодама.

2. Пољопривредно земљиште:

- општи дугорочни циљ заштите и коришћења пољопривредног земљишта и развоја пољопривреде јесте очување и унапређење квалитета земљишта за производњу пољопривредно–прехранбених производа, подстицање развоја пољопривреде с континуалним побољшавањем материјалних и социјалних услова живљења локалног сеоског становништва и пружање подршке развоју мултифункционалне пољопривредне производње у складу са одрживим коришћењем локалних ресурса и поштовањем заштите природних и културних добара на територији Просторног плана;

- оперативни циљеви: очување и побољшање природне плодности земљишта ради задовољавања прехранбених и других потреба становништва; унапређење квалитета ливада и пашњака као предуслова за унапређење водећег сектора пољопривреде – сточарства; усклађивање намене и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима као и са режимом заштите природних и културних добара на територији Просторног плана; предузимање превентивних мера заштите од ерозије, бујичних токова, као и других видова деградације земљишта, изазваних природним и антропогеним факторима; заштита пољопривредног земљишта од неконтролисаних викенд изградње и заузимања пољопривредних површина за потребе развоја туризма; заштита пољопривредног земљишта, вода и ваздуха од загађења опасним и штетним материјама из пољопривреде, нерегулисано одложеног отпада, непречишћених комуналних отпадних вода као и вода из осока штала и боксева; повећање конкурентности аграрне понуде и побољшање производно–економског потенцијала пољопривредног земљишта, укрупњавањем земљишних поседа, спровођењем агромелиорација и уређењем ливада и пашњака; усмеравање пољопривредне производње на производњу здраве хране (по стандардима Европске уније) са робном марком и географским пореклом (пастрмка, качамак, проја, сир, гибаница, кравај, цицвара, трканица, љутеница, хајдучки ђевапи, вино), и њихово коришћење у туристичкој понуди планског подручја; успостављање и развој локалних партнерстава за спровођење интегралних развојних стратегија/програма у пољопривреди.

3. Шуме и шумско земљиште:

- општи циљ јесте одрживо газдовање шумама, које подразумева управљање и коришћење шума и шумског земљишта на начин да се очува бодиверзитет, с тим да продуктивност и обнављање, виталност и потенцијал шума буду на нивоу који задовољава одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе како на локалном, тако и на националном нивоу;

- оперативни циљеви газдовања шумама и развоја ловства су: очување и заштита основних природних вредности, бодиверзитета и биеколошки лабилних система; производња техничког дрвета одговарајућег квалитета; производња семена основних врста дрвећа; заштита земљишта од водне ерозије; адекватно рекреативно коришћење укупног потенцијала шума; газдовања шумама у заштићеним подручјима са циљем заштите и очувања основних природних вредности, диверзитета предела, станишта, присутних врста и шумских екосистема и контролисаног коришћења укупног потенцијала шума за рекреацију и туризам; достизање оптималног фонда гајених врста дивљачи; значајно повећање бројности ситне дивљачи (зец, јаребица) и вишеструко повећање бројности крупне дивљачи (срна, дивља свиња); побољшање структуре (полне и старосне) популације крупне дивљачи; очување ретких и угрожених врста ловне дивљачи и остале фауне.

4. Заштитаживотне средине:

- општи циљеви: очување доброг квалитета ваздуха, воде и земљишта, смањење емисије

загађујућих материја из постојећих и спречавање настанка нових загађивача; одрживи развој подручја плана уз очување постојећег квалитета животне средине; увођење мониторинг система, ради праћења и контроле утицаја постојећих и планираних активности, на животну средину; јачање еколошке свести становништва;

- оперативни циљеви: успостављање мониторинга квалитета животне средине и израда катастра загађивача; очување постојећег стања квалитета водотока и заштита изворишта; контрола употребе агрохемијских средстава у пољопривредној производњи; уклањање неуређених сметлишта; спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања штетних материја у ваздух, воду и земљиште; унапређење информисања становништва о значају очувања животне средине; веће учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицај на квалитет животне средине.

5. Заштита непокретних културних добара:

- општи циљ: потпуна и трајна заштита и коришћење непокретних културних добара као извор идентитета, територијалне препознатљивости, уз примерено активирање њиховог културно-историјског, научно-образовног и туристичког потенцијала.

- оперативни циљеви: сталну, свеобухватну и ефикасну заштиту и обнову непокретних културних добара; презентацију и одрживо коришћење непокретних културних добара у културно-образовне, научне и туристичко-рекреативне сврхе; очување, унапређење и заштиту предела око непокретних културних добара; развијање свести о значају споменичког наслеђа за очување регионалног и националног идентитета.

6. Туризам:

- општи циљ: развој туристичког производа и обједињавање туристичке понуде засноване на принципима одрживог развоја, у складу са зонама и режимима заштите;

- оперативни циљеви: одрживи развој туризма, у смислу рационалног коришћења природних ресурса и очувања, заштите и унапређења природе, природног и културног наслеђа и животне средине; валоризација природних и створених туристичких потенцијала, диференцираних по вредности и садржају; организовање садржајно заокружене и регионално интегрисане туристичке понуде, са подручјима која садрже препознатљиве природне и антропогене мотиве и омогућавају интегрисање развоја туризма са комплементарним активностима; интензивирање развоја туризма и повећање квалитета туристичких услуга у локалитетима које су у одређеној мери већ туристички афирмисани, али и активирање нових локалитета/пунктова са туристичким ресурсима; повећање доступности туристичких подручја развојем различитих модалитета саобраћаја, до и унутар њих; ефикасно управљање туристичким подручјем, кроз усклађивање интереса заштите природних/културних вредности и развоја туризма.

7. Привредне делатности:

- општи циљ: активирање свих расположивих локалних природних ресурса у складу са режимима заштите уз очување културног предела и уважавања принципа одрживог развоја и заштите животне средине, а све у функцији свеопштег привредног развоја подручја Просторног плана;

- оперативни циљеви: унапређење институционалне подршке за развој пољопривреде; развој партнерства између јавног и приватног сектора – преко јачања струковних удружења и кластера; јачање административних капацитета локалних самоуправа и шире за подршку малој привреди и предузетништва путем едукације и разних обука (нпр. обука за: израду бизнис планова, стандардизацију и сертификацију, привлачење инвестиција, отпочињање и успешно вођење сопственог бизниса и сл.).

8. Демографски развој:

- општи циљ: побољшање неповољне старосне структуре становника и ублажавање даљег смањења броја становника на подручју Просторног плана;

- оперативни циљеви: смањивање миграција село – град и задржавање младог становништва; перманентно смањивање незапослености уз развој могућности за запошљавање локалног становништва у области пољопривреде, туризма и угоститељства и осталих терцијарних активности; инфраструктурно опремање насеља као један од услова за развој привредних делатности, а у циљу демографског опоравка планског подручја; подизање нивоа образовне структуре становништва и смањење броја неписмених; побољшање социјалне и здравствене заштите становништва.

9. Мрежа насеља:

- општи циљ: заустављање тренда пражњења, изумирања и гашења насеља уз очување виталности руралног становништва и одрживог коришћења сеоских атара, у правцу обнове и уређења, уз доследно поштовање дефинисаних режима заштите;

- оперативни циљеви: подстицање и усмеравање социо-економске трансформације сеоских насеља дифузијом информација, знања и вештина у рурална подручја; развој туристичких и других специфичних функција у насељима која имају потенцијал да се развијају као микроразвојни центри у мрежи насеља подручја.

10. Јавне службе:

- општи циљеви: усмеравање изградње јавних служби у складу са посебном наменом простора; прилагођавање мреже објеката јавних служби демографској структури становништва; подизање квалитета услуга јавних служби.

11. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура:

- општи циљ: обезбеђење услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање државних и општинских путева, као и других саобраћајних система, који ће обезбедити квалитетнију доступност планског подручја, као и повезаност са другим деловима Србије;

- оперативни циљеви: повећање доступности изградњом деоница државних путева II реда, неопходних за бољу повезаност; реконструкција и рехабилитација деоница државних путева на планском подручју у складу са могућностима и плановима надлежних институција које управљају државним путевима; реализација нових општинских путева као и реконструкција постојећих у циљу функционалног повезивања насеља као и туристичких и културно-историјских локалитета; изградња, рехабилитација, ревитализација и реконструкција пешачког и бициклическог саобраћаја у циљу побољшања туристичке понуде комплетног простора; на локалном нивоу, заустављање даљег пропадања постојеће саобраћајне инфраструктуре и погоршавања услова превоза путника и роба и формирање ваљане основе за развој саобраћајног система у будућности.

12. Водна и водопривредна инфраструктура:

- општи циљ: утврђивање и очување водних ресурса у погледу њиховог квалитета, квантитета, као и одрживог коришћења;

- оперативни циљеви: утврђивање расположивих водних потенцијала и могућности њиховог коришћења; постизање степена обезбеђености водом за пиће од 97%; заштита квалитета вода кроз потпуну заштиту подземних и површинских вода, и заштиту земљишта од загађења; трајно обезбеђење класа квалитета свих водотока, што подразумева да се сви водотоци на разматраном подручју задрже у I класи квалитета; побољшање режима малих вода, а посебно интервентно побољшање малих вода у кризним еколошким и маловодним ситуацијама; заштита од поплава пољопривредног земљишта и малих насеља од стогодишњих великих вода; стварање услова за антиерозивну заштиту сликова, применом биолошких мера заштите (пошумљавање, мелиорација пашњака); стварање услова за уређење сливног подручја, што подразумева изградњу бујичних преграда за заустављање наноса; санитација насеља изградњом канализационих система за одвођење употребљених и атмосферских вода и њихово контролисано испуштање у водопријемнике након пречишћавања, као и изградњом водонепропусних септичких јама; изградња постројења за пречишћавање отпадних вода за сва већа насеља или групе насеља; едукативна кампања и повећање свести грађана да се отпадне воде и материје не смеју упуштати у водотоке и околину; коришћење енергетског водног потенцијала за изградњу мини-хидроелектрана; дефинисање и реализација другорочног плана за одржавање и развој водног режима на подручју Просторног плана, уз рационално коришћење вода у оквиру интегралног система коришћења вода, заштите вода и заштите од вода.

13. Енергетика и енергетска инфраструктура:

- општи циљеви: обезбеђење сигурности снабдевања потрошача квалитетном електричном енергијом; обезбеђивање сигурности и редовности снабдевања привреде и грађана одговарајућим енергентима и подстицање усклађивања рада и развоја енергетских производних система са потребама сектора потрошње енергије;

- оперативни циљеви: обезбеђење квалитетне и сигурне снабдевености становника (потрошача) електричном енергијом; унапређење постојеће електроенергетске мреже повећањем безбедности рада и поузданости система; увођење сталног мониторинга преносних система и планирање техничко-технолошких иновација из области дистрибуције електричне енергије; оптимално и целовито коришћење свих обновљивих извора енергије - хидропотенцијала, енергије сунца и енергије биомасе.

14. Електронске комуникације:

- општи циљ: убрзан развој и дигитализација мреже, као и развој приступних мрежа одређеног квалитета;

- оперативни циљ: мобилних телекомуникација у наредном периоду је повећање процента територије и процента становништва који су покривени услугама мобилних телекомуникација.

15. Комунална инфраструктура:

- општи циљеви: унапређење управљања отпадом и опремање насеља потребном комуналном инфраструктуром;

- оперативни циљеви: заустављање тренда просторне дисперзије депонија дуж путева, речних токова и у близини сеоских насеља, ширењем сакупљачке мреже на цео обухват Просторног плана; стварање услова за санацију сметлишта и рекултивацију замљишта и успостављање примарне сепарације отпада и система сакупљања опасног отпада и усмеравање на регионално складиште; стварање услова за уређење, комунално опремање и проширење постојећих капацитета гробаља“.

Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш – Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС”, број 102/16)

У поглављу II **ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ ИЗГРАДЊЕ СИСТЕМА**, у одељку **2.3. Концепција решења система:**

„Република Србија се снабдева природним гасом из Руске федерације који се транспортује гасоводима кроз Украјину и Мађарску и улази у Србију код Хоргоша. Тренутно напајање транспортног гасног система Републике Србије врши се само на том месту.

Главна линија транспортног система креће од примопредајне станице (ППС) Хоргош, преко главног разводног чвора (ГРЧ) код Госпођинаца и даље преко Батајнице, Смедерева, Параћина до Ниша. Овим правцем се подмирује око 93% потреба за гасом, док се остатак добија из домаћих извора.

Изградњом гасовода високог притиска МГ-10 Ниш-Димитровград извршиће се интерконекција гасоводних транспортних система Републике Србије и Републике Бугарске. Тиме ће се омогућити снабдевање природним гасом из правца Републике Бугарске, односно обезбедиће се други правац снабдевања гасом из увоза“.

У поглављу I **ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ**, у одељку **1.1. Обухват и опис границе Просторног плана подручја посебне намене:**

„1.1.1. Обухват и опис граница обухвата Просторног плана

Граница Просторног плана обухвата коридор система магистралног гасовода укупне дужине од око 109 km и ширине око 400 m.

Граница Просторног плана налази се на деловима територија градова Ниш и Пирот и општина Бела Паланка и Димитровград, и то на територији Града Пирота у следећим катастарским општинама: Мали Суводол, Велики Суводол, Гњилан, Понор, Блато, Барје Чифлик, Пирот (град), Пирот (ван варош), Пољска Ржана, Трњана, Држина, Велики Јовановац, Мали Јовановац, Велико Село, Градиште, Чиниглавци, Обреновац, Срећковац и Суково.

На територији Града Пирота, у простору обухвата плана, а пре свега коридора магистралног гасовода, постојећа претежна намена површина је дефинисана као пољопривредно земљиште“.

У поглављу III **ПЛАНСКА РЕШЕЊА**, у одељку **3.1. Опис система магистралног гасовода Ниш – Димитровград, 3.2. Линијски део и објекти магистралног гасовода МГ – 10:**

„У обухвату Просторног плана пројектован је челични гасовод за максимални радни притисак до 55 bar.

Траса гасовода је планирана као подземна на целој дужини у обухвату Просторног плана. Укупна дужина ове деонице гасовода је око 109 km. Прелиминарни планирани пречник магистралног гасовода је DN 700. Коначни пречник планираног гасовода одредиће се пројектном документацијом.

Почетна тачка транспорта природног гаса гасоводом Ниш-Димитровград је од прикључка на магистрални гасовод МГ-09 у комплексу ГРЧ „Ниш“ одакле гасовод пролазећи кроз примопредајну станицу ППС „Трупале“, наставља у правцу североистока. На територији Града Пирота, након прелазка потока Стубал и приближавања ДП IA реда број 4, гасовод иде кроз насељено место Понор и наставља источно. Даље гасовод прелази поток Балван и Маглићку реку, општински пут за Присјан и у правцу североистока и истока наставља у дужини од око 7400 m до ГМРС „Пирот“. Од овог објекта гасовод наставља у правцу југоистока у дужини од око 1200 m, укршта се са железничком пругом Е-70 и ДП IA реда број 4, а потом скреће ка североистоку и иде преко Бачевих ливада. Даље наставља југоисточно и паралелно са железничком пругом Е-70 и ДП IA реда број 4, а потом прелази реку Јерма. Даље гасовод прелази општински пут ка Градишту, тангира корито реке Нишаве, а затим наставља у правцу југоистока и опет прелази железничку пругу Е-70 и ДП IA реда број 4. Гасовод потом наставља у истом правцу сече локалне путеве и поток који пролази кроз Срећковац и обилази насељено место Срећковац. Одавде се гасовод укршта са железничком пругом Е-70, ДП IA реда број 4 и прелази реку Нишаву и наставља ка југоистоку, а потом ка истоку и Димитровграду.

Магистрални гасовод МГ-10 представља технички и функционално усаглашен систем објеката и инсталација. Основне техничке елементе гасовода представљају: линијски део система; објекти који представљају саставни део гасовода и пратећа инфраструктура.

Линијски део система магистралног гасовода МГ-10 има следеће карактеристике:

- гасовод представља једноцевни линијски објекат укупне дужине око 109 km, који се у целини поставља подземно;
- гасовод је предвиђен од челичних цеви прелиминарног пречника (DN) 700 пројектоване за максимални радни притисак 55 bar;
- интерконекција са Републиком Бугарском се налази на око 670 m североисточно од граничног прелазка Градина у општини Димитровград, а почетак трасе је у ППС „Трупале“, западно од насеља Чамурлија на територији града Ниша;
- укупни улазни капацитет гасовода је око 1,8 млрд. m³ природног гаса годишње, са максималним капацитетом преноса од око 350.000 m³/h;
- део преносног капацитета гасовода је планиран за потребе већих потрошача дуж трасе гасовода као и перспективно повезивање са другим магистралним гасоводима.

Основни објекти који представљају саставни део магистралног гасовода МГ-10 су:

- **Примопредајна станица** (ППС) где се мери проток, као и анализе састава и топлотне моћи природног гаса. Планиране су две примопредајне станице, на локацији у близини државне границе ППС „Димитровград“ и оквиру постојећег главног регулационог чвора „Ниш 2“, ППС „Трупале“.
- **Блок станица** (БС) на укрштањима са значајнијим објектима инфраструктуре и по секцијама гасовода обезбеђује контролисано и аутоматско затварање протока гаса и по потреби пражњење појединих делова/секција ценовода. Предвиђено је шест блок станица.
- **Чистачка станица** са опремом за увођење чистача (крајцера) и сакупљање кондензата. Планиране су две чистачке станице, у оквиру примопредајних станица.
- **Главна мерно регулациона станица** (ГМРС), која обезбеђује повезивање магистралног са секундарном гасоводном мрежом, односно безбедну редукацију притиска гаса са 55 bar на 6-12 bar. Планиране су четири главне мерно регулационе станице (ГМРС) и то: „Ниш 2“, „Бела Паланка“, ГМРС „Пирот“ и ГМРС „Димитровград“.

- **Главни разводни чвор „Књажевац“** представља почетну тачку перспективног магистралног гасовода МГ-12 за источни део Србије.
- Уређаји **система катодне заштите** (СКЗ) линијског дела гасовода постављају се заједно са блок станицама и врше функцију регулисања и контроле параметара катодне заштите и обезбеђења заштите током целог пројектованог периода експлоатације.
- **Уређаји и опрема за потребе даљинског надзора** и управљања постројењима у функцији гасовода повезани су оптичким каблом за телеметрију и управљање системом одговарајућег капацитета. Оптички кабл поставља се паралелно са магистралним гасоводом

3.2.1. Остали објекти у функцији магистралног гасовода

Остали објекти и системи у функцији магистралног гасовода су:

- 1) **Приступни путеви**, планирани ка локацијама објеката у функцији гасовода као колски приступ на јавну саобраћајну мрежу. Регулационе ширине приступних путева су од 6 до 10 m, а застор је у зависности од потреба тежине транспорта опреме, од средње тешког до тешког саобраћаја;
- 2) **Електроенергетско снабдевање**, планирано до ППС са мерном станицом (МС), ГМРС и БС са станицама КЗ, обезбеђује се изградњом одговарајућих далеководова, кабловских водова и припадајућих трафостаница. За снабдевање електричном енергијом ППС, МС, ГМРС и БС са станицама КЗ, предвиђена је изградња спољне електроенергетске мреже, уколико је неопходно и изградњом трафостаница ТС 10-35/0,4 kV за електромоторни погон и технички блок. Потребна снага за ППС је око 43,47 kW, а за ГМРС око 16 kW. За снабдевање електричном енергијом БС и уређаја катодне заштите гасовода предвиђена је изградња спољне електроенергетске мреже, далеководима напона 10-35 kV, изградњом стубних блок трафостаница ТС 10-35/0,4 kV. Потребна снага по локацији је око 1-4 kW. Ради рационалног снабдевања електроенергијом за потребе катодне заштите извршиће се концентрација напајања заједно са напајањем БС и ГМРС.
- 3) **Оптички кабл за даљински надзор и управљање**, који се полаже паралелно са гасоводом у радном појасу, а намењен је за пренос података дуж целе трасе и повезивање свих гасних објеката и припадајућих чворишта са пословним филијалама које ће обављати управљање гасоводом; и

Објекти у функцији командних центара у којима се обавља процес даљинског управљања транспортом гаса, праћење и контрола свих сигурносних параметара рада и стања система. Ови центри се налазе изван граница Просторног плана, а биће повезани међусобно, као и са свим гасним објектима, како би се обезбедио режим рада целог система у потпуно безбедним условима“.

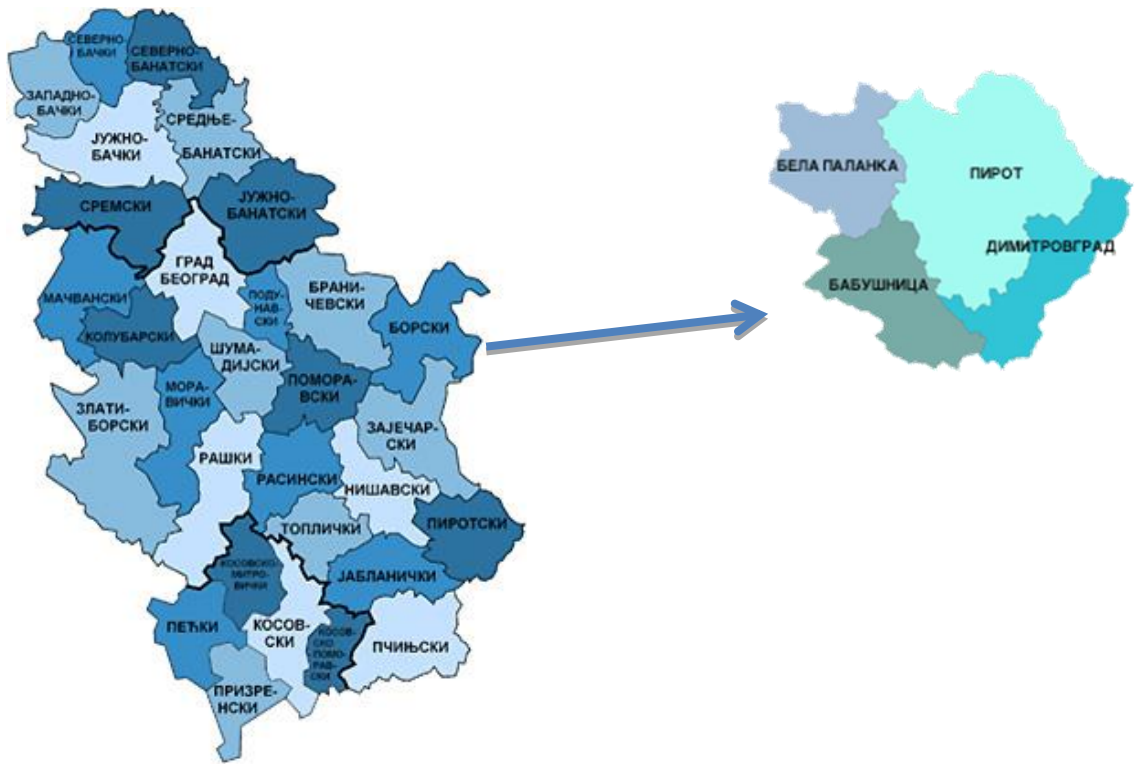
2. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

2.1. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Град Пирот се налази на југоистоку Србије и седиште је Пиротског Округа, у чијем саставу поред Града Пирота улазе и Општина Бабушница (529 km²), Општина Бела паланка (517km²) и Општина Димитровград (483 km²).

Пирот се налази на значајној међународној трансверзали “коридору 10” који повезује Европу са Азијом, на путу Београд – Ниш – Софија – Истанбул, и то на његовој последњој деоници кроз нашу земљу. Удаљен је 75 km од Ниша, односно Софије и 33 km од граничног прелаза Градина код Димитровграда. Положај Града Пирота на међународној трансконтиненталној магистралу, имао је утицај на досадашњи развој града, а и данас представља један од значајних фактора његовог даљег економског и културног развоја. Помиње се још у старим римским картама из II века н.е. као Mutatio Turres, Грци га називају Pirgos, док му Срби у XIV веку дају име Пирот.

Слика бр.1: Положај Града Пирота

Извор: [https://www.google.com/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fjuznobacki.okrug.gov.rs%2Fsr%](https://www.google.com/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fjuznobacki.okrug.gov.rs%2Fsr%2F)
 Геосаобраћајни положај Града

Град Пирот лежи у истоименој котлини, са географским координатама: 40°09'30" сгш и 20°06'00" игд (по Гриничу). Сама котлина дугачка је 14 km (по неким ауторима 18 – 20 km), а широка 2 – 4km и издуженог је облика. Протеже се долином реке Нишаве. Са севера и истока затварају је брда Провалија и Прчевац, масиви Црног Врха и Басаре (1377 m) и висораван Тепош, а са југа и запада простране висоравни у подножју планине Стола (1239 m) и планине Белаве (946 m).

Град Пирот поседује стратешко повољну географско-саобраћајну локацију. Налази се на значајној међународној трансверзали "коридору 10", који повезује Европу са Азијом. Кроз Град пролазе државни путеви, интерконтинентални магистрални правац, европски аутопут Е70 и железница-интерконтинентални магистрални правац Турска-Балкан.

Табела бр.2- Удаљеност Града Пирота у односу на веће центре у околини

Пирот-Београд	310 km
Пирот-Ниш	75 km
Пирот-Софија	86 km

Усмереност котлинског и суседних простора у правцу пиротског саобраћајног чвора омогућила је формирање пиротске економско-географске области мезорегионалног типа. Мезорегија Пирота је територија пречника 40 – 50 km која је увек била упућена ка Пироту. Снажни макро регионални утицај Ниша и Софије нису дозволили да се регионални утицаји Пирота развијају изнад мезорегионалног облика, али је регија његових утицаја стална и историјски стабилна.

Ова територија, по Јовану Цвијићу, налази се у "централној области Балканског полуострва". То је у ствари трапез којег чине линије које на карти спајају Ниш, Софија, Скопље и Косовска Митровица. Уз североисточну границу ове области налази се Пирот, па се може рећи да пиротски крај има карактеристике везане за централну област Балканског полуострва.

2.1.2. Природне карактеристике

2.1.2.1. Геоморфолошке карактеристике

Подручје Града Пирота припада брдско-планинском подручју источне Србије. У овом крају рељеф је веома хетероген и издиференциран. Рељеф се одликује великом разноликошћу облика који су настали као последица врло сложене генезе и еволуције овог краја у дугом периоду. Састоји се од планина, брда, брежуљака, котлина и поља.

На простору Града уочавамо три реона: планински, који је и најзаступљенији и обухвата 40%, те брдски и равничарски са по 30% од укупне површине.

Планинска морфоластика

Основна одлика рељефа пиротског краја јесте његова сложеност и разноликост у морфолошком и морфогенетском смислу. Основни облици рељефа пиротског краја имају тектонско обележје, док су они мањи настали претежно деловањем спољних сила. Рељеф овог краја има претежно планински карактер.

Планине овог краја припадају источној зони младих веначних планина које улазе у састав карпатско-балканског планинског лука. То су Стара планина, Сува планина (1.808 m), Сврљишке планине (1.334 m) и планина Видлич.

Највећа планина пиротског округа јесте Стара планина. Једна је од највећих планина у Србији и пружа се дуж бугарске границе. У њој су заступљене све врсте стена: кристаласти шкриљци, еруптиви и седиментне стене. Претежно је под шумом. Њене западне падине су испресеци дубоким клисурастим долинама Тимока и Височице, а према Бугарској углавном благо прелазе у бугарско Подунавље. Највиши врх Старе планине је Миџор са висином од 2.169 m. Остали врхови су: Сребрна глава (1.933 m), Три чуке (1.937 m), Три кладенца (1.967 m) и други.

Североисточно од Пирота пружа се планина Видлич, са највишим врхом Басарски камен (1377 m). Источно од Пирота се пружа благо заталасана крашка висораван Тепош. Она представља крајњи јужни део Височице и крајњи југоисточни огранак Старе планине према долини Нишаве. Висораван је само у јужним деловима покривена оскудном вегетацијом, а иначе је то голи кречњак са многобројним вртачама. Највећа вртача међу њима, а уједно и једна од највећих у овом делу Србије јесте вртача Дубоки До, са преко 3000 m дужине, преко 100 m ширине и са дубином од око 30 m. Јужно од Пирота налази се Влашка планина, која је од планине Гребен одвојена реком Јермом. Западно од Пирота, са својим истуреним огранком Сарлахом, налази се планина Белава, са највишим врхом од 964 m. Она представља крајњи источни део Суве планине. По пространству је мала и релативно ниска, гола и има све одлике крашког рељефа. Сарлах се издиже изнад самог града и представља мали хорст настао давним тектонским поремећајем. Његов највећи врх је Момчиловац (562 m), удаљен од града свега 3 km. Северно од Пирота дижу се брда Провалија и Прчевац, где се налазе нова стамбена насеља и виногради.

Клисуре

У пиротском крају клисуре имају дубоко усечене речне долине овдашњих река, са стрмим странама и појавама пречага и одсека у свом кориту (слапови и водопади).

Међу познатијим клисурама је клисура реке Јерме која чини диван живописан кањон. Ова клисура је познатија као Влашка клисура или Ждрело. Ширина реке Јерме у суженим деловима клисуре је 10 m, а у ширем делу око 25 m. За саму клисуру су карактеристични џиновски лонци, околни пејзаж, као и стрме околне литице и гребени који се на сектору литице дижу и до 800 m.

Бањичка клисура је дуга преко 1 km а чини је корито Градашничке реке. Клисуре има врло стрме, скоро вертикалне одсеке, изражене нарочито на левој страни док је десна страна нешто блажа. Само корито Градашничке реке је стеновито, под крупним блоковима, џиновским лонцима и мањим одсецима на слаповима што чини клисуру врло импресивном и упечатљивом.

Река Височица, почев од њеног горњег тока на Старој планини па до њеног уливања, створила је клисуру тј. кањон који је веома стрм и неприступачан, до 400 m висине. У горњем делу Височице интересантни су и кањони, односно клисуре, на прилазу одмаралишту Врело.

Темачка клисура карактеристична је за доњи ток реке Височице, односно Темштице. Пролази кроз крашки предео стварајући усеке и клисуре. Саму клисуру карактеришу џиновски лонци напуњени водом, као и извесан број водопада. Врло је интересантна и клисура Росомачке реке са усеченим долинама и стрмим странама. За њу је карактеристична појава пречага у кориту реке, тако да имамо интересантан низ слапова и водопада који подсећају на Плитвичка језера.

Понори, јаме и пећине

У планинским и забрдским деловима заступљени су и подземни крашки облици. Њих представљају углавном понори, јаме и пећине.

Понори су ређи и углавном заступљенији испод Големог врха и Смиловачког камена, северно од Одороваца и на Тепошу. Због сужености њихових отвора онемогућавају приступ у њихову унутрашњост али су пространи и дубоки и наниже прерастају у јаме. Међу познатијима су Понор, Вртибог, Каменички понор и Ваганица са Камином.

Једна од најпознатијих јама пиротског краја налази се на 1320 m n.v. Остале су у сектору Одоровачког поља код Ђурђевој главе, међу којима се истичу Јамалска и Оуина пропаст дубине око 25 m. Позната је и леденица која се налази на планини Белави, код села Станичење. У овој великој крашкој јами температура је увек испод нуле.

Пећине су врелског и понорског типа. Углавном се јављају на ободима поља. Евидентирано је 35 јама и 20 правих пећина. Већи број њих имају шире и дуже канале и поноре, те се убрајају у сложене пећине које се комбинују са јамама. Најпознатија је Попова пећина, затим Данлучица, Тамна дупка, Недељна пећина, Држинска пећина и Ветрена дупка.

2.1.2.2. Педолошке карактеристике

Пирот се налази у истоименој котлини, правца пружања севрозапад-југоисток, што се поклапа са тектонским директрисама целе области. Котлина је вероватно још преолигоцене, а сасвим сигурно олигоцене старости. Језерска фаза је оставила трагове у вишим теренима изнад 570 и 600 m у облику абразионих трагова-обалске линије, одсека и заравни. У току језерског трајања котлину су испуниле дебеле наслаге језерских седимената. Крајем плиоцена, после завршетка језерске фазе, котлина је ушла у флувијалну (речну) фазу развоја која и данас траје. Преко осушеног језерског дна, на садашњим апсолутним висинама 570 – 600 m и на око 217 m изнад садашњег нивоа Нишаве код Пирота, потекла је плиоценска Нишава. Од тада, спуштајући се и усецајући се у језерске и друге седименте, Нишава је оставила за собом шест карактеристичних флувијалних тераса. Ове терасе су засуте плеистоценским наносима различите дебљине, а преко њих се у различитим износима налази алувијум и хумус. Најмлађа флувијална тераса се поклапа са алувијалном равни Нишаве и њених притока: Јерме, Градашничке реке, Расничке реке, Бистрице, Рогоза и других мањих токова. Она представља основу Пиротског поља на око 56 km². У северозападном делу ове равни сместио се Пирот.

Изнад и испод неогеног покривача налази се геолошка и тектонска структура Пиротске котлине и околине Пирота. Доминирају кречњаци, а највише је баремских, алпских и сенонских, али има и валендијских, отривских и јурских. Поред кречњака у доброј мери су заступљени лапори и пешчари. Северозападно од Пирота, као и на Провалији, јављају се у већој мери еруптивне стене (андезити).

2.1.2.3. Климатске карактеристике

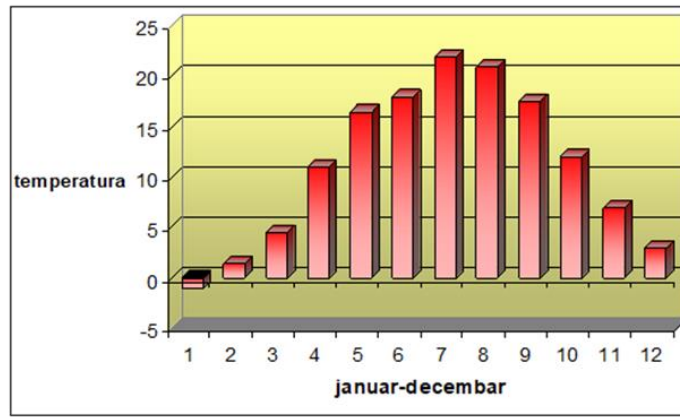
Клима у пиротском крају је умерено континентална. У непосредној близини Пирота, на ваздушној удаљености од 6-7 km, налазе се средње високе планине котлинског обода, које се на нижим висинама (1000-1377 m) одликују субпланинском и планинском климом, а у вишим подручјима (преко 1500 m) алпском климом. Овакав однос различитих природних средина омогућаје корисна ваздушна струјања у рубној зони котлине у којој се налази Пирот. Пирот на тај начин добија довољно свежине, што је нарочито погодно у току летњих месеци. Пролећа су влажна и пријатна, лета су топла, јесени су благе и дуге, док су зиме претежно до умерено хладне.

Температура ваздуха

Средња годишња температура Града Пирота је 11,3°C. Најхладнији месец је јануар (-0,1°C), а најтоплији јул (22,2°C). Годишња амплитуда средње температуре износи 22,3°C. Јесен је топлија од пролећа. Ова појава је условљена закашњењем температурног максимума. Осим тога, летње температуре су стабилније од зимских.

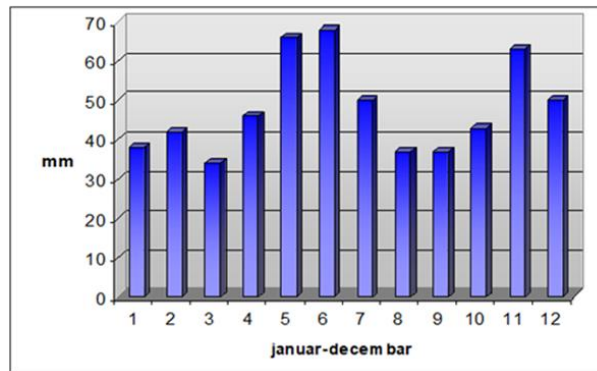
Са повећањем надморске висине опада и температура. На већим надморским висинама, односно у планинском подручју овог краја, карактеристичне су негативне средње месечне температуре ваздуха (од средине новембра до средине априла наредне године). Средња годишња температура на Старој планини, изнад 1500 m n.v., је 9°C. Ниске зимске температуре условљавају да се снег који падне дуго задржи, што је врло значајно за развој зимско-спортског туризма. Највиша средња месечна температура је 14,5°C, и то у августу. Температуре ваздуха у летњим месецима условљавају свеже време, које је погодно за различита туристичка кретања.

Графички прилог бр.1 - Просечне месечне температуре ваздуха на територији Града Пирота у °C

Падавине

Град Пирот на основу вредности падавинских износа, заједно са Нишом и још неким градовима Србије, спада у најсувље градове у земљи. Годишње падне око 562,0 mm падавина. Дебљина снежног покривача на планинама креће се у распону од 0,5 m до 1,5 m. Снежни период на Старој планини углавном почиње у новембру, а завршава се у априлу.

Графички прилог бр.2- Просечне месечне количине падавина на територији Града Пирота

Влажност ваздуха

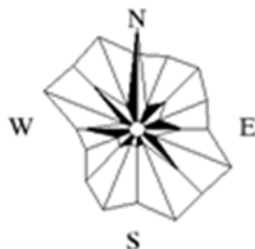
У Пиротској котлини просечна релативна влажност ваздуха (вишегодишњи просек) износи 74,5%. Она је по правилу највећа у јануару (85,9%), а најмања у августу (64,3%). Посматрано по годишњим добима, најмања је у лето (64,7%), затим у пролеће (73%), јесен (76,1%) и највиши зими (84,1%).

Ветрови

У пиротској градској ружи ветрова преовлађују ветрови северног (107 %), западног (31 %) и северозападног (58 %) квадранта. Затим следе југоисточни (36 %), а ветрови североисточног (9%) и југоисточног (7 %) квадранта су безначајни. Максимална брзина ветра је 68km/h и карактеристичне су код југоисточног ветра у пролеће, код западног и југозападног у лето, а код северозападног у свим годишњим добима.

Планински део ових крајева карактерише се ветровима северног квадранта (правц север, северозапад и североисток). Ветрови нису јаки, испод 2° Бофорове скале.

Слика бр.2- Ружа ветрова за подручје Пирота

Облачност и инсолација

Облачност је климатски елемент који је сразмеран висини падавина и обрнуто сразмеран инсолацији. Просечна вредност облачности планинског подручја мења се од севера према југу, и варира између 5,2 и 5,9 дана. Зима је најоблачнија, лето најведрије, а пролеће облачније од јесени. Врхови Старе планине имају исту облачност као и низијски крајеви. На високим надморским висинама зиме су ведрије, а лета облачнија, што није случај са низијама. Подручје град Пирот има 87,7 ведрих дана (24%) и 106,28 тмурних дана (29,1%).

Магле се јављају 7,2 дана годишње. Могуће су у свим месецима, са максимумом у децембру (1,2 дана). Облачност је већа на пошумљеним, а мања на огољеним планинама. Већа је на планинама изграђеним од вододрживих стена, а мања на оним од кречњака.

Релативно ниску облачност прати дуга инсолација. Годишња осунчаност подручја прелази 2.000 сати. Она највише износи у јулу месецу (преко 300 сати), а најмања у децембру око 60 сати.

На основу изложених података закључујемо да Град Пирот поседује позитивне климатске карактеристике: лета нису превише спарна, зиме нису сувише хладне (са изузецима), а магловитост је незнатна. Приликом одређивања будуће просторно-функционалне организације треба водити рачуна о свим климатским факторима средине, чије ће дејство и даље морати да се поштује приликом реализације будућих инвестиционих захвата.

2.1.2.4. Хидрографске карактеристике

Подручје пиротског краја обилује рекама и подземним водама. Сви водотоци у пиротском крају припадају сливу реке Нишаве, највеће притоке Јужне Мораве, која практично дели градски атар на два неједнака дела: већи североисточни према граници Бугарске и мањи југозападни према Белој Паланци и Бабушници.

Подземне воде (извори и врела)

У Пиротској котлини сталне притоке Нишаве постају од крашких врела која избијају по њеном ободу. Врела су храњена водама река понорница, па Крупачко и Градишко врело добијају воду понорнице Одоровачке реке, док извори Боклуце, који избијају у равни котлине, настају од понорница које се спуштају са Влашке планине.

Са друге стране Сарлаха, под којим избијају термални извори Пиротске бањице, на удаљености од око 3 km, избија крашко Врело у Станичењу. Температура воде на овом врелу, које истиче из пећинског канала, мерена у августу и септембру, износила је 1,6 - 1,7°C. Сабирну област Пиротске бањице и Врела у Станичењу, представљају југоисточни делови планине Белаве. Изузетно ниска температура Врела објашњава се температурном инверзијом у подземним шупљинама, великим дворанама. Наиме, у овим се дворанама задржава хладан ваздух из зимске половине године, као и у леденицама. Пролазећи кроз овај слој хладног ваздуха, прокапне воде се расхлађују и снижавају своју температуру и до 10°C. У централној равни Пиротске котлине, на периферији града, избија неколико дубинских крашких врела, удаљених 1-3 km од Пиротске бањице. Ова су врела храњена водом понорница које се спуштају са била Влашке планине. Понорске воде спуштају се дубоко испод језерских седимената, чија се дебљина креће око 170 m, и под притиском избијају на површину. Температура њихове воде се креће од 11 до 12,5°C, као и на ободским крашким врелима. Ни у овом случају није утврђено загревање подземних крашких вода са њиховим спуштањем у дубину кречњачке масе.

Извори у подгорини Старе планине јављају се у великом броју, од којих су најзначајнији извори у атару Височке Ржане, изнад Славиње и више десетине извора у атару насеља Рсоваци.

Термални извори

Порекло термално-минералних вода у Понишављу већина истраживача везује за процес дубинске карстификације. Термална вода је површинска која се системом раседних и других пукотина спушта у дубину и ту загрева.

Даг Бањица

Извориште Даг-бањице се налази у долини Добродолске / Градашничке реке, десне притоке Нишаве. Термални извори избијају у омањем ерозионом проширењу, непосредно испод кањонске клисуре Добродолске реке. Разбијено извориште се налази у веома сложенем геотектонском склопу на малом, ограниченом простору, испресецаном бројним раседима.

Термални Градашнички извори припадају типу разбијеног изворишта. Постоје два термална и један крашки извор. Последњи је најмањи, сифонског истицаја, температуре 22-23°C. Сифонског истицаја је и термални извор Стара Бањица са 20 l/min, и температуром извора од 30°C. Нижи, главни термални извор, налази се на десном обалском одсеку Градашничке реке. Он истиче преко Корубе, одакле се слива у овални басен пречника око 3 m. Издашност овог басена је 60 l/min, са температуром од 30°C.

Градашничке терме припадају хомотермалним радиоактивним водама. Оне после дужег кишног периода задржавају релативно високу температуру. У састав минералних вода улазе: калијум, калцијум, магнезијум, натријум-карбонат, сулфат, хлор, нитрат, натријум. Ови извори су били познати још из античког времена, јер су у селу Градашница пронађене рушевине из римског доба. Лети Градашничка река пресушује и задржава се вода само

у циновским лонцима. Лечилишна сезона на отвореним просторима почиње у мају и траје до касне јесени. Посетиоци се лече испијањем воде, купањем и држањем појединих делова тела у минералној води. На Даг Бањици се лече стомачни и реуматични болесници, они који болују од очних обољења, као и они са разним ранама. Градашничка терма делује и на апетит. Минерализација ових извора потиче из еруптивних стена, па се одликују и солидном издашношћу. Планом се предвиђа израда Плана детаљне регулације.

Бањица

Термално-минерални извори Пиротске бањице избијају под кречњачком гредом Сарлака, која је дубоко зашла у раван котлине. Извориште бањице је разбијено а извори се јављају у три групе, на растојању од око 400 m и на висинама од 365 до 382 m. Прва група извора истиче из осулинског материјала, који покрива доње делове кречњака падине Сарлака, на левој страни Костурске реке, око 400 m узводно од њеног ушћа у Бистрицу. У пролеће, када се издашност извора процењује на око 30 l/s, изнад главног избијају и периодични извори, који издају око 10 l/s. Тада се вода и замућује. Најмању издашност извори имају крајем лета и почетком јесени. Температура воде је 17-18°C. Друго извориште се јавља уз саму леву обалу Костурске реке, 40-50 m узводно од њеног ушћа у Бистрицу. Извориште је дугачко око 40m, а из њега истиче 40-60 l/sec. Вода је без мириса и са мало гасова, а њена температура се колеба од 17 до 19°C. Трећа група извора избија у кориту Бистрице, непосредно уз зидине Момчиловог града. То су најнижи али и најиздашнији извори. Извориште је дугачко око 20 m, а температура воде на њима креће се од 17 до 19°C. Планом се предвиђа израда Плана детаљне регулације.

Реке

Реке пиротског краја углавном су планинске, изузев реке Нишаве, која је равничарска река са извесним колебањима. Река Нишава је дуга 151 km, од чега 27 km пролази кроз територију Града Пирота. Површина њеног слива је 3.950 km². Настаје од река: Јерме, која протиче у дужини од 45 km кроз Србију, и реке Гинске, чија је дужина на територији Србије 6km. Њене притоке су: Градашничка река, Бистрица и Темштица са дужином од 70,6 km (њене притоке су Височица, Дојкиначка река, као и друге притоке и потоци). Просечан проток воде реке Нишаве кроз подручје Града Пирота износи око 70 m³ у секунди и креће се од 1,97 до 700 m³. Карактеристике њене воде у летњим месецима, изнад железничког моста на улазу у град су следеће: просечна температура воде је око 18 до 20°C, без боје, мириса и укуса, неутралне PH вредности.

Јерма настаје од Вучје и Грубине реке. Површина њеног слива је 650 km². Дужина њеног тока је 63,5 km, а од тога нашој земљи припада 45,1 km. Јерма у току лета има просечну дневну температуру од 16°C, без боје је, мириса и укуса, чиста, погодна за купање и бављење спортским риболовом. На више места река се дели у више рукаваца, између којих су острва. Тече кроз Влашку клисуру, тако да овом пределу даје изузетно интересантан и живописан пејзаж. Важније притоке Јерме су: Кострешевска река, Лишовица, Глоговштица, Јабланица, Погановска река, Звоначка и Кусовранска река.

Височица је најдужа и најбогатија водом од свих притока Нишаве. У ушће Нишаве доноси 10 m³, а у марту, априлу и мају између 16 и 22 m³. Ово је типично планинска река, не много богата водом у горњем току, док се у доњем току повећава њен водостај. Међу значајнијим рекама овог краја, које повећавају доток Височице су: Топлодолска, Дојкиначка, Росомачка, Јеловичка река и др. Сама Височица спада у ред најчистијих вода у Србији, као и њене притоке. У току лета она је веома хладна, поготово у вишим пределима (изнад 1500 m), а у нижим пределима летња температура воде је од 10 до 15°C.

Језера

Крупачко језеро

Ово језеро је једино природно језеро у пиротском крају. Налази се између села Крупац и Великог села. Дугачко је око 2 km, просечне ширине око 200 m, а местимично је дубоко и до 5 m. Језеро добија воду из великог броја извора, од којих се највећи зове Ђошка. Вода отиче из језера и улива се у Нишаву код села Крупац, па отуда и потиче назив овог језера. Његову површину прекривају разне барске траве, а само језеро је богато разноврсном рибом.

Завојско језеро

Завојско језеро је по своме постанку једино такво језеро у Србији. Настало је изненада, када је почела да клизи земља у кањону Височице. 25. фебруара 1963. године, брдо, на око два километра низводно од села Завој, је почело да клизи у правцу реке Височице и створена је велика земљана брана. За само пет дана река је претворена у језеро и последња од 160 завојских кућа нашла се под водом. У селу Завој угасио се живот. Део Пирота који су населили бивши становници Завоја, назвали су Нови Завој. Притисак језера, у коме се накупило близу 20 000 000 m³ водене масе, претио је да разруши препреку и сравни са земљом бројна насеља низводно од Завоја, а према неким мишљењима био би угрожен и Ниш.

Пре појаве клизишта скупштина Републике Србије предвидела је да у енергетски биланс републике уђе и хидроелектрана „Паклештица“ на Височици. Са појавом клизишта, та идеја је коригована. Увидело се да брану треба „наслонити“ на природну брану, чиме би била створена далеко већа акумулација. Камен темељац нове електране постављен је 8. септембра 1977. године, а радови су стварно почели 1983. године. Данас, Завојско језеро представља основни хидроенергетски објекат за производњу струје.

Завојско језеро спада у језера са хладном водом. Карактеристика овог језера је бистра вода изузетно богата рибом а само језеро је једно од најлепших вештачких језера у Србији. Дугачко 17 km, а његова ширина је променљива и износи од 600 па до 1000 m. Карактерише се великом провидношћу и чистоћом, док је дубина код

саме бране 90 m. Језеро се налази на 15 km од града. Повезано је адекватном саобраћајницом, којом се стиже за 15 до 20 минута. Оваква повезаност са градом и градским насељима омогућује развој туристичких кретања у овом делу пиротског краја.

Беровско (Беровичко) језеро

Језеро се налази у Беровском пољу у издуженом удубљењу на североисточној подгорини Влашке планине. Изграђено је у конгломератима и пешчарима кредне старости са правцем пружања северозапад-југоисток на надморској висини од 690 m n.v.. Дугачко је око 320 m (max 500 m), широко 120 m и дубоко око 3 m (max 5 m). Образује се почетком пролећа и у касну јесен. Вода из језера отиче и губи су у јами Пештерци, али се оно задржава током целе године у најнижем делу поља.

Суковско језеро

Суковско језеро се налази у сливу реке Јерме код села Сукова, удаљено 15 km од Пирота. Због лошег сеоског пута јако је неприступачан приступ. Вештачко језеро настало преграђивањем кратке притоке реке Јерме. Површина језера износи 3,5 ha, а максимална дужина је око 350 m, са просечном дужином од 2 m док у неким деловим достиже дубину и до 8 m. Језеро је већим делом покривено трском и приобалном травом. Користи се за наводњавање пољопривредног земљишта.

Пасјачко језеро

Налази се 500 m северо-западном од истоименог села, површине око 0,3 ha. Током године вода у језеру варира.

2.1.2.5. Флора и фауна¹

У погледу биодиверзитета подручје Града Пирота спада у веома интересантне и богате географске целине у Републици Србији.

Његове основне карактеристике су:

- изузетна разноврсност флоре и фауне;
- богат шумски фонд;
- богатство и разноврсност животних заједница и значајан генетски фонд.

Флора

Флора у пиротском крају је веома разноврсна, што је резултанта великих разлика у надморској висини, рељефу, клими, геолошкој подлози, плодности земљишта а посебно у деловању антропогеног фактора.

Сваки ниво надморске висине и географски положај има свој тип вегетације. Слично другим брдско-планинским крајевима Источне Србије, у пиротском крају су заступљена три основна типа вегетације: ливадско-пашњачки, пашњачки, и шумски.

Ливадско-пашњачка вегетација се јавља на свим деловима подручја град на којима постоји биљни покривач – у долинама река, котлинама, брдима и високим планинама. Најчешћи флористички састав овог типа вегетације чине класасте траве, легуминозе, лековите и коровске биљке, као и више врста ретких реликтних биљака.

На Старој Планини на локалитету Копрен место звано „Шошине вуније”, на малој површини расте веома ретка биљка из реда *Drosera rotundifolia*. Ова вишегодишња биљка висине 10, 20 cm расте на влажним пределима. Биљка се одликује танким и црвенкастим стаблом, лишће биљке лучи лепљив, миришљави сок који привлачи инсекте и друге ситније животињце. Они се залепе на лист који се одмах затвори. Угушене животиње бивају усисане односно поједене, што је јединствен случај у природи да биљке поједу животиње.

Такође, у овом крају расте више стотина врста самониклог лековитог и ароматичног биља, од којих су економски најзначајније следеће: клека, шипак, слез, мразовац, велебиље, линцура, јагорчевина, коприва, одољен, липа, смиље, бреза, глог, медвеђе грожђе, кантарион, боквица, маслчак и многе друге.

Шумски покривач на подручју Града Пирота је доста разноврстан, због познате чињенице да свака од шумских асоцијација има посебне захтеве у погледу надморске висине, рељефа, експозиције терена, климатских фактора и друго.

Посматрано вертикално у овом крају се издвајају следећи шумски појасеви:

- а) појас галеријских шума,
- б) појас храстових шума,
- в) појас букових шума и
- г) појас четинарских шума.

Иначе, шумском вегетацијом обухваћено је око 41,5% укупних земљишних површина. Овом проценту свакако треба додати и неки проценат дрвећа поред путева, усамљених стабала на ливадама и пашњацима и друго.

Већи економски значај имају храстове шуме на дубљим земљиштима јужних експозиција, букове шуме северних експозиција и четинарске шуме на вишим и високим планинама.

Ово подручје је карактеристично и по стаништима ендемских и ретких врста биљака. Као споменици природе евидентирана су и заштићена стабла црног бора у атару села Рсовци и стабла храста лужњака у селу Сопот. Шуме овог краја су богате и са више разних врста шумског воћа (малина, купина, јагода, боровница, леска, трњине,

¹ Текст за флору и фауну је преузет из дипломског рада „Просторно планерски аспект проучавања мреже насеља општине Пирот“ Славише А. Тошића, датум одбране: 10.10.2006.године.

глогиње, дивље крушке и јабуке и др.) и јестивих гљива (буковача, брестовача, тополовача, јаблановача, врбовача и др.).

Фауна

У овој области се захваљујући погодној клими и богатим шумским комплексима, а такође и богатством вода, налази и веома разноврстан животињски свет.

По рекама живе рибе, жабе, мрмољци, даждевњаци, барске змије, а у појединим деловима евидентирано је и присуство речног рака. Од риба су заступљене пастрмка, клен, скобаљ, греч, кркуша, караш, деверика, шаран, штука, сом.

У шумама налазимо веверице, зечевае, лисице, вукове и дивље свиње, а ту живе још и куна, хрчак, јазавац, од змија поскок и шарка, шумски гуштер, а забележено је и присуство медведа. Шуме су пуне разних врста бескрилних скакаваца, зрикаваца, генцијана и других инсеката.

Птице представљају велико богатство овог краја. Поред детлића, шева, славуја, сенице и врабаца, заступљене су још и зебе, жуње, шљуке, дивље патке, шумске сове, патуљасте орлови, соко, мишар, јастреб, врана, гавран.

Ловни терени у пиротском крају познати су по богатству високе и ниске дивљачи. Лов високе дивљачи строго је контролисан због релативно малог броја примерака и великог интересовања за њих. Ловиште "Понишавља" располаже следећом врстом дивљачи: дивље свиње, срне, фазани, зечеви, пољска јаребица, јаребица камењарка и лисице. Ловиште "Стара планина" са ловном површином од 26.000 хектара, карактеришу следеће врсте животиња: јелен, срндаћ, дивља свиња, медвед, зец. Од осталих дивљачи ту су вукови, лисице, куне златице, куне белице, веверице.

2.1.2.6. Заштићена природна добра

На подручју Плана се налазе следећа заштићена природна добра:

1. Парк природе „Стара планина“ у оквиру режима заштите I (првог) II (другог) и III (трећег) степена,
2. Специјални резерват природе „Јерма“ у оквиру режима заштите I (првог) II (другог) и III (трећег) степена,
3. Споменика природе „Долина потока Бигра“ у оквиру режима заштите I (првог) и II (другог) степена,
4. Природни споменик ботаничког карактера „Стабло храста лужњака“,
5. Природног споменика „Пет стабала храста ситне границе (*Quercus pubescens*)“ на брду Голаш у близини села Осмакова,
6. Специјални резерват природе „Крупачко плато“ - мочварно подручје, значајно по богатству специфичним и строго заштићеним биљним и животињским врстама, простор предвиђен за заштиту као Специјални резерват природе. С обзиром да је покренут поступак за проглашење Природног добра, према Закону о заштити природе (Службени гласник РС бр. 36/09, 88/10 и 91/10) ово подручје се ставља под предходну заштиту (Акт о предходној заштити доноси Министарство).

2.1.3. Структура коришћења и територијални размештај пољопривредног земљишта

У структури коришћења пољопривредног земљишта на подручју Града Пирота највеће учешће имају пашњаци, оранице и ливаде (табела бр.4).

Табела бр.3 - Структура коришћења пољопривредног земљишта

Категорија	Површина (ha)	Структура %
Пољопривредно земљиште	69.916	100
• Оранице и баште	20.829	29,8
• Воћнаци	1.785	2,6
• Виногради	1.894	2,7
• Ливаде	14.091	20,1
• Пашњаци	31.313	44.8
• Рибњаци, трстици, баре	4	/

Обрадиве површине (оранице, баште, воћњаци, виногради и ливаде) обухватају 38.599 ha, што чини 55,2% од укупних пољопривредних површина.

Интезивни начини коришћења (оранице, баште, воћњаци, виногради) учествују са 35,1%, што указује да је коришћење земљишта на подручју Града Пирота екстензивног карактера.

У структури коришћења ораничних површина највеће учешће имају жита и сточно крмно биље (табела бр.4).

Табела бр.4 - Структура коришћења ораничних површина 2005.

Категорија	Површине (ha)	Структура %
Оранице и баште	20.829	100,0
• Жита	10.875	52,2
• Индустијско биље	194	0,9
• Повртно биље	2.206	10,6

• Сточно крмно биље	5.778	27,4
• Необрађено земљиште	1.776	8,9

Од укупне површине пољопривредног земљишта у производњи хране за стоку је директно ангажовано 51.182 ха (ливаде+пашњаци+крмно биље). Овом збиру потребно је додати око 5.000 ха просечних годишњих површина на којима се гаји кукуруз, с обзиром да се око 99% приноса ове житарице употребљава за сточну храну.

Табела бр.5 - Територијални размештај и структура коришћења земљишта на подручју Града Пирота

Катастарске Град	Оранице и баште	Воћњаци	Виногради	Ливад е	Пашњаци	Укупно
Базовик	585	63	19	376	313	1.355
Барје Чифлик	424	20	35	187	61	725
Басара	30	4	/	234	307	574
Бела	106	2	/	139	66	311
Бериловац	204	9	52	28	101	392
Беровица	44	5	/	114	123	283
Блато	626	32	122	49	163	990
Брлог	103	5	/	321	473	794
Велика Лукања	130	12	0,8	232	264	637
Велики Јовановац	331	34	47	6	31	449
Велики Суводол	407	27	59	30	122	641
Велико Село	493	29	31	80	356	986
Височка Ржана	160	15	/	313	504	991
Власи	157	29	2	171	232	588
Војнеговац	478	35	29	46	67	653
Враниште	370	41	31	58	172	669
Гњилан	535	27	103	74	135	874
Горња Држина	55	21	1	16	82	175
Гостуша	516	21	/	908	1.846	3.291
Градашница	166	20	42	75	175	476
Градиште	200	17	8	10	39	274
Добри До	370	31	7	690	1.165	2.263
Држина	487	17	48	17	122	691
Завој	48	12	1	165	1.174	1.400
Засковци	149	9	/	662	736	1.556
Извор	424	20	103	91	205	853
Јалботина	223	25	12	104	97	461
Јеловица	84	1	390	480	2.434	3.389
Камик	197	15	1	306	190	709
Копривштица	165	8	142	223	123	661
Костур	276	13	24	36	240	589
Крупац	535	30	109	625	965	2.264
Куманово	107	7	33	44	35	226
Мала Лукања	27	1	14	60	88	190
Мали Суводол	255	26	29	128	158	596
Милојковац	34	4	2	13	34	87
Мирковци	85	2	122	158	233	600
Нишор	379	15	42	124	403	963
Обреновац	100	13	5	23	36	177
Ореовица	228	20	102	264	214	828
Орља	352	18	13	142	241	766
Осмаково	485	74	32	96	344	1.031

Паклештица	197	11	504	776	1.008	2.496
Пасјач	116	11	/	131	166	424
Петровац	568	26	62	100	200	956
Планиница	86	15	1	30	42	172
Покревеник	436	4	312	245	665	1.662
Пољска Ржана	531	30	27	8	22	618
Понор	299	17	11	95	300	722
Присјан	378	22	20	158	341	919
Рагодеш	539	86	27	174	163	989
Расница	389	14	46	96	471	1.016
Росомач	142	4	475	1.078	1.036	2.735
Рсовци	315	16	987	1.310	1.102	3.730
Рудиње	320	24	10	620	419	1.393
Сиња Глава	179	6	272	168	592	1.217
Славиња	99	10	254	684	303	1.305
Сопот	464	43	57	117	258	933
Срећковац	309	34	21	56	106	526
Станичење	448	36	59	81	153	234
Суково	861	67	53	67	132	1.180
Темска	862	101	89	417	345	1.814
Топли До	227	1	/	970	3.923	4.893
Трњана	327	19	28	15	19	408
Церев Дел	101	2	/	216	224	543
Церова	283	53	18	131	112	597
Црвенчево	185	37	22	16	119	379
Црноклиште	367	45	45	60	193	710
Чиниглавци	358	41	30	194	245	868
Шугрин	340	36	8	206	124	714

Производна вредност пољопривредног земљишта

На производну вредност пољопривредног земљишта на подручју Града Пирота утичу бројни фактори, од којих су најзначајнији: геолошка подлога, типови земљишта, орографија, физичко-хемијске особине земљишта, климатски чиниоци, хидролошке карактеристике подручја, природна флора и фауна, начин обраде и коришћења земљишта, еколошки фактори и друго.

Овом приликом ће се учинити кратак осврт само на најкарактеристичније факторе, који су неопходни за што реалнију процену вредности пољопривредног земљишта, као једног од кључних чиниоца за развој пољопривреде на подручју Града Пирота.

Геолошка подлога пиротског краја је врло хетерогена. Према еволутивно генетичком приступу, земљишта се може сврстати у две серије: а) на црвеним пешчарима, б) и кречњачко-доломитским партијама.

У брдско-планинским крајевима, најзаступљенија су смеђа земљишта на различитим подлогама, благо киселе до киселе реакције.

Брежуљкасто-брдски облици рељефа сачињени су од разнородних миоценских и плиоценских седимената (органиски кречњаци, конгломерати, пешчари и лапорци). На њима су развијена земљишта у типу еродираних смоница, гајњача, смеђих земљишта најчешће на кречњачкој подлози, новостворена земљишта у првој зони делувилалне акумулације различите дубине и плодности.

У уским долинама планинских речица јављају се алувијално делувилални наноси различитог састава, дубине и производне вредности.

За пољопривреду овог краја економски најзначајнија земљишта су у пространој пиротској котлини. Овде се срећу више различитих типова и подтипова земљишта, као: смонице у огајњачавању, гајњаче, бескарбонатске ритске црнице, алувијално-делувилално земљишта у огајњачавању, карбонатни алувијум иловаст и теже иловаст, карбонатни алувијуми (лакше иловасте и песковито забарени, забарени на тресету). На рубним деловима поља доминирају делувилална земљишта.

Земљишта пиротског поља су различита по питању плодности и других елемената њихове производне вредности. Ово су најквалитетнија земљишта у пиротском крају, а она одлучујуће утичу на обим и квалитет производње на подручју Града.

Због конфигурације терена, могућности за наводњавање, структуре тла и др, ова земљишта, уз нужне педомелиоративне мере и интензивну обраду и ђубрење могу имати велики значај за пољопривредну производњу.

Производна вредност пољопривредног земљишта осталих делова Града Пирота, у глобалу посматрано, је релативно скромна, због следећих релевантних чињеница:

1. Квалитет земљишта (плодност, дубина, односно развијеног профила, садржај хумуса и асимилатива, рН вредност, водни и ваздушни режим и др.) претежном делом су на доњој граници осредњег, а у великом проценту и недовољни за економски оправдану биљну производњу;
2. Неповољне климатске карактеристике условљавају честу појаву дужих сувих периода;
3. Неповољни механички састав и конфигурација терена не омогућавају квалитетну обраду;
4. Значајне површине пољопривредног земљишта су зарасле у шикаре и практично се трансформисале у непродуктивна.

Производну вредност земљишта пиротског поља умањује и чињеница што је значајној мери геолошка подлога песковита и веома пропустљива за воду, услед чега вода која пада у облику атмосферског талога врло брзо пада у дубину и постаје недоступна биљкама у дужим периодима.

Производну вредност поља повећава и чињеница да је на око 4.000 ha извршена комасација, као и да је практично на целој површини омогућена механизована обрада. Комасација је извршена у катастарским општинама Барје, Гњилан, Суводол, Блато, Костур, Расница и Пирот.

Оријентациона оцена квалитета пољопривредног земљишта може се илустровати на основу катастарских класа, које се утврђују за сваку категорију коришћења пољопривредног земљишта посебно.

По овом мерилу сва земљишта се деле у осам катастарских класа. На подручју Града Пирота, прве четири катастарске класе углавном су заступљене у пиротском пољу и она се по правилу користе за гајење ратарско-повртарских култура и интезивних воћњака и винограда. Земљиште пете и шесте класе на нижим надморским висинама претежно се користе за гајење воћа и винове лизе, као и за производњу сточне хране (луцерка, црвена детелина и друге легуминозе, природне ливаде), а седме и осме за пашњаке.

Табела бр.6 - Пољопривредно земљиште подручја Града Пирота по катастарским културама

Земљиште	Оранице		Воћњаци		Виногради		Ливаде		Пашњаци		Укупно	
	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%
I	795	3,6	159	9,1	115	5,8	151	1,0	19	0,07	1.239	1,8
II	1,968	8,8	343	19,7	455	23,0	225	1,5	141	0,51	3.123	4,5
III	3.002	13,4	444	25,4	945	47,7	354	2,3	2.296	8,3	7.041	10,2
IV	3.033	13,4	362	20,7	342	17,2	358	2,3	4.473	16,1	8.568	12,4
V	2.610	11,6	310	17,8	125	6,3	842	5,5	6.247	22,5	10.134	14,6
VI	3.396	15,1	127	7,3	/	/	2.592	16,8	6.091	21,9	12.202	17,6
VII	4.289	19,2	/	/	/	/	4.668	30,3	3.871	13,9	12.828	18,5
VIII	3.337	14,9	/	/	/	/	6.214	40,3	4.626	16,7	14.177	20,4
Укупно	22.426	100,0	1.745	100,0	1.982	100,0	15.404	100,0	27.764	100,0	69.321	100,0

Својинска и поседовна структура

У својинској структури пољопривредног земљишта на подручју Града Пирота доминатно учешће имају приватна пољопривредна газдинства и домаћинства (табела бр.7). Други сектори својине (углавном шумска газдинства) имају значајније учешће једино код пашњака.

Табела бр.7 - Површине пољопривредног земљишта по облицима својине

Пољопривредно Земљиште	Укупно	Предузећа, Задруге и др.	Приватна Газдинства	% учешћа Прив.газдин
Укупно	69.916	26.450	43.466	62,2
Оранице	20.829	150	20.679	99,3
Воћњаци	1.785	85	1.700	95,2
Виногради	1.894	-	1.894	100,0
Ливаде	14.091	462	13.629	96,7
Пашњаци	31.313	25.753	5.560	17,8
Рибњаци, Трстици, баре	4	4	-	-

Табела бр.8- Поседовна структура пољопривредних газдинстава и домаћинстава, 2002.године

Газдинства Површине	Укупно	Пољопривредна	Непољопривредна	Мешовита	Без прихода
Укупно	23.870	1.076	20.592	1.964	234
До 1,00ha	10.046	144	9.479	317	106
1,01-3,00ha	8.239	413	6.853	887	86
3,01-5,00ha	2.957	210	2.410	311	26

5,01-8,00ha	1.542	168	1.128	234	12
8,01-10,00ha	477	63	322	88	4
10,01-15,00ha	325	51	193	80	1
Преко 15,00ha	161	23	99	39	-

Подаци из табеле указују:

- До 5,00ha земљишне површине поседује 21.242 домаћинства, односно 89,0% од укупног броја;
- Преко 10,0 ha поседује само 74 чиста пољопривредна домаћинства од укупно 963 (непољопривредних 614, мешовитих 207 и без прихода 5).

И у пиротском крају устаљује се пракса да је све више непољопривредних домаћинстава са већим комплексима земљишта. Овакву констатацију, поред података из званичне статистике, потврђују и резултати анкете која је спроведена у селима на просторима пиротског поља и његове околине.

Просечна површина парцела код анкетираних газдинстава износи мање од 0,40 ha што је ограничавајући чинилац рационалног механизовања радних процеса и смањивања трошкова производње по јединици капацитета, односно производа. Изузетак је део пиротског поља површине око 4.000 ha на коме је извршена комасација. Комасиране површине су најзначајнији природни ресурси за високо продуктивну пољопривредну производњу на подручју Града Пирота. У планском периоду, приликом укрупњавања пољопривредног земљишта мора се водити рачуна о очувању постојећих и стварању нових рубних станишта, ради обезбеђења биолошке и предеоне разноврсности екосистема.

2.1.4. Структура коришћења шума и шумског земљишта

Укупно обрасла површина шумама је око 41.756 ha или 33.89% укупне површине Града Пирота, а од тога 28936,82 ha је у државној својини.

Табела бр.9 – Структура површине на територији Града Пирота

Општина Pirrot	Укупна површина	Шуме и шумско земљиште				Остало земљиште			zauzeća	tude zemljište	obraslo		neobraslo		Укупно
		svега	šume	šumske kulture	šumsko zemljište	svега	neplodno	za ostale svrhe			ha	%	ha	%	
	ha	ha				ha			ha	ha	ha	%	ha	%	ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	(3+7+10+11)	(4+5+6)				(8+9)					(4+5)		(6+7+10)		(12+14)
Укупно	28.936.82	24.403.14	21.289.62	600.34	2.513.18	3.060.43	2.903.98	156.45		1.473.25	21.889.96	80	5.573.61	20	27.463.57

Велики комплекси шума својом разноврсношћу и просторним представљају право природно благо и то пре свега на Старој планини. Међутим, на знатном делу површине, стање шумских састојина је доста лоше, што је последица пре свега антропогених фактора. Тако су букве и четинарске шуме вековима уништаване. То се наравно указало погрешним, с обзиром да човек крчењем шума није мислио ни на себе ни на будуће генерације, јер је ерозија, као директна последица крчења, угрозила његову егзистенцију. Од природних фактора који негативно утичу на шумске површине, посебно се истичу елементарне непогоде, карактеристичне за сва високопланинска подручја.

Табела бр.10 – Стање обраслих површина на територији Града Пирота

Poreklo sastojine/Namenska celina	Površina		Zapremina			Zapreminski prirast			Planirani 10-to god. prinos
	ha	%	m ³	%	m ³ /ha	m ³	%	m ³ /ha	m ³
Visoke jednodobne	78.95	2.6	20,269.3	7.1	256.7	442.5	3.8	5.6	5,798.2
Izdanačke sastojine	2,129.65	69.7	161,943.4	57.0	76.0	4,897.6	41.7	2.3	16,840.2
Veštački podignute sastojine mekih lišćara	13.56	0.4	2,409.3	0.8	177.7	70.6	0.6	5.2	2,828.9
Ostale veštački podignute sastojine	833.41	27.3	99,672.4	35.1	119.6	6,336.7	53.9	7.6	13,792.4
10.Proizvodnja tehničkog drveta	3,055.57	14.0	284,294.4	9.9	93.0	11,747.4	15.4	3.8	39,259.8
Izdanačke sastojine	74.59	3.4	2,379.3	33.2	31.9	26.3	8.4	0.4	
Ostale veštački podignute sastojine	52.52	2.4	4,788.4	66.8	91.2	287.6	91.6	5.5	372.5
Šikara	2,036.87	94.1							
26.Zaštita zemljišta od erozije	2,163.98	9.9	7,167.8	0.3	3.3	313.8	0.4	0.1	372.5
Visoke raznodobne	539.70	68.7	174,077.6	63.8	322.5	3,964.4	72.1	7.3	
Visoke jednodobne	228.19	29.0	97,535.0	35.8	427.4	1,503.4	27.4	6.6	
Izdanačke sastojine	6.74	0.9	1,128.5	0.4	167.4	27.4	0.5	4.1	
Ostale veštački podignute sastojine	8.71	1.1							
Šikara	2.80	0.4							
51.Park prirode - I stepen zaštite	786.14	3.6	272,741.1	9.5	346.9	5,495.1	7.2	7.0	
Visoke raznodobne	1,222.70	32.0	392,787.9	53.4	321.2	9,417.7	54.1	7.7	58,901.3
Visoke jednodobne	551.38	14.4	144,004.8	19.6	261.2	2,884.4	16.6	5.2	33,628.7
Izdanačke sastojine	1,113.71	29.1	168,580.6	22.9	151.4	4,080.2	23.4	3.7	33,415.2
Ostale veštački podignute sastojine	238.37	6.2	29,963.2	4.1	125.7	1,035.1	5.9	4.3	3,726.1
Šikara	369.55	9.7							
Šibljak	325.09	8.5							
52.Park prirode - II stepen zaštite	3,820.80	17.5	735,336.5	25.7	192.5	17,417.4	22.8	4.6	129,671.3
Visoke raznodobne	1,060.49	11.4	257,070.0	18.5	242.4	5,821.3	15.4	5.5	44,713.9
Visoke jednodobne	1,803.72	19.4	467,237.0	33.6	259.0	9,819.1	26.0	5.4	107,883.8
Izdanačke sastojine	2,942.18	31.6	430,186.7	30.9	146.2	10,808.5	28.6	3.7	58,488.7
Ostale veštački podignute sastojine	1,412.18	15.2	237,879.4	17.1	168.4	11,374.5	30.1	8.1	35,551.0
Šikara	1,077.64	11.6							
Šibljak	1,005.33	10.8							
53.Park prirode - III stepen zaštite	9,301.54	42.5	1,392,373.1	48.7	149.7	37,823.5	49.5	4.1	246,637.4
Visoke jednodobne	66.64	90.0	26,284.7	98.3	394.4	525.5	96.4	7.9	
Ostale veštački podignute sastojine	1.62	2.2	467.5	1.7	288.6	19.8	3.6	12.2	
Šibljak	5.78	7.8							
55.Specijalni rezervat prirode I stepena	74.04	0.3	26,752.2	0.9	361.3	545.3	0.7	7.4	
Visoke jednodobne	175.99	80.4	41,287.6	100.0	234.6	1,040.8	100.0	5.9	5,481.9
Šikara	34.80	15.9							
Šibljak	8.18	3.7							
56.Specijalni rezervat prirode II stepena	218.97	1.0	41,287.6	1.4	188.6	1,040.8	1.4	4.8	5,481.9
Visoke jednodobne	290.73	92.4	97,364.2	99.6	334.9	1,965.3	99.2	6.8	32,568.3
Izdanačke sastojine	3.13	1.0	140.9	0.1	45.0	3.7	0.2	1.2	
Ostale veštački podignute sastojine	2.97	0.9	249.5	0.3	84.0	13.0	0.7	4.4	282.1
Šikara	12.91	4.1							
Šibljak	5.02	1.6							
57.Specijalni rezervat prirode III stepena	314.76	1.4	97,754.5	3.4	310.6	1,982.0	2.6	6.3	32,850.5
Šikara	2.41	0.1							
Šibljak	2,151.75	99.9							
66.Stalna zaštita šuma (izvan gazdinskog tretmana)	2,154.16	9.8							
Ukupno Opština Pirot	21,889.96	100.0	2,857,707.2	100.0	130.5	76,365.4	100.0	3.5	454,273.4

С обзиром да су шумске површине најраспрострањеније у Парку природе, основу даљег развоја шумског екосистема и шумарства представља унапређење, очување и заштита шума. То подразумева систем одређених мера и разумних ограничења усмерених, не на очување у њеном природном или нетакнутом стању, већ на очување и преображај који ће ускладити човекове неопходне потребе са реалним могућностима.

2.1.5. Минералне сировине

Експлоатациона поља и резерве минералних сировина се воде у катастру истражних и експлоатационих поља минералних сировина.

Поред тога, на рудно експлоатационом подручју Старе планине некада је експлоатисано злато и уран, а данас је у току експлоатација гранита, кречњака, шљунка. Могућа је и експлоатација пирита, бизмута, бакра, угља, али услед недовољне истражености њихова експлоатација нема већи економски значај. Рудна лежишта се могу користити само ако нису у супротности са режимима заштите природе и изворишта вода.

На територији Просторног плана постоје следећа експлоатациона поља:

- Китка где се експлоатише кречњак;
- Бобац где се експлоатишу пешчари.

Истражене оверене резерве минералних сировина су: Кале (кречњак), Китка код Пирота (кречњак), Бериловац (шљунак и песак) и Тепош (мермер).

Министарство рударства и енергетике – Сектор за геологију и рударство је одобрило извођење геолошких истраживања и експлоатације подземних вода, и то:

- Извориште на локалитету Планираски дом Пирот (подземне воде) за примењена геолошка истраживања
- Извориште Даг Бањица (минерална вода) за одрживо коришћење
- Извориште Градиште – Чубрина Бањица (питка вода) истражено поље
- Регионална депонија Пирот (хидролошка истраживања)

Траса гасовода Ниш – Димитровград је дефинисана за инжењерско геолошка истраживања.

2.1.6. Развој индустријске производње

Индустрија је одувек представљала основну економску базу у привредном развоју Града Пирота, а затим су следиле пољопривреда, трговина, саобраћај, грађевинарство. Међутим, наша реалност данас јесу празни индустријски објекти са огромним капацитетима и могућностима производње.

Највећи привредни субјекти у Граду су: "Tigar Tyres"; "Tigar AD", "D-company", „Слободна зона Пирот“...

Такође сектор малих и средњих предузећа имају значајан удео у привредном развоју Града. У оквиру средњих предузећа заступљене су привредне гране и то: индустрија, трговина, грађевинарство, угоститељство, док су у оквиру малих предузећа заступљене и кожарска, текстилна, прехранбена индустрија.

2.1.7. Развој туризма

На подручју Града Пирота се данас доста пажње посвећује развоју туризма и искоришћавању његових природних потенцијала у циљу његовог унапређења. Некада није било већих улагања у његов развој. Једино су индустрије "Тигар", "Први Мај" и "Електродистрибуција" део средстава улагале у повећање стандарда својих радника, па је тако испод Басарског камена, на 12 km источно од Пирота изграђен Планинарски дом на 1070 m n.v. који садржи ски стазе, трим стазе и ски лифт. То је један од најлепших и најприступачнијих домова који данас привлачи многе Пироћанце и туристе из околине, како лети тако и зими. Поред овог дома, 20 km даље налази се одмаралиште Врело, смештено у пријатној долини на саставу Брлошке и Јеловичке реке, на надморској висини од око 800 m, са изванредном лепотом природе. Такође, одмаралиште Темац нуди смештај, у изванредном амбијенту поред реке Темштице. Село Дојкинци које се налази на територији Парка природе "Стара планина" удаљено 38 km од Пирота, које се у протеклих пар година доста развило у туристичком погледу. Кроз само село тече истоимена река. Само село карактеришу многобројни старински објекти (куће, плевње, амбари) који одишу архитектуром тог времена. У самом селу је 2016. године завршена реконструкција и адаптација војног објекта Караула у Планинарски дом Дојкинци који сада нуди адекватан туристички смештај и велика понуда индивидуалног смештаја на Старој планини. На 4 km од села налази се водопад Тупавица висине око 15 m. На око осам километара удаљености од села је строги природни резерват високопланинске смрче "Арбиње", строги природни резерват "Браткова страна" станиште великог тетреба и високопланинске заједнице смрче, ниске клеке, и боровнице, строги природни резерват "Вражја глава" станиште планинског јавора и букве, строги природни резерват "Три чуке" станиште ендемичне врсте бора кривуља, смрче, ниске клеке и боровнице, строги природни резерват „Копрен“ станиште биљке росуље. На улазу у село постоји црква Светог Ђорђа из 15. века.

Постојећу туристичку инфраструктуру представљају и: регулисани ток реке Нишаве, многобројни културно-историјски споменици, манастири и велика понуда угоститељских објеката.

2.1.8. Развој инфраструктурних система

Саобраћајна мрежа

Основу саобраћајне мреже планског подручја чине:

- Државни путеви I реда (IA и IB)
- Државни путеви II реда (IIA и IIB)
- Општински путеви I реда
- Општински путеви II реда
- Општински некатегорисани путеви
- Железница.

Државни путеви²

Табела бр.11- Државни путеви на територији Града Пирота

Ред. бр.	Ознака пута	ОПИС	Дужина целог пута (km)	Стационаже на територији града Пирота		Дужина пута на територији града Пирота (km)
				Почетна (km)	Крајња (km)	
1	I A4	Ниш - Пирот - Димитровград - државна граница са Бугарском (гранични прелаз Градина)	105.434	58.1	94.1	36.0
2	I B39	Пирот - Бабушница - Власотинце - Лесковац - Лебане - Медвеђа - Приштина - Пећ - државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Чакор)	284.400	0.0	11.1	11.1
3	II A221	Књажевац - Кална - Темска - Пирот - Височка Ржана - Мојинци - Димитровград	130.196	34.1	95.3	61.2
4	II A223	Периш - Бела Паланка - Бабушница - Звонце - Трнски Одоровци - Суково - веза са државним путем 259	92.701	80.6	92.7	12.1
5	II A259	Ниш (петља Малча) - Бела Паланка - Пирот - Димитровград - државна граница са Бугарском (гранични прелаз Градина)	91.386	46.3	82.5	36.2
6	II B428	Бела Паланка - Понор - веза са државним путем 39	20.814	11.3	20.8	9.5

Табела бр.12- Примарни саобраћајни чворови по путним правцима на територији Града Пирота

Редни број	Ознака чвора	Назив чвора	Стационажа (km)	Укрштај са путем	ГПС координате			Стационаже на територији града Пирота	
					X	Y	Z	Почетна (km)	Крајња (km)
I A4									
89	405	петља Пирот запад	69.663	веза са 259	4784029.190	7627597.700	359.680	58.1	94.1
90	406	петља Пирот исток	80.439	веза са 259	4776387.410	7632207.190	384.660		
I B39									
426	3901	Пирот	0	259	4780539.310	7628707.710	374.040	0.0	11.1
427	3902	Садиков Бунар	4.197	428	4780661.960	7624540.810	405.600		
II A221									
/	/	/	/	/	/	/	/	34.1	95.3
II A223									
	25906	Суково	92.701	259	4770383.530	7637126.430	422.620	80.600	92.7
II A259									
459	25904	Пирот запад (веза са А4)	58.519	А4	4783713.100	7627796.090	358.550	46.300	82.5
460	25905	Пирот исток (веза са А4)	68.387	А4	4776865.830	7632105.040	381.760		
461	25906	Суково	76.637	223	4770383.420	7637126.360	422.620		
II B428									
	3902	Садиков Бунар	20.814	39	4780662.070	7624540.910	405.600	11.300	20.8

² Подаци о државним путевима на територији Града Пирота су преузети из Уредбе о категоризацији државних путева ("Службени гласник Републике Србије", бр.105/2013, 119/2013, 93/2015).

Слика бр.3- Слика државних путева на територији Града Пирота

Извор:www.kartadrzavnihputevajps.com

Општински путеви

Табела бр.13- Општински путеви I реда

Ознака локалне самоуправе	Шифра града	Редни број пута	Опис
153	70939	1	Пирот – Извор – Крупац – Велико Село – Мали Јовановац – Велики Јовановац – Трњана - Пољска Ржана – Пирот
153	70939	2	државни пут I реда бр.43 – Држина
153	70939	3	општински пут I реда бр.2 - Петровац - Војнеговац - државни пут I реда бр.43
153	70939	4	државни пут I реда бр.43 – Војнеговац
153	70939	5	државни пут I реда бр.43 – Градиште
153	70939	6	државни пут I реда бр.43 – Чиниглавци
153	70939	7	државни пут I реда бр.43 – Срећковац
153	70939	8	државни пут I реда бр.43 – Обреновац
153	70939	9	државни пут I реда бр.43 – Станичење
153	70939	10	државни пут I реда бр.43 – Куманово
153	70939	11	државни пут I реда бр.43 – Враниште – Осмаково
153	70939	12	државни пут I реда бр.39 – Барје Чифлик – Расница
153	70939	13	државни пут I реда бр.39 – Гњилан
153	70939	14	државни пут I реда бр.39 – Костур

Табела бр.14- Општински путеви II реда

Ознака локалне самоуправе	Шифра града	Редни број пута	Опис
153	70939	1	државни пут IIа реда бр.221 – Засковци – Топли До
153	70939	2	државни пут IIа реда бр.221 – Рагодеш
153	70939	3	државни пут IIа реда бр.221 – Рудиње
153	70939	4	државни пут IIа реда бр.221 – Шугрин
153	70939	5	државни пут IIа реда бр.221 – Мирковци
153	70939	6	државни пут IIа реда бр.221 – Базовик – Орља
153	70939	7	државни пут IIа реда бр.221 – Сопот – Ореовица
153	70939	8	државни пут IIа реда бр.221 – Врело – Брлог – Дојкинци
153	70939	9	општински пут II реда број 23 - Јеловица
153	70939	10	државни пут IIа реда бр.221 – Росомач
153	70939	11	државни пут IIа реда бр.221 – Басара
153	70939	12	државни пут IIа реда бр.223 – Јалботина
153	70939	13	државни пут IIб реда бр.428 – Мали Суводол
153	70939	14	државни пут IIб реда бр.428 – Велики Суводол
153	70939	15	Пирот – Присјан – Камик
153	70939	16	општински пут I реда број 13 – Сиња глава
153	70939	17	Пирот – Копривштица – Брана Завојско језеро
153	70939	18	општински пут II реда број 17 – Нишор
153	70939	19	општински пут II реда број 17 – Добри До
153	70939	20	општински пут II реда број 17 – Покревеник
153	70939	21	општински пут II реда број 17 – Паклештица
153	70939	22	општински пут II реда број 21 – Велика Лукања – Гостуша
153	70939	23	општински пут II реда број 22 – Бела

Извор: Подаци о општинским путева на територији Града Пирота су преузети из Одлуке о категоризацији општинских путева и улица ("Службени лист Града Ниша", бр.02/2018).

Железничка инфраструктура

На територији Града Пирота постоји следећа железничка инфраструктура:

- Магистрална једноколосечна неелектрифицирана железничка пруга Ниш – Димитровград – државна граница – (Драгоман), на којој је организован јавни путнички и теретни саобраћај
- Службена места за пријем и отпрему путника (Црвенчево, Станичење, Сопот, Пирот, Божурато, Велики Јовановац, Суково, Чиниглавци и Срећковац)
- Службена места за пријем и отпрему робе (Станичење са 3 станична колосека, Пирот са 6 станичних и 2 индустријска колосека за Тигар и Житопек и Суково са 3 станична колосека и индустријским колосеком „Суко“

Систем водоснабдевања

За систем градског водовода користи се изворска вода са четири извора:

- "Кавак", капацитета 70-100 l/s ($Q_{pros}= 80$ l/s)
- "Крупац I", капацитета 150-1000 l/s ($Q_{pros}= 200-220$ l/s)
- "Крупац II", капацитета 40-600 l/s ($Q_{pros}= 80$ l/s)
- "Градиште", капацитета 105-800 l/s ($Q_{pros}= 105$ l/s)

Капацитети свих изворишта износе $Q_{pros}=465$ l/s. Сталну контролу квалитета воде врши Завод за заштиту здравља Пирот.

Вода из извора "Кавак", лоцираног на самој периферији града, преко истоимене црпне станице капацитета $Q=90$ l/s, потискује се цевоводом пречника 350 и 250 mm директно у дистрибуциону мрежу града и резервоар "Сарлах" запремине $V=2000$ m³, који се налази на коти 420 m n.v..

Из извора "Крупац I и II", који су на око 10 km од Пирота код Великог Села, и извора "Градиште", који је на око 15 km од града у пределу села Градиште, вода се гравитацијом цевима пречника 600 mm из Крупаца и цевима пречника 500 mm из Градишта, доводи заједничким цевоводом пречника 600 mm (капацитета $Q=300$ l/s) до постројења за

пречишћавање капацитета 270 l/s (за потребе града), док се преостала количина воде без пречишћавања, цевоводом пречника 400 mm одводи у индустријску зону за потребе фабрике "Тигар" као техничка вода.

Након пречишћавања преко филтерске станице изграђене 1988.год.која је реконструисана 2019.године (затворени филтери, 9 комада, испуњени песком и антрацитомн, површине филтерске јединице 7,07 m²) и хлорисања, црпном станицом "Бериловац" капацитета Q=270 l/s, вода се потискује кроз дистрибуциону мрежу (цевоводом пречника 500 mm) до резервоара Сарлах V=2000 m³ и резервоара Провалија(Пирот I) V=5000 m³, који се налази на коти 420,5 m n.v...

Ради обезбеђивања водом свих потрошача у систему град је висински подељен на три висинске зоне:

1. висинска зона од 365-400 m n.v.,
2. висинска зона од 400-440 m n.v. и
3. висинска зона преко 440 - 500 m n.v.

За потрошаче 2.висинске зоне насеља Нови Завој и Прчевац изграђена је бустер станица „Завој“ 1999.године, капацитета Q= 12 l/s и повезана потисним цевоводом пречника 150 mm (дужине 550 m) са резервуаром „Завој“ запремине V=250 m³, на коти 450 m n.v. док за потрошаче друге висинске зоне Радин До и Провалија изграђена је пумпна станица капацитета 5 l/s у затварачници резервоара „Провалија“ (Пирот I) и повезана потисним цевоводом пречника 100 и 150 mm, дужине 180 одн. 150 m са резервуаром „Провалија II“, запремине V= 250m³, на коти 455 m n.v.

За потрошаче од 440-500 mm у насељу Провалија формирана је 3. висинска зона изградњом хидрофорског постројења капацитета 2 l/s, висине дизања 50 m, у затварачници резервоара „Провалија 2“.

ЈП „Водовод и канализација“ Пирот обезбеђује услове за просечну месечну производњу од 500.000 m³ воде, а захваљујући водоводном систему укупне дужине 129,066 km (са главним доводом 16 km и 113,066 km разводне мреже), црпним станицама и резервоарима (ком.4) укупне запремине V=7500 m³.

ЈП „Водовод и канализација“ Пирот обезбеђује здравом пијаћом водом око 53736 житеља града и оближњих села, односно око 16 057 индивидуалних домаћинстава и кућних савета, као и градску привреду са 1532 водомера, при чему је 99% територије града покривено водоводним инсталацијама.

Такође је омогућено снабдевање водом и 21 село (Крупац, Велико Село, Пољска Ржана), Мали Јовановац, Велики Јовановац, Трњана, Гњилан, Држина, Бериловац, Мали и Велики Суводол, Војнеговац, Барије Чифлик, Суково, Петровац, Блато, Извор, Бело Поље, Градиште, Понор и Сопот) у граду Пироту, са око 12641 становника и са преко 99,965 km разводне мреже.

Укупан број водомера који се користи за мерење утрошене воде у граду и наведеним селима је око 17614.

Канализациони систем

У граду Пироту и насељима Гњилан, Нови Завој, Градишница, Барије Чифлик, Бериловац и Пољска Ржана отпадна вода се сакупља у централни канализациони систем који је у надлежности Јавног предузећа. За Град Пирот проценат прикључених на јавну канализацију је 99%, док је на територији града Пирота 81,5% становништва прикључено на канализациону мрежу. Део становништва који није прикључен на канализациону мрежу своје отпадне воде испушта у септичке јаме.

Број становника прикључених на канализациону мрежу у граду и у селима је 47500. Постојећи канализациони систем је општег типа. Заступљене су цеви од бетона (18 km), азбест-цемента (62 km), бетон-цемента (1 km) и пластике: ПВЦ; ПЕ; и ППЕ цеви (47 km). Укупна дужина цевовода је 126 km. Локација излива главног колектора је на десној обали Нишаве на ободу индустријске зоне на локалитету Жуково. Отпадна вода испушта се у реку Нишаву без предходног пречишћавања, преко два главна канала 120/180 cm и 110/165 cm који се уливају у главни колектор 180/180 cm дужине 790 m, који је на делу нове фабрике Тигар Тајерс измештен бетонским колектором ОБ 1800 mm у дужини од 1339 m и продужен бетонски колектор ОБ 2000 mm у дужини од 157 m (укупно 2286 m). Индустријска предузећа у граду су прикључена на заједнички канализациони систем и не поседују уређаје за предтретман отпадних вода.

Изграђено је 13 испуста преко којих се атмосферска вода у време обимних падавина испушта у околне реке. Атмосферска вода се у насељу Барије током кишног периода препумпава у реку Бистрицу. Капацитет пумпне станице је 500 l/s а висина дизања је 3,50 m.

Отпадне воде села Крупац и Извор се преко посебних постројења за отпадну воду (ППОВ) испуштају у реку Нишаву

Електроенергетска инфраструктура

Покривеност Града Пирота електроенергетском мрежом је релативно добра. Неопходно је њено побољшање пре свега у најудаљенијим сеоским срединама. Годишња потрошња електричне енергије у Пироту је око 200 милиона kWh. Прекиди у снабдевању су ретки, а проблем представља недовољан напон у неким деловима града и губици у систему од око 12%.

У границама плана, постоје изграђени електроенергетски објекти (огранака ЕД Пирот):

- Мрежа 0,4 kV је надземно подземна, у сеоским насељима претежно надземна и припада трафостаницама 10/0,4 kV у оквиру плана
- Мрежа 10 kV је надземно подземна
- Мрежа 35 kV је надземно подземна
- Трафостанице 35/10 kV/ kV: „Пирот 1“, „Пирот 2“, „Пирот 3“, „Пирот 4“, „Пирот 5“, „Пирот 7“, „Пирот 8“, „Пирот 9“, „Индустријски парк“, „Бело Поље“, „Темска“, „Височка Ржана“, „Нишор“, „Топли До“ и „Тигар“.
- Трафостанице 110/35 kV/ kV: „Пирот 1“ и „Пирот 2“.

- Трансформаторска станица напонског нивоа 35 kV.
- Трансформаторска станица напонског нивоа 110 kV.

Трасе далековода које својим једним делом пролазе територијом Града Пирота су:

- 400 kV бр.404 ТС Ниш 2 – граница/ТС Софија запад,
- 110 kV бр.1154 ТС Пирот 1 – ТС Сврљиг,
- 110 kV бр. 1249 ТС Ниш 2 – ТС Пирот 2,
- 110 kV бр.1192 ТС Пирот 1 – ТС Пирот 2
- 110 kV бр.1193 ТС Пирот 2 – ХЕ Пирот,
- 110 kV бр.1194 ТС Димитровград – ТС Пирот 2,
- 110(35) kV бр. 1195 ТС Бабушница –ТС Пирот 2.

Телекомуникациона мрежа

Телекомуникациона и информациона инфраструктура један су од главних покретача економског напредка града.

Телекомуникационој мрежи Града Пирота припада телефонска мрежа „Телеком Србија”, GSM мобилне мреже „MTS”, „Telenor” и „VIP”, мреже кабловских телевизија, TV и радио системи.

Обзиром да дигитална технологија напредује великом брзином свакога дана, интернет покривеност на територији Града Пирота је задовољавајућа. Развојем 3G, 4G мобилне мреже брзина протока података је повећана и подиђнута на квалитетнији ниво. Степен дигитализације у транспортној мрежи је 98%.

На територији Града Пирота налази се 9 јединица поштанске мреже. Тренутно је задовољавајућа опслуженост подручја поштанским саобраћајем. Уведено је низ нових услуга: брзе и бизнис поштом, пословни пакет. У граду су 4 јединице поштанске мреже, а остала насеља опслужује 6 јединица поште и то су Гњилан, Крупац, Суково, Темска, Црноклиште и Височка Ржана.

Комунална инфраструктура

Постојеће стање комуналне инфраструктуре на територији Града Пирота се може оценити као делимично задовољавајуће. Управљање чврстим отпадом обавља Јавно комунално предузеће „Комуналац“. Отпад се организовано сакупља са подручја Града и околних сеоских насеља и одлаже на Регионалној санитарној депонији. Један од највећих проблема у депоновању отпада јесте недовољна информисаност и свест грађана о начину одлагања и третирању отпада, јер и поред организованог одношења отпада и даље постоје дивље депоније нарочито у сеоским насељима.

Регионална санитарна депонија је смештена северозападно од Пирота, у долинском подручју између гребена Дебели дел и Мунтине падине и пројектована је за све општине Пиротског округа (Димитровград, Бабушница, Бела Паланка и град Пирот). Комунални отпад се одлаже тако што се примењује технологија депоновања карактеристична за санитарно-контролисана депоније по систему "сендвич", слој по слој, уз примену површинског начина одлагања отпада. Одлагање индустријског - штетног и опасног отпада врши се евидентирањем врста и количина опасних отпадака, након чега се врши процена степена њиховог штетног дејства на човека, околину и анализи опасности од могућег удеса, након извршених анализа приступа се одлагању штетних и опасних отпадака (одлагање у специјалним амбалажама, чување у посебним бункерима за такву врсту отпада до њиховог коначног уклањања).

Један од проблема Града Пирота је и непостојање сточног гробља. За локацију сточног гробља обавезна је израда Плана детаљне регулације.

Топлотна мрежа

Систем грејања укључује стамбене објекте, јавне установе и пословне просторе. Систем грејања се врши преко котларнице „СЕЊАК“. Која се налази на периферији града у насељу Сењак. Њеном изградњом извршено је гашење 5 постојећих котларница у ужем центру града („Чешаљ”, „Суд “, „Бујица”, „АТП” и „Централа”). Укупан капацитет котларнице „Сењак“ 27,5 MW. Котлови су вреловодни (температура воде већа од 110°C), степена корисности 90% - 92%. Грејна површина (стамбених, пословних и јавних објеката) износи 200.000 m².

Као основни енергант од 2020.године, у циљу еколошког напредка и смањењу загађења ваздуха, користи се компримовани течни гас, који се за сада снабдева помоћу цистерни тз. „остврско“ снабдевање, а мазут је резервно гориво (све то до изградње магистралног гасовода МГ 10).

Производњу и дистрибуцију топлотне енергије обавља Јавно комунално предузеће „Градска топлана“ Пирот.

Гасоводна мрежа

„Магистрални гасовод МГ-10 представља технички и функционално усаглашен систем објеката и инсталација. Основне техничке елементе гасовода представљају: линијски део система; објекти који представљају саставни део гасовода и пратећа инфраструктура.

Линијски део система магистралног гасовода МГ-10 има следеће карактеристике:

- гасовод представља једноцевни линијски објекат укупне дужине око 109 km, који се у целини поставља подземно;

- гасовод је предвиђен од челичних цеви прелиминарног пречника (DN) 700 пројектоване за максимални радни притисак 55 bar;
- интерконеција са Републиком Бугарском се налази на око 1000 m североисточно од граничног прелаза Градина у општини Димитровград, а почетак трасе је у ППС „Трупале”, западно од насеља Чамурлија на територији града Ниша;
- укупни улазни капацитет гасовода је око 1,8 млрд. m³ природног гаса годишње, са максималним капацитетом преноса од око 350.000 m³/h;
- део преносног капацитета гасовода је планиран за потребе већих потрошача дуж трасе гасовода, као и перспективно повезивање са другим магистралним гасоводима.

Основни објекти који представљају саставни део магистралног гасовода МГ-10 су:

- Примопредајна станица (ППС) где се мери проток, као и анализе састава и топлотне моћи природног гаса. Планиране су две ППС, на локацији у близини државне границе ППС „Димитровград” и оквиру постојећег главног разводног чвора „Ниш 2”, ППС „Трупале”.
- Блок станица (БС) на укрштањима са значајнијим објектима инфраструктуре и по секцијама гасовода обезбеђује контролисано и аутоматско затварање протока гаса и по потреби пражњење појединих делова/секција цевовода. Предвиђено је шест БС.
- Чистачка станица са опремом за увођење чистача (крајцера) и сакупљање кондензата. Планиране су две чистачке станице, у оквиру ППС.
- Главна мернорегулациона станица (ГМРС), која обезбеђује повезивање магистралног са секундарном гасоводном мрежом, односно безбедну редукацију притиска гаса са 55 bar на 6-12 bar. Планиране су четири ГМРС и то: „Ниш 2”, „Бела Паланка”, „Пирот” и „Димитровград”.
- Главни разводни чвор „Књажевац” представља почетну тачку перспективног магистралног гасовода МГ-12 за источни део Републике Србије. Овај објекат реализоваће се фазно. Овим просторним планом, обезбеђује се потребна грађевинска површина и део инсталације на који ће се прикључити магистрални гасовод МГ-12.
- Уређаји система катодне заштите (КЗ) линијског дела гасовода постављају се заједно са БС и врше функцију регулисања и контроле параметара катодне заштите и обезбеђења заштите током целог пројектованог периода експлоатације.

Остали објекти и системи у функцији магистралног гасовода су:

- 4) Приступни путеви, планирани ка локацијама објеката у функцији гасовода као колски приступ на јавну саобраћајну мрежу. Регулационе ширине приступних путева су од 6 до 10 m, а застор је у зависности од потреба тежине транспорта опреме, од средње тешког до тешког саобраћаја;
- 5) Електроенергетско снабдевање, планирано до ППС са мерном станицом (МС), ГМРС и БС са станицама КЗ, обезбеђује се изградњом одговарајућих далеководова, кабловских водова и припадајућих трафостаница. За снабдевање електричном енергијом ППС, МС, ГМРС и БС са станицама КЗ, предвиђена је изградња спољне електроенергетске мреже, уколико је неопходно и изградњом трафостаница ТС 10-35/0,4 kV за електромоторни погон и технички блок. Потребна снага за ППС је око 43,47 kW, а за ГМРС око 16 kW. За снабдевање електричном енергијом БС и уређаја катодне заштите гасовода предвиђена је изградња спољне електроенергетске мреже, далеководима напона 10-35 kV, изградњом стубних блок трафостаница ТС 10-35/0,4 kV. Потребна снага по локацији је око 1-4 kW. Ради рационалног снабдевања електроенергијом за потребе катодне заштите извршиће се концентрација напајања заједно са напајањем БС и ГМРС.
- 6) Оптички кабл за даљински надзор и управљање, који се полаже паралелно са гасоводом у радном појасу, а намењен је за пренос података дуж целе трасе и повезивање свих гасних објеката и припадајућих чворишта са пословним филијалама које ће обављати управљање гасоводом; и
- 7) Објекти у функцији командних центара у којима се обавља процес даљинског управљања транспортом гаса, праћење и контрола свих сигурносних параметара рада и стања система. Ови центри се налазе изван граница Просторног плана, а биће повезани међусобно, као и са свим гасним објектима, како би се обезбедио режим рада целог система у потпуно безбедним условима“.

Напред наведени технички елементи су у потпуности преизети из поглавља **3.2. ЛИНИЈСКИ ДЕО И ОБЈЕКТИ МАГИСТРАЛНОГ ГАСОВОДА МГ-10**, Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш – Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС”, број 102/16).

2.1.9. Демографске карактеристике

Развитак становништва и насељености на територији Града Пирота је посредно и непосредно условљен географским положајем, друштвено-економским кретањима и развојем, историјским процесима, променама и компонентама кретања укупног становништва и његове социо-економске структуре, као и територијалним развитком мреже насеља и инфраструктуре.

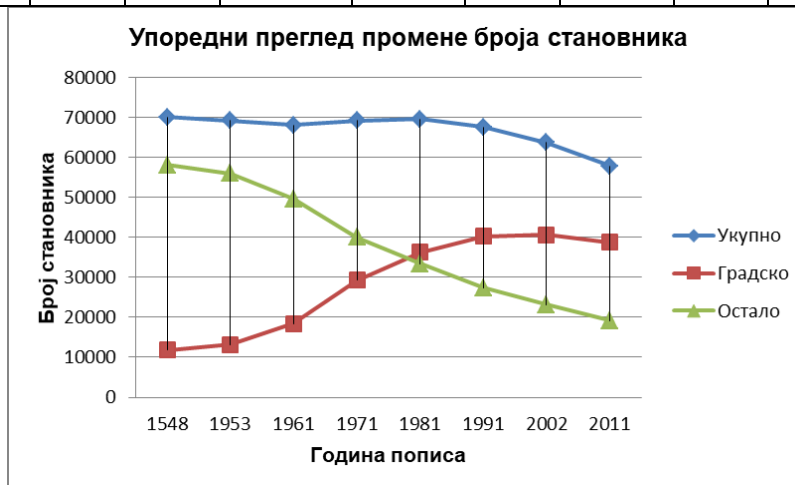
Анализа демографског развоја Града Пирота извршена је на основу званичних статистичких података пописа становништва у периоду од 1948.-2011. године.

Табела бр.15-Упоредни преглед броја становника у Граду Пироту и Пиротском округу по пописима становништва од 1948. до 2011. Године

Према попису становништва из 2011. године у Граду Пироту је живело 57.928 становника. Од тог броја 65% је градско становништво. Просечна густина насељености износи 47 st/km², а просечан број чланова по домаћинству је 2,85. Од 1948. године па до данас, број становника константно опада. Такође оно што одликује Град Пирот јесте и негативан природни прираштај који је последњих година посебно изражен. Попис становништва из 2011. године показао је да је за 10 година број становника у Граду Пироту смањен за 5.863 људи.

Графички прилог бр.3- Упоредни преглед броја становника у Граду Пироту

Година	1948			1953			1961			1971		
	Укупно	Градско	Остало	Укупно	Градско	Остало	Укупно	Градско	Остало	Укупно	Градско	Остало
Број становника	70049	11868	58181	69210	13175	56035	68073	18415	49658	69285	29298	39987
Промена броја становника	/	/	/	-839	+1307	-2146	-1137	+5240	-6377	+1212	+10883	-9671
Година	1981			1991			2002			2011		
	Укупно	Градско	Остало	Укупно	Градско	Остало	Укупно	Градско	Остало	Укупно	Градско	Остало
Број становника	69653	36293	33360	67658	40267	27391	63791	40678	23113	57928	38785	19143
Промена броја становника	+368	+6995	-6627	-1995	+3974	-5969	-3867	+411	-4278	-5863	-1893	-3970

Из табеле број 15 и са графичког прилога број 3 може се видети да се број становника од 1948. до 2011. године смањило. С тим што се број становника у самом граду повећао, а у осталим насељима драстично опао. То је допринело једном до главних проблема данашњице, а то је гашење неких сеоских насеља.

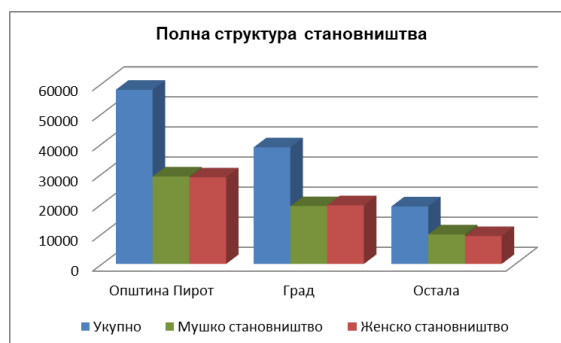
Према полној структури становништва - 49,75 % је жена, а 50,25 % су мушкарци. Таква полна структура је приближна просеку у Србији (табела број 16).

Табела бр.16- Полна структура становништва у Граду Пироту по попису из 2011.године

	Град Пирот	Град	Остала насеља
Укупно	57928	38785	19143
Мушко становништво	29108	19262	9846
Женско становништво	28820	19523	9297

Извор: Републички завод за статистику

Графички прилог бр.4- Полна структура становништва у Граду Пироту

На основу табеле и графичког прилога може се видети да је удео мушке популације на територији Града већи у односу на удео женске популације. Док је однос на нивоу градских и осталих насеља другачији, женско становништво је бројније у градским насељима у односу на остала. Иако је ова разлика минимална, евидентно је да све више особа женског пола напушта село и долази у град и одлучује се за трајне миграције, док је већи део мушкараца чини удео у дневним и сезонским миграцијама.

Старосна структура Града Пирота је претрпела значајне промене, нарочито последње деценије, и огледа се у порасту особа старијих од 60 година, који чине 28 % од укупног становништва. По опште прихваћеном критеријуму Популационе комисије ОУН-а старим се сматра становништво ако је учешће старијих веће од 7 %. Град Пирот је захваћен овим процесом, због значајног удела старије популације у укупном броју становника. На нивоу Србије проценат становништва старог преко 60 година је 22,5 %, па се може рећи да Град Пирот прелази републички просек и има веома неповољну старосну структуру. Старосна структура становништва приказана је у табели 17.

Просечна старост становништва износи 44.2 године (43.4 код мушкараца и 45 код жена).

Табела бр.17- Старосна структура становништва Града Пирота

Старосна доб	Процент заступљености старосне групе у укупном становништву
0-19	17,99%
20-39	24,43%
40-59	29,48%
60-79	26,65%
80-	1,45%

Извор: Републички завод за статистику

Узрок настављања тенденције опадања становништва је, пре свега, старосна структура. Постојећа старосна структура је неповољна с аспекта рађања, што уз претпоставку о даљем опадању плодности становништва нужно условљава брзо снижавање стопе наталитета, а тиме и даље интензивно старење. С друге стране, релативно велики удео старих ће и поред претпоставке о снижавању смртности по старости, неминовно довести до повећања опште стопе морталитета и самим тим до негативног природног прираштаја. Посматрано по типу насеља, и даље се очекују супротне тенденције у кретању становништва у граду и сеоским насељима. Смањење укупног становништва ће бити присутно у сеоским насељима, а у неким селима ће доћи и до потпуног гашења. У граду ће се наставити слабији популациони раст становништва.

Од 80-тих година миграциона кретања према Граду Пироту су ослабила. Оваква ситуација је настала услед погоршања економских и других услова тако и услед демографске исцрпљености села и суседних градова које су давале мигранте, што је резултирало стишавањем процеса урбанизације и деаграризације. На тој основи је у периоду 1981-1991 године Град Пирот је прешао у емиграциони тип, што значи да су од 1991. године XX века ојачала емиграциона кретања из Града Пирота и то углавном према развијенијим регионима Србије, посебно Нишу и Београду, али и према развијеним државама у Европи и свету.

Етничка структура у Граду Пироту показује да је већинско становништво српске националности, стим што великој хетерогености доприноси и постојање двадесетак осталих етничких група. Етничку структуру становништва Пирота чини 91,89 % Срба, 4.47 % Рома, 0.95 % Бугара. Остале етничке групе су заступљене у далеко мањем проценту.

Табела бр.18- Етничка структура становништва

Срби	91,89%
Роми	4,47%
Бугари	0,95%
Остале етничке групе	2,69%

Извор: Републички завод за статистику

Графички прилог бр.5- Етничка структура становништва Града Пирота

Приликом класификације и одређивања типова насеља, најчешће користимо следеће критеријуме: административна класификација, класификација на основу величине насеља, на основу густине насељености, на основу централне функције, економске структуре итд.

Град Пирот има 72 насељених места. У територијалној организацији формирана је заједница насеља, везана за Град Пирот као градског центра. У просторно-функционалној организацији Град Пирот је и центар за остала насеља која му непосредно гравитирају, као и центар регионалног значаја. Градски центар Пирот је доминантно градско насеље са око 63% градске популације, у ком су концентрисане све централне функције и скоро све индустријске и привредне активности.

Групу битних чинилаца мреже насеља Града Пирота чине функционалне детерминанте. У периоду интензивне урбанизације дошло је до концентрације становништва и функција у градском центру, под чијим је утицајем касније отпочела функционална трансформација осталих насеља. Град Пирот је полифункционални центар (производни, индустријски, резиденцијални, административни, управни, културни, образовни и здравствени). Сеоска насеља су углавном монофункционална.

Са развојем функција рада градског центра и мањег броја сеоских насеља, долази до активирања процеса миграције ка њима, а временом јача и дневна миграција радника. Преласком дела радног контингента у делатности секундарног и терцијарног сектора почиње процес функцијске диверзификације села, изражен смањењем учешћа чисто аграрних и повећањем учешћа аграрно-индустријских и индустријско-услужних у укупном броју насеља.

Као резултат развоја функције центра рада, у Пироту се развијају и функције центара становања. Долази до повећања броја становника, интензивне стамбене изградње и територијалног ширења града, али и до подстицања развитка осталих функција града, посебно градско-услужних и јачања терцијарно-квартарног сектора. Концентрација радних места и могућност запошљавања у неаграрним делатностима су главни фактор који привлачи становништво да се из недовољно развијених центара рада досељавају у град. Појачана градња се одвија у субурбаним центрима као што су насеља Ђулилан, Бериловац, Пољска Ржана, Градашница, Нови Завој и Извор. У средишњем делу града је велика концентрација вишеспратних објеката, са великом густином изграђености на релативно малим површинама. Самим тим највећу концентрацију функцијских јединица намењених становању има центар града што се поклапа са границама управно-пословне зоне, па се нижи спратови користе за пословно-управне делатности, а виши за становање. Поред ове зоне колективног становања постоји и стамбена зона колективног становања у северном делу пиротског поља, чији објекти, такође, имају полуфункционални карактер. То су пре свега насеља Прчевац, Провалија и Радин До. На југу поља то су насеља Нова Мала, Рогоз и потез некадашњег Барја, која све више добијају полифункционални карактер.

Функције центра услуга и управе задовољавају потребе становништва града, али и њему гравитирајућег простора. Функција центра управе Пирота испољава се кроз два вида. Пирот је центар града и центар округа. Као центар града обавља управну функцију за становништво 79 насеља, а као центар округа обавља управну функцију за три општине: Бабушница, Бела Паланка, Димитровград.

3. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

3.1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Принципи просторног развоја Града Пирота произилазе из општих принципа просторног развоја садржаних у Просторном плану Републике Србије у којем су наведени и као критеријуми за оцену достигнутог степена развоја појединих територијалних јединица. То су:

- Одрживост - генерални принцип који мора бити примењен код свих активности у простору
- Територијална кохезија – уравнотежен социо-економској развој
- Конкурентност - даљи развој подручја града и истовремено јачање и функционално профилисање осталих насеља
- Јавност - учешће јавности у имплементацији политике просторног развоја
- Полицентрични територијални развој - наглашена улога града и функционалних урбаних подручја, као и јачање веза на релацији село-град
- Функционална специјализација - поштовање компаративне предности у погледу развојних потенцијала насеља
- Формирање и јачање мреже насеља која може да обезбеди развој комплементарних функција
- Приступачност информацијама – развијена телекомуникациона мрежа која покрива целокупну територију града
- Саобраћајне доступност - доминантан фактор искоришћења територијалних потенцијала и уравнотеженог развоја
- Развој културног идентитета и територијалне препознатљивости
- Едукација грађана и администрације
- Стриктно поштовање заштите јавног интереса, јавних добара и јавног простора
- Унапређење и заштита природног и културног наслеђа као развојног ресурса
- Јавно-приватно партнерство
- Транспарентност код одлучивања о просторном развоју

3.2. ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

У погледу просторног развоја, визија Града Пирота је да постане конкурентан град функционално интегрисан у окружењу, очуваног и заштићеног природног и културног наслеђа и квалитетне животне средине, инфраструктурно опремљен, са развијеном привредом и институцијама. Визија просторног развоја Града Пирота заснива се на остваривању значајне и препознатљиве улоге у региону у ширењу процеса одрживог развоја и трасирању свог пута ка месту у развијеној мрежи Европских градова. Ова визија подразумева коришћење природних, људских и створених ресурса, својих географских предности, спајање традиционалног и савременог, изградња одговорног друштва са заједничким деловањем свих грађана на развијању и реализацији стратегије са циљем да визија постане стварност. У том процесу треба поспешити економски развој који ће омогућити повећање животног стандарда, унапређивати инфраструктуру како би била квалитетан сервис грађанима, чувати животну средину и одговорно користити расположиве ресурсе.

Општи циљеви просторног развоја односе се на постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима, и са потребама дугорочног социјалног и економског развоја.

Општи циљеви су:

- Стварање планског основа за организовани просторни развој, заштиту и уређење територије Града Пирота;
- Рационално коришћење простора ради повећања функционалне и развојне ефикасности;
- Равномернији размештај привредних и других активности у складу са предностима појединих делова Града Пирота;

- Обезбеђивање услова за заштиту и унапређење животне средине заустављањем даље деградације простора, угрожавања и уништавања природних ресурса и добара, сузбијањем непланске изградње и ненаменског коришћења простора, ревитализацијом угрожених подручја;

- Усклађивање организације, уређења и коришћења простора са потребама заштите од елементарних и других непогода, заштита територије Града Пирота, становништва, активности, природних и створених ресурса;

- Функционално коришћење и штедња необновљивих ресурса и произведене енергије, као и коришћење обновљивих извора енергије;

- Обезбеђивање услова за уређење и изградњу простора и насеља;

- Усклађивање различитих и/или супротних интереса у коришћењу простора.

Посебни циљеви просторног развоја Града Пирота везани су за решавање проблема у развоју и смањивање просторних ограничења, рационално коришћење земљишта, природних ресурса, заштита и унапређење природе, културне баштине и животне средине, као и дефинисање простора који ће имати посебан режим коришћења.

Опсебни циљеви су предвиђени и Стратешким акционим планом Града Пирота то су:

- Изградња препознатљивог имиџа и промоција Града Пирота на више тржишта: економско-инвестиционом, политичко-дипломатском, туристичком и сл.;

- Изградња и ревитализација јавних објеката у циљу задовољења специфичних потреба и подизања квалитета живота становништва;

- Стварање могућности за отварање нових радних места и за пораст животног стандарда развојем предузетништва;

- Унапређење пољопривредне производње, посебно сточарства и ревитализација села;

- Коришћењем географског положаја и регионалних инфраструктурних пројеката поспешити развој инфраструктурних система у граду и на тај начин утицати на привредни раст и економију Града;

- Побољшање комуналних услуга кроз локални програм развоја и ширења комуналних система као економских субјеката и подстицајног фактора за економски развој Града;

- Комплетирање планске и урбанистичко-пројектне документације, израда стратешких докумената и пројеката као предуслов развоја, инвестиционих и других програма;

- Унапређење комуникације између локалних власти и привреде;

- Јачање утицаја на даље процесе децентрализације;

- Развој јавно-приватних партнерстава са домаћим и иностраним цивилним друштвом, међународним организацијама, локалним властима других европских градова, пословним асоцијацијама и компанијама.

3.3. ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ПО ПОЈЕДИНИМ ОБЛАСТИМА

Друштвене делатности (становништво, мрежа насеља, јавне службе):

- Успоравање негативних тенденција, спречавање даљег погоршавања виталних карактеристика популације и стварање услова за повећање запослености у насељима применом мера економске и социјалне политике

- Ревитализовати демографски најугроженија и стратешки значајна подручја где год је то објективно могуће, укључујући стварно побољшање стандарда и квалитета живота

- Равномернији територијални размештај становништва у полицентричном систему насеља

- Подстицање рађања и повратак дела становништва које се иселило са подручја Града Пирота

- Стимулисање насељавања младог и радно способног становништва

- Тежња ка оптималном нивоу урбаног и руралног живљења и оптималној густини насељености

- Промена у структури делатности у циљу достизања планиране функционалне диференцијације насеља

- Боље повезивање села са центрима заједнице насеља и са урбаним подручјем Пирота

- Развој и унапређење регионалних функција Пирота

- Побољшање квалитета мреже путева и развој саобраћајне инфраструктуре
- Уређење јавних простора у сеоским насељима
- Санација и контролисана изградња приградских насеља и делова насеља у коридорима јавних путева
- Прилагођавање мреже јавних служби потребама и карактеристикама локалних заједница
- Уређење и реконструкција постојећих, завршетак изградње започетих и изградња нових објеката јавних служби
- Уједначавање доступности јавних служби свим корисницима, повећањем квалитета и доступности услуга, нарочито на руралном подручју
- Применити савремена информатичка и друга комуникациона средства у циљу све веће доступности услуга и установа јавних служби, а нарочито грађанима из најудаљенијих насеља

Привредне делатности:

Стварање услова за развој стабилне привредне структуре, која ће омогућити одрживо коришћење људских, природних и створених ресурса, као и реструктурирање привреде и прилагођавање тржишним условима привређивања, следећи потенцијале и ограничења за развој појединих привредних и услужних делатности.

У области пољопривреде:

- Стварање услова за развој пољопривредне производње тржишне оријентације као и услова за производњу, прераду, понуду и пласман високо квалитетних локалних пољопривредно-прехранбених производа
- Заштита пољопривредног земљишта мерама и активностима којима се трајно обезбеђују његове природне функције
- Препознавање компаративних предности у односу на остала подручја и ускладити начин коришћења пољопривредног земљишта с природним погодностима и ограничењима
- Укрупљивање земљишног поседа
- Обезбедити демографски опстанак и економски просперитет сеоских домаћинстава
- Обновити и даље развијати рентабилно планинско сточарство
- Потпуније валоризовати местимичне агроеколошке погодности за производњу квалитетног поврћа, воћа, грожђа и других пољопривредних производа

У области шумарства и ловства:

- Очување шумских екосистема
- Повећање површина под шумама и побољшање шумске инфраструктуре
- Одрживо газдовање укупним шумским фондом
- Успостављање контроле над безправном сечом шума
- Побољшање услова станишта у ловиштима и постизање економског капацитета у бројности, полној и старосној структури дивљачи
- Заштита ретких врста дивљачи

У области индустрије:

- Увођење нових технологија
- Развој малих и средњих предузећа
- Контрола утицаја индустријских активности на животну средину

У области саобраћаја:

- Дефинисање коридорских и инфраструктурних ограничења републичког значаја
- Очување постојеће путне мреже и њено побољшање
- Комплетирање постојеће путне мреже

У области терцијарних делатности:

- Повећање капацитета и подстицање њиховог развоја и смислу достизања савремених стандарда живљења
- Рационалан развој туристичких активности усклађен са циљевима очувања и заштите свих природних и културних вредности
- Успоставити добро конципирану и функционално уравнотежену мрежу инфраструктуре, која ће бити један од услова за полицентрични и равномерни развој у простору и која ће омогућити ефикасну повезаност, висок комунални стандард и минималну девастацију простора.

Заштита планског подручја

Заштита простора се конципира за целокупно планско подручје, водећи рачуна о међусобном утицају суседних и граничних подручја, јер се сама заштита не може ограничити на административно-територијалну и функционалну поделу.

Заштита планског подручја се темељи на начелу одрживог развоја, са предвиђеним мерама и активностима за заштиту квалитета животне средине и одрживог развоја Града.

Циљеви у оквиру заштите природе су:

- старање о заштићеним природним добрима

- картирање, валоризација и предлог за стављање под заштиту природних добара која се одликују изузетном природном вредношћу

- заштита предела који су карактеристични за Град

Циљеви заштите културних добара су:

- афирмација урбаног континуитета

- коришћење културног наслеђа

- интегрисање културног наслеђа

Препознатљивост подручја је једна од карактеристика града којој се мора посветити посебна пажња у циљу очувања властитог идентитета у функцији развоја. У том смислу неопходно је препознавање, очување и заштита природних и предеоних, културно-историјских и створених вредности.

3.4. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основна концепција просторног развоја Града Пирота базира се на предузимању активности, које су кључне за усмеравање целокупног развоја планског подручја:

- Функционална интеграција Града Пирота са суседним општинама и регионима, као и са међународним окружењем преко међуграничне сарадње са општинама и регионима у Бугарској
- Јачање и развој функција регионалног карактера Града Пирота и функционална организација мреже насеља самог Града
- Стара планина, подручје изузетних природних вредности, са посебним акцентом на заштиту, уређење и одрживо коришћење овог високопланинског подручја
- Развој пољопривреде, са посебним акцентом на планинско сточарство, као и развој прерађивачких капацитета и повећање конкурентности пољопривредне производње
- Развој малих и средњих предузећа и јачање предузетништва уз специјализацију производње и привредно повезивање са великим привредним системима и индустријским центрима
- Развој туризма и комплементарних делатности који се заснива на очуваној природи и туристичким потенцијалима од локалног до међународног значаја.

3.5. КОНЦЕПЦИЈА ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА, КОРИШЋЕЊА РАЗВОЈА ПОЈЕДИНИХ СИСТЕМА РЕСУРСА

Одрживо управљање природним ресурсима уз заштиту и унапређење животне средине, представља један од основних циљева планирања и уређења простора. Природни ресурси укључују пољопривредно, шумско и водно земљиште, минералне сировине и обновљиве изворе енергије, а њихово стање представља последицу географског, геотектонског и антропогеног утицаја.

Укупне земљишне површине на подручју Града Пирот износе 123.200 ha. Од тога 56,7% припада пољопривредном, 33,9% шумском и 9,4% осталом земљишту.

Табела бр.19 - Укупне земљишне површине на подручју Града Пирота

Земљиште	Површине (ха)	Структура (%)
Укупне површине земљишта	123.200	100,00
Пољопривредно земљиште	69.916	56,7
Шумско земљиште	41.756	33,9
Остало земљиште	11.528	9,4

Концепција заштите, уређења, коришћења и унапређења природних система и ресурса се заснива на следећим принципима:

- Омогућавање еколошке одрживости и органске повезаности свих природних система и ресурса.

- Коришћење земљишта и његова одржива мултифункционалност, захтева посебну пажњу приликом планирања и уређења простора. Пољопривредно земљиште ће се у планском периоду штитити мерама и активностима којима се трајно обезбеђују његове природне функције. У том смислу забраном коришћења пољопривредног земљишта у друге сврхе, осим у случајевима утврђеним Законом или Планом, забраном испуштања и одлагања отпадних и штетних материја, контролисаним применом минералних ђубрива и препарата за заштиту, избором адекватних технологија у обради земљишта и противерозионих мера, сачуваће се квалитет земљишта, тј. његова физичка, хемијска и биолошка својства.

- Све шуме на територији Града Пирота треба користити у складу са њиховом заштитном улогом, као и са потребом за њиховим одржавањем, обнављањем али и искоришћавањем - у складу са њиховим капацитетом. Обнављање и заштита шума, уз ограничено експлоатисање подразумева систем одређених мера и разумних ограничења усмерених, не на очување у њеном природном или нетакнутом стању, већ на очување и преображај који ће ускладити човекове неопходне потребе са реалним могућностима.

- Значај вода и водног земљишта захтева интензивнији рад на њиховом унапређењу, коришћењу и заштити. Због тога се Просторним планом предвиђа њихово интегрално уређење, заштита и коришћење, што подразумева реализацију вишенаменских водопривредних система, који су складно уклопљени у окружење и усклађени са свим другим корисницима.

- Експлоатација минералних сировина ће се сводити на експлоатацију пешчара, кречњака и мермера уз планско усмеравање у складу са економско-еколошким стандардима и реалним потребама.

- Стварање могућности за веће коришћење обновљивих извора енергије.

ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. СТРУКТУРА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА СА БИЛАНСОМ ПОВРШИНА

Планом се дефинишу 4 основне категорије коришћења земљишта (пољопривредно, шумско, водно и грађевинско) за које се прописују правила уређења и грађења. У оквиру истих се детерминишу посебне зоне заштите које представљају изразити јавни интерес у простору и унутар којих се такође прописују правила уређења и грађења земљишта.

Ради рационалног уређења и грађења земљишта, као једног од најдрагоценијих ресурса, Планом се дефинише следеће:

1. очување квалитетног пољопривредног земљишта, као основног ресурса за развој пољопривреде;
2. дуж развојних осовина и главних излазних праваца према окружењу (тзв. правци или коридори) концентрисати тракасту инфраструктуру;
3. повећати густине становања и радних места у сеоским и приградским насељима, али само тамо и само тада када се обезбеђују квалитетнији услови становања и рада;
4. при утврђивању грађевинског подручја насеља и пратећих структура чувати квалитетно пољопривредно земљиште и успоставити хармоничне односе на линији контакта изграђених и природних структура;
5. непланску изградњу ван грађевинских подручја насеља енергично сузбијати и спречити деградацију предела;
6. зоне за подизање кућа за одмор организовати само на земљишту које је већ обухваћено овим процесима;
7. најатрактивнији делови предела пре свега Парк природе Стара планина и специјални резерват природе Јерма морају бити максимално заштићени од деградације простора;
8. избећи строго зонирање и ослонити се на режиме коришћења земљишта по принципу претежних намена;
9. одредити капацитете и потребан простор за инфраструктуру у наредних 10 година;
10. на целокупној територији, спроводити принципе одрживог развоја, због амбијенталних и еколошких вредности, економске користи и заштите од ерозије.

Основни критеријуми за свеобухватно сагледавање свих насеља, као и за утврђивање њиховог грађевинског подручја су следећи:

- рационално коришћење и намена простора,
- објективно сагледавање потреба за простором за свако насеље на темељу процена будућих демографских процеса, расположивог неизграђеног простора, процене привредних и осталих потенцијала и потреба, као и капацитета постојеће инфраструктуре,
- осигурање положаја насеља у планираној мрежи насеља,
- заштита јавног интереса,
- очување аутентичности насеља
- вредновање квалитета простора и његове околине тако да се одређивањем простора за грађење не смањују шумске и квалитетне пољопривредне површине и штите водни ресурси.

Просторним планом приказани су грађевински реони који представљају резервну површину за будући развој насеља и приказани су на рефералној карти бр.1 – „намена простора“ у размери 1 : 50 000. Грађевинска подручја развијаће се реконструкцијом постојећих објеката, градњом нових објеката за становање, привреду, јавне и друштвене саджаје уз очување идентитета насеља, затим подизањем комуналног стандарда насеља, реконструкцијом постојеће и изградњом нове саобраћајне и комуналне инфраструктуре и осигурањем простора за пратеће садржаје. Основни грађевински реон насеља формиран је на простору око постојећег функционалног центра и линеарно уз постојеће и планиране путеве који се зракасто протежу кроз насеља. На тај начин усмерава се даља изградња на просторима, у деловима насеља, у којима је већ започета градња, а у циљу рационалног коришћења и инфраструктурног опремања земљишта. Проширење грађевинског реона намењено је претежно за радне и сервисне функције у градском односно комуналне површине у сеоским насељима.

Анализом постојећег стања изграђености на подручју Града и рационалним сагледавањем простора свих катастарских општина дефинисано је грађевинско подручје.

Постојеће грађевинско подручје је редуковано, односно смањено у неким деловима за површине које обухватају пољопривредно земљиште, а проширено на местима где је за то било потребе. Као засебно дефинисане грађевинске површине јавља се велики број засеока (мање површине са изграђеним објектима), који су посебно изражени у брдскопланинским селима. Имајући у виду “раштрканост” ових подручја, као и мали број постојећег и планираног становништва на овим просторима, није било рационално ширење јединственог грађевинског подручја због укључивања ових површина у њега, па се оне јављају као засебно дефинисане грађевинске површине.

Посматрано по основним категоријама земљишта може се констатовати да ће у планском периоду доћи до следећих промена:

- Укупно пољопривредно земљиште ће се смањити због планираних радних садржаја у појединим атарима и изградњом инфраструктурних система;
- Површине под шумама и шумским земљиштем ће се повећати и формирати ваншумско зеленило у виду ветрозаштитних појасева дуж инфраструктурних коридора и канала (на пољопривредном и водном земљишту). Пејзажно уређење непосредног окружења путева, озелењавање радних зона и насеља ће такође утицати на повећање шумовитости Града;
- Површина под грађевинским земљиштем ће се повећати, што се може сматрати рационалним имајући у виду предложено проширење грађевинских реона и нова викенд насеља:

Табела бр.20 - Биланс површина

Земљиште	Површина (ha)	Структура (%)
Укупно	123.200	100
• Пољопривредно	69.805	56.6
• Шумско	41.756	33.9
• Грађевинско	4.045	3.3
• Водно	7.594	6.2

Промене у начину коришћења земљишта проистекле су из потребе да се:

- формирају радне зоне у атару уз насеља, како би се искористиле инфраструктурне и локационе предности,
- формирају викенд зоне на атрактивним локацијама, као и да се заштите делови природе од непланске градње,
- пољопривредна производња организује на земљиштима која ће својим квалитетом и адекватном обрадом да омогуће веће приносе, а да се земљишта лошијег квалитета, где су резултати у пољопривредној производњи незадовољавајући "препусте" пре свега шумарству, а затим и индустрији (малој привреди), водопривреди, путној привреди и др.,
- заштити пољопривредног земљишта, вода и ваздуха, подизањем мреже зеленила на територије Града Пирота (шуме, заштитни појасеви, дрвореди и др.),
- заштити пољопривредног земљишта од унутрашњих и спољних вода као и да се зауставе бујичне воде,
- прошире гробља.

2. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА

Одрживо управљање природним ресурсима уз заштиту и унапређење животне средине, представља један од основних циљева планирања и уређења простора. Природни ресурси укључују пољопривредно, шумско и водно земљиште, минералне сировине и обновљиве изворе енергије, а њихово стање представља последицу географског, геотектонског и антропогеног утицаја.

2.1. Заштита, коришћење и уређење пољопривредног земљишта

Од укупне површине Града Пирота, пољопривредно земљиште заузима 69.619 ha, односно 56,7%. Његов квалитет и начин коришћења зависе пре свега од природних (геоморфолошких, педолошких, хидролошких, климатских), али и антропогених фактора (ширење грађевинског земљишта, депоновање отпада, хемијско загађивање од стране већих индустријских и саобраћајних извора итд.).

Пространа Пиротска котлина је најзначајнији привредни ресурс за пољопривреду овог краја. Котлина је тектонског порекла и претпоставља се да је настала пре око 12.000 ha, од чега равничарски део заузима око 8.000 ha. Покрива 28 катастарских општина, и то: Градашница, Бериловац, Извор, Пољска Ржана, Крупац, Јовановац, Велико Село, Градиште, Чиниглавац, Обреновац, Срећковац, Суково, Војнеговац, Петровац, Држина, Расница, Барје Чифлик, Костур, Блато, В. Суводол, Гњилан, Станичење, Црвенчево, Црноклиште, Враниште, Осмаково, Темска.

Пиротска котлина (320-400 m n. v.) се протеже од југоистичне до северозападне границе Града и дуга је око 25 km. Са обрежјама (ободним деловима) има површину од око 12.000 ha, од чега равничарски део заузима око 8.000 ha. Покрива 28 катастарских општина, и то: Градашница, Бериловац, Извор, Пољска Ржана, Крупац, Јовановац, Велико Село, Градиште, Чиниглавац, Обреновац, Срећковац, Суково, Војнеговац, Петровац, Држина, Расница, Барје Чифлик, Костур, Блато, В. Суводол, Гњилан, Станичење, Црвенчево, Црноклиште, Враниште, Осмаково, Темска.

Пољопривредно земљиште се у планском периоду штити мерама и активностима којима се трајно обезбеђују природне функције земљишта. У том смислу забраном коришћења пољопривредног земљишта у друге сврхе, осим у случајевима утврђеним Законом или овим Планом, забраном испуштања и одлагања отпадних и штетних материја, контролисаном применом минералних ђубрива и препарата за заштиту, избором адекватних технологија у обради

земљишта и противерозионих мера, сачуваће се квалитет земљишта, тј. његова физичка, хемијска и биолошка својства.

Један од циљева оптималног коришћења земљишта у наредном периоду је прилагођавање и побољшавање земљишне структуре одређеним категоријама коришћења, у складу са принципима одрживости. С тим у вези, а полазећи од услова за развој пољопривредне производње као и од ограничавајућих фактора, Планом је дефинисана:

- Максимална заштита и чување најквалитетнијег пољопривредног земљишта. Смештено у пиротској котлини ово земљиште је угрожено близином и ширењем града на његов рачун. Пољопривредно земљиште треба искористити на најбољи начин, чиме би друштвени ефекти били далеко већи од тренутне уштеде која се постиже изградњом на овим земљиштима;
- Спровођење услова за комасацију пољопривредног земљишта, јер тренутно стање уситњености поседа ограничава могућност рационалне организације и подизања квалитета пољопривредне производње;
- Побољшање квалитета земљишта применом различитих мера и акција (мелиорација, одговарајући начин орања, ђубрења итд.);
- Искључивање из ратарске производње свих пре свега планинских подручја, која су угрожена ерозијом и њихово пошумљавање;
- Извршити темељну санацију травњака пре свега на простору Старе планине. Овде ће од највећег значаја бити ђубрење, формирање вештачких травњака односно подсејавање као и биолошка мелиорација (забрана испаше) деградираних природних травњака;
- Ратарство, воћарство, виноградарство, и земљорадњу различитим стимулативним мерама усмерити на пиротско поље и налегли брдски појас;
- Стимулисати развој сточарства на Старој планини, изградњом већег броја мини фарми. Овде се најпре мисли на овчарство и говедарство;
- У развој овчарства укључити науку о селекцији и оплемењивању оваца и побољшати квалитет вуне, а све у циљу обнове вунарске индустрије у Пироту, (којој ће близина тржишта и добри индустријски капацитети умногоме помоћи) и изналажења нових тржишта;
- Усмеравање сеоског становништва на производњу која је оптимална за дате услове, кроз едукацију и јачање институционалних капацитета;
- Развијање планске производње кроз израду програма за унапређење свих врста пољопривредне производње, што представља основу за одрживи развој пољопривредне производње;
- Упошљавање старих и развијање нових производних капацитета. Локална самоуправа треба да подстиче пољопривреднике да обрађују сво расположиво земљиште и одржавају објекте.
- Израда планова за проглашење ерозионих подручја и одбрану од бујичних поплава;
- Израда катастра пољопривредних површина;

2.2. Заштита, коришћење и уређење шума

Све шуме на територији Града Пирота треба користити у складу са њиховом заштитном улогом, као и са потребом за њиховим одржавањем, обнављањем али и искоришћавањем, у складу са њиховим капацитетом. Због тога је неопходно:

- Обезбедити трајност и стално повећање шумских површина. То подразумева: забрану прекомерне сече шума, забрану испаше стоке на шумским површинама, њихово неговање системским уклањањем непожељних врста, проређивање шума;
- Пошумљавање свих угрожених подручја у циљу спречавања даље деградације земљишта;
- Извршити компензацију власницима и корисницима шума за ограничења у коришћењу шума и шумских подручја или за умањене приходе који на основу тога настају;
- Пошумљавати пољопривредно земљиште које је бонитетно предиспонирано за шумске културе, уз претходну сагласност и компензацију власницима поседа;
- Смањење експлоатисаних површина и преусмеравање шумарства на узгојну, хигијенску и заштитну функцију;
- Израда шумских основа за све шумске површине на територији Града, јер је за обезбеђење трајности шума и њиховог повећања, неопходно интегрално сагледавање и брига о њима;
- Израда планова за проглашење ерозионих подручја и одбрану од бујичних поплава, у којима поред регистровања угрожених подручја овим непогодама, мора бити извршена и њихова прогноза и истакнуте мере њихове контроле и санације, као што су: изградња већег броја акумулација, затрављивање или пошумљавање, чиме би се смањио ризик од њиховог поновног оживљавања;

Планом се предвиђа унапређење стања шума и у том смислу ће се обављати радови на обнављању, попуњавању и нези шумских састојина. Планом се предвиђа:

- задржавање свих постојећих шума и ваншумског зеленила;
- подизање нових шума на еродираним подручјима, као и на земљиштима непогодним за пољопривредну производњу;
- подизање високог ваншумског зеленила уз канале, путне коридоре, насеља и викенд зоне;
- пресецање инфраструктурних коридора (сечом шума) и компензационо подизање нових шума у складу са развојем туристичко-рекреативне инфраструктуре;

Према Просторном плану подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Службени гласник РС бр.115/08) антиерозивна заштита оствариће се применом биолошких (пошумљавање и затрављивање),

биотехничких мера (плетери и зидићи против спирања) и техничких мера уређења на пространим површинама и локалитетима које угрожава средња, ексцесивна и јака ерозија:

- 1) на делу слива водоакмулације "Завој" и Височице у циљу очување њене запремине од засипања, и то претежно на:
 - западној страни непосредног слива водоакмулације "Завој";
 - северној и северозападној (левој) долинској страни Дојкиначке реке;
- 2) на делу слива Топлодолске реке и Темштице и то претежно на јужној и југоисточној (десној) долинској страни (II категорија ерозије);

Планским газдовањем шумама, кроз планиране радове на гајењу, коришћењу и заштити шума постићиће се: очување и заштита подручја, повећање дрвног фонда, побољшање старосне структуре састојина и њихово боље здравствено стање.

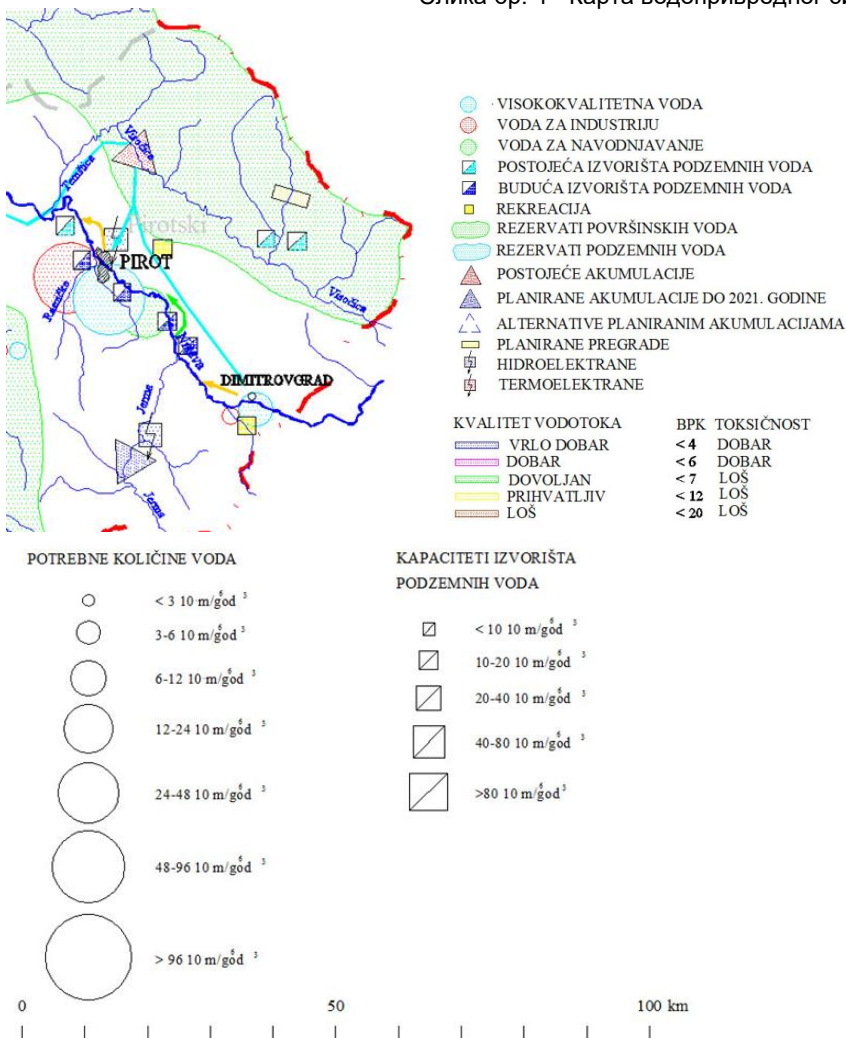
2.3. Заштита, коришћење и употреба водног земљишта

Водни ресурси Града Пирота су углавном очувани и представљају значајни развојни потенцијал. По квалитету старопланински водотоци су углавном сврстани у I и II класу а старопланинска изворишта представљају изворишта националног и регионалног карактера. Најзначајнији водни објекат на подручју Плана је свакако водоакмулација "Завој", која представља стратешку резерву воде највишег квалитета. Спада у врло ретке вишенаменске акумулације у Републици Србији, које омогућавају вишегодишње регулисање протока, што јој даје изванредан значај у водопривредном систему Републике Србије.

Водно земљиште (заштитне зоне око водоакмулација, река и језера) је у великој мери угрожено ненаменским коришћењем и бесправном изградњом, чиме је угрожен његов квалитет и биодиверзитет. Ово се пре свега односи на приобаље Завојског језера, као једног од најзначајнијих регионалних система за водоснабдевање, с обзиром да је то подручје нападнуто великим бројем нелегално подигнутих објеката, без водоводне и канализационе мреже.

Према Водопривредној основи Србије воде Града Пирота чине део јединственог водопривредног система Србије и треба их интегрално штитити, посебно воде Старе планине, која представља резерват површинских вода националног значаја.

Слика бр. 4 - Карта водопривредног система

Регулација, заштита и уређење водотока и водног земљишта спроводиће се интегралним уређењем, заштитом и коришћењем вода :

- 1) усклађивањем техничких и биолошких радова на регулацији водотокова и заштите од великих вода, бујица и ерозије приобаља са планским решењима регионалних водопривредних система;
- 2) посебним, амбијентално усклађеним, уређењем приобаља и корита водотока у насељима, туристичким местима и пунктовима (шеталишта, риболовне и излетничке стазе и слично);
- 3) уређењем водотокова у зони заштите природних и културних добара применом натуралне регулације и у складу са условима и мерама заштите добара;
- 4) уређењем водотокова и обала у зони насеља по принципима регулације урбаног типа, чиме ће се створити еколошки повољнији услови развоја, а мали водотоци у зони насеља се могу уређивати и по принципима натуралне регулације, што је еколошки повољнији начин, јер побољшава услове за развој водених и приобалних екосистема;
- 5) санацијом локалних појава одрона и клизишта, чишћењем корита од наноса, отпада и слично;
- 6) уклањањем/санацијом постојећих објеката на водотоковима (воденице, јазови, МХЕ, прелази и слично) који не испуњавају водопривредне услове или нарушавају водни режим;
- 7) успостављањем и уређењем профила за мерење протицаја и квалитета вода на Височици, Топлодолској реци, Дојкиначкој реци, Јеловичкој реци и Росомачкој реци и већим притокама Нишаве
- 8) регулацијом водотока Височице низводно од бране "Завој" и Темштице низводно од састава Топлодолске реке и Височице у циљу обезбеђења услова за туристичко рекреативно коришћење;³
- 9) Дозвољава се реконструкција постојећих објеката, а према водопривредним условима, за објекте који су на водопривредном земљишту.

2.4. Минералне сировине

Подручје Града Пирота је релативно сиромашно у економско значајним минералним сировинама. Овде се срећу више врста пешчара, глина, кварцног песка и нешто мало енергетских сировина. Експлоатација минералних сировина се своди на експлоатацију пешчара, кречњака и мермера.

Експлоатација лежишта сировина минералног или стенског састава је могућа, уколико није у супротности са режимима заштите (потенцијалне локације морају бити ван зона заштите инфраструктурних система, природних или културних добара) – уколико се прибаве услови свих надлежних институција и спроведу мере заштите утврђене Планом. Потенцијалне локације за изградњу асфалтних база, морају бити ван уже зоне заштите инфраструктурних система (аутопута, гасовода, пруге за возове великих брзина итд), такође, уз прибављене услове свих надлежних институција и уколико нису у супротности са режимима заштите природних и културних добара.

На рефералној карти бр. 3.2 су приказана постојећа експлоатациона поља као и локације за извођење геолошких истраживања.

2.5. Обновљиви извори енергије

Основни извори обновљиве енергије су: сунце (соларна енергија), ветар, вода у покрету, топлота унутрашњости земље (геотермална енергија) и биомасе (дрво, органски отпатци и разне биљке уљарице). Степен коришћења обновљивих извора енергије у Граду Пироту, као и у целој Србији, је веома низак, јер су трошкови њиховог коришћења знатно виши од трошкова коришћења конвенционалних извора енергије.

На простору Града Пирота постоје добри природни предуслови за ефикасно коришћење соларне енергије. Годишњи просек дневне енергије глобалног зрачења на хоризонталну површину је већи од 4 kWh/m²/дан а просечна годишња вредност се креће и до 1550 kWh/m²/дан. Број кишних и облачних дана на годишњем нивоу је мали. Поред повољних климатских услова (преко 1850 сунчаних сати годишње) постоје и други природни предуслови у виду постојања великих површина необрадивог или тешко обрадивог земљишта са повољном орјентацијом и нагибом које представљају повољне локације за постављање соларних панела.

Локације на Старој планини спадају у најперспективније локације за производњу енергије ветра на нивоу целе земље, али је изградња ветрогенератора дозвољена само у режиму заштите III (трећег) степена и ограничена само на изградњу у значајно измењеним, антропогеним подручјима у рубним зонама спољашњих граница III (трећег) степена на основу Уредбе о заштити Парка природе Стара планина ("Сл.гласник РС", бр.23/2009) и Уредбе о режимима заштите ("Сл.гласник РС", бр.31/2012).

Енергетски потенцијал биомасе на територији Града је значајан. Ово се пре свега односи на дрвену биомасу (огревно дрво, шумски отпад, санитарна сеча, остаци од прераде дрвета, остаци после шумских пожара). Преко 40 000 ha града је под шумом међу којом преовладавају високе букове шуме и велики комплекси пошумљени четинарским растињем. Поред количине, предност представља и доступност места стварања дрвене био масе и добра саобраћајна инфраструктура.

³ Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Службени гласник РС бр.115/08)

Планом се дозвољава изградња соларних панела и верто паркова на локацијама погодним за такву врсту изградње, уз обавезну израду Плана детаљне регулације, а за објекте за производњу енергије из биомасе је обавезна израда Урбанистичког пројекта за разраду локације. Обавеза израде напред наведене планске, односно урбанистичке документације се односи и на режиме заштите у заштићеним подручјима где је дозвољена њихова изградња, у свему према Уредби о режимима заштите ("Сл.гласник РС", бр.31/2012).

Тренутно, на подручју Града постоји ХЕ "Пирот" снаге 2 x 40 MW која користи воду из водоакумулације "Завој" на Старој планини. ХЕ "Пирот" просечно годишње ради 1400 часова и производи око 130 GWh најквалитетније вршне електричне енергије. Такође на подручју Старе планине на реци Темштици постоји МХЕ "Темац", која од пуштања у рад ХЕ „Завој“ не ради.

На седници Скупштине Града Пирота одржаној 20.09.2019. године донешен је закључак да се у циљу заштите и очувања животне средине избришу локације за изградњу деривационих мини хидроелектрана са територије Парка природе и туристичке регије "Стара планина" и да се предметни закључак достави Влади Републике Србије, Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Министарству заштите животне средине са захтевом да наведени органи донесу мораторијум о даљој забрани изградње мини хидроелектрана на подручју територије Парка природе и туристичке регије "Стара планина", до доношења новог Просторног плана Града Пирота.

Сходно напред наведеној одлуци Просторним планом се предвиђају потенцијалне локације за изградњу мини хидроелектрана ван територије Парка природе и туристичке регије "Стара планина". Такође, Планом се предвиђа изградња потенцијалних мини хидроелектрана само на реци Нишави низводно од петље Пирот запад до изласка реке Нишаве са територије административног подручја Града Пирота уз обавезу израде Плана детаљне регулације којима ће се дефинисати правила грађења и остали параметри за изградњу МХЕ.

3. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА, МРЕЖЕ НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ

3.1. Становништво

По попису из 2011. године Град Пирот има 57.928 становника и просечну густину насељености од 47 st./km². Између две пописне године дошло је до пада броја становника за 5863. Витални догађаји показују да из године у годину стопа морталитета превазилази стопу наталитета и јавља се негативан природни прираштај који износи -5,3 промила.

Ако се анализира промена броја становника у међупописном периоду од 1948. до 2011. године, уочава се да је механички прираштај знатно већи од природног, који је још увек у изразитој тенденцији опадања.

Основни индикатор процеса социјално-економске покретљивости становништва су смањење пољопривредног у укупном становништву. Поређењем стопа смањења сеоског становништва, пољопривредног и активног пољопривредног у периоду од 1971. до 2011. може се закључити:

- Процес социјалног реструктурирања становништва тече брже од процеса његовог преласка у град, што је индикатор социо-економске трансформације села и његовог постепене урбанизације;
- Упоредо са растом градског становништва и смањењем сеоског и пољопривредног, долази до раста броја запослених са око 8000 у 1971. на око 14.899 у 2011. години;

Интензивно пресељавање сеоског становништва у град се одвија до средине 80-их година, а од тада тај процес успорава и почиње територијална урбанизација приградских насеља, јачање дневног урбаног система Пирота (дневне миграције на релацији село - град), као просторног израза трансформације функцијских односа и веза у околини града.

Одлив дела становништва из непољопривредних делатности није увек праћен истим темпом његовог просторног преразмештаја. Урбанизација овог простора добија нове облике, али до неке озбиљније фазе јаког регионалног центра потребно је још много тога урадити, а пре свега економски и образовно ојачати становништво. Просторно манифестовање ове фазе огледаће се променом великог броја приградских насеља у више - мање урбанизована. Ову фазу урбанизације одликује интензиван раст периурбаних села која временом морфолошки и функцијски срастају са градом и субурбаним центрима у којима се концентришу индустрија и становништво.

Посматрајући степен урбанизације само са демографског становишта, Пирот карактерише средњи ниво урбане развијености јер је однос броја становника у Граду и укупног броја становника града 0,60. Иначе однос од 0,30 до 0,70 указује на средњу урбанизованост, а однос броја становника на територији Генералног плана Пирота и укупног броја становника износи 0,70, па се намеће закључак да тренд урбанизације карактерише раст и можемо рећи да се ради о претежно урбаном друштву. На основу показатеља о кретању укупног, градског, сеоског, активног, пољопривредног и активног пољопривредног становништва може се извести закључак да је геопростор Града Пирота, у периоду после другог светског рата, захваћен снажном урбанизацијом и деаграризацијом што се посебно имплицирало у демографском развоју Пирота и демографском пражњењу већине села у Граду.

За разлику од већине градова Источне Србије које се налазе у стадијуму „најдубље демографске старости“, Град Пирот је у незнатно бољој позицији јер га карактерише „дубока демографска старост“. Присутан је апсолутни и релативни пораст броја становника из категорије старог становништва, док број школске деце опада. Радно способна популација као битна претпоставка социо-економског развоја чини око 65% становништва али је учешће незапослених у њој око 20%, са привредом у којој преовлађују ниско акумулативне гране и са неповољном структуром запослених.

Низак природни прираштај, снижавање фертилне стопе и фертилног дела становништва, значајне миграције, као и старење сеоских насеља утицали су на неповољну демографску слику. Прилив становништва у сам Пирот и његову приградску зону је нарушио равномерност у насељавању. Јасно је да град Пирот, својом атрактивношћу функционалних садржаја, пружа могућност потпунијег задовољавања животних и радних потреба становништва, па би један од могућих услова равномернијег развоја простора Града Пирота била и правилна организација мреже насеља.

3.1.1. Пројекција кретања становништва

Основна планска претпоставка јесте покретање економије и интензивирање инвестиционе активности, развој полицентричног система насеља, сеоских и туристичких подручја. Улагања (приоритетно у инфраструктуру и привреду) у неразвијена и депопулациона насеља омогућиће задржавање становништва, док ће јачање утицаја градског центара, допринети заустављању одласка образованих и квалификованих младих људи у друге веће градове Србије и иностранство.

Већину планских решења није могуће остварити у кратком року, већ поступно и то синергичним дејством различитих политика (непосредан утицај имају политика запошљавања и социјална политика, а од великог значаја су и развојне политике предузетништва, пољопривреде, туризма и развоја инфраструктуре).

Пројекција кретања становништва урађена је коришћењем математичке методе - методе екстраполације на основу геометријске прогресије (табела бр.21).

Табела бр.21- Пројекција кретања становништва

Територија		Попис становника, домаћинства и станова по новој методологији		Пројекција броја становника на основу математичког модела експоненцијалног раста		
		2002	2011	2020	2025	2030
Цела територија Града Пирота		63791	57928	53534	51239	49042
град		40678	38785	37302	36503	35720
Остала насеља		23113	19143	16408	15061	13824
1	Базовик	203	135	97	80	67
2	Барје Чифлик	693	594	524	488	455
3	Басара	8	2	1	0	0
4	Бела	37	24	17	14	11
5	Бериловац	1933	1838	1764	1724	1685
6	Беровица	30	9	3	2	1
7	Блато	630	578	539	518	498
8	Брлог	83	56	41	34	28
9	Велика Лукања	17	6	3	2	1
10	Велики Јовановац	395	334	291	270	250
11	Велики Суводол	523	401	323	286	253
12	Велико Село	345	277	231	209	190
13	Височка Ржана	54	23	11	8	5
14	Власи	71	42	27	22	17
15	Војнеговац	270	219	185	168	153
16	Враниште	165	103	70	57	46
17	Гњилан	2478	2520	2555	2574	2594
18	Горња Држина	29	29	29	29	29
19	Гостуша	139	70	40	29	21
20	Gradašnica	412	362	326	307	290
21	Градиште	86	73	64	59	55
22	Добри До	116	57	32	23	17
23	Дојкинци	273	176	123	101	82
24	Држина	472	387	329	301	275
25	Засковци	68	46	33	28	23
26	Извор	781	729	689	668	647

27	Јалботина	104	79	63	56	49
28	Jelovica	113	87	70	62	55
29	Камик	112	55	31	22	16
30	Копривштица	67	45	32	27	23
31	Костур	311	241	196	174	155
32	Крупац	1444	1302	1196	1141	1089
33	Куманово	38	8	2	1	1
34	Мали Јовановац	144	119	102	93	86
35	Мали Суводол	281	251	229	217	207
36	Милојковац	7	2	1	0	0
37	Мирковци	20	10	6	4	3
38	Нишор	162	89	55	42	32
39	Нови Завој	1458	1373	1307	1272	1238
40	Обреновац	143	114	95	85	77
41	Ореовица	128	80	54	44	36
42	Орља	75	40	24	18	14
43	Осмакова	292	100	42	26	16
44	Паклештица	56	32	20	16	12
45	Пасјач	32	13	6	4	3
46	Петровац	389	286	222	193	168
47	Град Пирот	40678	38785	37302	36503	35720
48	Планиница	18	7	3	2	1
49	Покревеник	126	57	30	21	14
50	Пољска Ржана	1349	1276	1219	1189	1159
51	Понор	379	298	245	219	197
52	Присјан	143	79	49	37	28
53	Рагодеш	234	138	90	70	55
54	Расница	391	325	279	257	236
55	Росомач	60	37	25	20	16
56	Рсовци	183	106	68	53	41
57	Рудиње	217	138	95	78	63
58	Сиња Глава	138	56	27	18	12
59	Славиња	49	39	32	29	26
60	Сопот	367	261	197	169	145
61	Срећковац	162	101	69	55	45
62	Станичење	609	457	361	317	278
63	Суково	728	657	604	577	550
64	Темска	908	719	594	534	480
65	Топли До	108	51	28	20	14
66	Трњана	157	142	131	125	119
67	Царев Дел	30	11	5	3	2
68	Церова	171	104	69	55	44
69	Црвенчево	135	100	78	68	60
70	Црноклиште	338	275	232	212	193
71	Чиниглавци	331	236	179	153	132
72	Шугрин	95	57	38	30	24
73	Викенд насеље Врело					
74	Викенд насеље Планинарски Дом					
75	Викенд насеље Нови Засковци					
76	Викенд насеље Јерма					
77	Викенд насеље Горња Држина					
78	Викенд насеље Комије					

Основни циљеви просторног развоја становништва су:

- створити услове за успоравање темпа смањења броја становника и његово усмеравање у позитивном правцу, у циљу спречавања сеоских подручја од изумирања на територији Града Пирота. Индиректно, то значи побољшати услове и квалитет живота становништва руралних насеља, којим би мотиви емигрирања били задовољени унутар самих насеља.
- омогућити природно обнављање становништва - стимулисањем млађег женског становништва да остане у сеоским насељима, доношењем и реализацијом специфичних програма и предузимањем одговарајућих акција ка носиоцима репродуктивне способности (младима), нудећи им елементарне услове за формирање породица, запослење, побољшање услова живљења и сл. У том смислу Република Србија мерама популационе политике треба да створи подстицајне предуслове за опстанак младих на селу и бављење просперитетним делатностима (савремена пољопривредна производња, производне и занатске делатности, туризам и др.) Имајући у виду дуготрајано деловање негативних демографских тенденција, без подршке и помоћи на нивоу државе, практично је немогуће остварење овог циља;
- повећати наталитет на територији целог Града, посебно у руралним, депопулационим подручјима, што треба да омогући обнављање пољопривредног становништва, заустављање процеса старења и останак становништва у завичајна подручја;
- створити услове за запошљавање младих и жена у већем обиму, чиме би се створили и економски предуслови повећања природног прираштаја. Економским и социјалним мерама процесе миграција преусмеравати, чиме би се остварило смањење депопулационих процеса и остварио равномеран привредни и демографски развој у простору.

3.2. Однос градских и сеоских насеља и функционално повезивање насеља и центара

На основу анализе насеља и центара Града Пирота, и на основу броја становника, не рачунајући сам Град који са својим бројем становника (38785) одудара од свих осталих насеља, дошло се до закључка да постоје чети групе насеља:

- **насеља која имају преко 1000 становника** (5 насеља)
- **насеља која имају између 100 и 1000 становника** (33 насеља) и
- **насеља која имају мање од 100 становника** (26 насеља)

Ова насеља налазе се у ситуацији да у планском периоду остану потпуно празна, без сталног становништва. Да не би дошло до потпуног гашења ових насеља, неопходна је валоризација употребе локалних ресурса и вредности, с обзиром да се на овом подручју налазе значајни природни потенцијали (шуме, пољопривредно земљиште, амбијенталне вредности и сл.) и њихово одрживо коришћење у циљу стварања услова за ревитализацију ових насеља. У том смислу је и један од основних циљева Просторног плана Републике Србије, а то је „успостављање равномернијег територијалног размештаја становништва и усклађенијих просторно-демографских односа, што подразумева деметрополизацију, подстицање развоја мањих и средњих градова, демографску ревитализацију емиграционих, угрожених, брдско планинских и пограничних подручја, у складу са објективним могућностима и потребама, програмску, планску и другу подршку развоју депопулационих подручја, унапређење односа између града и села и повезивање са руралним окружењем“.

- **насеља која имају мање од 10 становника** (7 насеља)
Која ће у будућности потпуно остати без становништва, обзиром да је њихово становништво изузетно старо.

Основу концепта развоја и организације будуће мреже насеља сачињавају заједнице насеља. У оквиру њих ће одређена насеља са најповољнијим положајем и другим потребним условима (ниво опремљености, концентрација активности и становништва, тенденције у развоју и успостављеним односима и везама) обављати функцију центра.

У складу са функцијама и функционалним односима и везама, као и својим гравитационим подручјима, у Граду Пироту могуће је одредити следећу концепцију организације мреже насеља:

1. регионални и градски центар – Пирот
2. приградска насеља – насеља која су територијално обухваћена Генералним планом Пирота, а која су морфолошки и функционално директно вазана за сам Пирот и то су: Бериловац, Ђиљан, Градашница, Извор, Нови Завој и Пољска Ржана
3. секундарни центри - центри заједнице насеља – Крупац, Станичење, Темска, Суково, Височка Ржана
4. примарна сеоска насеља – остала села Града Пирота
5. викенд насеља – „4 km“, „Басара“, „Св. Јован“, „Јерма“, „Комије“, „Врело“ и „Даг Бањица“
6. села са посебним функцијама – Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина одређена су постојећа насеља као носиоци посебних функција и то су: Топли До, Гостуша, Дојкинци, Јеловица, Росомач и Височка Ржана
7. планирана насеља – Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина предвиђена је изградња туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова и то су:
 - туристички центри – Топли До 2 и Мрамор

- туристичка насеља – Рекитска Гора, Росомач 1, Врело-Јеловица, Јеловица 1, Дојкинци 1, Дојкинци 2, Завој и Завојско Језеро
 - туристички пунктови – Топли До 1 и Гостуша 1
- Унутрашња територијална кохезија функционалног подручја Града Пирота остварује се кроз развитак нових и јачање већ формираних функционалних веза на релацијама:
- Пирот – регионални центри Ниш и Софија;
 - Пирот - градски центри (Бабушница, Бела Паланка, Димитровград);
 - Пирот – секундарни центри (Крупац, Темска, Суково, Височка Ржана) на општинском нивоу;
 - Примарна сеоска насеља – Пирот;
 - Примарна сеоска насеља – секундарни центри;

Егзогене функционалне усмерености урбаног подручја се ослањају на доминантне функције Коридора Х, али проистичу из територијално-административне поделе Србије. Коридор директно и индиректно утиче на развој функционалне комплементарности читавог региона са свим деловима Србије. Поред тога, функционалне везе треба усмеравати према функционално-урбаном региону Ниша у целини, те према центрима у јужноморавској и тимочкој осовини развоја Србије.

У интеррегионалној сарадњи посебан значај имаће функционална специјализација села, њихове мреже или агломерације, која ће им помоћи у укључивању у савремене економске процесе, односно омогућити да пронађу своје место у домаћој и међународној расподели рада. У том смислу могуће је функционално умрежавање (формирање кластера):

- Туристичких подручја Старе планине са сличним центрима у Бугарској (Боровец, Бањско) и Србији, посебно са Копаоником и Власином;
- Град и насеља Старе планине са насељима у другим деловима Србије чији би становници имали интерес за боравак на планини (нпр. насеља у Војводини);
- Пољопривредних центара са пољопривредним и трговинским предузећима у осталим деловима Републике и сл.

Пирот као градско седиште има потенцијал центра са вишим квалитетом урбаних функција регионалног значаја. То значи да, поред развоја секундарног сектора, треба имати у виду и функције Пирота као центра услужних делатности, здравства, културе, информатике, банкарства и сличних делатности, праћене развојем институција регионалног значаја (нпр. истраживачко-иновативних, развојно-консултантских). Приметна је тенденција концентрације становништва и активности у приградским насељима Пирота, коју уз посебне мере у будућности, треба усмеравати и контролисати, нарочито на правцима према Нишу, граници са Бугарском, према Књажевцу, Зајечару, Бору, као и према Лесковцу, што и даље треба подржати обезбеђењем понуде локација са одговарајућом инфраструктурном опремљеношћу.

На подручју сеоских атара, нарочито на ободу и на планинском делу Града, смештена су збијена сеоска насеља, делимично и сезонског карактера, са могућношћу обављања и јачања неких производних и услужних делатности. Као најпогодније се јављају производња здраве хране, сеоски и еко-туризам.

Основни циљеви просторног развоја и унапређења мреже насеља су:

- развој регионалних функција Пирота - развој терцијарног, кварталног и секундарног сектора и различитих институција (развојних, информатичких и др.), стимулација даљег развоја градског, односно регионалног центра
- контрола концентрације становништва и привредних активности у урбаној зони и дуж саобраћајних коридора - контролисање коришћења и изградње простора урбане зоне, нарочито на улазно-излазним правцима града, уз санацију и урбану регулацију непланске изградње;
- унапређење квалитета живљења и доступности сеоског подручја - селективна децентрализација појединих економских активности, пре свега малих и средњих предузећа из секундарног и терцијарног сектора у центре у мрежи насеља и поједина насеља са одговарајућим локацијским предностима
- развој малих и средњих предузећа у центрима и другим насељима која имају локационе погодности и интерес за развој оваквих предузећа - побољшање доступности и опремљености инфраструктурних система насеља, нарочито повећање квалитета локалне путне мреже и развоја мобилне телефоније и интернета, уз изградњу и побољшање водоводног и канализационог система; потпунијим и комплекснијим коришћењем расположивих просторних потенцијала подстиче даљи развој постојећих центара;
- очување и трансформација насеља у долинско-котлинском и планинском подручју Града Пирота - задржавање млађег становништва у сеоским насељима, подстицањем развоја крупнијих пољопривредних газдинстава фармерског типа и омогућавањем њиховог запошљавања и samozапосљавања у занатству, шумарству, туризму, водопривреди и другим активностима очување руралних и природних карактеристика при развоју сеоских насеља - повећање доступности и квалитета услуга здравствене и социјалне заштите и програма помоћи старачким домаћинствима, као и услуга јавних служби младом становништву (деци и омладини) и женском делу популације, уз неопходну рационализацију мреже објеката јавних услуга; у мањим насељима развијати нуклеусе централних делатности да би се смањила улога примарног сектора и зауставио процес исељавања.

3.3. Организација јавних служби

Развој и организација јавних служби у директној вези је са испољеним процесима у демографској структури становништва. Услед депопулације, деаграризације и неповољне старосне структуре, долази до проблема са аспекта развоја мреже насеља, опремања и развоја сеоских подручја и квалитета живљења у селима. У насељима до 1000 становника интензивни су процеси депопулације и старења становништва услед неповољне економске ситуације, па долази до смањења ионако малог броја корисника јавних служби и услуга, тако да је њихова

квалитетна организација још више отежана. Опремање и развој сеоских пордучја и унапређење квалитета живота у сеоским насељима треба да иде упоредо са развојем економске моћи становништва и пораста индивидуалног стандарда, али и улагањима друштвене заједнице у развој села.

На простору Града Пирота постојећа просторна дистрибуција установа јавних служби је разнолика и зависи од величине насеља, броја становника одређеног подручја и удаљености насеља од Пирота. Пирот је по свему регионални и градски центар, са задовољавајућом концентрацијом свих типова основних и стандардних јавних служби и појединим облицима специјализованих јавних служби. У оквиру Града изражена је просторна централизација заступљених јавних служби, на релативно малом простору централног градског језгра, где је груписан највећи број централних делатности.

Основно планско опредељење је унапређење јавних служби које ће омогућити одрживи и уравнотежени развој Града Пирота, допринети јачању функција центара у мрежи насеља и обезбедити територијалну и функционалну доступност и квалитет услуга. У планском периоду развој јавних служби биће заснован на постојећој мрежи објеката, потребама корисника, примени комуникацијских иновација, новим улагањима јавног и приватног сектора и коришћењу донација.

Здравствена заштита

Највиши ниво здравствене заштите на територији Града Пирота обезбеђује Здравствени центар Пирот, у чијем саставу се налазе: Општа болница (пружа стационарну, специјалистичко-консултативну и дијагностичко терапеутску делатност за становништво Пиротског управног округа, са око 117000 становника), Дом здравља (носилац примарне здравствене заштите у граду Пирот, организује свој рад формирањем Диспанзера, Служби, здравствених станица и амбуланти) и медицина рада. Поред ових, на простору Града Пирот је и Апотекарска установа, а последњих година отворен је и већи број приватних медицинских ординација. Здравствени центар Пирот на територији читавог Града има мрежу здравствених станица, амбуланти, лабораторија, диспанзера.

Посматрано у целини, може се констатовати да је у Граду Пироту формирана мрежа здравствених објеката која омогућава рационалну организацију и релативну доступност услуга примарне здравствене заштите и да су створене могућности за даљу надградњу. Имајући у виду стандарде Светске здравствене организације, нова здравствена политика подразумева оптималну ефикасност система здравствене заштите, укључење приватне праксе у систем здравственог осигурања, уједначавање услова пружања здравствене заштите и побољшање стручног рада запослених у овим установама. То ће се обезбедити подизањем квалитета услуга, објеката (санацијом и обновом већине постојећих и, евентуално, заменом изградњом нових) и доступности (обезбеђењем теренских и санитетских возила). Један од начина за повећање доступности примарне здравствене заштите корисницима, нарочито на руралном подручју, јесте организовање мобилних здравствених тимова, интегрисаног пружања услуга здравствене и социјалне заштите. У планском периоду, организација здравствене заштите првенствено ће зависити од реорганизације здравствене заштите на државном нивоу, уз ширење мреже приватних здравствених установа.

Образовање

Образовање и васпитање становништва на подручју Града Пирота организовано је мрежом установа за предшколско васпитање, основних школа, специјалног основног и средњег образовања, средњег образовања и виших и високих школа - факултета.

Предшколско васпитање на територији Града Пирота је организовано преко предшколске установе „Чика Јова Змај“ са шест вртића у граду и три забавишне групе у оближњим селима (Пољској Ржани, Крупцу и Ђуилану) организоване у просторијама при основним школама. Проширење мреже објеката усмераваће се на поједина приградска насеља, и центре у мрежи насеља, у складу са потребама деце и родитеља. Посебно треба подржати и развијати укључивање приватног сектора у пружање ових услуга. Подршку невладиног сектора и донација треба усмерити на развој мобилних дечјих вртића/учионица за мање доступна насеља или наменски изграђеним вишефункционалним јавним и приватним објектима. Изградња вртића у ромском насељу може служити за пример.

Основно образовање на територији Града Пирота је организовано преко четири основне школе са својим истуреним одељењима, једне основне музичке школе и једне основне школе за ученике са сметњама у развоју. У планском периоду неопходно је усклађивање мреже објеката са кретањем и размештајем деце и младих узраста 6-15 година. Организација мреже објеката основног образовања и васпитања ће се и даље заснивати на матичним осморазредним школама у Пироту и њиховим истуреним одељењима у мрежи насеља Града. Рационализација мреже засниваће се на демографским променама, доступности, квалитету и опремљености објеката, а може да подразумева и гашење школа у појединим насељима и повећање капацитета постојећих или отварање нових школа у другим насељима. Предуслов за задржавање школа је њихова санација, модернизација и опремање школског простора, уређење школског комплекса и простора за спорт и повећање квалитета доступности. Организовање специјализованог превоза неопходно је за ученике који живе на удаљености већој од 4 km од школе и за све ученике са посебним потребама.

Основне смернице за побољшање услова у образовању односе се на доградњу, одржавање и инфраструктурно опремање школских објеката, планирање и доградњу рекреативних садржаја, као и опремање савременим наставним и другим средствима. Због малог броја становника у примарним сеоским насељима, и даље су задржане подручне основне школе од 1. до 4. разреда, а даље основно образовање ће се наставити у центрима заједнице насеља или у самом Пироту.

Све ове промене би требало да прати и реформа основног образовања, у смислу организације основних школа, обезбеђивање релативно приближних услова школовања за све ученике основних школа, подизање квалитета наставе и сл.

Средње, више и високо образовање на територији Града Пирота је организовано преко шест средњих школа и једне средње школе за ученике са сметњама у развоју, Више школе за образовање васпитача. Постојећу мрежу објеката је неопходно допунити новим домовима за смештај ученика и студената. Регионализација и рационализација мреже средњег образовања подразумева и умрежавање стручних школа сличних образовних профила и њихову већу флексибилност за прилагођавање потребама привреде и тржишта рада.

Средњошколско и високо образовање је и даље планирано само у Пироту, с обзиром на популацију становништва и процену потреба. Отварање виших школа и факултета није планирано као обавезан садржај образовних институција на територији Града, али је дато као могућност, узимајући у обзир даљи развој Пирота као регионалног центра, а поготово што постоји основа за формирање оваквог облика образовања (транзициона кретања у друштву, потреба доквалификације и преквалификације појединих занимања, потреба становништва за вишим обликом образовања, као и тенденција отварања приватних средњих, виших школа и факултета).

Културне активности на територији Града Пирота одвијају се кроз одређени број специјализованих установа, као и кроз окупљања у саставу аматерских културно - уметничких друштва. Постојање домова културе у насељима, од којих је већина у лошем стању, није довољан услов да се може сматрати да је ова област организована на потребном нивоу. У планском периоду неопходно је одговарајуће ангажовање културних и других институција на квалитетној организацији културних манифестација, одговарајућој презентацији, транспарентности на нивоу Града, као и подстицање иницијативе да се и на локалном нивоу организују културне манифестације и окупљања по различитим интересовањима и културним деловањима, како би се ове манифестације одржавале на простору целог Града, а не само у Пироту.

Очување културног идентитета оствариваће се преко регионалних и локалних програма развоја културе и интегрисаних културно-образовних и других програма. За припрему и остваривање ових програма неопходна је рехабилитација и умрежавање постојећих установа културе, као и укључивање приватног и непрофитног сектора. То подразумева и субвенционисање јавног и приватног сектора из републичких фондова и донација и укључивање непрофитног сектора у развој нових услуга, посебних програма и организацију мобилне културне понуде (мобилне библиотеке, представе, креативне радионице, еколошке и хуманитарне активности и сл.) пре свега на руралном подручју.

Спорт и рекреација

На територији Града Пирота постоји неколико спортских објеката у оквиру Спортског центра, који задовољавају потребе и стандарде за активно и рекреативно бављење спортским активностима и организацију различитих спортских такмичења. Међутим, посматрано у целини у мрежи насеља постоји велики број спортских терена, али њихова функционалност није потпуна, јер тек неколико терена има потребне пратеће објекте.

Мрежу објеката физичке културе одликује једностраност, недовољна развијеност и слаба опремљеност. Доминирају фудбалски терени, које имају скоро сва села (али су запуштена и која се налазе у лошем стању). Терени за мали фудбал и рукомет се углавном налазе у склопу школских објеката и претежно су без реквизита и у лошем стању. У руралним подручјима је неопходно повећати квалитет опремљености појединих објеката и спортских терена.

У Граду Пироту постоје и бројни спортски клубови. У око 30 спортских клубова заступљени су готово сви спортови, а по резултатима које пиротски спортисти постижу, са спортском двораном Кеј, затвореним базеном и развојем модерног скијашког центра на Старој планини, Пирот оправдава епитет спортског центра југоисточне Србије.

Развој физичке културе, која је у последње време доста занемарена, омогућиће се изградњом спортских терена које свако насеље треба да има, бар у основном облику, а то су отворени и уређени простори погодни за различите врсте спортских активности, са минималним захтевима у погледу одржавања. Такође, важно је да се у планском периоду реализује и изградња школских сала за физичко васпитање при свим основним и средњим школама, са свим пратећим садржајима и стандардном опремом.

Социјална заштита

У области социјалне заштите ситуација је јако неповољна, јер ни у једном сеоском насељу не постоје установе овог типа. Од објеката социјалне заштите само се у Пироту налази Центар за социјални рад, а предвиђена је изградња Геронтолошког центара.

Планирани развој подразумева да је у наредном периоду, уколико постоји интерес и економска основа, могуће изградити још објекта за трајни смештај старих лица као и домове за смештај деце без родитељског старања. Ови садржаји могу бити у оквиру јавног и приватног власништва, а локације могу бити на целој територији Града, односно тамо где надлежне службе утврде да је најпогодније.

Медији

Информационе институције које представљају локални медијски простор чине два новинско-издавачка предузећа, две телевизијске станице и три радио станице.

У току планског периода створиће се услови и претпоставке за развој информационог система који ће одговорити функционалним и техничким захтевима и потребама.

Цивилни сектор

Цивилни сектор на територији Града Пирот представљен је бројним удружењима грађана и невладиним организацијама, које ће у планском периоду својим широким спектром деловања умногоме допринети развоју целокупног Града па и читавог региона.

Пирот, као регионални и градски центар, и даље остаје најдоминантнији у погледу планираног развоја јавних служби, тако да ће сва насеља са подручја Града и убудуће бити ослоњена на њега за задовољење својих потреба, нарочито потреба за даљим образовањем (средње и више школе) и специјализованим здравственим услугама. У осталим насељима развој јавних служби је планиран тако да задовољи потребе насеља у односу на њихов ниво у мрежи насеља, као и захтеве рационалне организације и квалитета услуга, а да функционисање насеља ипак подигне на виши ниво.

Развијеност јавних служби у насељима на подручју Града Пирота је веома различита, посебно анализирајући по појединим областима. Јавне службе ће се развијати у складу са циљевима развоја мреже насеља и специфичним карактеристикама планског подручја. Планирана мрежа јавних служби треба да обезбеди основне потребе становништва у насељима, као и у ширим просторним целинама, а у складу са планираним нивоом насеља, односно његовим функционалним значајем у мрежи насеља на простору Града Пирота.

Основни циљеви даљег развоја и унапређења мреже јавних служби су:

- даљи развој и диверзификација услуга јавних служби у Пироту у области здравствене и социјалне заштите, културе, образовања и васпитања, спорта, информатике и др;
- обезбеђење доступности јавних служби свим корисницима (без обзира на место становања), повећањем квалитета услуга и физичке доступности објеката јавних служби у центрима у мрежи насеља;
- рационализација мреже објеката основног образовања и побољшање квалитета образовног процеса, уз проширивање обухвата специјализованог и субвенционираног превоза на све ученике основног и средњег образовања;
- диверзификација и флексибилнија организација услуга и мреже објеката јавних служби (у јавном и приватном сектору), којом ће се омогућити равноправно коришћење за све категорије корисника;
- преиспитивање и дефинисање минимума норматива за потребан простор, опрему и средства који ће обезбеђивати републички и/или локални ниво управљања, уз стимулисање инвестиција и донација приватног сектора у развој јавних служби преко гарантованог минимума;
- усклађен размештај објеката образовања, културе и др. из оквира друштвених делатности у складу са хијерархијом насеља која ће бити одређена у Плану, одређена (условљена) посебним захтевима рационалне организације и прагом корисника;
- применити где је то могуће, другачије видове задовољења потреба и захтева из области друштвених делатности (мобилне службе, превоз школске деце, школовање путем интернета за специфичне наставне области и сл.),
- локације за изградњу свих јавних објеката могу бити на целој територији Града, односно где надлежне службе утврде да је најпогодније.
-

4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

Развој привредних делатности мора бити усмерен ка побољшању услова живота и рада локалног становништва, као и ка стварању услова за потпунију валоризацију читавог простора у циљу снажнијег доприноса општем просперитету ширег подручја. Притом се мора водити рачуна да пре свега у Парку природе, привредне функције не дођу у сукоб са функцијама заштите простора. Основни предуслов даљег привредног развоја Града уз стварање динамичког пословног амбијента, је довршавање процеса приватизације и прилагођавање новим тржишним условима привређивања.

Пирот је град индустријске традиције и у свом окружењу се издваја по показатељима привредне развијености и атрактивности. У предходном периоду носиоци привредног развоја били су велики индустријски системи, који су данас углавном у процесу реструктурирања односно приватизације. Последњих година, привредна структура Пирота се мења уз приметни раст приватног предузетништва. Мала и средња предузећа добијају све већи значај у привредним токовима, а у структури предузетника доминирају трговинске, угоститељске и занатске радње.

У досадашњем привредном развоју Града мањи удео је имала и пољопривредна производња, чији је развој углавном остао у сенци ограничавајућих фактора. Такође, што се тиче развоја туризма, с обзиром на погранични положај према Републици Бугарској, на подручју Града Пирота до сада нису уложена значајна државна средства, већ је развој остварен претежно напорима локалне средине. Проблем у финансијама је усложњавала и доскорашња законска регулатива, с обзиром да су се у заштићеном подручју Старе планине, као највећег туристичког потенцијала, ограничавале или онемогућавале различите активности због друштвених интереса, за шта држава приватним власницима није обезбеђивала адекватну компензацију.

Под претпоставком да ће бити испуњени основни предуслови даљег привредног развоја подручја Просторног плана, који се односе на реализацију неопходне инфраструктуре, довршавање процеса приватизације, решавање имовинско-правних односа, стварање динамичког пословног амбијента (сходно могућностима Града) могу се дефинисати најзначајније делатности/приоритети развоја и то:

- Пољопривреда, прилагођена тржишним условима привређивања и унапређеним традиционалним видовима производње. Развој пољопривреде засниваће се на: повећању субвенција у пољопривредној производњи, бољој повезаности са агроиндустријом и директним пласманом производа сектору туризма, формирању микропозона за прераду пољопривредних производа, укупњавању поседа и удруживању произвођача, подизању техничке

опремљености и едукације пољопривредних произвођача и обезбеђивању повољних услова кредитирања. Коришћење значајних потенцијала пољопривреде треба подржати мерама економске и пореске политике за формирање пољопривредних поседа: великих преко 100 ha, средњих преко 30 ha и малих од 3,5 до 30 ha. То се, пре свега, односи на равничарски део пиротске котлине где је могућа интензивна ратарска и воћарска производња, док се у брдско планинским подручјима треба фокусирати на развој сточарских фарми одговарајуће величине.

- Туризам, са централним пројектом туристичке регије Стара планина, базиран на очуваној природној средини и повољним условима за развој готово свих видова туризма са целогодишњом понудом. Туризам ће допринети развоју комплементарних делатности (са пратећим услугама за подмиривање потреба туриста и излетника), побољшавању стандарда и запослености локалног становништва, истовремено доприносећи решавању појединих развојних проблема, подизању атрактивности подручја за инвестирање, побољшање демографске структуре становништва и мотивисање младих за останак и повратак на рурална подручја.

- Саобраћајне услуге и складишно-логистичке активности, посебно полазећи од геосаобраћајног положаја Града на коридору X и пограничног положаја који пружа погодности за трансгранично повезивање. Посебан значај ће имати Слободна зона Пирот.

- Индустрија и МСП, као основни облик организовања фирми и генератори развоја, конкурентности и запошљавања (приоритетно у производњи и преради пољопривредних производа, туризму, трговини и сектору услуга). Посебну подршку треба обезбедити за активирање микро бизниса и тзв. породичних фирми (домаће радиности и сл).

- Водопривреда и енергетика, заснована на развоју интегралних система коришћења, уређења и заштите речних вода у оквиру Нишавског регионалног подсистема.

- Даљи развој услуга терцијарног и кварталног сектора, посебно трговине, занатства, пословних услуга, финансијских, информатичких, техничких и других услуга, личних услуга, послова са некретнинама, и др.

- Развој прерађивачког сектора индустрије, заснован на примени савремене технологије, знања, иновација, истраживачко-развојне и маркетиншке активности; и

- Развој шумарства, заснован на обнављању и заштити шума уз смањењу експлоатисаних површина и њихово ограничено коришћење.

4.1. Развој пољопривредне производње

Пољопривредна производња на подручју Града Пирота, дугорочно посматрано, има тенденцију брзог пада и заостаје у односу на реалне могућности које су одређене расположивим агроеколошким и другим условима. На обим и структуру пољопривредне производње последњих година битно су утицали следећи чиниоци:

- 1) Претежан број пољопривредних газдинстава (домаћинстава) су мешовита и старачка и она се највећим делом оријентишу на натуралну производњу;
- 2) Просечна површина газдинстава је релативно мала, са великим бројем уситњених парцела, што у знатној мери поскупљује употребу механизације и отежава ефикаснију организацију радних процеса;
- 3) Мушка радна снага је већим бројем у дугом периоду била запослена у индустрији и изван подручја Града, тако да су на имањима углавном радили старци и жене;
- 4) Мали је број специјализованих робних газдинстава;
- 5) Структура пољопривредне производње је претежним делом натуралног карактера, због чега се недовољно користе расположиви капацитети, а посебно тржишни инструменти;

Приоритетни правци просторне орјентације пољопривредне производње у пиротској области, према Просторном плану Републике Србије су: мешовито и пашњачко сточарство у брдском, односно планинском подручју, као и њима комплементарно воћарство односно агрошумарство. На ужим локалитетима истим Планом је предвиђен развој виноградарства у брдском односно производње органске хране у планинском подручју. У политици даљег усмеравања развоја и унапређивања пољопривредне производње, то подразумева производњу хране високе биолошке вредности и познатог географског порекла, у системима органске, интегралне и традиционалне пољопривреде, паралелно са активностима на одрживом управљању и заштити природних ресурса и развоју локалних прерађивачких капацитета и других пратећих делатности (пре свега руралног туризма).

Пољопривредна производња треба бити заснована на унапређеним традиционалним видовима, уз ефикасније ангажовање људских потенцијала и повећање економске ефикасности расположивог земљишта. Обнова сточног фонда, развој сточарства фармерског типа, подстицање органске пољопривреде са заштитном марком стандарда квалитета и географског порекла ће умногоме помоћи развоју пољопривреде, као и интеграција са туризмом, кроз директан пласман производа, ангажовање у сеоском туризму, мотивисање младих за повратак итд.

Производно-структурну трансформацију пољопривреде треба извршити на бази стручних елабората који би били сачињени од стране одговарајућих научних институција, а на основу детаљно урађених анализа кључних производних фактора (састав земљишта, климатски услови, морфологија терена, хидролошки услови...). На тим основама могла би се засновати обимнија производња квалитетних и здравих пољопривредних производа. Поред тога, пожељна је и структурна трансформација пољопривреде у смислу веће заступљености оних култура које су више тражене, нарочито на иностраном тржишту, а које обезбеђују виши ниво тржишности и профитабилности пословања у пољопривредном сектору.

Такође, за унапређење пољопривредне производње поред стручне подршке, неопходна је и подршка кредитне, пореске и аграрне политике како би се створила материјална основа за:

- укрупњавање пољопривредних поседа;
- преусмеравање дела ситних газдинстава на интензивно сточарство, воћарство, виноградарство и повртарство;

- оснивање крупних сточарских фарми оријентисаних на сезонско коришћење планинских пашњака, адаптацијом, реновирањем или изградњом нових објеката за смештај стоке на рубним зонама долинских насеља, као и на другим саобраћајно повољним локацијама;
- формирање услова за добијање ознаке брэнда широке лепезе пољопривредно прехрамбених производа;
- изградњу мањих прерађивачких погона за производњу оних производа који су компатибилни туристичкој потражњи;
- обнову сточног фонда;
- обезбеђивање квалитетне ветеринарске заштите;
- израду посебних програма коришћења пољопривредног земљишта и развоја пољопривредне производње.

Основни циљеви унапређења пољопривредне производње су:

1. Повећати обим и економске резултате у пољопривредној производњи и преради пољопривредних производа, у складу са расположивим ресурсима, одрживим развојем, компаративним предностима подручја и европским стандардима квалитета.
2. Ублажити негативне демографске тенденције у руралним деловима Града.

Услови за развој пољопривредне производње и достигнут степен развоја

Пиротска котлина углавном, пратећи правац тока реке Нишаве, у висинском погледу захвата равно пиротско поље, са местимично обухваћеним брежуљцима. То у комбинацији са умерено континенталном климом, алувијалним наносима и богатством воде погодује развоју свих врста пољопривредних делатности, пре свега земљорадњи. Најквалитетније пољопривредно земљиште лоцирано је на најнижим котима (у котлинском и брдском појасу), где је заступљено повртарство, ратарство, воћарство и виноградарство, Поред тога, планински предели нуде најповољније услове за формирање травњака који представљају најјачу природну основицу за развој сточарства. Оваква рејонизација локалне пољопривреде ослања се на добру праксу микрорегије, стечену дугогодишњим искуством и традицијом.

Пољопривредна производња у брдском и планинском подручју Града Пирота, је јако ограничена, пре свега због природних услова (висина, нагиби, клима, педолошки састав) али и због неповољне обраде и стварања пољопривредног на рачун шумског земљишта, што је довело до појаве ерозија и осиромашења педолошког слоја. Јако еродабилни материјали (пешчари, седименти, конгломерати, лапорци), нагиби терена и велика количина падавина чине ово подручје јако бујичним подручјем, велике ерозионе моћи. То представља највећи ограничавајући фактор пољопривредне производње, али и свих осталих делатности. Обрадиво земљиште у овом подручју је стешњено у доњим токовима Височице, Дојкиначке и Топлодолске реке.

Деструктивни утицај природних фактора али и антропогених делатности, пре свега на Старој планини, најизраженији је на примеру ерозије. То је процес убрзаног спирања и одношења растреситог земљишта, дезорганизованим отицањем кишнице и бујичарских водених токова. Због великих падова, водени токови и млазеви који настају после јачих киша и пљускова, у растреситом покривачу усецају читав систем плићих и дубљих ерозивних бразди, вододерина или јаруга. На Старој планини процеси ерозије су доста изражени, а готово све реке су бујичарског карактера. Интензивно спирање, посебно на оголићеним површинама - без травњака или шума, јавља се већ после мањих пљускова. Наравно, на стрмијим падинама, деструктивни ефекат спирања је много већи. С друге стране дезорганизовано отицање се преобраћа у мање или веће бујичарске токове, чија је разарачка снага далеко већа. Бујице носе огромне количине растреситог материјала који се акумулира у подножју планине. Долазећи до Нишаве, старопланинске бујице изазивају засипање пиротског поља, па самим тим и поплаве, чиме се наносе огромне штете насељима, обрадивим површинама, саобраћајницама.

У оцењивању степена развоја пољопривредне производње Града Пирота, треба рећи да је достигнут високи квалитет, али је обим производње недовољан да обезбеди пристојан животни стандард становништва.

Пшеница се гаји претежно поред река, на њиховим алувијалним равнима и речним терасама, али није реткост видети и по коју парцелу на блаже нагнутим странама речних долина. Кукуруз се за разлику од пшенице гаји и на планинским странама, и то на знатним висинама (до 1000 m). Услед повећања атмосферског талога са висином и веће инсолације, планински кукуруз има довољно влаге, топлоте и светлости за правилан развој и потпуно сазревање. Овас, јечам и раж су слабијег квалитета и заузимају мање површине земљишта.

На територији Града Пирота је заступљено и гајење готово свих повртарских култура, али на незнатним површинама. Међу њима су највише заступљени кромпир, лук, парадајз, паприка, шаргарепа, купус, краставац, цвекла... Производња поврћа је оријентисана искључиво на задовољење потреба становништва. Приноси су скромни, те тржишних вишкова нема.

Воћарство и виноградарство такође имају врло скроман економски значај. Према заступљености појединих врста, водећу улогу има грожђе, шљива, затим јабуке и крушке. Од осталих воћних сорти гаје се орах, трешње, вишње, дуње и још из доба Турака заостали примерци једне врсте брескве зване шевтелија.

Сточарска традиција у Граду, условљава и производњу сена. За добијање овог најважнијег сточног хранива служе многобројне ливаде, а раније су много више коришћене и пашњачке површине.

Још са првим насељавањем Старе планине, сточарство је била основна привредна делатност становника. Велики пашњаци и богата хидрографска мрежа пружају идеалне услове за гајење домаћих животиња, пре свега оваца. Оваца је била извор хране, одеће и новца, једноставно представљала је стуб егзистенције. Овчарство је представљало значајан фактор у производњи млека, меса и вуне. На жалост, последњих година је број оваца на Старој планини драстично смањен. Услед недостатка радне снаге, пре свих чобана, данашње стадо од 100 - 150 оваца је резултат удруживања десетак власника, што им омогућава наизменично чување. Структура сточарске производње указује на то да је коњарство, говедарство, свињарство и живинарство у функцији задовољења потреба

локалног становништва (изузев неколико фарми и пољопривредних газдинстава која послују као мала односно средња предузећа и остварују значајније приходе).

Воћарство и виноградарство

С циљем развоја воћарско-виноградарске производње на територији Града, а у складу са оријентацијом на интензивирање свих облика пољопривредне производње неопходно је:

- донети стратегију развоја воћарско-виноградарске производње;
- задужити стручне службе за контролу садног материјала и по препорукама ове службе подизати нове воћњаке и винограде;
- спровести санацију постојећих засада и крчење старих и дотрајалих уз заснивање нових;
- уносити интегралан биолошки концепт у воћарско-виноградарској производњи како би се пратили светски трендови производње;
- перманентно повећати површине под трајним засадима, водећи рачуна о истовременом побољшању квалитета производње;
- укупну виноградарску производњу и винарство повезати са терцијарним делатностима, нарочито туризмом, у циљу што брже валоризације производње и обезбеђења подстицаја за њен даљи развој и напредак - туристичке манифестације, (укључивање овог подручја у винске туре по Србији, са могућношћу дегустације и конзумације вина на месту где се производе) што ће свакако допринети популарисању ове производне гране.

Ратарство

Стратешки приоритети развоја ратарства морају се огледати у следећем:

- обезбедити прехранбену сигурност грађана довољним количинама квалитетних производа;
- обезбедити довољне количине квалитетних сировина за прехранбену индустрију, како домаћих, тако страних произвођача;
- повећати производњу квалитетног семена за домаће произвођаче и за извоз;
- изменом структуре сетве и применом нових технологија тежити ка већим економским ефектима ратарске производње;
- повећати површине за семенску производњу;
- очувати земљишни ресурс водећи рачуна о квалитету земљишта;
- избор технологије производње не сме да изазове негативан утицај на животну средину;
- ослонац у креирању стратегије треба да остану домаћи научно образовни институти и стручне службе.

Повртарство

С обзиром да територија Града Пирота поседује добре агроеколошке услове, као и дугу традицију производње поврћа, реално је очекивати да се у наредном периоду повећају површине у повртарској производњи, а уз примену савремених технологија да дође и до повећања приноса. Очекује се да у наредном периоду дође до повећања површина у свим облицима производње од баштенског и њивског до производње у заштићеном простору, а да би се то постигло потребно је дефинисати посебне стратешке приоритете:

- Повећање површина под повртарским културама;
- Разноврснији производни програм, увођењем квалитетнијих и отпорнијих сорти високог нутритивног и здравственог квалитета;
- Осавремењивање баштенског начина производње уз избор сорти које захтевају веће ангажовање људске радне снаге и комбиновање са производњом у заштићеном простору;
- Набавка нове специјализоване савремене механизације;
- Подизање већег броја батеријских стакленика и пластеника;
- Повећање образовног нивоа пољопривредних произвођача, путем стручних саветовања о достигнућима у савременој повртарској производњи;

Обезбеђење вишег степена прераде на месту настанка сировина (сушење, смрзавање, паковање, производња амбалаже, транспорт итд).

Остали видови биљне производње

С обзиром на концентрацију биљне производње у долиномском, односно брдском подручју, њен даљи развој је потребно интегрално сагледати. То подразумева искоришћавање планинских предела, јер поред многих фактора који делују ограничавајуће на развој биљне производње, постоје облици брдско - планинске пољопривреде, који имају услова за развој. Тако је земљиште испод 600 m n.v. погодно за отпорније повртарске културе. У истом појасу има услова и за интензивнији развој воћарства, што би због близине потрошача, нарочито погодновало развоју

туризма. Поред тога, подручје Старе планине спада у ред најрепрезентативнијих у Србији, са аспекта заштите природе, што јој пружа огромне могућности за сакупљање и прераду лековитог биља и јестивих гљива, као и воћа овог поднебља (боровнице, дивље малине, дивље купине, дивље јагоде) које успевају и на висинама од 1000 m n.v.. Њихова самоникла станишта треба стимулисати и заштитити, јер ће убудуће ово бити један од најзначајнијих видова привређивања на Старој планини.

Природни услови формирања травњака и мере за њихову санацију

Терени на надморској висини, изнад 1000 m n.v. и нагиба изнад 15°, нису више погодни за обраду, односно гајење ратарских култура, па се претежно налазе под ливадама, пашњацима, шумама и голетима. При томе, на нешто нижим висинама од 1500 m планински травњаци су бољег флористичког састава, веће продуктивности и бољег квалитета, па се могу косити, тј. користити за спремање сена, док се травњаци на теренима изнад 1500 m углавном користе као пашњаци. Овакву намену земљишта у зони планинских травњака одређују лошији природни услови: релативно плитка земљишта, недостатак хумуса, слаба плодност, ерозија, низак водени капацитет. Осим тога, услед великих висина, нижа је температура ваздуха. Значи, са порастом надморске висине погоршавају се природни услови, а тиме и квалитет травног покривача.

Међутим, травњаци Старе планине испољавају једну специфичност а то је, да је земљиште на вишој надморској висини бољег квалитета и са релативно добрим травним покривачем. Поред тога, центални део масива, нарочито простор Топлодолске реке одликује се топлијом климом, што уз годишње падавине од 900 mm погодује порасту биљне масе условљавајући истовремено и бољи квалитет паше. С друге стране, ако је са надморском висином температура све нижа и неповољно делује на принос травњака, падавине делују супротно, односно са надморском висином падавине су веће, што доприноси порасту трава.

Из овога се може закључити да је подручје Старе планине врло повољно за формирања квалитетних травњака и на већим надморским висинама. Међутим, део ових травњака је значајно занемарен и његова продукција није на највишем нивоу. Наиме, дугогодишњом и неправилном испашом, квалитет травног покривача са стално погоршавао, с обзиром да стока бира квалитетну траву и чупа је из земље. Тако простор освајају некавалитетне траве. Због тога је неопходно извршити темељну санацију травњака, при чему су од највећег значаја ђубрење, формирање вештачких травњака односно подсејавање као и биолошка мелиорација деградираних природних травњака, која је најзначајнија са становишта заштите животне средине на Старој планини.

Санација старопланинских травњака је неопходна с обзиром да ће и у даљем развоју пољпривреде на Старој планини, носилац пољопривредне производње бити сточарство. Зато је неопходно обезбедити квалитетнију сточну храну, јер је део травњака као што је већ речено, занемарен па самим тим и мање продуктиван.

Ђубрење. Да би се подигао квалитет травњака на подручју Старе планине, поред осталих мера пажњу треба посветити и одржавању плодности земљишта, односно ђубрењу, чиме би се повећали приноси травњака. Међутим, травњаци Старе планине важе као простор за производњу здраве хране, па све мере усмерене ка повећању производње морају бити у функцији екологије. Зато се ова два готово антагонистичка става морају "помирити" односно неопходно је изабрати најрационалнији програм ђубрења. Тако ће доминантну улогу играти органска ђубрива пре свега стајњак. Својом органском компонентом, она подстичу микробиолошке активности у земљишту и помажу бржем разлагању биљних остатака, којих има нарочито много на планинским травњацима. Тако се побољшавају физичке особине земљишта, чиме се повећавају и квалитет и принос травњака. За удаљене планинске травњаке, где се стока дуже задржава треба користити торење као специфичан начин ђубрења. То подразумева држање стоке у торовима који се после неколико ноћи премештају на нову површину, а ефекти су исти као код коришћења стајњака, што значи сигурно обезбеђивање квалитетне сточне хране.

Подсејавање травњака на Старој планини треба вршити ради повећања површина под травњацима, повећања приноса и побољшања квалитета травног покривача. С друге стране "поправљање" оваквих површина је у функцији спречавања ерозије и заштите природне средине од даље деградације. Овако сејани травњаци, уз добро комбиновану смешу сејања трава, обезбеђују квалитетнију испашу и сено и дају веће приносе.

Биолошка мелиорација природних травњака је значајна за травњаке који су на деградираним, еродираним и плитким земљиштима. Неправилна испаша би их потпуно уништила, па је неопходна природна обнова травног покривача. Улога човека је у подстицању услова који томе иду у прилог, а то је на пример забрана испаше.

Велике травне површине данас чине основу за развој пољопривредне производње. Овим и сличним мерама би се значајно појачала сировинска база за ширење и унапређење сточарства које је данас готово замрло, али се у будућности од њега много очекује. Поред тога, травне површине повољно утичу и на развој туризма, обезбеђујући с једне стране далеко повољније скијашке терене, док је с друге стране, производња сена конвергентна туристичким функцијама, поготову општој рекреацији.

Сакупљање и гајење лековитог, ароматичног биља и шумских плодова

Стара планина је подручје са богатом флором, а климатско педолошки фактори условили су њену велику разноврсност. Треба поменути и велики број лековитог и ароматичног биља и шумских плодова. Међу лековитим и ароматичним биљем овде се срећу: линцура, мразовац, клека, шипак, слез, јагорчевина, коприва, липа, глог, медвеђе грождје, кантаргон, маслчак, чемерика, хајдучка трава, боровница, нана, мајчина душица, здравац и још око стотину других врста. Од шумских плодова најзначајније су дрењине, боровнице, шумске јагоде, малине, купине, клека, зова, дивља крушка, јеребика и др.

Са овако богатим асортиманом, Стара планина представља реално исплатив природни ресурс са становишта лековитог, ароматичног биља и шумских плодова. Ако се при томе има у виду да је могућност плантажног гајења такође реална, дата област је са посматраног аспекта вишеструко исплатива.

Заинтересованост тамошњег становништва за сакупљањем ових биљака постоји, па је неопходно организовати сакупљање самониклог лековитог биља и шумских плодова као и њихов откуп и дораду у одговарајућем центру. С друге стране, могуће је развијати и плантажну производњу лековитог биља као и производњу семеног материјала. Гајење лековитог биља би се одвијало на аутохтоним налазиштима која максимално одговарају њиховим природним биотопима. То се посебно односи на иначе јако угрожену линцуру (*gentiana lytea*) која се посебно користи у фармацеутској индустрији.

Сакупљање и гајење лековитог, ароматичног биља и шумских плодова на Старој планини би био сасвим оправдан програм развоја, како за њене становнике тако и са еколошког аспекта. Наиме, то је производња у којој је сав отпадни материјал органског порекла. Он се може користити за производњу органског ђубрива или сточне хране, па је ово потпуно затворен тип производње, без загађивања животне средине. Значи са еколошког аспекта, програм сакупљања, гајења и прераде лековитог и ароматичног биља и шумских плодова је потпуно "зелен".

Сакупљање и гајење печурки

Последњих година у свету, па и код нас све је већи захтев за производњом биолошки вредније хране. На Старој планини у добро очуваној природној средини има шумских и ливадских гљива, које важе за храну високе биолошке вредности. Зато их је могуће сакупљати и откупљивати, а потом и прерађивати.

Тражња за гљивама на домаћем и страном тржишту стално расте, као последица измена навика у исхрани у правцу вегетаријанске, нискокалоричне и макробиотичке исхране. Становници Старе планине су заинтересовани за сакупљање, узгој и прераду гљива на шта стимулативно делују њихове цене приликом откупа. Зато треба изаћи у сусрет и организовати откуп, пре свега када је сезонски висока понуда (пролеће и јесен).

Сточарство

Сточарство као некада водећа привредна грана, данас бележи озбиљан застој, иако има највеће могућности за развој. Да би простор био искоришћен на бољи начин него што је то сада случај, потребно је да дође до реструктурирања сточарске производње. Стање у сточарству на територији Града Пирота карактеришу нагомилани проблеми праћени slabим производним резултатима према могућностима подручја и перманентним падом производње. Да би се овакво стање побољшало неопходно је:

- утврдити стратегију развоја сточарства за територију Града уз израду јединственог одгајивачко-селекцијског програма;
- успоставити задовољавајући здравствени статус животиња уз стални надзор ветеринарске службе;
- обезбедити повезивање примарне производње са прерађивачком индустријом, како би се ускладили планови производње;
- извршити адаптацију постојећих објеката фарми, а нове објекте пројектовати и изводити у више фаза и етапа реализације;
- утврдити нова савремена научна сазнања у процесу производње;
- праћење контроле квалитета сточне хране;
- израдити посебан програм ревитализације и унапређења сточарства за територију целог града и дефинисати носиоце спровођења програма.

Развој овчарства

Између два светска рата Стара планина белила од многобројних стада. Данас су нажалост права реткост, па постоји велика несразмера између садашње изузетно мале продуктивности овчарства и његовог могућег производног потенцијала.

Овчарска производња је за ово подручје имала велики значај чинећи основ људске егзистенције. Извоз вуне и млечних производа био је значајан, што данас није случај. Међутим, ако се осврнемо на данашњи степен развоја науке, и још увек траженом јагњету, придодемо већу вредност вуне, лако се закључује да ће приходи од овчарства бити знатно увећани, чиме би се интерес за гајење оваца подигао на виши ниво. Наравно, не треба заборавити благодете млечних производа, пре свега чувеног старопланинског качкавала који, посебно на страном тржишту, има високу цену.

Сходно томе, овчарство на Старој планини треба интензивно развијати. А услова за развој има. Огромне травне површине на Старој планини обезбеђују квалитетну храну, како у летњем, тако и у зимском периоду. Летња испаша је, наравно, много квалитетнија, али је исто тако и зими могуће обезбедити "свежу храну". Такозвана зимска испаша могућа је пре свега захваљујући морфологији терена. Тако на Старој планини постоје локалитети који су високим косама заштићени од јаких ветрова и снежних наноса, а окренути су ка југоистоку тако да их сунце греје током целог дана.

Развој говедарства

Број говеда на Старој планини се такође смањивао као и на територији целокупног Града. Поред смањења броја становника, то се може повезати и са постојањем погрешне тенденције да се говеда повлаче са пашњака у стаје, дакле на исхрану која је далеко скупља од испаше, с обзиром да се у таквој исхрани у значајној мери користе и концентрати. Зато је неопходно користити огромне пашњаке и ливадске површине, са којих је могуће добити велике количине јефтине хране. Самим тим, месо, млеко и њихове прерађеније би биле јефтиније, конкурентније на тржишту, и што је најбитније - бољег квалитета.

Производња високовредне хране

Стара планина као оаза природе, коју тековине људске цивилизације нису успеле да униште, нуди могућност за производњу високовредне хране, а истовремено је интегрисана са очувањем природне средине. Старопланински травњаци представљају природну сточну храну, па је могуће производити аутохтону и пре свега здраву храну високе биолошке вредности. Овакви производи су веома интересантни и тражени, пре свега у земљама запада, а постижу и релативно високу цену.

Квалитет на далеко познатог старопланинског качкаваља везује се за постојање огромних пашњачких површина. Разноврсне траве, пре свега оне лековите, утичу како на здравље стоке, тако и на квалитет њених производа. Због тога се својим квалитетом и посебним укусом издваја и старопланинска јагњетина, која спада у ред најтраженијих производа на домаћем и светском тржишту. На простору Старе планине, поред качкаваља и јагњетине, биолошки јако вредни производи су и сир, цеђено и кисело млеко, урда, масло.

Могућности развоја пчеларства

С обзиром на могућности, данашњи степен развоја пчеларства је незадовољавајући. Појединим домаћинствима је то споредно занимање и ако могу остварити веће приходе, пошто се за пчеларењем ретко ко определи, а потражња за медом или прополисом је увек велика. Међутим, ово подручје има све услове да се у њему развије пчеларство и пчеларска производња. Пчеларство је интересантно с обзиром да се може развијати на малом простору, ослањајући се на домаћу технологију и репроматеријал. С друге стране, пчелињи производи се користе без икаквих дорада. Значи, у развој пчеларства се улаже мало, а економски ефекти су завидни. Читаво подручје, са великим биолошко - медоносним потенцијалом и незагађеном средином има изврсне услове за интензивније пчеларење. Ако се томе дода и планско ширење медоносних биљака, шибља, дрвећа, трава и других култура, недвосмислено се може закључити да ће се ови услови у перспективи само побољшати.

Посебна улога у целокупној пољопривредној производњи треба да припадне задругама. Уз одговарајућу политику, у њима би се вршио откуп свих пољопривредних производа и бирало најадекватније тржиште. С друге стране, то би била основа за развој еко - туризма чији је битан елемент здрава храна, а сеоско становништво би задовољило своје потребе за саветодавном стручном службом агронома, ветеринара, економиста, правника. Приликом формирања задруга посебну пажњу треба посветити њиховој организационој структури, све у нади да ће оне поново заживети и вратити сељаку вољу за останак на свом вековном огњишту. С друге стране, повезивањем индивидуалних пољопривредних произвођача са задругама, које би у први план морале да ставе унапређење пољопривредне производње, створили би се услови да индивидуални пољопривредници од сваштара и ситних робних произвођача постану специјализовани. То би у многоме допринело, како њима, тако и општем развоју пољопривредне производње.

4.2. Развој индустријске производње и малих и средњих предузећа

У наредном периоду, АД „Слободна зона“ Пирот ће, као и до сада имати посебан значај у развоју целокупне територије Града Пирота, па и ширег окружења. Град Пирот је дао значајне подстицаје за развој бизниса у Зони, омогућавајући различите погодности при добијању грађевинских дозвола, прикључака на инфраструктуру и друго.

Индиција је да:

- Слободна зона и Индустријски парк Пирота- прерастау у обједињену Економску зону Пирот
- Ретеализација стратешког пројекта Логистички центар Пирот,
- Да се изврши припремање земљишта за нова проширења Слободне зоне Пирот као што су Пирот југ и Пирот запад укупне површине до 522 ha.

АД „Слободна зона“ Пирот, као инкубатор развоја малог и средњег бизниса, има велики утицај на привлачење страних инвестиција, с обзиром да поседује материјалне, кадровске и инфраструктурне ресурсе.

Треба планирати и даљи утицај Слободне зоне на локације у суседним градовима у оквиру пиротског округа. У 2019. години Слободна зона Пирот је ставила у режим пословања Слободне зоне подручја у Пироту (5,2 ha, парцеле 6951/2, 1082, 2145/1, 2166/1 Пирот, ван варош), Димитровграду и Бабушници заједно (12.1 ha), што је укупно 17.3 ha. Компаније које су добиле решење за рад у режиму Слободне зоне Пирот су: Тугаг Tyres doo, производни погон у Бабушници, D-Companу, производни погон у Бабушници, Lisca doo у Бабушници, Eco Rubber doo, погон у Димитровграду и Happyness, складиште у Димитровграду.

Слика бр.5 - Приказ Слободне зоне Пирот

4.3. Развој лова и риболова

Ловишта у границама подручја обухваћеног Планом имају добре услове за развој и гајење дивљачи. Према Закону о дивљачи и ловству, ловна подручја установљава Влада и то на целој територији Републике Србије, ради спровођења јединствене ловне политике и одговарајућих мера заштите, гајења и унапређивања газдовања дивљачи. Према истом закону право на газдовање ловиштем може да стекне један корисник, који испуњава услове одређене Законом. Стратегија развоја ловства је у фази израде.

Пун економски капацитет ловишта ће се постизати добром прогнозом динамике развоја популације дивљачи, односно пројекцијом оптималног матичног фонда за сваку ловну годину уз уважавање реалног прираста, губитака и одстрела дивљачи.

И сама туристичка понуда Старе планине, може се употпунити ловном понудом, отварајући тиме своје нове перспективе. Лов као комплементарни садржај туристичког боравка на Старој планини, представљао би новину у нашем планинском туризму. Могућност бављења ловом обогатио би садржај боравка туриста, а организовање ловачких вечери, вечери дружења са искусним ловцима уз традиционалне обичаје, представљало би незабораван доживљај за сваког туристу.

Поред лова, изванредних услова за развој има и риболов. То омогућују бистри планински потоци и реке, а нарочито Завојско језеро у којима се најчешће среће поточна пастрмка, кркуша, клен, скобаљ и др. Наравно овде се пре свега мисли на развој спортског риболова, који би привукао и многобројне туристе. С друге стране, риболовци и њихова удружења морају стално вршити подмлађивање рибљег фонда, како би се створила повољнија и већа понуда на тржишту.

5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКИХ И РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА

Према природним потенцијалима а уз поштовање принципа одрживог развоја на територији Града Пирота могу се дефинисати следећи видови туризма:

1. Планински туризам. Према Просторном плану Републике Србије Стара планина је сврстана у примарне туристичке дестинације, као регионална целина, тј дестинација са комплетном целогодишњом понудом.

Развој туризма на Старој планини не сме да ремети њене природне и створене вредности, већ да подстиче њихово креативно, вишенаменско коришћење кроз комплементарне традиционалне активности, као што су: пољопривреда, шумарство, лов и риболов, домаћа радиност, сеоски занати и др. које уствари заокружују комплекс туристичких мотива. Поред тога ове активности подржавају туристичку привреду (храном, пићем, производима домаће радиности, занатским производима), остварујући повољније ефекте него што би имале у самосталном пословању. Тако туризам има могућност да координира развој осталих делатности на Старој планини, усмеравајући их ка основним циљевима и функцијама Парка природе. Активирање планинског потенцијала ће покренути процес структуралних промена Града Пирота и тиме обезбедити равномернији територијални развој.

Према природним потенцијалима у Парку природе и туристичкој регији Стара планина доминантни вид туризма биће стационарни и излетнички планински туризам, са главним активностима у зимским спортовима и рекреацији - алпском скијању и активностима осталих зимских спортова (нордијско и турно скијање, сноуборд стазе, паркови и полигони, скијеринг, клизање и друго). Како се у планинском туризму подразумева целогодишње коришћење капацитета понуде, за које овде има довољно потенцијала, предвиђени су и бројни видови туризма у летњем периоду и то спортско рекреативни на водама језера и река (укључујући и спортски риболов) и на планинским локалитетима и излетничким и планинарским итинерерима, уз делимично коришћење жичара.⁴

Зимска понуда треба да представља доминантну понуду у простору планинске туристичке зоне и јединствен систем алпског скијалишта. На територији Града Пирота према Просторном плану подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.115/08) предвиђена су 4 сектора алпских скијалишта и то: Топли До, Мрамор-Гостуша, Дојкинци-Копрен и Јеловица-Росомач. Минимална дужина алпских ски стаза је 85 km док им површина заузима 425 ha. Такође, на Видличу је предвиђен мањи сектор алпског скијалишта у склопу градског излетишта "Басарски камен"- Планинарски дом.

Истим планом **летња понуда** је представљена спортско рекреативним полигонима/стадионима и то на Вртибогу у близини туристичког центра "Мрамор " и на Понору изнад туристичког насеља "Дојкинци 1". Полигони ће садржати отворене терене за фудбал, атлетику и мале спортове, трим стазе, терминале излетничких и планинарских стаза, дечија игралишта итд. У горњим сливовима Топлодолске, Дојкиначке, Јеловичке и Росомачке реке предвиђене су и бројне стазе за спортски риболов, планинарење, излете, параглајдинг и др.

У оквиру планинске зоне, на основу распореда и капацитета система алпског скијалишта, валоризације погодности терена за изградњу непосредно у подножју тог скијалишта, као и на основу могућности рационалног саобраћајног приступа, водоснабдевања и канализације отпадних вода, одређене су локације туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова. На територији Града Пирота предвиђена су 2 туристичка центра ("Топли До 2" у долини горњег тока Топлодолске реке и "Мрамор" на истоименој локацији), 6 туристичких насеља ("Рекитска Гора" на територији КО Топли До, "Дојкинци 1" у долини Дојкиначке реке узводно у близини истоименог села, "Дојкинци 2" у долини горњег тока Дојкиначке реке, "Врело-Јеловица" на ушћу Дојкиначке и Јеловичке реке, "Јеловица 1" у долини Јеловичке реке узводно од истоименог села "Росомач 1" у долини Росомачке реке узводно од истоименог села) и 2 туристичка пункта ("Топли До 1" уз село Топли До и "Гостуша 1" у долини горњег тока Гостушке реке изнад истоименог села).

У оквиру подпланинске зоне а на основу Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.115/08) планирана је претежно летња туристичка понуда и то на следећим локацијама:

1. Завојско језеро (са спортско рекреативним туризмом на обалама језера;
2. Већи водотоци (са предвиђеним риболовним стазама и пунктовима у функцији риболова, рекреације, истраживања и презентације Парка природе);
3. Излетничке стазе (које су диференциране по тематици на: спортско-рекреативне, еколошко-природњачке за обилажење природних вредности Парка природе, етнолошко-споменичке за обилажење културно историјских вредности читавог подручја или комбиноване рекреативно-културолошке)
4. Ловишта - за комерцијализацију лова предвиђени су најпогоднији простори подпланинских простора, који се налазе у зони III степена заштите Парка природе у неограђеним и ограђеним просторима.
5. Градска излетишта, од којих је најзначајније већ афирмисано излетиште "Басарски камен" на Видличу, излетиште Даг Бањица са термоминералним изворима и пратећим садржајима.

2. Културно-манifestациони туризам ће користити предности богатог културно историјског и етнолошког наслеђа, етно архитектуре и традицију организовања манифестација.

⁴ Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Сл.гл.Републике Србије“, бр.115/08)

3. Здравствено - рехабилитациони туризам ће се заснивати на коришћењу термоминералних вода Даг Бањице и Звоначке бање. Формирањем природних леčiliшта и изградњом адекватних објеката везаних за коришћење термалних вода, овај природни ресурс ће бити искоришћен на адекватан начин, као допунско средство лечења у склопу медицинске рехабилитације.

4. Спортско - рекреативни туризам ће се заснивати на коришћењу спортско рекреативних целина, намењених активним спортским делатностима, које изискују посебно изграђене и опремљене спортске комплексе и појединачне спортске објекте у урбаном ткиву, у којима су доминантне изграђене структуре, као што су стадиони, спортски центри, спортске дворане, сале, комплекси базена и сл. У Пироту су то Спортски центар "Kej", Омладински стадион, градски стадион, затворени базен, Балон хала, терени за различите врсте спортова у оквиру самих насеља итд. Поред тога у сврху спортско - рекреативног туризма користиће се и спортски комплекси у којима доминира зеленило, као што су веће јавне парковске, шумске и језерске површине, површине излетишта, које не изискују посебно изграђене или опремљене површине и објекте, а употпуњене су трим стазама, стазама за шетњу и вожњу бицикла, дечијим игралиштима, површинама за одмор, камповање и евентуално игралиштем за мале спортове и сл. Углавном се ради о спортским површинама за самоиницијативне активности корисника, у смислу спонтане рекреације појединаца и група (Сарлах, Планинарски дом, Врело, локална излетишта, Завојско језеро итд).

5. Излетнички туризам ће имати велике перспективе, с обзиром на природне погодности Града, традицију и нарастајуће потребе становништва у урбаним срединама за кратким и квалитетним боравцима у природи. У случају добре организације и атрактивног садржаја излетничког облика туризма (уз добар маркетинг) оне могу бити код одређених случајева туристичке тражње веома атрактивне, те и основни мотив укључења у туристичка кретања. То истовремено повлачи улагања у уређење и опремање туристичких локалитета, за шта је потребно доградити инфраструктуру за прихват туриста и за њихов боравак.

6. Транзитни туризам је везан за потребе корисника транзитног саобраћаја и граничног прелаза. Пирот може рачунати на краће задржавање туриста који су у транзиту, са понудом за разгледање значајних културно историјских споменика, Парка природе и других природних вредности. Информативни центар на граничном прелазу Градина и Туристичка организација Пирот пружаће све потребне услуге туристима. Хотели, мотели и одмаралишта представљају неопходан садржај за стандард путовања савременог туристе.

7. Сеоски туризам има најмању традицију на подручју Града, али су могућности за његов развој веома велике. Развој сеоског туризма представља активирање постојеће материјалне базе, кадровско и организационо оспособљавање становништва за пружање туристичких услуга смештаја, исхране и понуде садржаја у простору. Туристичка тражња, нарочито инострана, за етно мотивима стално се увећава и све више усмерава ка етно-туристичким дестинацијама, са карактеристичним и изворним обележјима своје понуде.

8. Конгресни туризам има делимично остварене предуслове, али се понуда у овој области мора подићи на виши ниво. Посебну предност у развијању овог вида туризма представља и близина Републике Бугарске односно могућност прекограничне сарадње на свим нивоима. Поред стварања материјалних услова за организовање конгреса, саветовања и семинара (смештајни капацитети, погодне сале за састанке, ниво опремљености објеката за међународне конгресе, веће комуникационе могућности), потребно је радити и на организовању пратећих програма за учеснике конгреса, који ће на адекватан начин представити вредности Града.

9. Еколошко образовни туризам обухвата заштићене делове природе пре свега Стару планину, које је могуће посебним програмом, уз сагласност Завода за заштиту природе Републике Србије, укључити у програме развоја туризма. У оквиру еколошког туризма одвијаће се следеће активности:

- Туризам посебних интересовања: посматрање птица—"bird watching", фото сафари,
- Јахање, вожња бициклима, стручно и научно упознавање и проучавање природних вредности, скупљање лековитог биља, печурака и друго,
- Школе у природи, еколошки кампови, екскурзије, стручни и студијски боровци за одрасле итд.

Основни циљеви развоја и унапређења туризма су:

1. Рационалан развој туристичких активности усклађен са циљевима очувања и заштите свих природних и културних вредности
2. Изградња свих неопходних смештајних и услужних капацитета, за развој летњег излетничког и зимско рекреативног и стационарног, као и ловног туризма у складу са капацитетима природе
3. Повећати атрактивност културно-историјских и природних вредности окружења, изградњом излетничких пунктова са пратећим садржајима
4. Усмеравање дела туристичког прихода на програм заштите и презентације природних и културних вредности подручја
5. Обезбеђивање услова за изградњу свих услужно сервисних објеката око аутопута.

Један од основних предуслова одрживог развоја туризма је квалитетан маркетиншки програм као и план едукације свих учесника у туризму, пре свега туристичких радника и локалног становништва.

6. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

6.1. Саобраћајна инфраструктура

Просторним планом Града Пирота предвиђене су следеће деонице новопланираних путева:

- Државни пут IIA реда - Мирковци - Бабине ливаде - Јабучко равниште
- Ђуштица – Бабине Ливаде – Засковци до везе са путем Темска Топли До, дужине око 17.15 km, од чега на територији општине Пирот око 7.65 km
- Мртвачки мост – брана „Завој“, дужине 4.3 km
- Церова – туристички ризорт Јабучко равниште дужине око 12 km до локалитета Бабине ливаде, одакле наставља планираним локалним путем Бабине ливаде – Јабучко Равниште у дужини око 4.4 km
- Брана „Завој“ – Гостуша дужине 11.2 km,
- Копривштитички крст – Белски крст дужине 8.4 km
- Белски крст – туристички центар „Мрамор“ дужине 11.2 km
- Веза од пута за село Гостушу (пре одвајања за Белски мост) – Рсовци дужине 9.7 km
- Топли До – туристички центар „Мрамор“ дужине 11.7 km
- Од пута Топли До – „Мрамор“ до туристичког центра „Топли До 2“ дужине 3.4 km
- Топли До – туристичко насеље „Рекитска гора“ дужине око 5 km
- Туристичко насеље „Рекитска гора“ – Бабин зуб дужине 8.35 km
- Дојкинци – туристичко насеље „Дојкинци 1 и 2“ – туристички центар „Мрамор“ дужине 13.5 km
- Веза од пута Темска – Топли до – Рудиње дужине 3 km
- Рудиње – туристички ризорт „Јабучко равниште“ дужине око 8 km (до локалитета Бабине ливаде одакле наставља планираним локалним путем Бабине ливаде – Јабучко равниште у дужини око 4.4 km)
- Станичење (железничка станица на прузи Ниш – Димитровград) – Бегов мост – Темска у дужини око 7 km.

Железнички саобраћај

Железнички саобраћај на простору Града Пирота је на интерконтиненталном магистралном железничком правцу Београд-Истанбул и по интезитету је значајан у функцији превоза робе и путника за потребе како планског подручја тако и целокупног простора Србије, али и транзита.

Изграђеност и стање пруга, станица, као и станичних капацитета не омогућују потребни ниво експлоатације по европским стандардима. Железничка пруга пролази кроз сам град и читаво градско ткиво дели на два дела. Изградња другог колосека би нарушила већ изграђени део града и додатно угрозила безбедност и функционисање саобраћаја. С тим у вези је неопходно да се као приоритет саобраћајне – железничке инфраструктуре, а у вези са реконструкцијом и модернизацијом птуге Ниш – димитровград предвиди обилазница око Пирота.

Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске (Службени гласник РС бр. 86/09, 96/17) предвиђен је положај коридора пруге за возове великих брзина и дефинисан је по деоницама, а на делу територије Града Пирота то су:

деоница Бела Паланка-Пирот - укрштање коридора пруге и аутопута је код Клења на km 44+700. На km 44+550, km 45 +165, km 46+100 и km 47+750 пруга прелази преко Нишаве, а затим на km 47+820 улази у тунел дужине 1500 m. После изласка из тунела пруга пресеца аутопут Е-80 ван нивоа и поново прелази преко Нишаве на km 50+245, km 51+700 и km 56+280 и преко реке Темштице на km 57+220. Пруга пролази кроз масив брда Сарлах тунелом дужине 5.000 m. По изласку из тунела на km 62+740 пруга прелази преко магистралног пута М-9 Бабушница-Пирот и мањих водених токова, до станице Пирот;

Услови „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. (број: 2/2020-348, од 07.02.2020.године) предвиђају следеће: На основу развојних планова „Инфраструктура железнице Србије“ а.д, као и просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године (Службени гласни РС, број 88/10) и Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш – граница Бугарске (Службени гласник РС, број 86/09), планира се:

1. Реконструкција и модернизација постојеће једноколосечне железничке пруге Ниш – Димитровград – државна граница – (Драгоман), у оквиру које је предвиђена елетрификација. Изграђен је Идејни пројекат реконструкције железничке пруге Ниш – Димитровград, деоница Станичење – Димитровград од km 64+152 до km 96+700, као и Идејни пројекат модернизације (елетрификације и изградња сигнализације и телекомуникације) железничке пруге Ниш – Димитровград. Донета је Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске (Службени гласник РС бр. 96/17), која је основ за реализацију наведених Пројеката. Прибављени су локацијски услови за реконструкцију и модернизацију предметне пруге број 350-02-00411/2019 од 19.08.2019.године, као и Решење о утврђивању јавног интереса за експропријацију, односно административни пренос непокретности у циљу реализације пројеката, а које је донела Влада Републике Србије 27.06.2017. године.
2. На основу планова развоја железничке мреже Европе, ратификованих споразума и Просторног плана Републике Србије од 2010. до 2020. године (Службени гласни РС, број 88/10), планира се развој Коридора X, са реконструкцијом, изградњом и модернизацијом постојећих пруга Коридора X у двоколосечне пруге

високе перформансе, што подразумева и реконструкцију и модернизацију железничке пруге Ниш – Димитровград - државна граница – (Драгоман) са изградњом другог колосека.

3. Према Уредби о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш – граница Бугарске (Службени гласник РС, број 86/09) планира се изградња двоколосечне железничке пруге за возове великих брзина. Траса за двоколосечну електрифицирану пругу за саобраћај возова великих брзина је инфраструктурни објекат за даљу будућност, за коју је потребно да се дефинише траса ради очувања потребног земљишта и стварања документационе основе о планираној железничкој инфраструктури да би локалне самоуправе могле планирати свој урбани и просторни развој. Коридор пруге за возове великих брзина је укупне дужине 93,461 km, ширине 435 m, а обухвата труп пруге ширине 35 m и заштитни појас са обе стране пруге од по 200 m. По изласку из тунела на km 62+740 пруга прелази преко магистралног пута М-9 Бабушница – Пирот и мањих водећих токова, до станице Пирот, а између Пирота и Сукова све до km 77+146 коридор пруге прати трасу постојеће пруге. За наведену реконструкцију и модернизацију и изградњу железничке пруге Ниш – димитровград – државна граница – (Драгоман), „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. не поседује израђену техничку документацију.

Просторним планом Града Пирота предвиђа се траса двоколосечне пруге високих перформанси као обилазница око Пирота која у највећој мери прати трасу раније планиране пруге за саобраћај возова великих брзина, а која се према условима „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. третира као инфраструктурни објекат за даљу будућност.

Бициклически саобраћај

Просторним планом Републике Србије предвиђена је израда одговарајуће студије којом ће се дефинисати бициклическе руте на читавом подручју Републике Србије (основним правцем север-југ и бочним везама) и систем центара развоја бициклизма у циљу остваривања међудржавне сарадње (руте 6 и 11 EuroVelo – европска мрежа бициклических рута), а уз то ће градови обезбедити услове за кретање бицикала.

На територији Града Пирота, део бициклическе руте се у већој или мањој мери поклапа са правцем државног пута I А реда од Ниша ка Димитровграду (М-1-12) у дужини од око 36 km.

С обзиром на значај саобраћаја за читав привредни развој Града, неопходан је константни рад на његовој даљој изградњи, усавршавању и реконструкцији. Побољшање саобраћајних веза аутопутем и пругом за возове великих брзина, умногоме ће допринети развоју читавог Града али ће и негативно утицати на њега. Због тога је неопходно утврдити читав низ мера које би смањиле такав утицај. С друге стране неопходан је и развој и унапређење свих примарних и секундарних саобраћајница, како би се повезали насељски центри, али и насеља из њиховог гравитационог подручја. Постављање бициклических стаза где год то регулациона ширина дозвољава.

План развоја путне инфраструктуре претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, применом следећих решења:

1. Очување постојеће путне мреже и њено побољшање - ојачањем коловоза и његовим проширењем, у складу са захтевима саобраћаја;
2. Комплетирање постојеће путне мреже - изградња неизграђених путева и деоница, како би се обезбедила равномерна расподела мреже саобраћаја и лакша повезаност унутар подручја Града, као и на ширем подручју;
3. Предузимање свих мера заштите простора од негативног утицаја инфраструктурног коридора, који су изражени кроз ефекте буке, вибрација, аерозагађења као и различитих опасности које су последица изградње изван грађевинског подручја;
4. Изградња локалних путева и стаза, како би се повећала доступност најатрактивнијим туристичким подручјима;
5. Дефинисање коридорских и инфраструктурних ограничења републичког значаја.

6.2. Водоводна инфраструктура

План развоја водопривредне инфраструктуре засниваће се на успостављању интегралних регионалних вишенаменских система за уређење, коришћење и заштиту вода и сливова.

6.2.1. Систем водоснабдевања

Концепција развоја снабдевања водом на територији Града Пирота

Сва насеља на територији Града Пирота се деле у три групе:

1) За насеља која су по Попису становништва, домаћинстава и станова из 2002. године већ имала мање од 100 становника, предвиђено је минимално организационо повезивање које подразумева контролу квалитета воде на локалном изворишту, одржавање уређаја за дезинфекцију воде и санитарну заштиту локалног изворишта. То су: Басара, Бела, Беровица, Брлог, Велика Лукања, Височка Ржана, Власи, Горња Држина, Градиште, Засковци,

Копрившtica, Куманово, Милојковац, Мирковци, Орља, Паклештица, Пасјач, Планиница, Росомач, Славиња, Церев Дел и Шугрин.

2) Насеља за која се предвиђа организационо повезивање у јединствен систем управљања као трајно решење, а без техничког повезивања у веће системе и то су: Базовик, Враниште, Гостуша, Добри До, Дојкинци, Јалботина, Јеловица, Камик, Нишор, Ореовица, Осмаково, Покревеник, Присјан, Рагодеш, Расница, Рсовци, Рудиње, Сиња Глава, Сопот, Темска, Топли До и Церова.

3) Насеља за која се, после увођења у јединствени систем управљања, предвиђа техничко повезивање у веће системе.

У централни водоводни систем предвиђа се спајање следећих насеља: Барје Чифлик, Бериловац, Блато, Велики Јовановац, Велики Суводол, Велико Село, Гњилан, Градашница, Држина, Извор, Костур, Крупац, Мали Јовановац, Мали Суводол, Нови Завој, Пирот, Пољска Ржана, Понор, Трњана, Војнеговац, Петровац и то преко водоводних подсистема Блато-Костур, Бездан-Ћелташ и Војнеговац.

У водоводни систем Водовија предвиђа се спајање следећих насеља: Станичење, Црвенчево и Црноклиште.

У водоводни систем Ждрело предвиђа се спајање следећих насеља: Градиште, Обреновац, Срећковац, Суково и Чиниглавици.

Регионални систем водоснабдевања

Недостајуће количине воде у читавом региону се према Просторном плану Републике Србије могу надоместити коришћењем воде из акумулације Завој и пречишћавањем вода са природних водотоова. Водопривредном основном Републике Србије предвиђена је изградња Доње-јужноморавског регионалног система, са нишавским подсистемом као саставним делом. С обзиром да се ради о веома скупом систему, који се може градити само уз сарадњу са Републиком Србијом и градом Нишом као носиоцем, Пирот ће се снабдевати претежно са карстних извориште, док њихова издашност то буде омогућавала.

У циљу даљег побољшања водоснабдевања и планско-развојних пројеката у наредних пет година Планом се предвиђа:

- Наставак санације старе и дотрајале водоводне мреже и азбестних цеви
- Изградњу цевовода Пирот – Пољска Ржана, где се предвиђа спајање водоводне мреже села Пољска Ржана на градски систем, чиме би се заједничким функционисањем два система побољшало водоснабдевање
- Захватање нових количина воде са изворишта Сарлах на локацији Бањица при дну Сарлаха, између тунела и корита реке Бистрице, одакле се може очекивати додатних 100 l/s изворске воде
- Замена гравитационог азбестцементног цевовода пречника 600 mm од изворишта Крупац до ППВ Бериловац
- Замена индустријског азбестцементног цевовода пречника 400 mm од ППВ Бериловац до Tigar Tuges.

Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.115/08) предвиђени су примарни правци развоја водоснабдевања, којим ће се вода од водозахвата одговарајућим цевоводним мрежама допремати до туристичких локалитета и на територији Града Пирота то су:

- туристички центар „Топли До 2“ - туристички пункт Топли До 1 - туристичко село Топли До - туристичко насеље „Рекитска Гора“, који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Студеничке реке и Ракитске реке, односно друга локална изворишта
- туристички центар „Мрамор“, који користи изворе и врела на присојним странама изворишног слива Топлодолске реке, у првој фази, односно водозахвата из Завојског језера, у другој фази, када се предвиђа и повезивање са туристичким селом и туристичким пунктом Гостуша
- туристичко насеље „Дојкинци 1“ – „Дојкинци 2“ - туристичко село Дојкинци који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Дојкиначке реке
- туристичко насеље „Јеловица 1“ - туристичко село Јеловица - туристичко насеље „Врело-Јеловица“ који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Јеловичке реке
- туристичко насеље „Росомач 1“ - туристичко село Росомач који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Росомачке реке.

6.2.2. Канализациони систем

У циљу даљег побољшања канализационог система и планско-развојних пројеката у наредних 5 година предвиђа се:

- Наставак и завршетак радова на изградњи канализационе мреже у селима: Извор и Бериловац,
- Израду пројектне документације и изградња Постројења за пречишћавање отпадне воде (ППОВ) Града Пирота.

Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Сл.гл.Републике Србије“, бр.115/08) предвиђени су сепаратни канализациони системи и на територији Града Пирота то су:

- комплетирање канализационог система за отпадне воде са ППОВ и развој система за одвођење атмосферских вода на грађевинском подручју Пирота
- сепаратни гравитациони систем Топли До - Засковачка река (у сливу Топлодолске реке) који има висинску разлику од око 300 m и покрива целокупан потез од туристичког центра „Топли До 2“ (900 m n.v.), са туристичким пунктом Топли До 1, туристичким селом Топли До све до ушћа Засковачке реке у Топлодолску реку (испод водозахватног објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакумулацију

„Завој“) где се планира ППОВ (600 m n.v.) и на овај систем ће се прикључити посебни системи за евакуацију отпадних вода из праваца:

- туристичког насеља „Рекитска Гора“, код туристичког села Топли До, са посебним ППОВ, које може бити у употреби до стављања у функцију објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакumulацију „Завој“
- туристичког центра „Мрамор“, код туристичког центра „Топли До 2“, са посебним ППОВ, које може бити у употреби до стављања у функцију објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакumulацију „Завој“ сепаратни гравитациони систем Дојкинци - Врело (у сливу Дојкиначке реке) који има висинску разлику од око 400 m и покрива целокупан потез од туристичког насеља Дојкинци 2 (1.100 m n.v.) преко туристичког насеља „Дојкинци 1“ и туристичког села Дојкинци све до туристичког насеља „Врело“, односно испод ушћа Јеловичке реке у Дојкиначку реку где се планира ППОВ (700 m n.v.) и на овај систем ће се, код туристичког насеља Врело, прикључити посебан систем за евакуацију отпадних вода из правца туристичког насеља „Јеловица 1“ и туристичког села Јеловица
- сепаратни гравитациони систем Росомач - Градиште (у сливу Росомачке реке) који има висинску разлику од око 150m и покрива потез од туристичког насеља „Росомоч 2“ (1.000 m n.v.) до туристичког села Росомоч, односно низводно од села, где се испод локалитета Градиште планира ППОВ (850 m n.v.)
- сепаратни гравитациони систем Завојско језеро - подбрански део (у непосредном сливу Завојског језера) који има висинску разлику од око 250 m и покрива потез од туристичког насеља „Завојско језеро“ (750 m n.v.) до туристичког насеља у подбранском делу Завојског језера, односно низводно до планираног ППОВ (500 m n.v.) и на овај систем ће се прикључити посебни системи за евакуацију отпадних вода из праваца туристичког насеља „Гостуша 1“ и туристичког села Гостуша, у коридору планираног пута северном обалом језера, код подбранског дела туристичких садржаја на јужној обали језера (ван уже зоне заштите), код туристичког насеља „Завојско језеро“
- посебни мали системи са ППОВ за мешовито насеље Темска и излетнички туристички пункт „Басарски камен“, туристичко село Височка Ржана и друга насеља (у сливу Височице)
- посебни мали системи са ППОВ за села у функцији туризма Рсовци, Бела и друга села (у сливу Височице)
- У постројењу за пречишћавање отпадних вода Технологија пречишћавања мора бити таква да се ни на који начин не ремети квалитет водотокова на Старој планини.

6.2.3. Извори воде у Граду Пироту

Вода каптирана на извориштима Града Пирота може се користити за водоснабдевање уз хлорисање у циљу елиминисања бактериолошког загађења. На појединим извориштима, у краћим временским периодима (у летњим месецима или приликом топљења снега) јављају се замућења, тако да је у тим интервалима потребно извршити третман воде пре упуштања у систем.

На подручју Града Пирота познат је већи број изворишта значајног капацитета: (Кавак, Крупац 1 и 2, Градиште, Јеловичко врело, Водовија), као и изванредан број извора са нешто мањом издашношћу, али перспективних са аспекта водоснабдевања (Бездан, Ћелташ). Постоји и већи број извора мање издашности, али сасвим довољне за водоснабдевање села у близини.

Укупне количине воде карстних изворишта у периоду минималне издашности износе 860 l/s (према подацима из Извештаја Геозавода из 1990. године). Изворишта на којима су до сада изграђене каптаже за водоснабдевање имају укупну издашност око 530 l/s, с тим да се са већег броја изворишта, осим оних који снабдевају градски систем, у маловодном периоду расположиве количине воде користе делимично. Остатак воде одлази у водотокове и одржава равнотежу у екосистему.

Изворишта на која се у перспективи рачуна за потребе водоснабдевања Пирота и приградских насеља су изворишта подземне воде Кавак, Крупац 1 и 2 и Градиште, а такође и Бездан и Ћелташ на којима се врше детаљна истраживања, као и извориште Сарлах. За потребе снабдевања индустрије техничком водом могу се користити изворишта Сарлах и Бањица, која могу обезбедити укупну издашност у минимуму од око 430 l/s.

Завојско језеро

Укупна запремина водоакumulације "Завој" износи 170.000.000 m³ од чега је корисна запремина 140.000.000 m³. Површина слива водоакumulације "Завој" износи око 554,8 km². Површина водоакumulације "Завој" при КНУ износи око 6,1 km² и простире се на око 14 km речног тока Височице, са највећом ширином језера око 1.000 m и највећом дужином око 80 m.

Из водоакumulације "Завој" вода се наменски испушта и прерађује у ХЕ "Пирот", а искоришћена вода одлази у компензациони базен (36 ha) на десној обали Нишаве, чији је задатак да врши дневно регулисање притока. Поред овог, на левој обали Нишаве постоји и резервни компензациони базен (5 ha) који при великом водостају реке треба да прими воду која тренутно не може да уђе у реку. Са главним базеном је повезан сифоном који пролази испод Нишаве, а у летњим месецима се користи као градско купалиште.

Завршетком фазне реализације објекта водоакumulације "Завој" успостављају се услови за развој планског решења Нишавског регионалног подсистема водоснабдевања и Нишавског подсистема Јужноморавског речног система, које ће обезбедити следеће приоритетне намене:⁵

- 1) Снабдевање водом највишег квалитета

⁵ Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Сл.гл.Републике Србије“, бр.115/08)

Водоакмулација "Завој" омогућиће дугорочно снабдевање водом становништва у конзумној зони низводних насеља општина Димитровград, Бела Паланка, Гаџин Хан, Ниш, Мерошина и Града Пирота, прикључком на овај систем. Корисници вода из Нишавског подсистема, за високи стандард који ће добити очувањем количина и квалитета воде у сливу и изворишту акумулације "Завој", учествоваће у надокнади изгубљене користи - ренте узводним корисницима подручја слива и изворишта унутар Парка природе којима се због придржавања прописаних режима заштите, уређења и коришћења подручја Парка природе и зона заштите изворишта на очувању квалитета воде за пиће, значајно смањују могућности производње и добити. У том смислу, становници подручја Парка природе, посебно они из његовог најчистијег дела изворишта воде за пиће, биће посебно стимулисани да очувају Парк природе и извориште од загађења.

2) Снабдевање технолошким водом

Са оживљавањем привредних активности створиће се потреба и услови за захватање технолошке воде из речног система, јер су изворишта воде високог квалитета резервисана искључиво за снабдевање насеља. Индивидуални системи за снабдевање технолошким водом (из сопствених каптажа и извора), као што је случај код АД "Тигар", задржавају се у функцији.

3) Управљање водним режимима

Оперативно управљање водним режимима оствариће се испуштањем из водоакмулације "Завој"

- гарантованог протока од $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$, преко испуста на брани "Завој", чиме се на читавом току реке Темштице низводно од ушћа Височице поправљају водни режими, повећавају протоци у маловодним периодима, ублажавају таласи великих вода, стварају услови за формирање мале акумулације узводно од насеља Темске са стабилном акваторијом вишенаменског значаја, намењене житељима Темске за потребе пољопривреде, туризма и рекреације на води и утиче на очување и унапређење природног окружења у околини (узводно и низводно) манастира Св. Ђорђа, као и код хидроелектране и средњовековног утврђења Темац, с тим да се део наменски испуштеног протока за еколошке потребе користи за снабдевање водом планираног акватичког комплекса у подбранском делу водоакмулације "Завој";

- протока за потребе ХЕ "Пирот", до око $45 \text{ m}^3/\text{s}$, којим се преко тунелске деривације спаја Завојско језеро са Нишавом и омогућава значајно управљање водним режимима на Нишави низводно од Пирота.

4) Хидроенергетско коришћење водоакмулације

Сви протоци који се из водоакмулације "Завој" гравитационо упућују према регионалним подсистемима, хидроенергетски се прерађују у:

- МХЕ "Темац" на Темштици, са три агрегата, што омогућава врло флексибилно прилагођавање расположивим протоцима, инсталисане снаге 625 kW и годишњом производњом од $2,8 \text{ GWh}$;

- МХЕ "Завој" низводно од бране водоакмулације, инсталисане снаге 350 kW и годишњом производњом од $2,5 \text{ GWh}$;

- акумулационој ХЕ "Пирот" деривационог типа, инсталисане снаге $2 \times 40 \text{ MW}$ и просечне годишње производње 130 GWh (која ће се повећати за додатних $37,90 \text{ GWh}$ након превођења дела великих вода Топлодолске реке) најквалитетније вршне енергије.

5) Ублажавање таласа великих вода и заштита од поплава

Водоакмулација "Завој" омогућава ефикасно ублажавање поплавних таласа и сврстава се у водоакмулације са вишегодишњим регулисањем протока, што је од посебног значаја на делу тока Височице и Темштице низводно од бране, као и на читавом току Нишаве, све до ушћа у Јужну Мораву. То захтева и да режим рада ХЕ "Пирот" у потпуности испоштује време и количину наменски испуштеног протока, како низводно од компензационих базена не би долазило до непредвиђених дневних осцилација водостаја Нишаве који угрожавају локалне комуникације.

На подручју слива водоакмулације "Завој" нема опасности од поплава, јер су насеља углавном довољно уздигнута у односу на Височицу и мање притоке. Постоји могућност јављања локалних проблема мањих бујица, који се могу санирати без већих захвата у простору.

Приоритети развоја водопривредних система су:

- Санација, реконструкција и доградња водоводних и канализационих система;
- Израда постројења за пречишћавање отпадних вода;
- Израда водопривредне основе, посебно Старе планине као изворишта најквалитетније воде.

На основу услова добијених од Завода за Заштиту природе Србије - 18.02.2020., број 019-133/2 и ЈП „Србијашуме“ – 19.05.2020., број 7061 цео ток Топлодолске реке са притокама (Рекитска река, Јаворска река, Киселички поток, Студеначка река, Јеришорски поток) све до њиховог изворишта, са почетним координатама мзв. „Мртвачки мост“ - улив Топлодолске реке у Височицу - представљају посебно станиште риба где се на основу Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС“, бр.128/2014) забрањује сваки вид активности и радњи којима се нарушавају еколошке одлике воде и угрожава рибљи фонд (омета мрест, развој и кретање риба), осим риболова у научно-истраживачке сврхе.

На основу Одлуке Скупштине општине Пирот о неприхватању Одлуке о изради Плана детаљне регулације за превођење Топлодолске реке у акумулацију „Завој“ (I бр.06/58-04 од 24.05.2004. године), на основу закључка Скупштине општине Пирот којим се потврђује Одлука од 24.05.2004. године о неприхватању пројекта превођење Топлодолске реке у акумулацију „Завој“ (I бр.06/18-2008 од 26.02.2008. године), на основу Декларације о заштити Топлодолске реке од 28.06.2007. године, на основу дописа Месних заједница Сопот, Церова, Топли До, Засковци, Рудиње, Рагодеш, Темска, Ореовица о неприхватању превођења Топлодолске реке у акумулацију „Завој“ од 16.06.2010. године и на основу услова добијених од Завода за Заштиту природе Србије - 18.02.2020., број 019-133/2 и ЈП „Србијашуме“ – 19.05.2020. године Просторним планом Града Пирота не предвиђа се превођење Топлодолске реке у акумулацију „Завој“. За евентуалну могућност превођења Топлодолске реке у акумулацију „Завој“ своју

сагласност мора дати Скупштина Града Пирота и представници свих Месних заједница села у сливу Топлодолске реке и Темштице.

6.3. Електроенергетска инфраструктура

Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС“, бр. 115/2008) предвиђен је развој електроенергетске мреже и објеката по напонским нивоима и то за:

1) далековода и ТС 110 kV, радови на повећању капацитета постојећих електро-енергетских објеката, имајући у виду да је на овом подручју изграђен поуздан систем преноса електричне енергије, као и изградње нових електро-енергетских објеката, у циљу обезбеђења поузданог напајања електричном енергијом туристичког ризорта, и то:

- изградња далековода 110 kV на правцу ТС 110/35 kV Сврљиг - туристички ризорт Јабучко равниште;

2) далековода и ТС35 kV, реконструкција постојећих електро-енергетских објеката и изградњу нових у циљу обезбеђења поузданог напајања и двостраног система снабдевања електричном енергијом конзумног подручја, посебно туристичких центара, и то:

- изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице ТС35/10(20) kV Голема Река, до ТС35/10(20) kV Топли До за ТС Топли До;
- изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице ТС35/10(20) kV Топли До до туристички центар "Мрамор" са новом трафостаницом ТС35/10(20) kV Мрамор, односно до ТС 35/10(20) kV Дојкинци и даље до постојеће ТС 35/10(20) kV Височка Ржана;
- замена трансформатора у ТС35/10(20) kV Височка Ржана (2x4 MVA);
- изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице ТС35/10(20) kV Височка Ржана до ТС35/10(20) kV Сенокос;
- истраживање могућности за повезивање надземним и кабловским ДВ на правцу од ТС110/35(20) kV и ТС35/10(20) kV Јабучко равниште ка ТС35/10(20) Топли До и Голема река у циљу обезбеђења поузданог напајања;
- изградња (одвајање) директног далековода ДВ 35 kV, са ДВ 35 kV Темска ТС35/10 kV-Пирот 4 ТС 35/10 kV, до ТС110/35 kV Пирот 1, у циљу обилажења ТС Пирот 4 ТС 35/10 kV која се налази у комплексу Тигра;
- изградња далековода ДВ35 kV Нишор - Темска;
- изградња далековода ДВ35 kV Пирот - Бела Паланка;
- прилагођавање ТС35/10 kV за систем даљинског управљања, уз примену информационих система;
- реконструкција електро-енергетских објеката: ТС35/10 kV Пирот 5 прва фаза, ТС35/10 kV Пирот 5 друга фаза, ТС35/10 kV Звонце, ТС35/10 kV Димитровград 2 доградњом 10 kV постројења;

3) далековода и ТС10(20)/0,4 kV значајним унапређењем у функцији поузданијег снабдевања електричном енергијом планираног развоја туристичког ризорта, туристичких центара и насеља и скијалишта, путем реконструкције постојећих и изградње нових надземних и кабловских ДВ (приоритетно на правцу Црни врх-Јабучко равниште), у складу са дефинисаним параметрима снаге и енергије, ради сагледавања преносне моћи ДВ и ТС 10(20)/0,4 kV и оптималних уклонних стања (за све варијанте падова напона).

Такође у планском периоду се предвиђа и:

- изградња подземног вода за ТС 110/20 kV Стара планина (Јабучко равниште). Прелиминарно, повезивање ове трансформаторске станице је планирано на далековод 110 kV бр.1154 ТС Сврљиг – ТС Пирот 1, по принципу улаз-излаз;

- изградња подземног вода за ТС 110/35 kV Бела Паланка. Прелиминарно ова ТС ће бити повезана на постојећи далековод 110 kV бр.1249 ТС Ниш 2 – ТС Пирот 2, чија траса пролази поред Беле Паланке, по принципу улаз-излаз.

- изградња кабловског вода 35 kV ТС 35/10 kV Пирот 2 – Тс 35/10 kV Пирот;

- каблирање почетног дела 35 kV надземног вода ТС 110/35 kV Пирот 1 – ТС 35/10 kV Бела Паланка;

У границама плана планирана је изградња или реконструкција ЕЕО:

- Реконструкција ТС 110/35 kV „Пирот 1“ и „Пирот 2“
- Изградња 35 kV кабловског вода ТС 35/10 kV „Пирот 2“ – ТС 35/10 kV „Пирот 7“
- Каблирање почетног дела 35 kV надземног вода ТС 110/35 kV „Пирот 1“ – ТС 35/10 kV „Бела Паланка“
- Реконструкција и доградња ТС 35/10 kV „Пирот 1“, „Пирот 5“, „Индустријски парк“, „Темска“ и „Бело Поље“
- Изградња ТС 10/0,4 kV:
 - ТС Вука Пантелића
 - ТС ГМРС Пирот
- Реконструкција ТС 10/0,4 kV Дом ЈНА

Циљеви развоја енергетске инфраструктуре су:

1. успостављање ефикасног система планског управљања и експлоатације изграђених енергетских ресурса, уз примену савремених решења и модернизације система преноса и дистрибуције;
2. стварање услова за поуздано и рационално напајање електричном енергијом конзумног подручја, постојећих и планираних насеља и локалитета;
3. коришћење алтернативних извора енергије, као што су: енергија сунца, енергија ветра;

4. коришћење "одрживих" извора енергије, као што су: целулозни отпадци из пољопривредне производње, или коришћење биогаса произведеног из сточарства;
5. Коришћење геотермалне енергије, пре свега са термалног изворишта Даг Бањице.

6.4. Телекомуникациона и поштанска инфраструктура

У циљу побољшања развоја телекомуникационе инфраструктуре предвиђа се:

1. Повећање броја веза између градског центра и сеоских средина;
2. Израда нових телефонских централа и елиминисање двојних веза, пре свега у сеоским срединама;
3. Побољшање интернет веза и омогућавање новим провајдерима несметан развој, нарочито сеоским срединама;
4. постављање нових и проширење постојећих телекомуникационих уређаја;
5. повећање броја базних станица у циљу проширења и побољшања мобилне мреже (3G, 4G) у селима;

У циљу побољшања постојећег стања пошта, предвиђено је да се отворе нове поштанске јединице у свим центрима заједнице насеља, тамо где сада не постоје. Развој поштанске мреже предвиђа:

1. побољшање просторне дистрибуције и опремљености поштанских јединица уз увођење нових услуга у поштанском саобраћају;
2. могућност функционисања дела поштанских јединица као система сталних, односно сезонских уговорних пошти;
3. отварање одговарајућих броја шалтера поштанске службе, пре свега у насељима са специфичним функцијама;

реализацију поштанских јединица у зонама туристичког развоја, у већим туристичким насељима и туристичким селима.

6.5. Комунална инфраструктура

У циљу интензивнијег и ефикаснијег решавања проблема неадекватног начина одлагања и депоновања комуналних отпадних материјала, уз рационално коришћење простора, рационално улагање средстава и постизања задовољавајућег квалитета животне средине Влада Републике Србије је 2003. године усвојила Националну стратегију управљања отпадом, заједно са програмом приближавања Европској Унији. На територији Србије је утврђено 29 региона за управљање отпадом. Тако је за цео пиротски округ, који обухвата Град Пирот, Општине Димитровград, Белу Паланку и Бабушницу, већ изграђена регионална депонија на локација Мунтина падина удаљена око 5 km од Пирота у правцу северозапад, а планирани капацитет исте је 50 година.

У планском периоду у области третмана комуналног отпада предвиђа се: затварање постојећих несанитарних депонија (у Пироту, дуж путева, речних токова и у близини сеоских насеља), рационалније прикупљање, управљање органског и неорганског отпада. Такође, неопходно је и систематско затварање и рекултивација постојећих депонија пре свега на Старој планини, уз детаљно геолошко и хидротехничко истраживање и анализа квалитета подземних вода у непосредној близини сваке депоније, због процене еколошке угрожености земљишта, као и одређивање мреже локација трансфер станица (у складу са пројектима регионалне депоније, критеријумима удаљености од насељених места и депонијских простора и др.) из којих би се отпад превозио на место прераде и коначног одлагања.

Даљи развој регионалне депоније у наредним фазама треба да обухвати и реализацију рециклажног постројења, у коме ће се потенцијалне сировине (стакло, метал, папир и пластика) сепаратно одвајати и укључивати у производни процес одређених индустрија. Органске материје (лишће, отпацци од дрвета и трава) треба компостирати и прерађивати у органско ђубриво (потенцијално за биогас), а несагориве и неразградиве отпатке (шут, пепео, отпацци камена, опеке и сл.) користити за насипање путева или друге грађевинске потребе, чиме би се смањили запремински удео укупне количине отпада.

Табела бр.22 – Структура отпада

количина прикупљеног отпада	тона/дан	м ³ /дан	% проценат учешћа органских компоненти у отпаду	% папир	% стакло
домаћинства	78	130	57	40	3
јавне установе	3,5	6	5	90	5
индустрија	28	47	35	50	2

6.6. Производња и дистрибуција топлотне енергије

Систем грејања се врши преко котларнице „СЕЊАК“, која се налази на периферији града у насељу Сењак. Њеном изградњом извршено је гашење 5 постојећих котларница у ужем центру града („Чешаљ“, „Суд“, „Бујица“, „АТП“ и „Централа“). Као основни енергант у циљу еколошког напредка и смањењу загађења ваздуха, користи се

комприновани течни гас, који се за сада снабдева помоћу цистерни - „остврско“ снабдевање, мазут је резервно гориво (а све то до изградње магистралног гасовода). У сеоским домаћинствима дрво јесте основно средство које се користи за грејање.

Просторним планом инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске (Службени гласник РС бр. 86/09, 96/17) на територији Града планирана је изградња магистралног гасовода МГ-10, укупне дужине 109 km, чија траса једним делом пролази кроз Град Пирот. Изградња магистралног гасовода допринеће даљој топлификацији и омогућити да шира подручја на простору Плана користе гас као најпогоднији енергент за централну топлификацију. Главна мернорегулациона станица (ГМРС) је код села Пољска Ржана.

Планом се утврђују се следећи појасеви/зоне заштите:

Појас непосредне заштите који обухвата експлоатациони појас цевовода укупне ширине 15 m (по 7,5 m са обе стране осе цевовода) и зону опасности од експлозије минималне ширине 3 m око објеката који представљају саставни део гасовода. У границама појаса непосредне заштите може се утврдити јавни интерес за потребе извођења, експлоатације и одржавања планираних објеката и инсталација магистралног гасовода. Коначна траса гасовода и положај објеката који представљају саставни део магистралног гасовода утврђује се у појасу непосредне заштите, а на основу техничке документације на нивоу пројекта за грађевинску дозволу.

Појас уже заштите који се успоставља између појаса непосредне заштите и појаса шире заштите, а обухвата, у највећем делу, појас дуж цевовода укупне ширине 60 m (по 30 m са обе стране осе цевовода) и појас одговарајуће ширине око објеката који представљају саставни део гасовода. Појас уже заштите у највећој мери представља и појас детаљне регулације.

Појас шире заштите, успоставља се између спољне границе појаса уже заштите и границе енергетског коридора.

6.7. Изградња инфраструктурних радова, мрежа и објекта као и туристичких ризорта, туристичких центра, туристичких насеља и туристичких пунктова на подручју парка природе и туристичке регије Стара планина

Изградња инфраструктурних радова, мрежа и објекта као и туристичких ризорта, туристичких центра, туристичких насеља и туристичких пунктова утврђена је Просторним планом подручја парка природе и туристичке регије Стара планина („Сл.гл.Републике Србије“, бр.115/08) у којем се у поглављу 3.2.1. Туристичка понуда у простору планинске зоне дефинише простор за зимске понуде у простору планинске зоне :“ Простори за јавна скијалишта (као и простори за туристички ризорт, туристичке центре, туристичка насеља и туристичке пунктове) утврђени Просторним планом привешће се намени тек на основу израде и доношења одговарајућих докумената разраде Просторног плана – планова генералне регулације и/или планова детаљне регулације, са плановима парцелације“.

Изградња инфраструктурних радова, мрежа и објекта као и туристичких ризорта, туристичких центра, туристичких насеља и туристичких пунктова могућа је једино након доношења одговарајућих планова генералне регулације и/или планова детаљне регулације, са плановима парцелације.

7. ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Концепт заштите и унапређења животне средине за подручје Плана заснован је на заштити простора, оптималном коришћењу природних ресурса, еколошки прихватљивом управљању природним вредностима, превенцији и контроли потенцијалних облика загађивања, заштити и мониторингу стања животне средине.

7.1. Заштита и унапређење животне средине

Према Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 88/10) подручје Града Пирота спада у подручја веома квалитетне животне средине (подручје Старе планине са планинским врховима, тешко приступачним теренима, шумска подручја, туристичке зоне контролисаног развоја, пољопривредне, воћарске и виноградарске зоне, ливаде, пашњаци, водотоци I и II класе).

Просторни план Града Пирота представља основу за:

- планирање простора за одрживо коришћење природних ресурса и очување природних вредности животне средине;
- успостављање превентивне заштите простора, а на основу процењених потенцијалних утицаја и негативних или позитивних ефеката на животну средину
- заштиту ваздуха од загађивања и побољшање његовог квалитета (избор најприхватљивијих енергената, централизовано загревање, енергетска ефикасност, коришћење обновљивих извора, саобраћајна матрица, систем зеленила, успостављање потпуног мониторинга квалитета ваздуха, дефинисање референтних

мерних места и праћење утицаја на здравље становништва, уградња ефикасних филтерских постројења итд);

- заштиту вода од загађивања (планирано комунално опремање – колектори и канализациона мрежа, уређаји и постројења за пречишћавање отпадних вода, централно постројење за пречишћавање отпадних вода, водонепропусне септичке јаме као прелазна решења до реализације канализационе мреже, уређење водног земљишта);
- заштиту изворишта водоснабдевања (мере заштите непосредне, уже и шире зоне заштите); заштиту земљишта од нерационалног коришћења и загађивања (дефинисана грађевинска подручја, дефинисано грађевинско земљиште ван грађевинских подручја, дефинисани урбанистички параметри, управљање квалитетом пољопривредног земљишта, мере заштите и мере забране) и тд.

Просторним планом су предвиђене одређене мере и активности у контексту заштите квалитета животне средине и одрживог развоја Града Пирота.

Заштита ваздуха

Просторним планом се уз примену обавезних техничких мера заштите на извору загађивања, предвиђа и основ за превентивно спречавање загађивања ваздуха и побољшање његовог квалитета. С тим у вези предвиђа се:

1. Потпуна гасификација и топлификација града, радних зона и насеља;
2. Формирање катастра загађивача и успостављање мониторинга квалитета ваздуха на подручју Града, уз предузимање одређених мера према потреби, у складу са добијеним резултатима мерења,
3. Повећање процента шумовитости Града и формирање заштитних зелених појасева дуж саобраћајница, око радних зона и комуналних површина, у викенд-зонама, туристичким локалитетима и др., што ће унапредити санитарно-хигијенске и амбијенталне услове предметних површина.
4. Адекватно одлагање комуналног отпада и сточних лешева,
5. Боља регулација саобраћајне проточности градских саобраћајница односно њихова реконструкција за меродавно саобраћајно оптерећење;
6. Озелењавање градских и осталих саобраћајница као и свих површина у функцији саобраћаја;
7. Селективна реконструкција постојећих и планирање нових зелених површина свих категорија према просторним и локацијским условима;
8. Мониторинг квалитета ваздуха, према утврђеном Програму уз стално преиспитивање потребе за ширењем мреже мерних места за праћење квалитета ваздуха;
9. Сви постојећи производни и други погони, као и планирани, који представљају изворе аерозагађивања, су у обавези да примене најбоље доступне технике и технологије, у циљу спречавања и смањења емисије штетних и опасних материја;
10. Обавезна доступност резултата испитивања и праћења стања квалитета ваздуха, редовно информисање јавности и надлежних институција у складу са важећим Законом;
11. Стална едукација и подизање еколошке свести о значају квалитета ваздуха и животне средине.

Заштита вода

Предложена намена простора на подручју Плана, комунално опремање, изградња канализационе мреже, постројења за пречишћавање отпадних вода, адекватно одлагање и поступање са отпадом, представља добро решење за очување квалитета вода и водног земљишта и један од услова при вредновању простора у поступку имплементације планиране намене површина.

У циљу заштите воде, као природног ресурса, предвиђају се следеће мере:

1. У свим насељима обезбедити водоводну и канализациону мрежу, у складу са могућностима;
2. Мања насеља, туристички локалитети и центри, као и викенд зоне, проблем одвођења отпадних вода решаваће преко компактних мини уређаја за биолошко пречишћавање, или ће се отпадне воде евакуисати у бетонске водонепропусне септичке јаме до изградње канализационих система;
3. Пре упуштања отпадних вода у реципијент предвиђа се њихово пречишћавање на централном постројењу за пречишћавање отпадних вода (ЦППОВ);
4. За самосталне системе канализације (у оквиру насеља), обавезна је израда посебних система за пречишћавање отпадних вода;
5. Индустијске отпадне воде решаваће се, по потреби, посебним системима, а зависно од врсте и типа загађене воде вршиће се њихово претходно пречишћавање кроз предтретман, па ће се тек онда ићи на заједничко пречишћавање са санитарном и атмосферском отпадном водом;
6. Изградња канализационе мреже отворених и затворених канала за одвођење сувишних атмосферских вода у градском центру, а у насељима мрежа отворених канала, положених уз саобраћајнице;
7. Формирање заштитних зона око изворишта и објеката за водоснабдевање у складу са Законом о водама;
8. Обавезно је доношење Плана (Програма) управљања отпадним водама;
9. За мања насеља, сточне фарме, кланице, млекаре, прераде воћа и сличне делатности обавезни су системи са биолошким пречишћавањем отпадних вода;
10. Изградња нових и одржавање постојећих одбрамбених насипа;
11. Предузимање антиерозионих мера у деловима насеља која се налазе на падинама;

12. Израда студије о акумулацијама на малим рекама у њиховим горњим токовима где би се у сврху вишенаменског коришћења – нарочито у маловодним периодима, могле сакупљати и атмосферске воде;
13. Регулацију мањих водотока, посебно оних који се налазе у зонама очуваних екосистема, треба обављати по принципима „натуралне регулације“, која подразумева што мању употребу грубих вештачких интервенција (облагања целог попречног профила каменом или бетоном.) како би се у целисти очували водени екосистеми и непосредно приобаље;

На бујичним водотоцима у горњим деловима слива, заштиту обавити активним мерама ублажавања поплавних таласа;

Обавезне мере заштите изворишта водоснабдевања

Земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања, у складу са Законом о водама, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. Обавезно је уређивање и одржавање уже зоне заштите изворишта, које обухвата:

1. површинско уређивање терена,
2. уклањање нехигијенских објеката,
3. реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине,
4. забрану грађења нових објеката који нису у функцији водоснабдевања,
5. забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада,
6. забрану транспорта опасних и штетних материја,
7. забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи,
8. редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју шире зоне заштите водоизворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине. У том циљу реализује се систем мониторинга квалитета и квантитета подземних вода изворишта, у складу са програмом систематске контроле воде у изворишту. Заштита изворишта остварује се применом следећих превентивних мера:

1. није дозвољена изградња објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност ценовода и водопривредних објеката,
2. забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште,
3. остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним Законом,
4. постојећи индустријски објекти морају у складу са законом обезбедити каналисање и пречишћавање отпадних вода,
5. дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописане Законом,
6. чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите,
7. није дозвољена интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе,
8. забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја.

На подручју Града Пирота каптирано је 4 изворишта Кавак, Крупац (1 и 2) и Градиште. За која се Планом предвиђају посебне мере - зоне заштите (графички прилог број 3.3):

I зона заштите

У зони I не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, и то:

- 1) изградња или употреба објеката и постројења, коришћење земљишта или вршење друге делатности из зоне II;
- 2) постављање уређаја, складиштење опреме и обављање делатности који нису у функцији водоснабдевања;
- 3) кретање возила која су у функцији водоснабдевања ван за то припремљених саобраћајница, прилаз возилима на моторни погон која нису у функцији водоснабдевања, коришћење пловила на моторни погон, одржавање спортова на води и купање људи и животиња;
- 4) напајање стоке;
- 5) узгајање рибе ради комерцијалног изловљавања.

II зона заштите

У зони II не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, и то:

- III;
- 1) изградња или употреба објеката и постројења, коришћење земљишта или вршење друге делатности из зоне
- 2) стамбена изградња;
 - 3) употреба хемијског ђубрива, течног и чврстог стајњака;
 - 4) употреба пестицида, хербицида и инсектицида;
 - 5) узгајање, кретање и испаша стоке;
 - 6) камповање, вашари и друга окупљања људи;
 - 7) изградња и коришћење спортских објеката;
 - 8) изградња и коришћење угоститељских и других објеката за смештај гостију;
 - 9) продубљивање корита и вађење шљунка и песка;
 - 10) формирање нових гробља и проширење капацитета постојећих.

III зона заштите

У зони III не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, и то:

- 1) трајно подземно и надземно складиштење опасних материја и материја које се не смеју директно или индиректно уносити у воде;
- 2) производња, превоз и манипулисање опасним материјама и материјама које се не смеју директно или индиректно уносити у воде;
- 3) комерцијално складиштење нафте и нафтних деривата;
- 4) испуштање отпадне воде и воде која је служила за расхлађивање индустријских постројења;
- 5) изградња саобраћајница без канала за одвод атмосферских вода;
- 6) експлоатација нафте, гаса, радиоактивних материја, угља и минералних сировина;
- 7) неконтролисано депоновање комуналног отпада, хаварисаних возила, старих гума и других материја и материјала из којих се могу ослободити загађујуће материје испирањем или цурењем;
- 8) неконтролисано крчење шума;
- 9) изградња и коришћење ваздушне луке;
- 10) површински и подповршински радови, мињање тла, продор у слој који застире подземну воду и одстрањивање слоја који застире водоносни слој, осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
- 11) одржавање ауто и мото трка.

Посебну пажњу због регионалног значаја, треба посветити Регионалном систему за водоснабдевање "Завој". Према Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.115/08) као и Водопривредном основном Републике Србије предвиђене су 3 зоне заштите. У делу Просторног плана који обухвата део слива **водоакмулације "Завој"** и део вансливних површина у подбранском делу, као и **део слива Топлодолске реке** узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода у водоакмулацију "Завој", успостављају се следеће зоне заштите изворишта:

1. зона непосредне заштите изворишта утврђује се:

- у односу на коту нормалног успора (КНУ) водоакмулације "Завој" од 612,5 m n.v. и обухвата простор у ширини од 100 m низводно од круне бране и појас ширине минимум 20 m дуж узводног обода круне бране и у акваторији око водозахватног и преливног објекта;
 - у односу на коту водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију "Завој", од око 620 m n.v. (узводно од ушћа Засковачке реке у Топлодолску реку) и обухвата простор пречника минимум 20 m око водозахватног објекта;
- Успоставља се режим строгог санитарног надзора са забраном изградње, коришћења простора и одвијања активности које нису у функцији водопривреде.

2. **ужа зона заштите изворишта** утврђује се:

- узводно од профила бране у појасу ширине 500 m дуж обала акумулације рачунајући од обалске линије у односу на коту максималног успора (КМУ) од 615,9 m n.v.;
- узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију "Завој", у појасу од 500 m дуж њених обала;

Успоставља се режим сталног санитарног надзора, са забраном изградње и контролисаним коришћењем простора.

Изузетно, дозвољава се проширење или изградња новог стамбеног (викенд) објекта као замена постојећег или за решавање стамбених потреба чланова постојећег домаћинства, као и реконструкција економских објеката уз обавезу контролисаног елиминисања чврстог отпада и обезбеђења санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода. За потребе туристичко-рекреативног коришћења водоакмулације дозвољава се уређење излетничких и риболовних стаза и планирано уређење приобаља (плаже, отворени спортски терени, понтони, сидришта, санитарни објекти, угоститељски објекти, сервис спортске опреме и слично) са санитарно обезбеђеним објектима за дневни боравак посетилаца и пратећом инфраструктуром (ложишта, заклони од кише и сл.). Поред наведених изузетака, на простору уже зоне заштите забрањује се градња свих инвестиционих објеката, осим објеката у функцији заштите и коришћења водоакмулације. У ужој зони заштите забрањена је експлоатација камена, шљунка као и сви други рударски радови.

До доношења интегралног програма уређења пољопривредног земљишта, задржава се постојећа структура пољопривредних површина, уз поштовање принципа обраде и сетве према нагибу и типу земљишта. Употреба средстава за заштиту биља и минералних ђубрива мора бити усаглашена, по врсти и количини, са агропедолошким условима и режимом заштите вода. Ограничава се обим економске експлоатације шума, одређивањем ових шума за заштитне шуме, као приоритетном функцијом. Газдовање шумама ускладиће се са интересима водопривреде, првенствено у погледу заштите од ерозије и потенцијалних клизишта у току експлоатације водоакмулације.

Забрањује се вршење радњи које могу угрозити водоакмулацију (формирање депонија комуналног отпада, формирање нових гробља, закопавање угинуле стоке, превоз, складиштење и испуштање опасних и штетних материја и друго). Приоритет има обезбеђење услова за примену одговарајућих мера заштите од отицања стајњака, осоке, фекалија и других органских загађења преко површинских и отпадних вода. По успостављању уже зоне заштите, потребно је извршити санитацију постојећих стамбених и економских објеката, објеката за одмор и рекреацију, као и санитарно уређење терена (уклањање депонија, одлагалишта сточног ђубрета, осоке и слично, као и изградња санитарних објеката и повезивање економских објеката са хигијенским депонијама на начин да се спречи испирање у водотоке) што обезбеђује инвеститор водопривредног објекта. Чврсти отпади, као и садржаји из непропусних септичких јама и сувих нужника морају се редовно сакупљати и износити са подручја слива на за то прописане локације.

Развој саобраћајне инфраструктуре ограничава се на категорију локалних јавних путева, пољских и шумских путева. Дуж јавних путева обезбеђује се инфраструктура за прикупљање атмосферских вода, са сепараторима нафтних деривата. Путеви који се изводе за потребе водопривреде користе се и за потребе локалног саобраћаја. Изградња преносне и дистрибутивне електро-енергетске и телекомуникационе мреже, локалних водовода и слично није ограничена.

3. **шира зона заштите утврђује се на подручју дела слива:**

- реке Височице на територији Републике Србије узводно од бране "Завој", у делу који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта, и то: од профила бране "Завој" у атару села Завој у Граду Пирот граница шире зоне заштите у правцу истока прати морфолошку вододелницу до Државне границе (КО Топли До), скреће ка југоистоку, пратећи вододелницу и Државну границу прелази из Града Пирот (КО Росомач) у општину Димитровград (КО Сенокос) у зони врха Мучибаба (кота 1.727m n.v.) и пружа се до врха Сребрна глава (кота 1.933 m n.v.), наставља у правцу југа пратећи Државну границу и морфолошку вододелницу дела слива Височице на територији Републике Србије, пресеца ток Височице источно од насеља Доњи Криводол (КО Горњи Криводол) и наставља у правцу југозапада до пресека границе КО Влковија и Државне границе код граничног камена 283 на територији општине Димитровград, наставља у правцу севера и пратећи морфолошку вододелницу гребеном Видлича прелази из општине Димитровград (КО Браћевци) у Град Пирот (КО Славиња) код врха Славињски камик (кота 1.354 m n.v.), пресеца државни пут I реда Р-121 (КО Рсовци), пружа се источно од водоакмулације "Завој" до локалитета "Богданац" (кота 975 m n.v.) где се повија и долази до профила бране "Завој" (КО Завој) из правца запада;

- узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију "Завој", у делу који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта, и то: од профила водозахватног објекта у атару насеља Топли До у Граду Пирот граница шире зоне заштите у правцу севера прати морфолошку вододелницу до попречног гребена Старе планине ("Бабин зуб - Жаркова Чука - Прилепски Врх - Тупанар - Миџор"), где скреће у правцу истока, накратко прелази из територије Града Пирот (КО Топли До) у општину Књажевац (КО Црни врх), у зони "Бабиног зуба" (кота 1.757 m n.v.) и Прилепског врха (кота 1.906 m n.v.) и пружа се ка главном гребену Старе планине до коте 2.077 m n.v. и Државне границе, повија ка југу и наставља по морфолошкој вододелници која се поклапа са Државном границом и главним гребеном Старе планине до врха "Вражја глава" (кота 1.934 m n.v.) где скреће ка југозападу и поклапа се са попречним гребеном Старе планине ("Браткова страна"), односно границом слива водоакмулације "Завој" до локалитета "Белан" (кота 1.576 m n.v.), где скреће ка југу и пратећи вододелницу преко врха "Дебели дел" (кота 1.231 m n.v.), повија ка западу и долази до профила водозахватног објекта из правца истока, преко "Лилкове шије" (кота 893 m n.v.).

Успоставља се режим селективног санитарног надзора, са контролисаним изградњом и коришћењем простора.

Због потенцијалног еколошког оптерећења, горе наведене зоне санитарне заштите Завојског језера се могу сматрати прелиминарним, до израде Елабората о зонама санитарне заштите Завојског језера, а према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања.

Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта биће засновано на решењима и одредбама основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта. У насељима и зонама са стамбеним, туристичким и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске, површинске воде и водоакмулација, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода ван слива водоакмулације, што условљава реализацију канализационих система и одговарајућих ППОВ односно, тамо где то није рационално ни изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама, уз организовање службе која ће се старати о њиховом пражњењу. Такође потребно је спровести комплетну санитацију насеља са изградњом хигијенских депонија, хигијенских клозета, као и асанацију постојећих мини фарми, тако да испуњавају све санитарно-техничке услове који обезбеђују потпуну сигурност од загађивања вода и тла.

За потребе туристичко-рекреативног коришћења слива водоакмулације дозвољава се реализација скијалишта на Старој планини (сектори "Топли До", "Мрамор/Гостуша", "Дојкинци/Копрен", "Јеловица/Росомач" и "Сенокос/Сребрна глава"), скијалишта "Видлич", пратеће инфраструктуре и санитарно обезбеђених објеката за потребе скијаша (ски ресторани, заклони и слично), излетничких и спортско-рекреативних стаза са мањим објектима за предах туриста (одморашта, видиковци, надстрешнице за склањање од невремена) и зона туристичке изградње,

под условом санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода, а тамо где је могуће и одвођења отпадних вода ван слива водоакумулације.

Рударски објекти и радови могу се изводити условно, само ако је у њиховом пројектовању и извођењу обезбеђено каналисање и пречишћавање отпадних вода, као и њихова рециркулација у производном процесу, односно одводњавање пречишћених вода изван зона заштите, према посебним техничким прописима. Развојем и уређењем регионалне саобраћајне инфраструктуре обезбедиће се услови за несметано одвијање транзитног путничког и робног промета, уз контролисан превоз опасних и штетних материја које могу трајно и у значајном обиму да угрозе извориште водоснабдевања. Дуж државних путева обезбедиће се инфраструктура (водонепропусне риголе и слично) и уређаји за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода, као и привремен пријем отпадних материја у случају акцидента у редовном саобраћају.

Развој и уређење локалне саобраћајне и техничке инфраструктуре реализоваће се без посебних захтева у погледу заштите водоакумулације.⁶

Заштита од вода

Заштита од поплава оствариваће се применом, односно оптималном комбинацијом:

1) хидротехничких мера, које чине:

- пасивне мере заштите (заштита линијским одбрамбеним системима - насипи, регулациони радови, чији се степен заштите прилагођава вредностима садржаја који се бране)

- активне мере заштите - ублажавањем поплавних таласа у акумулацијама;

2) организационих мера просторног и урбанистичког планирања, којима се спречава изградња нових скупих урбаних, привредних и инфраструктурних садржаја у зонама које су посебно угрожене од поплава.

На територији Града Пирота РХМЗ има 4 хидрометеоролошких станица површинских вода на следећим рекама: Нишави, Темској, Височици и Дојкиначкој реци на којима се врши програм мерења/осматрања водостаја.

Заштита земљишта

Основна поставка Плана је рационално коришћење земљишта као природног необновљивог (тешко обновљивог) ресурса. Заштита земљишта као природног ресурса спроводиће се мерама ограничења, забране и заштите од ненаменског коришћења, загађивања и деградације.

У циљу заштите земљишта од загађења предвиђено је:

1. Обавезно успостављање система перманентне контроле стања и квалитета земљишта на свим локацијама где су уочени проблеми са повећаним концентрацијама опасних и штетних материја;
2. Обавезно доношење и усвајање Програма контроле квалитета земљишта и редовно праћење концентрација опасних и штетних материја у земљишту;
3. Обавезна контрола технолошких процеса, смањење емисије отпадних материја и управљање свим врстама отпада;
4. Обавезно доношење и усвајање Програма са мерама перманентне санације и превенције у смислу одржавања квалитета земљишта (санација и рекултивација деградираних површина и сметлишта, инфраструктурно и комунално опремање насеља - изградња недостајуће водоводне и канализационе мреже у насељима, изградња постројења и уређаја за пречишћавање отпадних вода, организовано сакупљање и одношење смећа, регулисање атмосферских талога, редовно праћење улица и озелењавање површина отвореног вегетацијског склопа и еродираних површина);
5. Обавезно доношење и усвајање Програма перманентне едукације и промовисање правилне примене агротехничких мера у пољопривреди;
6. Обавезна је изградња заштитног зеленила око пољопривредних парцела које се интензивно третирају вештачким ђубривом и пестицидима;
7. У заштитном појасу између границе пољопривредних парцела и обале водотока у појасу од min 10 m није дозвољено коришћење пестицида и вештачких ђубрива;
8. Адекватно одвођење отпадних вода из насеља;
9. Заштита од ерозије пошумљавањем и уређењем страна бујичних потока;
10. Санација дивљих депонија (у складу са принципима Националне стратегије управљања комуналног отпада);
11. Експлоатација минералних сировина ће се вршити у складу са Законом о рударству, уз примену обавезних мера заштите животне средине;

Заштита од буке

Реализација планираних намена, објеката, функција и садржаја у фази уређивања земљишта и изградње објеката и инфраструктурних система, представља појаву негативних утицаја са краткорочним и привременим негативним ефектима по животну средину. Дугорочно гледано, план намене површина и побољшање саобраћајне матрице, представља предуслов за позитивне ефекте на животну средину, здравље становништва и смањење нивоа буке на подручју Плана.

⁶ Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Сл.гл.Републике Србије“, бр.115/08)

У циљу заштите животне средине од буке, предвиђено је:

1. Извршити акустично зонирање, на основу серије извршених мерења, утврђених стандарда и механизма деловања, а у зависности од извора буке и врсте делатности;
2. Предузимање одговарајућих мера за сузбијање штетног утицаја буке на здравље људи, а према Закону о заштити од буке у животној средини.

При пројектовању, грађењу и реконструкцији објеката саобраћајне инфраструктуре, индустријских објеката, стамбених, стамбено-пословних и пословних објеката носилац пројекта дужан је да спроведе мере звучне заштите у складу са Законом о заштити од буке у животној средини.

Заштита од нејонизујућих зрачења

Смањење штетног утицаја нејонизујућих зрачења на животну средину и здравље људи, препоручује се кроз мере и услове заштите животне средине којих треба да се придржавају оператери мобилне телефоније, ради ефикаснијег планирања и изградње мобилне телекомуникационе мреже (нових извора нејонизујућих зрачења у високофреквентном подручју - радио базних станица):

- Обавезно спровођење поступка процене утицаја пројекта на животну средину за сваку базну станицу ефективне израчене снаге веће од 250W;

- Планирање локација за постављање базних станица, које ће у складу са техничким решењем за сваку базну станицу, омогућити изложеност мањег броја грађана, нижим нивоима електромагнетног зрачења;

- Избегавање постављања уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније на објектима: здравствених установа, дечијих вртића, школа и простора дечијих игралишта;

- Минимална удаљеност базних станица мобилне телефоније од објеката здравствених установа, дечијих вртића, школа и простора дечијих игралишта, односно ивице парцеле ових објеката не треба бити мања од 100 m;

- Постављање антенски система базних станица мобилне телефоније, у зонама повећане осетљивости, може се планирати на стамбеним и другим објектима и на антенским стубовима, под условом да:

1. висинска разлика између базе антене и тла износи најмање 20 m,

2. удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу, у зони главног снопа зрачења антене, износи најмање 30 m,

3. удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу може бити мања од 30 m, у случају када је висинска разлика између базе антене и кровне површине објекта у окружењу најмање 10 m;

- При избору локације за постављање антенских система базних станица мобилне телефоније узети у обзир следеће:

1. могућност постављања антенских система на постојећим антенским стубовима других оператера, грађевинама попут димњака топлана, водоторњева, стубова са рефлекторима, телевизијских стубова и сл.,

2. неопходност поштовања постојећих природних обележја локација и пејзажа, избегавати просторе излетишта, просторе за одмор и рекреацију, парковске површине и сл.,

3. избор дизајна и боје антенских система у односу на објекат или окружење на ком се врши његова инсталација, те потребу/неопходност уклапања базне станице у дизајн објекта,

4. антенске системе не постављати на кровним терасама, ако на тим етажама постоје просторије у којима људи живе или бораве дуже од 2 сата;

- Проширења програма мониторинга и успостављање нових мерних места ради добијања свеобухватне /тачне слике нивоа нејонизујућих зрачења у високофреквентном опсегу пореклом од ових система ради утврђивања утицаја на становништво и животну средину.

Заштита магистралних инфраструктурних система

Планом се утврђују следеће зоне заштите магистралних инфраструктурних система:

Заштита и режими коришћења и уређења коридора ауто-пута Е-80

Утврђује се коридор аутопута у укупној ширини од 700 m изузев на подручјима: генералних урбанистичких планова Ниша и Пирота и планова генералне регулације Беле Паланке, Димитровграда и насеља Црвена река општине Бела Паланка, где је ширине око 200 m.

Просторним планом се у коридору аутопута резервише простор оријентационе ширине 70 m за аутопутно земљиште (појас аутопута), изузев на подручјима: генералних урбанистичких планова Ниша и Пирота и планова генералне регулације Беле Паланке, Димитровграда и насеља Црвена река општине Бела Паланка, где је ширине око 50 m. Ширина аутопутног земљишта (појас аутопута) утврђује се регулационом разрадом и креће се од 70 m до 150 m, у складу са променом профила државног пута. Регулационом разрадом утврђују се потребне додатне површине за 36 објекте петљи и денивелисаних укрштања, функционалних и пратећих садржаја аутопута. Аутопутно земљиште (појас аутопута) и површине за објекте петљи и денивелисаних укрштања, функционалних и пратећих садржаја утврђују се овим просторним планом за земљиште јавне намене.

Појаси заштите и режими коришћења и уређења коридора аутопута утврђују се на основу члана 28. 29. и 30. Закона о јавним путевима („Службени гласник РС”, бр. 101/2005, 123/2007, 101/2011, 93/2012 и 104/2013).

У коридору аутопута утврђују се следећи обострани појасеви/зоне заштите аутопута:

- заштитни појас – ширине 50-75 m од крајње тачке аутопутног земљишта (појаса аутопута) са сваке стране аутопута, који се овим просторним планом утврђује за земљиште остале намене (укупне ширине 100-150 m); и
- појас контролисане изградње и заштите животне средине – ширине 200-240 m од крајње тачке заштитног појаса са сваке стране аутопута, који се овим просторним планом утврђује за земљиште остале намене (укупне ширине 400-480 m).

У оквиру аутопутног земљишта (појаса аутопута) и заштитног појаса успоставља се трајна обавеза прибављања услова/сагласности од стране предузећа надлежног за реализацију и газдовање аутопутем код планирања, пројектовања и извођења других грађевинских и земљаних радова и пренамене површина.

Уставољава се следећи режим коришћења и уређења простора у коридору аутопута за:

Аутопутно земљиште (појас аутопута) - успоставља се режим забране изградње свих објеката који нису у функцији изградње аутопута, функционалних и пратећих садржаја аутопута.

Заштитни појас - успоставља се режим строго контролисаног коришћења простора, којим се:

- забрањује отварање рудника, каменолома и депонија комуналног и другог отпада;
- дозвољава изградња, односно постављање водовода, канализације и других објеката техничке инфраструктуре по претходно прибављеним условима и сагласности од стране предузећа надлежног за реализацију и газдовање аутопутем;
- не дозвољава изградња нових објеката, изузев објеката који су у функцији изградње трасе и објеката, функционалних и пратећих садржаја аутопута, а простор се ван насеља може користити као шумско и пољопривредно земљиште; и

- у оквиру грађевинског подручја насеља, по претходно прибављеним условима и сагласности од стране предузећа надлежног за реализацију и газдовање ауто-путем, дозвољава се реконструкција постојећих објеката уколико се техничким решењима обезбеди адекватна заштита од негативних утицаја аутопута (од буке, вибрација и аерозагађења);

Појас контролисане изградње и заштите животне средине - успоставља се режим контролисаног коришћења простора, којим се:

- не дозвољава изградња депонија комуналног и другог отпада, рудника, каменолома, кречана, циглана, сточних пијаца, канташких пијаца и других објеката за која се ограничења утврде у складу са посебним прописима;
- дозвољава развој постојећих и нових активности које нису у колизији са функционалним и техничким захтевима постојећих и планираних саобраћајних и техничких инфраструктурних система од националног и регионалног значаја;
- за проширење и реконструкцију постојећих и изградњу планираних производних, складишних, дистрибутивних, услужно-трговинских и других капацитета утврђује обавеза израде процене утицаја на животну средину, којом ће се, поред прописаног садржаја, обухватити и утицаји тих објеката на и од аутопута, с тим да трошкове спровођења свих мера заштите животне средине носе инвеститори тих објеката;

Заштитни појасеви државних путева I Б реда, II А реда и II Б реда

Заштитни појасеви државних путева I Б реда, II А реда и II Б реда се планирају у складу са члановима 34, 35 и 36 Закона о путевима („Службени Гласник РС“, број 41/18 и 95/18 – др.закон) и то:

- Забрана изградње у заштитном појасу (члан 33)

У заштитном појасу поред јавног пута ван насеља, забрањена је изградња грађевинских или других објеката, као и грађење и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих, функционалних, садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу.

У заштитном појасу из става 1. овог члана може да се гради, односно поставља линијски инфраструктурни објекат: железничка инфраструктура, електроенергетски вод, нафтовод, гасовод, објекат висинског превоза, линијска инфраструктура електронских комуникација, водоводна и канализациона инфраструктура и слично, ако су за извођење тих радова прибављени услови и решење из члана 17. став 1. тачка 2) Закона о путевима („Службени Гласник РС“, број 41/18 и 95/18 – др.закон).

Управљач јавног пута дужан је да обезбеди надзор над извођењем радова из става 2. овог члана.

- Ширина заштитног појаса (члан 34)

Заштитни појас са сваке стране јавног пута, ван насеља, има следеће ширине:

- 1) државни путеви I реда - аутопутеви, 40 m;
- 2) остали државни путеви I реда, 20 m;
- 3) државни путеви II реда, 10 m;
- 4) општински путеви, 5 m.

Изузетно од става 1. тачка 1) овог члана, заштитни појас може бити и веће ширине, ако је планским документом предвиђена изградња функционалних садржаја пута и пратећих садржаја пута за потребе корисника

Одредбе става 1. овог члана у погледу ширина заштитног појаса примењују се и у насељима, осим ако то није другачије одређено планским документом.

- Граница експропријације (члан 36)

Појас контролисане изградње, мерено од граница заштитног појаса јавног пута, ван насеља, има следеће минималне ширине:

- 1) аутопутеви 40 m;
- 2) остали државни путеви I реда 20 m;
- 3) државни путеви II реда 10 m;
- 4) општински путеви 5 m.

Изградња објеката у појасу контролисане изградње дозвољена је на основу донетих планских докумената који обухватају тај појас.

Заштита и режими коришћења и уређења железничке инфраструктуре

Просторним планом утврђује се нови коридор двоколосечне железничке пруге високе перформансе Е-70 на деоници Ниш путничка-Просек у укупној ширини од 200 m, а који истовремено представља укупни заштитни пружни појас. Просторним планом се задржава пружни појас постојеће железничке пруге на деоници Ниш путничка-Просек, као земљиште јавне намене-грађевинско земљиште у јавној својини са постојећом наменом за јавни железнички саобраћај, и то до изградње и пуштања у експлоатацију једноколосечне железничке обилазнице око града Ниша на деоници Ниш путничка-Просек у новом коридору. Положај новог коридора пруге високе перформансе Е-70 на деоници Просек-Долац, са тунелским вођењем кроз масив Сићевачке клисуре, приказан је илустративно, а коначан положај биће утврђен по изради и верификацији техничке документације на нивоу Генералног пројекта. Просторним планом задржава се коридор постојеће железничке пруге на деоници Долац-граница Бугарске као земљиште јавне намене-грађевинско земљиште у јавној својини са постојећом наменом за јавни железнички саобраћај, при чему ће се коначна укупна ширина пружног појаса двоколосечне железничке пруге високе перформансе Е70 на предметној деоници утврдити по изради и верификацији техничке документације на нивоу Идејног пројекта, као и појаси заштите и режими коришћења и уређења железничке инфраструктуре за потребе реконструкције железничких капацитета у зони Просека и Долца, са циљем стварања услова за функционисање двоколосечне железничке пруге високе перформансе Е-70 (Ниш-Димитровград-граница Бугарске), и туристичко-музејске железнице у постојећем коридору једноколосечне железничке пруге на деоници Нишка Бања-Просек-Долац.

У коридору железничке инфраструктуре успостављују се следећи појасеви заштите:

Пружни појас (представља регулациону линију железничког подручја, односно границу између железничког земљишта и суседног земљишта. Граница пружног појаса утврђује се тако да пружни појас осим конструкције доњег строја и припадајућих делова као што су елементи за одводњавање, објекти за одводњавање, објекти за заштиту о животне средине и др. обухвати и слободну траку за одржавање, доградњу и замену наведених елемената и објеката унутар пружног појаса. Слободна трака по правилу је ширине 1,00 m, а у случају сервисног пута за потребе одржавања пруге, ширина је 4,00 m. Пружни појас обухвата и земљишни простор службених места, станица, стајалишта, распутница, путних прелаза и слично, који обухвата све техникотехнолошке објекте, инсталације и приступно-пожарни пут до најближег јавног пута, простор испод мостова и вијадуката, као и простор изнад трасе тунела);

Инфраструктурни појас (представља земљишни појас са обе стране пруге, у ширини од 25 m, рачунајући од осе крајњих колосека који функционално служе за употребу, одржавање и технолошки развој капацитета инфраструктуре);

Заштитни пружни појас (представља земљишни појас са обе стране пруге, у ширини од 100 m, рачунајући од осе крајњих колосека).

У пружном и инфраструктурном појасу заштите успоставља се трајна обавеза прибављања услова/сагласности од стране управљача јавне железничке инфраструктуре код планирања, пројектовања и извођења грађевинских и земљаних радова.

Успоставља се следећи режим коришћења и уређења простора у коридору железничке пруге за:

Пружни појас забрана изградње свих објеката који нису у функцији железничког саобраћаја.

Инфраструктурни појас строго контролисано коришћење простора, којим се:

- не дозвољава изградња депонија комуналног и другог отпада, рудника, каменолома, индустрија хемијских и експлозивних производа, канализационих излива и других објеката за која се ограничења утврде у складу са посебним прописима;

- дозвољава се изградња путних објеката, односно постављање каблова, и електроенергетских нисконапонских водова (за осветљавање), водовода канализације, електронских ваздушних линија и водова и других сличних објеката и постројења на основу претходно прибављене сагласности од управљача железничке инфраструктуре;

- на грађевинском подручју насеља изузетно може дозволити изградња нових и реконструкција постојећих објеката који нису у функцији железничког саобраћаја на основу претходно прибављене сагласности од управљача железничке инфраструктуре и под условом да је изградња или реконструкција тих објеката предвиђена одговарајућим урбанистичким планом, а локална самоуправа преузима трошкове спровођења прописаних мера њихове заштите.

Заштитни пружни појас контролисано коришћење простора, којим се на удаљености од 50 m од осе крајњег колосека не дозвољава изградња депонија комуналног и другог отпада, рудника, каменолома у којима се користе

експлозивна средства, индустрија хемијских и експлозивних производа, постројења и других објеката за која се ограничења утврде у складу са посебним прописима.

Заштита и режими коришћења и уређења електронске инфраструктуре

Према „Правилнику о захтевима за утврђивање заштитног појаса за електронске комуникационе мреже и припадајућих средстава, радио-коридора и заштитне зоне и начину извођења радова приликом изградње објеката” („Службени гласник РС”, број 16/12), утврђују се коридори за оптичке каблове укупне ширине 5 m, по 2,5 m са обе стране осе цевовода.

У оквиру овог коридора појас оптичког кабла има ширину 1 m.

Дуж појаса оптичког кабла утврђује се заштитни појас ширине 2 m од спољне ивице са обе стране оптичког кабла.

У заштитном појасу далековода неопходна је израда Елабората о могућностима градње планираних објеката, на који се прибавља сагласност енергетског субјекта који је власник, односно корисник енергетског објекта.

Заштита и режими коришћења и уређења магистралних гасовода

Планским решењем дефинише се енергетски коридор магистралних и разводних гасовода гасне интерконеције у укупној ширини од 400 m, по 200 m са обе стране осе цевовода. У односу на одредбе „Правилника о условима за несметан и 39 безбедан транспорт природног гаса гасоводима притиска већег од 16 бар” („Службени гласник РС”, бр. 37/13 и 87/15), утврђују се следећи појасеви/зоне заштите:

Појас непосредне заштите који обухвата експлоатациони појас цевовода укупне ширине 15 m (по 7,5 m са обе стране осе цевовода) и зону опасности од експлозије минималне ширине 3 m око објеката који представљају саставни део гасовода. У границама појаса непосредне заштите може се утврдити јавни интерес за потребе извођења, експлоатације и одржавања планираних објеката и инсталација магистралног гасовода. Коначна траса гасовода и положај објекта који представљају саставни део магистралног гасовода утврђује се у појасу непосредне заштите, а на основу техничке документације на нивоу пројекта за грађевинску дозволу.

Појас уже заштите који се успоставља између појаса непосредне заштите и појаса шире заштите, а обухвата, у највећем делу, појас дуж цевовода укупне ширине 60 m (по 30 m са обе стране осе цевовода) и појас одговарајуће ширине око објеката који представљају саставни део гасовода. Појас уже заштите у највећој мери представља и појас детаљне регулације.

Појас шире заштите, успоставља се између спољне границе појаса уже заштите и границе енергетског коридора.

Појаси заштите успостављају се по завршетку изградње гасовода.

За потребе изградње гасовода може се успоставити радни појас у укупној ширини до 24 m (по 12 m са обе стране осе цевовода).

Успоставља се следећи режим коришћења и уређења простора у енергетском коридору:

У **појасу непосредне заштите гасовода** могу се градити само објекти који су у функцији гасовода. У појасу гасовода не смеју се изводити радови и друге активности (постављање трансформаторских станица, пумпних станица, подземних и надземних резервоара, сталних камп места, возила за камповање, контејнера, складиштења силиране хране и тешко-транспортнујућих материјала, као и постављање оgrade са темељом и сл.) изузев пољопривредних радова дубине до 0,5 m без писменог одобрења оператора транспортног система. Забрањено је садити дрвеће и друго растине чији корени досежу дубину већу од 1 m, односно, за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 m.

У **појасу уже заштите** забрањена је изградња објеката и других јавних површина који подразумевају трајни или привремени боравак људи. Постојећа путна и друга инфраструктура се задржава као стечено стање уз могућност усаглашавања/измештања, што се решава кроз пројектну документацију гасовода и уз сарадњу са власником/управљачем предметне инфраструктуре. Изградња нове путне и друге инфраструктуре је могућа, уз обавезујући услов обезбеђења сарадње са управљачем гасовода.

У **појасу шире заштите** дозвољена је реконструкција, адаптација и санација постојећих објеката, као и изградња путне и друге инфраструктуре. Изградња надземних објеката, инфраструктурних и комуналних система је могућа, уз обавезну процену могуће угрожености.

Заштита и режими коришћења и уређења електроенергетске инфраструктуре

У односу на напонске нивое утврђују се следеће ширине коридора за електроенергетске водове:

- надземне водове - 220 kV и 400 kV од 60 m; 110 kV од 50 m; и 35 kV од 30 m;
- подземне водове (каблове) - изнад 110 kV од 6 m, 110 kV од 6 m, и 35 kV од 2 m. 40

У оквиру коридора електроенергетских водова формира се заштитни појас следећих ширина:

- за надземне водове са обе стране вода од крајњег фазног проводника - 220 kV и 400 kV од 30 m; 110 kV од 25 m; и 35 kV од 15 m;

- за подземне водове (каблове) од ивице армирано-бетонског канала - изнад 110 kV од 3 m, 110 kV од 2 m, и 35 kV од 1 m.

Заштитни појас за трансформаторске станице на отвореном износи 10 m за напонски ниво до 35 kV и 30 m за напонски ниво 110 kV и изнад 110 kV.

У заштитном појасу далековода забрањено је складиштење лако запаљивог материјала (гориво и сл.). Приликом извођења радова и експлоатације планираних објеката не сме да се наруши сигурносна удаљеност од 5 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 110 kV, односно 7 m од проводника далековода напонског нивоа 400 kV. Минимално растојање планираних објеката, пратеће инфраструктуре и инсталација износи 12 m од било ког дела стуба далековода.

У заштитном појасу далековода неопходна је израда Елабората о могућностима градње планираних објеката, на који се прибавља сагласност. У заштитном појасу успоставља се трајна обавеза прибављања услова/сагласности од стране предузећа надлежног за газдовање далеководом за инвестиционо одржавање и реконструкцију објеката и инсталација. Изградња објеката (који нису намењени за трајни боравак људи) и друге инфраструктуре у коридору заштитног појаса далековода мора бити у складу са:

- Законом о енергетици („Службени гласник РС”, број 145/214);
- Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 до 400kV („Службени лист СФРЈ”, број 65/88 и „ Службени лист СРЈ”, број 18/92);
- Правилником о техничким нормативима за електроенергетска постројења називног напона изнад 1000V („Службени лист СФРЈ”, број 4/74, 13/78 и „ Службени лист СРЈ”, број 61/95);
- Правилником о техничким нормативима за уземљења електроенергетских постројења напона изнад 1000 V („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/72 и 13/78);
- Законом о заштити од нејонизујућих зрачења („Службени гласник РС”, број 36/09);
- Правилником о границама нејонизујућим зрачењима („Службени гласник РС”, број 104/09);
- Правилником о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања („Службени гласник РС”, број 104/09) и др.; - SRPS N.CO.105
- Техничким условима заштите подземних металних цевовода од утицаја електроенергетских постројења („Службени лист СФРЈ”, бр. 68/86).

7.2. Заштита и унапређење предела

Планом се дефинишу предеони типови који изражавају разноликост природне, односно културне баштине и који су својим специфичностима карактеристични за подручје Града Пирота.

То су: Сарлах са средњевековним утврђењем Кале у свом подножју, манастирски комплекси, амбијенталне целине, шумски комплекси... Планским мерама, правилима уређења и грађења спречавају се нежељене промене, нарушавање и уништавање карактеристичних обележја предела, њихових разноврсности, јединствености, естетских вредности и традиционалних начина коришћења земљишта.

7.3. Заштита и унапређење природе и природних вредности

Просторним планом Града Пирота предвиђа се заштита и унапређење природе и природних вредности у потпуности према Решењу Завода за заштиту природе Србије (03.бр.019-133/2 од 18.02.2020.године) које се састоји од општих услова и посебних услова за заштићена подручја.

Према подацима из Централног регистра заштићених природних добара на подручју Плана се налазе следећа заштићена природна добра:

1. Парк природе „Стара планина“ у оквиру режима заштите I (првог) II (другог) и III (трећег) степена,
2. Специјални резерват природе „Јерма“ у оквиру режима заштите I (првог) II (другог) и III (трећег) степена,
3. Споменика природе „Долина потока Бигра“ у оквиру режима заштите I (првог) и II (другог) степена,
4. Природни споменик ботаничког карактера „Стабло храста лужњака“,
5. Природног споменика „Пет стабала храста ситне границе (*Quercus rubescens*)“ на брду Голаш у близини села Осмакова,
6. Специјални резерват природе „Крупачко блато“ - мочварно подручје, значајно по богатству специфичним и строго заштићеним биљним и животињским врстама, подручје за које је покренут поступак заштите.

Град Пирот се налази у просторном обухвату еколошких мрежа „Стара планина“ (80) и „Јерма“ (85), и то у обухвату подручја од међународног и националног значаја за дневне лептире (РВА) - „Стара планина 34“, „Димитровград 04“, „Клисура Јерме 13“, међународног значајног подручја за биљке (ИРА) - „Стара планина“ и „Клисура Јерме“, међународног и националног значаја за птице (ИВА) - „Стара планина“ RS040IBA, „Јерма“.

Општи услови

- Приликом грађевинских и осталих радова места за одлагање материјала и опреме, као и привремени објекти за смештај радника, приступне саобраћајнице, паркинзи грађевинских и других машина, не могу бити лоцирани на територији заштићених природних добра и еколошки значајним подручјима;
- Ново озелењавање планирати по највишим стандардима. Препоручује се претежна употреба аутохтоних врста, док је могуће користити и егзоте за које је потврђено да се добро адаптирају датим условима средине. Не препоручује се озелењавање врстама које су за наше поднебље детерминисане као инвазивне: *Acer negundo* (јесенолисни јавор или негундовац), *Amorpha fruticosa* (багремац), *Robinia pseudoacacia* (багрем), *Ailanthus altissima* (кисело дрво), *Fraxinus americana* (амерички јасен), *Fraxinus pennsylvanica*

(пенсилваниски јасен), *Celtis occidentalis* (амерички копривић), *Ulmus pumila* (ситнолисни или сибирски брест), *Prunus padus* (сремза), *Prunus serotina* (касна сремза), *Parthenocissus quinquefolia* (петолисни бршљан). Избежавати врсте које су детерминисане као алергене (тополе и сл.);

- Уколико се због изградње уништи постојеће јавно зеленило, оно се мора надокнадити под посебним условима и на начин који одређује јединица локалне самоуправе;
- За извођење радова који изискују евентуалну сечу одраслих, вредних примерака дендрофлоре неопходно је прибавити сагласност надлежних институција;
- Забрањено је формирање сметлишта и дивљих депонија;
- Обавезна је санација постојећих дивљих депонија и сметлишта, као и санација или рекултивација свих деградираних површина;
- Непропусне септичке јаме, као прелазно решење до изградње канализационе мреже су дефинисане као стандард за све објекте;
- Прикључење нових објеката на водоводну, канализациону, енергетску и комуникациону мрежу извести у складу са условима надлежних служби;
- У акцидентним ситуацијама примењивати све мере заштите уз обавезу обавештавања надлежних инспекцијских служби и установа;
- Уколико се током извођења планираних радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошко-петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, сходно Закону о заштити природе извођач је дужан да обавести Министарство заштите животне средине у року од 8 дана, односно предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

Посебни услови заштите подручја

- Уређење простора и извођења грађевинских и других радова мора бити усклађено са прописаним режимима заштите и услова заштите природе које прописује Завод за заштиту природе Србије. Све планиране активности се могу одвијати само уз присуство Управљача заштићених природних добара;
- Садржаји, делатности и активности у заштићеним подручјима су дефинисани режимима заштите утврђеним Уредбама и Решењима о заштити;
- Мере и активности заштите за очување приоритетних типова станишта су у складу са Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување - Прилог 2 и 3 („Сл.гласник РС“, бр.35/2010). На подручју Плана су идентификована следећа приоритетна станишта:
 - А1.11 Шуме беле врбе (*Salix alba*)
 - А3.22 Брдске шуме букве (*Fagus moesiaca*)
 - А3.26 Шуме букве (*Fagus moesiaca*) и мачје леске (*Corylus colurna*)
 - А3.71 Мачје леске (*Corylus colurna*)
 - А2.51 Шуме китњака (*Quercus petraea*)
 - А2.52 Шуме цера (*Quercus cerris*)
 - А2.61 Шуме китњака (*Quercus petraea*) и грба (*Carpinus betulus*)
 - А6.12 Шуме смрче (*Picea abies*)
 - А8.11 Шуме лишћара и јеле (*Abies alba*)
 - В2.11 Шибљаци јоргована (*Syringa vulgaris*)
 - В4.21 Вриштине боровница (*Vaccinium spp.*) и мачјег грожђа (*Arctostaphylos spp.*)
 - В6.11 Шибљаци бора кривуља (*Pinus mugo*)
 - С1.32 Суве карбонате ливаде и камењари
 - С1.525 Сува силикатна ливада росуља (*Agrostis spp.*)
 - С2.21 Умерено влажне брдске ливаде
 - С2.31 Умерено влажне планинске ливаде
 - С2.41 Умерено влажне панонске ливаде
 - С3.21 Влажне планинске ливаде и сродне травне заједнице
 - С4.43 Силикатне рудине
 - С5.21 Околопроточне високе зелени
 - С5.31 Високопланинске нитрификоване високе зелени
 - Д3.22 Субалпијско-алпијске силикатне суве стене и клифови
 - Е2.21 Тресаве оштрице (*Suregaceae*) и трава (*Poaceae*)
 - Ф3.14 Обалне средње високе траволке заједнице
 - Ф3. 21 Вишегодишње амфибијске обале заједнице

- Промена намене водног земљишта је строго забрањена;
- Забрањено је директно и индиректно загађење водотока на заштићеним подручјима уношењем супстанци, отпада и других загађујућих материја, које могу бити штетне по људско здравље, квалитет акватичких екосистема, приобалних система;
- У посебним стаништима риба трајно није дозвољен сваки вид риболова, као било и било какве друге активности које ометају мрести, развој и кретање риба, осим риболова у научно-истраживачке сврхе. Такође, у посебним стаништима риба, између осталог није дозвољено предузимање радњи којима се, нарушавањем еколошких одлика риболовних вода, угрожава рибљи фонд.

Посебна станишта риба у обухвату Плана налазе се на следећим локацијама:

- Цео ток Топлодолске реке и притоке (Ракитска река, Јаворска река, Киселички поток, Студеначка река, Јеришорски поток) све до њиховог изворишта, са почетним координатама мзв. „Мртвачки мост“ - улив Топлодолске реке у Височицу
- Цео ток Дојкиначке реке са притокама, извориште Дојкиначке реке
- Цео ток Јеловичке реке са притокама, са почетним координатама од мзв. „Врело“- слив Дојкиначке и Јеловачке реке
- Река Височица - ушће у Завојско језеро (код села Паклештица) до изласка из „Владикиних плоча“
- Завојско језеро од села Паклештица до мзв. „Белски залив“

рибарско подручје	управљач	река, поток, језеро	координате N	координате E
РП "Јерма"	ЈП "Србијашуме"	Погановска река (поток)	42.58.495	22.38.389
РП "Јерма"	ЈП "Србијашуме"	Погановска река (поток)	42.58.459	22.39.193
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Топлодолска река	43.297	22.611
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Топлодолска река	43.22.227	22.45.572
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Дојкиначка река	43.181.	22.829
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Дојкиначка река	43.19.529	22.49.031
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Јеловичка река	43.181	22.829
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Јеловичка река	43.17.520	21.48.461
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Река Височица	43.201	22.747
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Река Височица	43.185	22.757
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Завојско језеро	43.201	22.747
РП „ИП Стара планина“	ЈП "Србијашуме"	Завојско језеро	43.219	22.709

Парк природе Стара планина

У области заштите природних добара, посебан значај дат је заштити високопланинског подручја Старе планине (заједно са заштитом изворишта и водотокова прве категорије). Стара планина је стављена под заштиту као природно добро од изузетног значаја и сврстана у I категорију заштите као Парк природе. То је међународно значајно подручје за птице (Important Bird Area - IBA), међународно значајно биљно подручје (Important Plant Area - IPA) и значајно подручје дневних лептира Европе (Prime Butterfly Area - PBA). Подручје Старе планине је укључено у EMERALD мрежу на основу Конвенције о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција). Приоритатне активности су уписивање Старе планине у међународну Рамсарску листу еколошки значајних подручја, као уписивање на Листу резервата биосфере на основу програма UNESCO Човек и биосфера (Man and Biosphere MaB).

Према Уредби о заштити Парка природе Стара планина (Службени гласник РС бр.23/09), Парк природе "Стара планина" ставља се под заштиту да би се, у интересу науке, образовања и унапређења културе и одрживог привредног и демографског развоја, очували: изузетна разноврсност дивљег биљног и животињског света, коју чини 1.200 врста и подврста виших биљака, међу којима је 115 ендемичних врста, 40 врста које представљају природне реткости Србије, 50 врста које се налазе на списку угрожене европске флоре (међу којима су неке које су сврстане у категорију критично угрожених, као што су мужица, пречица, бор кривуљ, росуља и друге), 52 шумске, жбунасте и зељасте биљне заједнице, 150 врста гнездарица међу 200 врста птица које углавном престављају природне реткости Србије (међу којима су и посебно значајне ретке и угрожене врсте, као што су риђи мишар, сури орао, степски соко, сиви соко, велики тетреб, прдавац, планински жалар, ушата шева, жутокљуна галица, мала мухарица, дрозд камењар и друге), 30 врста сисара (међу којима је 20 врста које представљају природне реткости или су угрожене врсте, као што су снежна и риђа волухарица, текуница, рис, медвед, слепо куче, велики сиви пух, пух лешникар и друге), 6 врста водоземаца, 12 врста гмизаваца (међу којима је и ретка врста живородног гуштера), 26 врста риба, велики број маховина, лишјајева, гљива и инсеката, чији број није коначно утврђен, аутохтоне расе и сорте домаћих животиња и биљних култура; места која изражавају изузетну геолошку разноврсност подручја, као што су одређени облици рељефа, посебне појаве површинских и подземних вода и формације стена које су структурно,

палеонтолошки, стратиграфски и минералошки значајне; лепота и разноликост предела; културне вредности које су представљене средњовековним манастирима и другим непокретним културним добрима, објектима народног градитељства, традиционалним алатима, предметима, занимањима и обичајима локалног становништва.

У делу Плана који обухвата Парк природе успостављају се зоне заштите I, II и III степена.

Режим заштите I степена - строга заштита, обухвата 1 површину односно локалитет и то:

1. Орлов камик - Копрен, површине 3.318 ha, катастарске општине Топли До и Дојкинци.

На овом подручју забрањује се коришћење природних ресурса и изградња објеката, коришћење природних богатстава и сви други облици коришћења и активности, осим научних истраживања, организоване едукације и ограничене (такође организоване) презентације и наменског коришћења постојећих шумских и других службених путева. Изузетно, у случају пожара, пренамножавања штетних инсеката и других екстремних непогода могу се предузети одговарајуће заштитне или санационе радње на основу меродавних докумената и посебних протокола донетих и утврђених у складу са Законом.

Режим заштите II степена – активна заштита, а према графичком прилогу број 3.3 обухвата следеће површине, односно :

1. Темштица, површине 735 ha, катастарске општине Завој, Покревеник и Темска;
2. Вртибог, површине 388 ha, катастарске општине Гостуша, Паклештица и Дојкинци;
3. Владикина плоча, површине 1.555 ha, Град Пирот, катастарске општине Паклештица, Дојкинци, Брлог,

Височка Ржана и Рсовци;

4. Јеловица, површине 245 ha, катастарске општине Јеловица и Росомач;

5. Росомач, површине 301 ha, катастарске општине Росомач, Славиња и Височка Ржана;

6. одсек Видлича, површине 980 ha, Град Пирот, катастарске општине Рсовци, Височка Ржана и Славиња а простире се и на делу општине Димитровград, катастарске општине Браћевци и Изатовци.

На овом подручју успоставља се ограничено и контролисано коришћење природних богатстава, као и изградње и коришћења простора. Могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа. Могу се обављати традиционалне делатности и ограничено користити природни ресурси на одржив и строго контролисан начин. Активности у простору могу се обављати у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности.

Режим заштите II степена забрањује:

1. изградњу индустријских, металуршких и рударских објеката, асфалтних база, рафинерија нафте, као и објеката за складиштење и продају деривата нафте и течног нафтног гаса,

2. термоелектрана и ветрогенератора,

3. робно-трговинских центара,

4. аеродрома, услужних складишта, магацина и хладњака,

5. експлоатацију минералних сировина, тресета и материјала речних корита и језера,

6. преоравање природних травњака,

7. привредни риболов,

8. уношење инвазивних алохтоних врста,

9. изградњу објеката за рециклажу и спаљивање отпада и образовање депонија отпада;

10. преграђивање и регулација корита водотока;

11. ложење ватре, камповање, брање или сакупљање гљива, шумских плодова, биљака и животиња на земљишту у приватној својини лицима која нису власници или законити корисници тог земљишта, као и на земљишту у јавној и задружној својини лицима која за то немају одговарајуће одобрење.

Искључује се изградња осим ограничене планске и контролисане градње и уређења простора за потребе:

1. туристичко-рекреативног коришћења Парка природе - изградња алпског и нордијског скијалишта (које се састоји из ски-стаза, ски-полигона, ски-путева, ски-рута, ски-лифтова, жичара, сервисних објекта скијалишта, снежне и сервисне механизације, сервисних путева, сопствених енергетских објеката, миниакумулација и објеката за оснежавање, противпожарних објеката, приступних путева и паркинга на улазима на скијалиште, објеката за обављање делатности на скијалишту, објеката за предах скијаша и санитарно-хигијенске потребе, пратеће инфраструктурне мреже и друго) и сноуборд стаза и паркова, реализација голф и других спортско-рекреативних терена;

2. објеката туристичког смештаја, угоститељства и туристичке инфраструктуре

3. презентације заштићеног природног добра - уређење излетничких, риболовних, планинарских, јахачких, бицикличких и других стаза, уз постављање информативних пунктова, маркирање стаза, изградњу мањих објеката за предах туриста, посматрање природних вредности, едукативне функције (одморишта, видиковци, еко-учионице на отвореном, надстрешнице за склањање од невремена) који се граде као рустички објекти;

4. изградње и реконструкције саобраћајне, комуналне и техничке инфраструктуре ради повезивања, опремања и ревитализације сеоских насеља, туристичког ризорта и туристичких центара и насеља лоцираних у III зони, као и ради повезивања алпских и нордијских скијалишта;

5. изградње и реконструкције стамбених и пољопривредних објеката сеоских домаћинстава у оквиру постојећих грађевинских парцела, уз обавезу контролисаног елиминисања чврстог отпада и обезбеђења санитарно безбедног прикупљања и елиминисања отпадних вода.

6. изградње викендица и других породичних објеката за одмор у сеоским насељима, викенд насељима и новопланираним туристичким центрима и насељима,

7. формирања водоакумулација,

8. мелиорационих и других хидротехничких радова,
9. изградње хидроелектрана, соларних електрана и електрана на био-гас,
10. изградње рибњака, објеката за конвенционално гајење домаћих животиња и дивљачи,
11. лова - планске активности на заштити и гајењу дивљачи;
12. рибарства, - планско порибљавање и излов у научноистраживачке сврхе;
13. реконструкције, доградње и одржавања електропривредних, водопривредних и шумарских објеката,
14. реконструкције, доградње и одржавања непокретних културних добара, спомен обележја и јавних чесми;
15. каптирање извора ради одвођења воде за водоснабдевање које није предвиђено одговарајућим планом, односно програмом донетим у складу са законом;

Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта биће засновано на решењима основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта које предвиђају скуп мера на умереном повећању површина под шумом и јачању опште корисних функција шуме. Коришћење локалних изворишта површинских и подземних вода за потребе водоснабдевања и флаширања вода захтева примену мера уређења и заштите простора према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања ("Службени гласник РС", број 92/08). Активности лова и риболова се ограничавају, са нагласком на гајење и заштиту ловног и рибљег фонда. Забрањује се формирање депонија комуналног отпада, формирање нових гробаља, закопавање угинуле стоке, испуштање опасних и штетних материја, као и вршење других радњи које могу угрозити вредности Парка природе. Експлоатација минералних сировина се сматра непожељном. Прихватљивост наведених изузетака од забране изградње или вршења делатности и активности које се ограничавају, обавезно се проверава кроз стратешку процену утицаја на животну средину за решења која су предмет Просторног плана, односно кроз друге на закону засноване инструменте у фази примене Просторног плана и спровођења заштите Парка природе Стара планина.⁷

Режим заштите III степена - проактивна заштита, обухвата преостали део заштићеног подручја који није обухваћен режимом заштите I и II степена.

У III степену заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктуру и другу изградњу.

Режим заштите III степена забрањује:

1. изградњу рафинерија нафте и објеката хемијске индустрије, металуршких и термоенергетских објеката, складишта нафте, нафтних деривата и природног гаса,
2. уношење инвазивних алохтоних врста
3. образовање депонија;

Изричито Уредбом о заштити Парка природе Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.23/09) на површинама на којима је утврђен режим заштите III степена забрањује се:

1. изградња индустријских објеката, складишта индустријске и друге робе, великих објеката за узгој стоке и живине и других објеката који неповољно утичу на ваздух, воде, земљиште и шуме или изгледом, прекомереном буком или на други начин могу нарушити или уништити природне и остале вредности заштићеног подручја, а посебно лепоту предела, тресетишта, ретке и значајне врсте биљака и животиња и њихова станишта;

2. изградња и реконструкција стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава, викендица и привремених објеката изван грађевинских рејона и грађевинског земљишта утврђених и проглашених у складу са законом, а до доношења одговарајућих урбанистичких планова изградње објеката пољопривредних домаћинстава може се вршити само у оквиру постојећих грађевинских парцела;

3. експлоатација минералних сировина која није у складу са прописаним мерама заштите животне средине, природних вредности и културних добара;

4. експлоатација тресета и други облици оштећивања и уништавања станишних услова и живог света тресетишта;

5. узнемиравање и уништавање птица, оштећивање и уништавање њихових гнезда, јаја и младунаца, присвајање и уништавање других дивљих врста животиња које су заштићене као природне реткости или су заштићене на други начин у складу са законом;

6. одстрел дивљачи на утврђеним и обележеним стаништима и местима прихране птица и других животиња које су заштићене као природне реткости или су заштићене на други начин у складу са законом;

7. брање, оштећивање и уништавање биљака које су заштићене као природне реткости или су заштићене на други начин у складу са законом;

8. крчење и чиста сеча шуме, осим када се ради о планској промени врста дрвећа и узгојних облика шуме на малим површинама, изградњи шумских комуникација и објеката и планом утврђеној намени изградње и уређења простора у складу са законом;

9. сеча, уништавање и оштећивање репрезентативних стабала дрвећа и примерака заштићених, ретких и у другом погледу значајних врста дрвећа и жбуња;

10. садња, засејавање и насељавање дивљих врста биљака и животиња страних за изворни биљни и животињски свет источне Србије, осим планског и ограниченог уношења ловне дивљачи, пошумљавања и садње биљака на малим површинама и у строго контролисаним условима ради пејсажног уређења, заштите од водне ерозије и рекултивације деградираних површина;

⁷ Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Сл.гл.Републике Србије“, бр.115/08)

11. мелиорација пашњака и природних ливада, орање обрадивог земљишта и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процес водне ерозије и неповољне промене изгледа предела;

12. одлагање комуналног, индустријског и грађевинског отпада, амбалаже, расходованих моторних возила, других машина и апарата, осим комуналног и пољопривредног отпада пореклом са заштићеног подручја, који може да се одлаже на прописан начин на местима која су за то одређена и обележена;

13. руковање хемијским материјама и нафтним дериватима у количинама и на начин који могу проузроковати загађивање земљишта и вода и изазвати тровање и друге неповољне последице по биљни и животињски свет;

14. нерегулисано испуштање отпадних вода домаћинства, привредних и других објеката, односно испуштање противно прописима из области водопривреде;

15. складиштење стајског ђубрива на начин који нарушава животну средину, лепоту природних предела, насељених места и околине непокретних културних добара;

16. разградња и други видови оштећивања и уништавања објеката који по својим архитектонско-грађевинским одликама, времену настанка и намени представљају репрезентативне примере народног градитељства или заштићена културна добра;

17. запуштање и закоровљавање обрадивог пољопривредног земљишта, путева, водотока и места за рекреацију, народне светковине и друге скупове, као и земљишта у путном и водном појасу и у окружењу културних добара, историјских споменика и јавних чесми;

18. риболов, осим спортског риболова и излова ради научног истраживања, праћења стања водених екосистема и рибљег насеља и регулисања бројности пренамножених и мање вредних врста риба, а у складу са програмом унапређења рибарства;

19. непланско порибљавање и уношење врста риба које су стране изворном рибљем фонду;

20. употреба моторних чамаца и других пловила на хидроакумулацији "Завој" без одговарајућег одобрења. Искључује се изградња осим ограничене планске и контролисане градње и уређења простора за потребе:

1. других индустријских и енергетских објеката,

2. асфалтних база,

3. објеката туристичког смештаја и јавних скијалишта,

4. инфраструктурних објеката,

5. складишта индустријске робе и грађевинског материјала,

6. изградње викендица,

7. експлоатације и примарне прераде минералних сировина,

8. образовања објеката за управљање отпадом,

9. изградње насеља и ширења њихових грађевинских подручја,

10. лова и риболова,

11. формирања шумских и пољопривредних монокултура,

12. примене хемијских средстава и других радова и активности који могу имати значајан неповољан утицај на природне и друге вредности.

На подручју са режимом III степена заштите успоставља се режим са селективним и контролисаним газдовањем природним ресурсима, изградњом и коришћењем простора и активностима у простору, уз услов одржања високог квалитета животне средине, биолошке и предеоне разноврсности. То је пољопривредно-шумска и насеобинска зона, која осим планског уређења и комуналног опремања постојећих насеља, подразумева и планску изградњу туристичког ризорта, туристичких центара и насеља и туристичко-рекреативне инфраструктуре (алпског и нордијског скијалишта, сноуборд стаза и паркова, голф терена и других спортско-рекреативних терена) и друге техничке инфраструктуре, ограничено коришћење минералних сировина, развој шумарства, развој сточарства и других грана пољопривреде, лов и спортски риболов и друге видове одрживог развоја засноване на водећим принципима заштите природе и животне средине, на дугорочној добробити локалне заједнице и ревитализацији локалног становништва и насеља. У функцији Парка природе предвиђено је очување и унапређење станишта посебно значајних дивљих врста и њихових заједница, оптимално управљање популацијама тих врста, очување и презентација репрезентата гео-наслеђа, очување и складно уређење целина амбијенталних вредности, укључујући такође стара сеоска насеља, објекте и облике традиционалног градитељства, као и живота и културно-историјске вредности.

У насељима и локацијама са стамбеним, туристичким и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске и површинске воде, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода, што условљава: реализацију канализационих система и одговарајућих ППОВ, односно тамо где то није рационално ни изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама, уз организовање службе која ће се старати о њиховом пражњењу.

Развојем и уређењем саобраћајне инфраструктуре обезбедиће се услови за несметано одвијање транзитног путничког и робног промета, уз контролисан превоз опасних и штетних материја, као и других материја у количинама које могу трајно и у значајном обиму да угрозе вредности Парка природе. Дуж државних путева II реда локалних и путева као и на грађевинском подручју туристичких ризорта, туристичких насеља и центара обезбедиће се инфраструктура (водонепропусне риголе и слично) и уређаји за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода.⁸

Специјални резерват природе "Јерма"

⁸ Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.115/08)

Подручје Јерме је међународно значајно подручје за птице (Important Bird Area - IBA) и међународно значајно биљно подручје (Important Plant Area - IPA), укључено у EMERALD мрежу на основу Конвенције о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција).

На подручју СРП „Јерма” укупне површине 6. 994, 4077 ha утврђују се режими I, II и III степена заштите.

У режиму заштите I степена, укупне површине 943,1763 ha, утврђују се две засебне целине:

- 1) „Кањон Јерме са деловима Гребена и Влашке планине”, површине 657,6461 ha;
- 2) „Турка”, површине 285,5302 ha.

На овом подручју истиче се комплекс кречњачких литица, стена и камењара са ендемо-реликтном флором, најзначајнијим птицама гнездарицама и сисарима од међународног и националног значаја заштите.

У режиму **заштите II степена**, укупне површине 392,1093 ha, утврђују се четири засебне целине:

- 1) „Плато Влашке планине”, површине 129,1839 ha;
- 2) „Полидоминантне шуме Влашке планине”, површине 203,9984 ha;
- 3) „Влашко ждрело”, површине 25,1664 ha;
- 4) „Долина Јерме код села Петачинци”, површине 33,7606 ha.

На овом подручју истиче се плато Влашке планине и Влашко ждрело као посебна геоморфолошка вредност са комплексима планинских пашњака, ретке жбунасте вегетације и фауном птица.

Режим **заштите III степена** утврђује се на површини од 5.659, 1221 ha.

Режими заштите природних вредности СРП „Јерма”

Режим заштите I степена

На подручју на којем је утврђен режим заштите I степена забрањује се коришћење природних ресурса, изградња објеката и извођење било каквих радова.

На подручју на којем је утврђен режим заштите I степена ограничавају се активности и радови на:

- 1) научна истраживања и праћење природних процеса;
- 2) контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе;
- 3) спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, природних непогода, удеса, реконструкције, санација, болести и пренамножења неких организама, као и одржавање постојећих објеката као што су високонапонски далеководи.

На подручју на којем је утврђен режим заштите II степена могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа, обављати традиционалне делатности и ограничено користити природни ресурси на одржив и строго контролисан начин.

На подручју на којем је утврђен режим заштите II степена забрањује се:

- 1) свака промена постојеће морфологије терена и измена хидродинамичких карактеристика и режима Јерме и њених притока, као и сви други радови и интервенције које могу утицати на измену хидролошког режима подземних и површинских вода и употреба чамаца и других пловила са моторима са унутрашњим сагоревањем;
- 2) извођење радова који могу довести до уништавања или оштећивања објеката геонаслеђа;
- 3) извођење радова који могу довести до уништавања или оштећивања објекта Манастира Поганово саграђеног у XIV веку;
- 4) чиста сеча шума која није планирана као редован вид обнављања шума;
- 5) сеча која није у складу са плановима газдовања шумама;
- 6) сеча стабала заштићених и строго заштићених врста дрвећа;
- 7) паљење ватре, осим на местима одређеним за ту намену;
- 8) уништавање, узнемиравање, сакупљање и предузимање других активности којима би се могле угрозити биљне и животињске врсте и њихова станишта обухваћене националном и међународном легислативом;
- 9) употреба свих недозвољених средстава за лов рибе (креч, експлозив, струја, мреже);
- 10) привредни риболов;
- 11) активности које доводе до значајног узнемиравања птица у периоду размножавања;
- 12) уништавање гнезда птица;
- 13) формирање мрциништа на подручју карстних седимената заштићеног подручја;
- 14) постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима;
- 15) слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водотоке;
- 16) промена намене водног земљишта;
- 17) каптирање извора, изградња хидротехничких објеката и регулација водотока;
- 18) формирање депонија.

На простору режима заштите II степена ограничавају се следеће активности:

- 1) извођење хитних и неопходних санационих шумских радова након акцидентних ситуација приликом ветролома, ветроизвала, пожара, каламитета инсеката, активности на уклањању алохтоних врста флоре и фауне;

- 2) спровођење активности у оквиру научноистраживачких радова и праћење природних процеса;
 - 3) праћење стања флоре и фауне;
 - 4) примена одговарајућих биолошких мера против фитопатолошких и ентомолошких обољења шума;
 - 5) извођење мера активне заштите и унапређења популација ретких и угрожених биљних и животињских врста;
 - 6) спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозивне заштите;
 - 7) уклањање ниског растиња сходно орографији терена ради омогућавања несметаног пролаза дуж постојећих стаза за кретање кроз заштићено подручје;
 - 8) рекреативни, научноистраживачки и санациони риболов;
 - 9) санитарни лов дивљачи и планско регулисање бројности популација ловних врста;
 - 10) газдовање шумама и шумским земљиштем утврђеним у плановима и основама газдовања шумама којима се обезбеђује умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама;
 - 11) коришћење постојећих површина под шумским и пољопривредним монокултурама;
 - 12) примену хемијских средстава на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност министарства надлежног за послове заштите природе.
- Постојећи изграђени објекти енергетских и рударских субјеката и започети радови у режиму заштите II степена, користе се у складу са законом.

Режим заштите III степена

На простору режима заштите III степена забрањује се:

- 1) промена намене површина која може имати утицај на темељне вредности заштићеног подручја;
- 2) пустошење и крчење шумског комплекса, као и свака непланска сеча и уништавање;
- 3) уклањање аутохтоних врста дрвећа и жбуња осим узгојно-санитарних радова и активности на очувању локалитета са реликтном шумском вегетацијом;
- 4) уништавање, узнемиравање, сакупљање и предузимање других активности којима би се могле угрозити биљне и животињске врсте и њихова станишта обухваћене националном и међународном легислативом;
- 5) радови којима се могу нарушити естетске и амбијенталне вредности заштићеног подручја и погоршати карактеристике његове примарне вредности;
- 6) извођење земљаних, грађевинских и других радова којима се може оштетити или угрозити заштићено подручје и његова околина;
- 7) извођење активности које могу довести до оштећења или деградације објеката геонаслеђа;
- 8) узимање фосилних материјала са геолошких профила.

На простору режима заштите III степена ограничава се:

- 1) одлагање отпада у границама заштићеног подручја;
- 2) инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе рекреације и туризма, образовног и научног рада, планинарских активности и друго;
- 3) уређење и унапређење амбијенталне разноврсности предеоног лика и високих квалитета елемената животне средине.⁹

7.4. Заштита и унапређење културно историјског наслеђа

Подручје Града Пирота је било поприште различитих историјских збивања, па самим тим располаже и богатим културно историјским наслеђем. Непокретна културна добра на подручју Просторног плана обухватају објекте и локалитете споменика културе, просторних културно-историјских целина, археолошких налазишта и осталих објеката који су проглашени за НКД. налазе се под претходном заштитом, евидентирани или неевидентирани. Заштита добара подразумева конзервацију, рестаурацију и ревитализацију, уз њихово физичко интегрисање са природом и природним вредностима у природно-културним пределима посредством заштићених околна добара, као и интегрисање у одрживи развој подручја стављањем у функцију туризма и укупног социоекономског и културног развоја локалне средине. Најзначајнија непокретна културна добра стављају се под режим заштите I степена, а остала под режиме II и III степена заштите.

СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

1) **Пиротска тврђава – Момчилов град**

На основу решења о заштити Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије бр. 115 од 29. јуна 1953. године; **Велики значај** – одлука СРС РС бр. 29 од 29.03.1979.год, Сл. гласник 14/79

2) **Кућа породице Христић – Музеј Понишавља**

На основу решења о заштити Републичког завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије бр. 844 – 468/ 1 од 14. септембра 1953. године; **Изузетан значај** – одлука СРС РС бр. 29 од 29.03.1979.год. Сл. гласник 14/79

3) **Зграда “Бела Мачка”**

⁹ Просторни план подручја посебне намене специјалногрезервата природе "Јерма" („Сл.гл.Републике Србије“, број 46/17, 9/19)

На основу решења о заштити Завода за заштиту споменика културе у Нишу
Бр. 187/ 2 од 10. маја 1967. године

4) **Кућа Стојана Божиловића – Белог** ул. Трг Карађорђа, бр.13 од 14.јул 1981.

5) **Зграда гимназије**

На основу одлуке Извршног савета Скупштине општине Пирот
бр. 020/ 44 – 89 од 25. 04. 1989. године

6) **Зграда бивше апотеке “Карло Скацел” у ул. Бориса Кидрича 73**

На основу решења о заштити Завода за заштиту споменика културе у Нишу
Бр. 715/ 1 од 21. јула 1977. године

7) **Зграда бившег окружног начелства**

На основу одлуке Извршног савета Скупштине општине Пирот
Бр. 020/ 45 – 89 од 25. 04. 1989. године

8) **Зграда општинског суда**

На основу одлуке Извршног савета Скупштине општине Пирот
Бр. 020/ 46 – 89 од 25. 04. 1989. године

9) **Црква Рождества Христовог**

На основу одлуке СО Пирот 02-020/115-86 од 08.12.1986.

10) **Споменик ослободиоцима Пирота од Турака**

На основу одлуке СО Пирот
02 бр. 020/42-87 (међ. Сл. лист 15/87)

11) **Српско и грчко војничко гробље са споменицима палим
ратницима у I светском рату**

На основу одлуке СО Пирот
Бр. 02-020/44-87(међ. Сл. лист 15/87)

12) **Спомен црква Св. Јована Главосека код Крупца**

На основу одлуке извршног савета Скупштине општине Пирот бр. 02 – 633/ 1 – 86 од 30. 06. 1986. године

13) **Црква Св. Николе у Крупцу** Према одлуци Извршног савета Скупштине општине Пирот бр. 020/ 85 – 84 од 25.
јуна 1984. године(међ. Сл. лист 26/84)

14) **Манастир Темска са црквом посвећеном Св. Ђорђу**

Према решењу о заштити Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије бр. 327 од 08. марта
1948. Године; **Велики значај** – одлука СРС РС бр. 69 од 21.07.1983.год. Сл.гласник 28/83

15) **Црква Вазнесења Господњег у Завоју**

Према решењу о заштити Републичког завода за заштиту споменика културе СР Србије 01 бр. 92/1 од 04.02.1963.год.

16) **Црква Св. Петке у Станичењу**

На основу решења о заштити Завода за заштиту споменика културе у Нишу бр. 04/ 2 – 66 од 09. маја 1967. године;
Велики значај – одлука СРС РС бр. 29 од 29.03.1979.год, Сл. гласник 14/79

17) **Манастир Планиница са црквом Св. Николе**

На основу решења о заштити Завода за заштиту споменика културе у Нишу бр. 11/ 2 – 66 од 09. маја 1967. године

18) **Манастир Суково са црквом посвећеном Св. Богородици**

На основу решења о заштити Завода за заштиту споменика културе у Нишу бр. 18 од 13. марта 1968. Године

19) **Пећинска црква Св. Петра и Павла код Рсовца**

На основу одлуке Извршног савета Скупштине општине Пирот бр. 020/128-81 од 14. 07. 1981. године

20) **Црква Св. Николе у селу Дојкинци**

На основу одлуке Извршног савета Скупштине општине Пирот бр. 020/54-84 од 30. 03. 1984. године (међ. Сл. лист
13/84)

21) **Манастир Св. Богородице код Височке Ржане**

Према одлуци Извршног савета Скупштине општине Пирот бр. 020/ 82 – 84 од 25. јуна 1984. године(међ. Сл. лист
26/84)

22) **Црква Св. Ђорђа у селу Осмакову**

Према одлуци Извршног савета Скупштине општине Пирот бр. 020/ 83 – 84 од 25. јуна 1984. године (међ. Сл. лист
26/84)

23) **Црква Св. Ђорђа у селу Славињи**

Према одлуци Извршног савета Скупштине општине Пирот Бр. 020/ 84 – 84 од 25. јуна 1984. године (међ. Сл. лист
26/84)

24) **Бегов мост код Станичења – Пирот**

На основу одлуке СО Пирот 02 бр. 020/41-92 од 13.04.1992.год.

ЗНАМЕНИТА МЕСТА

1) **Споменички простор са спомен плочом стрељаним припадницима НОР-а на Каца Камену –
знаменито место**

На основу одлуке СО Пирот 02-бр. 020/43-870 (међ. Сл. лист Ниш 15/87)

КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ ЦЕЛИНЕ

1. Стара занатско-трговачка чаршија Тијабара

На основу одлуке Скупштине Града Пирота 020-127-81од 14.07.1981.

2. Село Гостуша

Опште мере заштите првоступне културно-историјске целине:

1. У простору просторно културно-историјских целина примењују се методолошки поступци конзерваторске праксе: истраживање, топографија, конзервација, рестаурација, санација, ревитализација и рехабилитација;
2. Очување аутентичности амбијента, са свим природним карактеристикама и специфичностима;
3. Очување затечене градитељске структуре насеља;
4. Очување, рестаурација, санација или реконструкција изворног изгледа, конструктивног склопа, волумена, стилских карактеристика, декоративних елемената и колорита објеката који имају градитељску, етнолошку, историјску, технолошку или амбијенталну вредност;
5. Одређује се намена објеката и простора: становање, производња-сточарство и земљорадња, туризам, култура, образовање, пословање, рекреација и друге намене које не нарушавају вредности просторне културно-историјске целине;
6. Не дозвољава се коришћење простора за садржаје који својим основним или пратећим функцијама могу угрозити или деградирати целину као што су депоније, стоваришта, складишта, трговински центри, бензинске и гасне станице, индустријска производња или пословање које угрожава интегритет културног добра и слично;
7. Забрана градње постављање објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом или висином могу угрозити амбијенталне вредности целине;
8. Нове објекте ускладити са карактером амбијента и вредностима урбаног и архитектонског наслеђа у погледу димензија, диспозиције, пропорције, типа градње и обликовања;
9. Расписивање конкурса или израда студија изводљивости за делове простора у циљу њихове заштите, рехабилитације или унапређења;
10. Измештање или уклањање објеката који не одговарају функционалним потребама и нарушавају културно-историјске или естетске вредности просторне културно-историјске целине;
11. Све елементе инфраструктуре, нивелације и регулације простора изводити у складу са посебним условима службе заштите непокретних културних добара;
12. Урбанистичко, комунално и хортикултурално опремање, неговање декоративне флоре и редовно одржавање јавних простора;
13. Стална промоција споменичких, архитектонских, етнолошких и употребних вредности непокретног културног добра;
14. Обележавање просторно културно-историјске целине на одговарајући начин;
15. Истраживање и испитивање у циљу утврђивања и праћења загађеност животне средине (земље, воде и материјала)

ДОБРА КОЈА УЖИВАЈУ ПРЕДХОДНУ ЗАШТИТУ – ОСТАЛА ДОБРА УВРШЋЕНА У ЕВИДЕНЦИЈУ ЗАВОДА

1. Арехолошко налазиште „Петља,„ - на предметном подручју налазе се два објекта, откривена током радова на изградњи саобраћајне петље деведесетих година 20. века. Један од њих представља део утврђења(кула), а други сакрални објекат базиликалног типа. Оба објекта припадају касно античком, односно рановизантијском периоду.
2. Културно-историјска амбијентална целина - ГРАЂАНСКА АРХИТЕКТУРА С ПОЧЕТКА 20.ВЕКА у улици ЋИРИЛА И МЕТОДИЈА - Простор ове културно-историјске целине обухвата делове следећих улица Ћирила и Методија, Томице Милосављевића и Вука Караџића. Граничне тачке ове просторне културно-историјске целине чине веома значајни и маркантни објекти (црква Рождества Христовог и зграда бившег дома, зграда Високе школе струковних студија за образовање васпитача, зграда Хитне службе, комплекс ОШ Вук Караџић, Зграда у коме се налази дописништво „Политике,„). Између њих лоцирани су стамбени објекти, максималне спратности П+1+Пк.
3. Културно-историјска амбијентална целина - ГРАЂАНСКА АРХИТЕКТУРА С КРАЈА 19. И ПОЧЕТКА 20.ВЕКА у улици СРПСКИХ ВЛАДАРА - Простор ове културно-историјске целине обухвата део улице Српских Владара. Граничне тачке ове просторне културно-историјске целине чине веома значајни и маркантни објекти, а то су Пиротски град на једној и Гимназија, Суд и Бивше окружно начелство на другој страни. Између њих лоцирани су објекти различите намене настали крајем 19. и у првој половини 20.века.
4. Културно-историјска амбијентална целина – СТАРА ЧАРШИЈА ИСПРЕД ГОЛЕМОГ МОСТА - Простор ове културно-историјске целине обухвата део улице Кнеза Милоша и Саве Ковачевића. Носиоци ове просторне културно-историјске целине јесу Објекат бивше апотеке „Карло Скацел,„ који већ ужива заштиту као споменик културе и зграда у којој се налази Завод за запошљавање(лева страна). Десну страну формира низ објеката мање спратности који имају или искључиво пословну или мешовиту намену. Већина објеката датира из времена прелаза из 19. у 20.век. Читав овај комплекс представља једини преостали део старе

чаршије на Пазару, који се преко „великог моста,, надовезује на заштићену амбијенталну целину „Стара занатско-трговачка чаршија Тијабара,,.

5. Део комплекса фабрике индустрије одеће „Први мај“ Пирот, потес Бег Башча
6. Део комплекса са зградама старе болнице, у Улици Николе Пашића, Пирот, потес Бег Башча
7. Зграда Железничке станице, у Улици Николе Пашића, Пирот
8. Кућа у ул. Николе Тесле бр.26
9. Кућа у ул. Саве Ковачевића бр.56
10. Кућа у ул. Николе Пашића бр.107
11. Саборна црква у Тијабари(Црква Св.Богородице)
12. Стара занатско-трговачка чаршија Тијабара (проширена зона заштите) са комплетним простором трга на коме се налазе Споменик ослободиоцима од турака и чесма „Гушевица,,
13. Пиротски град (дефинисана зона заштите)
14. Тијабарско гробље
15. Црква Св.Петке у Градашници и сеоско гробље -
16. Остаци старе цркве у Градашници („манастириште,,) - село Градашница
17. Црква Св.Тројице и сеоско гробље, село Извор

ЕВИДЕНТИРАНИ АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТИ И ОБЈЕКТИ СА СПОМЕНИЧКИМ СВОЈСТВИМА

АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТИ

- 1) Атар села Градашница-локалитет са остацима рушевина неког римског објекта где је било и покретних налаза
- 2) Пирот-локалитет „Логориште,, или „Ђулина воденица,,
- 3) Пирот-локалитети са траговима римских грађевина и гробница: подручје централног градског трга, код чесме (улица Српских владара), улица Кнеза Милоша, угао улица Војводе Степе и Српских владара, угао улица Српских владара и Иве Лоле Рибара, улица Српских владара испред бројева 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 95, 153, 155 и улица Стевана Сремца
- 4) Утврђење Момчиловац изнад села Гњилан

СПОМЕНИЦИ И СПОМЕН-ОБЕЛЕЖЈА

- 1) Село Пољска Ржана
- 2) Село Градашница
- 3) Село Гњилан

НАРОДНА АРХИТЕКТУРА

- 1) Село Бериловац-куће, амбари и воденице
- 2) Село Градашница-куће, амбари и воденице
- 3) Село Извор-куће и амбари
- 4) Село Гњилан-куће и амбари
- 5) Село Пољска Ржана-куће и амбари

ГРОБЉА(независно од црквених објеката)

- 1) Село Пољска Ржана
- 2) Село Гњилан
- 3) Пазарско гробље у Пироту

САКРАЛНИ ОБЈЕКТИ

- 1) Црква у селу Гњилан

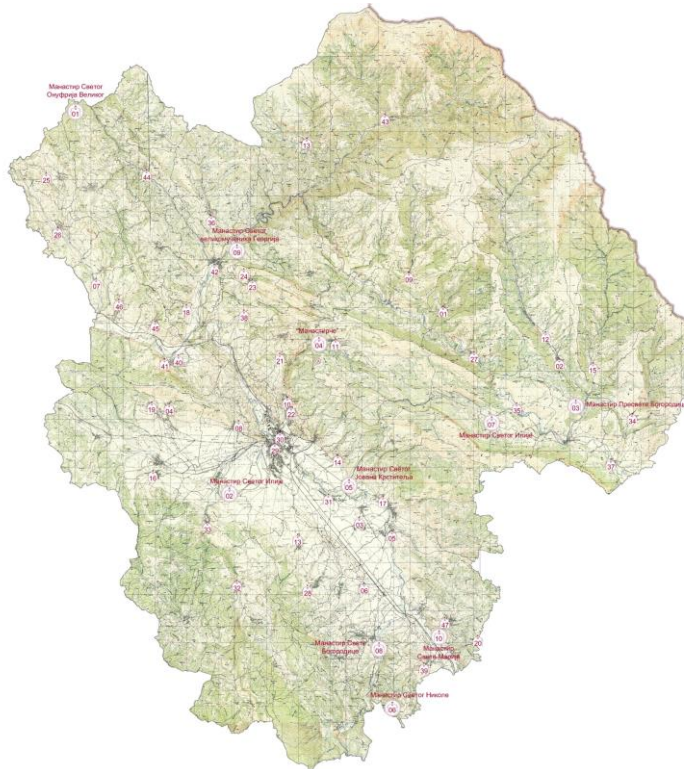
Цркве на територији Града Пирота:

	НАЗИВ ЦРКВЕ	КАТАСТАРСКА ОПШТИНА
01	Црква Светог Николе Мирликијског	Бела
02	Црква Свете Петке	Брлог
03	Црква Светог Саве	Велики Јовановац
04	Црква Светог Игњатија Богоносца	Велики Суводол
05	Црква Успења Пресвете Богородице	Велико Село
06	Црква Светих апостола Петра и Павла	Војнеговац
07	Црква Светог Пантелејмона	Враниште
08	Црква Свете Тројице	Гњилан
09	Црква Светог Јована Крститеља	Гостуша
10	Црква Свете Петке	Градашница
11	Црква Вазнесења Господњег	Добри До
12	Црква Светог Николе	Дојкинци
13	Црква Свете Тројице	Засковци
14	Црква Свете Тројице	Извор
15	Црква Свете Тројице	Јеловица
16	Црква Светог великомученика Харалампиа	Костур
17	Црква Преноса моштију Светог оца Николаја	Крупац
18	Црква Свете Тројице	Куманово
19	Црква Свете Петке	Мали Суводол
20	Остаци старе сеоске цркве	Милојковац
21	Црква Светог Архангела Михаила	Нишор
22	Скоро је направљена мала црква	Нови Завој
23	Црква Успења Пресвете Богородице	Ореовица
24	Црква Свете Марије Магдалине	Ореовица
25	Црква Свете Петке	Орља
26	Црква Светог Ђорђа	Осмаково
27	Црква Светог Архангела Михаила	Паклештица
28	Црква Светог Ђорђа	Петровац
29	Црква Рођења Христовог - стара црква "Пазарска"	Пирот-град
30	Црква Успења Пресвете Богородице - саборна црква "Тијабарска"	Пирот-град
31	Црква Светог Архангела Михаила	Пољска Ржана
32	Црква Светог великомученика Георгија	Присјан
33	Црква Светих лекара Козме и Дамјана	Расница
34	Црква Свете Параскеве	Росомач
35	Црква Светих Петра и Павла	Рсовци
36	Црква Свете Тројице	Рудиње
37	Црква Светог Ђорђа	Славиња
38	Црква Свете Богородице	Сопот
39	Црква Светог Илије	Срећковац
40	Црква Свете Петке	Станичење
41	Црква Светог Николаја	Станичење
42	Црква Свете Петке	Темска
43	Црква Свете Параскеве	Топли До
44	Црква Свете Петке	Церова
45	Црква Светог Илије	Црвенчево
46	Црква Светих Петра и Павла	Црноклиште
47	Црква Светог Архангела Михаила	Црвеник

Манастири на територији Града Пирота:

	НАЗИВ МАНАСТИРА	КАТАСТАРСКА ОПШТИНА
1	Манастир Светог Онуфрија Великог	Базовик
2	Манастир Светог Илије	Барје Чифлик
3	Манастир Пресвете Богородице	Височка Ржана
4	"Манастирче"	Добри До
5	Манастир Светог Јована Крститеља	Крупац
6	Манастир Светог Николе	Гланиница
7	Манастир Светог Илије	Рсовци
8	Манастир Свете Богородице	Суково
9	Манастир Светог великомученика Георгија	Темска
10	Манастир Свете Марије	Чиниглавци

Слика бр.6 – Манастири и цркве на територији Града Пирота

Непокретна културна добра треба штитити интегрално са простором у коме се налазе и третирати их као развојни потенцијал Општине и шире. Треба их максимално штитити од свих облика неконтролисане урбанизације и изградње, од реконструкција које су без надзора и заштите надлежних органа, од изградње индустријских погона, великих инфраструктурних система, објеката посебне намене и других објеката који могу трајно да деградирају не само њихово окружење већ и само културно добро.

На свим археолошким налазиштима, потребно је пре предузимања било каквих земљаних радова тражити посебне услове заштите од Завода за заштиту споменика културе Ниш. На овим локалитетима дозвољена је изградња инфраструктуре и извођење грађевинских радова само уз претходно прибављање појединачних мера заштите и обезбеђивање заштитних археолошких ископавања, праћења радова и адекватне презентације налаза.

Заштита и уређење споменика културе подразумева заштиту споменика у изворном, интегралном облику. Дозвољене интервенције се односе на регулацију приступа споменику као и партерно решење заштићене зоне спомен обележја.

Осим горе наведених споменика културе и евидентираних културних добара, треба напоменути да постоје и објекти индустријског наслеђа, народног градитељства и руралне целине који се издвајају као посебни ресурси, за које треба предузети даља истраживања и презентацију.

Стратешки приоритети заштите културног наслеђа се односе на непокретна добра по свим врстама и категоријама:

1. непокретна културна добра штитити интегрално са простором у коме се налазе;
2. организовање активне заштите непокретног културног наслеђа вршити, укључивањем културно-историјских мотива у туристичку понуду и презентацију;
3. очувати постојеће уличне матрице и карактеристике просторне организације;
4. очувати евидентиране визуре и непокретна добра као реперне објекте;
5. уз ревитализацију и очување објеката етно-архитектуре неговати и етнолошке вредности подручја (сеоски начин живота, традиционална храна, стари занати...)

Уколико на предметном подручју дође до евидентирања археолошких налазишта, до завршетка истраживања конзерваторских и других радова, треба успоставити следеће мере заштите:

1. извођење грађевинских радова и промена облика терена дозвољавају се само уз очување изворне матрице, вегетације и предходно обрађених археолошких истраживања;
2. забрањује се неовлашћено копање на археолошким локалитетима, одношење камена и земљишта са налазишта
3. забрањује се промена конфигурације терена на археолошком локалитету
4. забрањује се изградња објеката на археолошком локалитету
5. забрањује се изградња инфраструктуре, индустријских објеката и постројења, складишта и објеката сличне намене на археолошком локалитету
6. забрањује се неовлашћено прикупљање покретног археолошког материјала
7. забрањује се просипање и одлагање отпадних и штетних материјала на археолошким локалитетима
8. забрањује се одношење надгробника и прекопавање гробова

На простору евидентираних и заштићених објеката, потребно је успоставити следеће мере заштите, које обезбеђују очување аутентичности објеката и простора око њих:

1. очување изворног изгледа архитектуре, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и стилских карактеристика
2. забрана радова који могу угрозити статичку стабилност непокретног културног добра
3. забрана поправке, доградње и надградње
4. забрана складиштења материјала и стварања депонија
5. забрана изградње објекта који својом архитектуром, габаритом и висином угрожавају културно добро
6. забрана градње објеката трајног или привременог карактера који нису у функцију културног добра
7. изградња инфраструктуре дозвољена је само под условом и надзором надлежне установе заштите
8. извођење грађевинских радова и промена облика терена дозвољавају се само уз очување изворне матрице, вегетације и предходно обрађених археолошких истраживања.

Планом се препоручује израда Студије заштите непокретних културних добара и археолошких налазишта за простор који обухвата Просторни план која би обухватила детаљну анализу стања културних добара на предметном подручју и предлог за могућу ревитализацију и презентацију. Одговарајућа презентација требало би да културно наслеђе постави као ресурс и да обухвати: презентацију средњевековних утврђења, градске архитектуре, очување сакралне архитектуре, као и формирање етно и археолошких паркова. Повезивање културног наслеђа са природним ресурсима требало би да буде база за будући развој туризма на овом подручју.

У даљој заштити културног наслеђа незаобилазана је израда планова нижег реда, којим би био настављен рад на детаљној валоризацији евидентираних објеката и целина градитељског наслеђа, које се налазе у зонама планирања и које ће се на погодан начин, интегрисати у савремени живот, уз утврђивање одређених мера правне и техничке заштите, као и ревитализације.

Мере техничке заштите и други радови којима се могу проузроковати промене непокретног културног добра или повредити његова својства, могу се применити ако се:

1. утврде услови за преузимање мера техничке заштите и других радова од стране надлежних служби
2. прибави сагласност на пројектну документацију за извођење ових радова, у складу са Законом
3. прибаве потребни услови и одобрења на основу важећег закона и прописа о планирању и изградњи објекта.

Ове одредбе се примењују и у случају предузимања мера заштите и других радова на заштићеној околини непокретног културног добра, односно на добру које ужива предходну заштиту. Условне за предузимање мере

заштите и других радова, сагласност на пројекте и документацију за извођење радова утврђује-издаје надлежна установа у складу са Законом о културним добрима.

Планом се предвиђа израда следећих Студија заштите:

1. Студија заштите просторне културно-историјске целине Стара занатско-трговачка чаршија Тијабара.
 - Студијом би се сагледала цела амбијетална целина и прецизно дефинисали недостајући делови: типови портала од пуног дрвета (сва фасадна столарија мора бити од дрвета, урађена по угледу на аутентичну), типови профилисаних венаца и фасаде пластике, типови металних поклопаца за вентилационе отворе, врсте кровних покривача и кровних нагиба, начин обраде фасадних површина и боје које се на њих могу нанети, начин обраде дрвета, бојење и заштита, типове реклама, тенди и других апликација које се постављају на фасаде окренуте ка улици, односно тргу. Сви објекти на којима су већ учињене одређене измене морају се вратити у првобитно стање или изменити у складу са условима;
 - Стара занатско-трговачка чаршија Тијабара се налази у обухвату Плана генералне регулације „Пирот-центар“ („Службени лист Града Ниша“, бр. 60/2014, 70/2014, 72/2018 и 24/2019). Приликом израде Измена и допуна Плана генералне регулације „Пирот-центар“ или приликом израде новог плана генералне регулације за исти обухват Судија заштите би била саставни део планског документа, односно за напред наведену просторну културно-историјску целину могуће је предвидети израду плана детаљне регулације са Студијом заштите која би била саставни део плана, а у свему према условима и мерама заштите надлежног Завода за заштиту споменика културе Ниш;
 - Студија заштите може да се изради и независно од израде планског документа.
2. Студије заштите за шира подручја села Темска и Крупац
 - Студијама би биле обухваћене следеће активноти:
 - Истраживање података, прикупљање документације и валоризација споменичких вредности евидентираних добара са израдом графичког приказа.
 - Утврђивање посебних услова заштите за сваки појединачни објект или комплекс са дефинисањем граница заштите и заштићене околине.
 - Усклађивање услова и мера заштите са обрађивачима Плана генералне регулације.
 - Просторним планом Града Пирота за села Темска и Крупац је предвиђена израда планова генералне регулације. Приликом израде ових планова Студије заштите за шира подручја села Темска и Крупац би постали саставни делови планова. Приликом израде планова генералне регулације за напред наведена села могуће је предвидети израду планова детаљне регулације за заштићене делове села са Студијом заштите која би била саставни део планова детаљне регулације, а у свему према условима и мерама заштите надлежног Завода за заштиту споменика културе Ниш;
 - Студија заштите може да се изради и независно од израде планског документа.

Културно наслеђе представља основ туристичке понуде подручја, али се морају истовремено развијати и остали видови коришћења: едукативна и привредна димензија јер само међусобно интегрисани чине одговарајући приступ наслеђу као ресурсу.

Повезивање културног наслеђа са природним ресурсима и природним добрима, требало би да буде база за будући развој туризма на овом подручју.

Према Уредби о утврђивању Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (Сл.гл.Републике Србије бр.115/08) непокретна културна добра иницирају формирање неколико интереса - "културних стаза" на подручју и то: Пирот - Темска - Топли До и Пирот - Рсовци - Височка Ржана - Врело - Дојкинци; Стара сеоска насеља, објекти народног градитељства и амбијенталне целине комплетирају туристичке мотиве на овим "културним стазама" и отварају могућности формирања нових стаза - посебно на мотивима осталих старих планинских села, засеока и бачија, ревитализације културе номада Црновунаца (Каракачана) у сарадњи са Републиком Бугарском и друго.

7.5. Организација простора од интереса за одбрану земље

Основни услови и захтеви за прилагођавање Просторног плана Града Пирота потребама одбране земље сагледани су кроз посебан прилог – Посебне мере уређења и припреме територија за одбране земље, а у складу са условима и захтевима прибављених од Министарства одбране – сектор за материјалне ресурсе – управа за инфраструктуру (СО број 1232-5, 30, март 2020. године).

На територији административног подручја Града Пирота налазе се следећи војни комплекси и објекти:

1. Перспективни војни комплекси
2. Војни комплекси који су закључком Владе РС уврштени у Мастер план

3. Перспективни објекти уређења територије
4. Оптички кабл у власништву Војске Србије, као и више каблова кроз канализацију предузећа „Телеком Србија“ а.д.

Посебан прилог који се односи на посебне мере уређења и припреме територије за потребе одбране земље, заједно са прибављеним условима чини саставни део Аналитичко - документационе основе Просторног плана Града Пирота, који се не излаже јавности, већ се израђује у пет примерака и трајно чува код носиоца израде Плана, односно у Градској управи Пирот, у Одељењу за урбанизам, стамбено-комуналне послове, грађевинарство и инспекцијске послове (два примерка), код обрађивача планског документа, односно у ЈП за планирање и уређивање грађевинског земљишта Пирот (два примерка), као и у Министарству одбране (један примерак).

ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

1.1. Целине и зоне одређене планским документом

Целине одређене просторним планом су:

- целина 1 - град и приградска насеља;
- целина 2 - долињско - котлинска насеља;
- целина 3 - планинска насеља;

1.2. Урбанистички услови за уређење и изградњу површина и објеката јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре

Грађевинско земљиште у јавној својини:

- просторе где су смештене јавне функције и јавне службе;
- простор под саобраћајницама, стазама, трговима и пругама;
- просторе где су смештене комуналне функције (ЦС, постројења, депоније)
- просторе где су смештени електроенергетски објекти (објекти ТС)
- просторе под јавним зеленилом, парковима, скверовима
- просторе под гробљима

Општи урбанистички услови су везани са начелима концепције уређења простора на подручју ПП-а.

1.2.1. Урбанистички услови уређења

Уређење јавних површина и јавних објеката

Уређење јавних површина подразумева уређење простора који је планским документом предвиђени као површине за објекте чије је коришћење, односно изградња од јавног интереса у складу са законом, као што су јавни путеви, паркови, тргови, улице и друге површине и објекти од јавног интереса.

a) Јавни путеви, тргови и улице

Према Закону о јавним путевима јавне путеве на подручју Плана чине државни путеви првог реда, државни путеви другог реда и општински путеви и улице. Под некатегорисаним путевима подразумевају се путеви који нису јавни путеви, а користе се ма по ком основу за саобраћај (улице, осим улица које су саставни делови јавног пута, сеоски путеви, шумски и пољопривредни путеви, путеви на насипима за одбрану од поплава, стазе и сл.). Јединица локалне самоуправе уређује и обезбеђује обављање послова који се односе на изградњу, реконструкцију, одржавање заштиту, коришћење, развој и управљање некатегорисаним путевима у насељу.

Тргови као део јавних површина, на подручју плана представљају шире слободне просторе између, односно испред јавних објеката, који су предвиђени као јавни уређени простори.

b) Јавни објекти

Јавне објекте на подручју плана чине постојећи и планирани објекти као што су

- школе
- дечје установе
- здравствени објекти
- објекти социјалне заштите
- објекти културе

- објекти спорта и рекреације
- заштитно зеленило и паркови
- водопривредни објекти
- објекти комуналне инфраструктуре
- саобраћајни и енергетски објекти, објекти јавних служби (науке, информисања, управе и администрације).

Површине јавне намене и јавни објекти су на земљишту у јавној својини у градском грађевинском земљишту и ван градског грађевинског земљишта.

Уређење површина јавне намене врши се у складу са општим условима из Плана и Правилима уређења простора, Правилима грађења и другим општим и посебним условима надлежних органа (важећим Законским прописима).

1.2.1.1. Правила за изградњу и уређење јавних зелених површина

- Програмима и урбанистичким плановима нижег реда дефинишу се правила уређења и изградње јавних зелених површина, у складу са нормативима и важећим прописима.
- Уређивање земљишта за јавне зелене површине врши се њиховим припремањем и опремањем.
- Припремање земљишта за подизање и уређење јавних зелених површина, обухвата истражне радове као што су: израда биолошких основа и пројектне документације, геодетских и других подлога за реконструкцију јавних зелених површина и геодетски снимак и мануал постојеће вегетације, израда студија, санирање и нивелација терена и друге радње.
- Опремање земљишта за јавне зелене површине обухвата изградњу комуналне инфраструктуре за редовни режим коришћења и одржавања зелене површине (водовод, канализација, јавна расвета и др.), као и уређење осталих јавних површина које су у контакту са зеленом површином (саобраћајне, пешачке и др.) у складу утврђеном наменом.
- Партерна решења ускладити са наменом и функцијом зелене површине, тако да се не угрозе постојеће вредности зелене површине.
- Хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација испоштовати потребна минимална одстојања: од водовода 1,5 m, од канализације 2,5 m, од топловода 3,0 m, од електроинсталација 2,0 m, од ТТ инсталација 1,5 m, гасовода , односно у складу са важећим техничким прописима.

Избор врста за озелењавање усагласити са наменом и функцијом зелене површине као и условима станишта. Однос површина – попличавања, травњака и високог растиња ускладити са наменом зелене површине. У зависности од намене зелене површине предвидети опремање одговарајућом опремом и садржајима.

Дозвољени радови:

- Санитарна сеча стабала, реконструкција цветњака, нова садња, реконструкција вртно - архитектонских елемената, реконструкција стаза, реконструкција постојећих објеката, подизање нових вртно - архитектонских елемената, изградња фонтана, постављање елемената урбаног мобилијара, рекламних паноа, објеката спорта и рекреације, ограђивање и сл.

1.2.1.2. Инфраструктурни коридори

Инфраструктурни коридор је простор намењен за изградњу саобраћајне инфраструктуре и постављање свих врста инфраструктурних инсталација намењених побољшању животних услова становништва: водовод, канализација, гасовод, топловод даљинског грејања, електроенергетски водови, ПТТ, кабловске ТВ и интернет инсталације.

Граница инфраструктурног коридора је линија која омеђава простор погодан за изградњу инфраструктурних система и инсталација и који се на одређеним местима може али и не мора поклопити са постојећим регулационим линијама.

Тачан положај и изглед садржаја инфраструктурног коридора дефинисаће се израдом урбанистичких планова погодне регулације односно утврђивањем тачних података за координате темена раскрсница и скретања, осовина саобраћајница, регулационе и грађевинске линије, а који може бити и другачији од понуђених могућих решења профила. Осим ових података у поступку израде урбанистичког плана утврђују се нивелете или се дају тачна нивелациона решења улица, канализационих колектора, водоводних цеви и осталих подземних инсталација.

1.2.2. Правила за изградњу и реконструкцију јавних, комуналних објеката и инфраструктурних система

1.2.2.1. Правила за изградњу јавних објеката

- Величина објекта (габарит и спратност) мора бити у складу са важећим прописима за одговарајуће делатности које ће се обављати у објекту, уз примену конструкција, материјала, архитектонских облика и форми прилагођених амбијенту у коме се објекти граде.
- Објекти могу имати подрумски или сутеренски део ако не постоје сметње геотехничке или хидротехничке природе.
- Зелене површине комплекса морају заузимати минимум 30% од површине комплекса.

1.2.2.2. Правила за изградњу пијаца

Грађење зелених пијаца спроводи се у складу са Урбанистичким планом, а за насеља за која није предвиђена израда Урбанистичког плана, у складу са техничким прописима за ову врсту објеката.

1.2.2.3. Правила за изградњу комуналних објеката

Гробља

Правила грађења за гробља утврђују се:

- за изградњу објеката на неизграђеном делу гробља,
- за легализацију објеката који немају грађевинску дозволу,
- за реконструкцију постојећих објеката.

Под објектима на гробљима подразумевају се:

1. гробне парцеле,
2. гробна места,
3. капеле (боксови) ,
4. колске и пешачке саобраћајнице и прилазни пут
5. пешачки трг,
6. други објекти (верски, сале за парастасе, тремови, надстрешнице, економски, продавнице цвећа и погребне опреме и други објекти за вршење погребне делатности) ,
7. зелене површине,
8. ограда гробља,
9. розаријум,
10. колумбаријум,
11. крематоријум.

Минимални садржај:

- за градско гробље под тачкама 1, 2, 3 и 4
- за сеоска гробља под тачкама 1, 2 и 4
- остали садржаји одређују се према величини, могућностима и потребама насеља.

Правила грађења за наведене објекте на гробљима су:

1. Облик и величина гробних парцела одређује се на основу просторних услова и функционалних захтева.
2. Минимална ширина пешачких стаза које деле гробне парцеле је 1,20 m.
3. Колске саобраћајнице (прилазни пут) димензионишу се према категорији пута и рангу насеља, с тим што је минимална ширина коловоза 5,0 метара а изузетно минимално 2,5 метра за сеоска гробља када се прилаз утврђује преко пољског односно некатегорисаног пута.
4. Габарит, облик и положај капеле и других објеката одређује се према просторним могућностима, функционалним захтевима (повезивање за колски и пешачки саобраћај) и рангу и потребама насеља.
5. У случају када се гробље граничи са стамбеним објектима, приликом одређивања положаја гробних парцела на неизграђеном делу гробља, ивица парцеле мора бити удаљена минимално 25,0 метара од најближег постојећег или планираног стамбеног објекта. Простор између гробне парцеле и границе гробља има улогу заштитног зеленог појаса и мора се озеленити високом вегетацијом.
6. Ограда комплекса према јавном путу је пуна или транспарентна са висином прописаном за индустријске објекте а према неизграђеном земљишту је транспарентна са пуним параваном висине 0,9 m и укупном висином која је одређена за стамбене или индустријске објекте у зависности од намене неизграђеног земљишта. Могуће је са унутрашње стране засадити вегетативну ограду (тује или жива ограда).

Елементи наведених правила грађења за гробља примењују се у поступку издавања грађевинске дозволе.

Евакуација отпада и животињских остатака

За евакуацију кућног смећа предвидети контејнере запремине око 1100 l (за комерцијалне објекте 1 контејнер на 600 m² корисне површине), као и типске канте запремине 120 l за улице у којима није могуће поставити контејнере. Локације одредити у оквиру регулације основних саобраћајница, као издвојене нише са упуштеним ивичњаком, тако

да максимално ручно гурање контејнера не буде веће од 15 метара, по подлози максималног нагиба до 3%. Тачне локације и потребан број контејнера одредити кроз израду одговарајуће техничке документације у сарадњи са надлежним ЈКП.

Судови се могу сместити и у унутрашњости комплекса, дуж интерних саобраћајница (чија минимална ширина не може бити мања од 3,5 m за једносмерни и 6 m за двосмерни саобраћај), са могућношћу окретања возила за одвоз смећа.

Могуће је предвидети и другачије системе и методе прикупљања и евакуисања кућног смећа, у складу са условима заштите животне средине. Прикупљени отпад се депонује на Регионалној санитарној депонији.

На планском подручју не постоји санитарна депонија за сахрањивање животињских остатака (лешева угинулих животиња). Могуће је обезбедити специјалне хладњаче у којима ће се исти привремено складиштити, до одвожења у најближу кафилерију, а у складу са Законом. За одлагање кланичног отпада власници кланица су у обавези да са кафилеријом имају склопљене уговоре о преузимању истог.

Отпад који по саставу не одговара кућном смећу и опасни отпад који представља нуспродукт процеса производње и складиштења, депонује се према посебним условима, обрађује и одвози уз предходну сагласност надлежних институција на за то одређене локације. Према Регионалном просторном плану за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа (Службени гласник Републике Србије, бр.1/13), планира се преумеравање опасног отпада на централно регионално складиште опасног отпада на територији Нишавског управног округа.

1.2.3. Правила за изградњу и реконструкцију инфраструктурне мреже

1.2.3.1. Саобраћајна мрежа

Основе за планирање путева

Поред техничког обликовања објеката пројектовање путева представља и значајну компоненту просторног и друштвено – економског и планирања. Због тога од изузетног је значаја, да се основни поступци садржајно и временски усклађују. Фазе планирања и пројектовања треба ускладити са другим ширим аспектом активности, а пре свега са планирањем намена површина и саобраћајног решења уз проверу решења кроз економске и саобраћајне студије (студије оправданости) и кроз анализу аспекта заштите животне средине (види слику). Коначно пројектно решење је у директној вези са ограничењима и могућностима простора, што се решава приликом израде планског документа.

У методолошком погледу израда планских и пројектних докумената мора бити на високом степену усаглашености и хиерархијске условљености у циљу испуњења основних захтева као што су: најмања могућа инвестициона улагања, највећа проточност уз одговарајући ниво услуге, највећи ниво безбедности за све учеснике у саобраћају, најмање просторне и економске последице.

Сваки процес планирања не постоји без процеса пројектовања и обрнуто. Планирање намене површина и саобраћаја је посебно подружје стручне делатности засновано на низу итеративних провера последица алтернатива.

Нивои планске и пројектне документације, од стратешког до оперативног планирања, односно од нивоа генералног до нивоа идејног пројекта приликом пројектовања, поседују законитости које се односе на следеће: обавезу поштовања принципа целовитости путне мреже, званичне категоризације, потребе намене површина и садржаја, контроле приступа, са понуђеном најбољом опцијом корисницима будућег пута у финалном планском и затим пројектном решењу, као циљ заштите јавног интереса.

Изградња нових и реконструкција постојећих саобраћајница врши се у складу са Законом, на јавном грађевинском земљишту.

Услови за изградњу нових саобраћајница издају се на основу решења инфраструктуре из Плана.

Основне техничке карактеристике за реализацију појединачних саобраћајница према њиховој категорији утврђене су и дате у прегледу према рангу, врсти и шифри појединих категорија:

Табела бр.23- Основне техничке карактеристике за реализацију саобраћајница

ГРАНИЧНИ ЕЛЕМЕНТИ ПЛАНА И ПРОФИЛА ПУТА		Рачунска брзина деонице V_{ri} (km/h)									
		40	50	60	70	80	90	100	110	120	130
СИТУАЦИОНИ ПЛАН	Највећа дужина правца (m)	-	-	1.200	1.400	1.600	1.800	2.000	2.200	2.400	2.600
	Најмања дужина правца (m) 	-	-	120	140	160	180	200	220	240	260
	Минимални радијус $minR$ (m)	45	75	120	175	250	350	450	550	675	800
	Минимални радијус $R'(i_{\text{н}}=-2,5\%)$ (m)	-	-	-	-	2.500	2.500	3.000	4.000	4.500	5.000
	Минимални параметар клотоиде $minA$ (m)	35	55	75	100	125	155	195	230	270	300
ПОДУЖНИ ПРОФИЛ	Максимални подужни нагиб $maxi_{\text{н}}$ (%)	10(12)	9(10)	8(9)	7(8)	6(7)	5,5(6)	5	4,5	4	4
	Минимални подужни нагиб $mini_{\text{н}}$ (%)	← на насипу 0%, у усеку 0,8% (ригол), 1% (сегментни канал) →									
	Минимални радијус конкавног заобљења $minRv$ конк. (m) 	550	900	1.250	1.800	2.500	3.250	4.250	5.750	8.250	11.250
	Минимални радијус конвексног заобљења $minRv$ конв. (m) 	400	800	1.250	2.000	3.500	5.500	8.000	11.500	16.500	22.500
ПОПРЕЧНИ ПРОФИЛ	Максимални попречни нагиб $maxi_{\text{п}}$ (%)	7% (изузетно 8%)									
	Минимални попречни нагиб $mini_{\text{п}}$ (%)	2,5%									
	Ширина возне траке t_v (m)	2,75	3,00	3,00	3,25	3,25	3,50	3,50	3,75	3,75	3,75
ПРЕГЛЕДНОСТ	Минимални дужина зауставне прегледности $minPz$ (m)	40	55	70	90	115	145	180	215	255	300
	Минимални дужина претицајне прегледности $minPp$ (m)	260	320	370	430	480	540	600	-	-	-
	Минимални проценат (по смеру) претицајне прегледности $min\%Pp$	20%									

Извор: Правилник о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута

1.2.3.1.2. Вођење саобраћаја поред инфраструктурних објеката

На основу Приручника за пројектовање путева у Републици Србији (Београд, 2012. године), поглавље 5. Функционални елементи и површине путева, одељак 5.10 Вођење саобраћаја поред инфраструктурних објеката, Просторним планом Града Пирота дати су услови за укрштање комуналне инфраструктуре и путева.

Распоредивање водова у путу

- Приликом пројектовања новог пута у насељу, пројектант пута мора да одреди распоред комуналних водова тако да се они пружају изван коловоза по једној страни или са обе стране са ограниченим бројем пресецања коловоза.

- Препоручени распоред комуналних водова дуж државног пута је следећи: канализација, топловод, електроенергетски водови, водовод, гасовод, телекомуникације.

- При одређивању пружања комуналног вода уз коловоз треба поштовати уређење путне канализације, постављање саобраћајне сигнализације и саобраћајне опреме, стубова за осветљавање пута и друга техничка уређења пута.

- На подручју државног пута су дозвољени мањи међусобна одстојања између цевовода и кабловода, ако су заштићени од ометања функционисања, као и ако имају обезбеђено уобичајено грађевинско и техничко постављање и одржавање појединог комуналног вода без оштећења при одржавању или поправци оближњих водова.

- Најмања допуштена хоризонтална и вертикална одстојања новопројектованог комуналног вода од коловоза и постојећих водова, када се постављају у водопрпусном терену ($K > 10^{-6}$ m/s), приказује следећа табела:

Табела бр.24 – Најмања дозвољена одстојања комуналних водова од ивице коловоза

Комунални водови	Вертикално одстојање (m)	Хоризонтално одстојање (m)	Комунални водови	Вертикално одстојање (m)	Хоризонтално одстојање (m)
Канализација			Гасовод		
од ивице коловоза	0,50	0,50	од ивице коловоза	1,20	2,50
Водовод	0,60	1,50	канализација	0,80	1,00
Топловод	0,70	1,20	водовод	0,50	0,50
Гасовод	0,80	1,00	топловод	0,30	0,40
ТК вод	0,40	0,70	ТК вод	0,20	0,40
електроенергетски вод	0,50	0,90	електроенергетски вод	0,30	0,60

Водовод			ТК вод		
од ивице коловоза	1,00	0,90	од ивице коловоза	0,50	1,00
канализација	0,60	1,50	канализација	0,40	0,70
Топловод	0,50	1,00	водовод	0,40	0,60
Гасовод	0,50	0,50	топловод	0,40	0,60
ТК вод	0,40	0,60	плиновод	0,20	0,40
електроенергетски вод	0,40	0,70	електроенергетски вод	0,30	0,50
Топловод			Електроенергетски вод		
од ивице коловоза	0,80	3,00	од ивице коловоза	0,70	0,50
канализација	0,70	1,20	канализација	0,50	0,90
Водовод	0,50	1,00	водовод	0,40	0,70
Гасовод	0,30	0,40	топловод	0,50	0,70
ТК вод	0,40	0,60	гасовод	0,30	0,60
Електроенергетски вод	0,50	0,70	ТК вод	0,30	0,50

Напомена: У водонепропусном терену ($K < 10^{-6} \text{ m/s}$) је допуштено одстојање у горњој табели смањити за 25%.

1.2.3.1.3. Бицикличке површине

На основу Приручника за пројектовање путева у Републици Србији (Београд, 2012. године), поглавље 5. Функционални елементи и површине путева, одељак 5.6 Бицикличке површине, Просторним планом Града Пирота дати су услови за постављање бицикличких површина уз државне путеве.

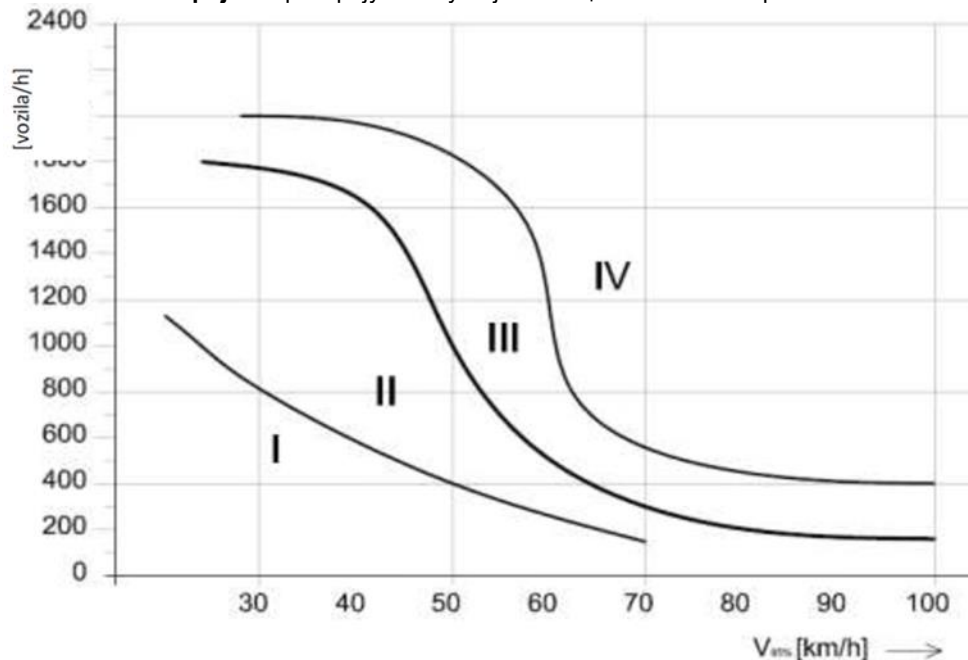
Критеријуми за избор врсте бицикличке површине

Без обзира на избор врсте бицикличких површина, препоручљиво је да се дуже деонице изведу у јединственом профилу, пошто прелазак са самосталне бицикличке површине на мешовиту или прелазак са једностраног профила на двострани и слично производи више додатних конфликтних тачака.

Зато је препоручљиво да се идејно решење за умештање бицикличких површина изради за шире подручје. Нарочита пажња је потребна код извођења и обележавања тачака на којима је предвиђена промена профила.

Врсте бицикличких површина се одређују на основу брзине $V_{85\%}$ и саобраћајног оптерећења, тј. броја возила на сат која возе поред бицикличке површине.

Слика број 7 – критеријуми за увођење бицикличке површине

Легенда:

I – бициклисти на коловозу, заједно са моторним саобраћајем

II – бицикличка трака

III – бицикличка стаза

IV – бициклички пут

Извор : ERA 08

Железничка пруга

Основне техничке карактеристике железничких траса и постројења дефинисани су прописима железнице који се примењују за све железничке капацитете.

Пружни појас је простор између железничких колосека, земљиште испод колосека и лево и десно поред крајњих колосека, на одстојању од најмање 8 m, рачунајући од осе крајњих колосека, као и ваздушни простор изнад пруге у висини од 12 m, односно 14 m код далековода напона преко 220 kV рачунајући од горње ивице шине.

У пружном појасу могу се градити само објекти и постројења у власништву железнице, а изузетно, уз претходну сагласност ИЖС-а "Београд" могу се градити објекти и постројења других предузећа који служе за утовар и истовар ствари на железници.

У пружном појасу, уз претходно прибављену сагласности ИЖС-а "Београд", може се планирати провод градске комуналне мреже кроз труп пруге, с тим да се укрштај са пругом планира под углом од 90° , а уколико то није могуће под углом мин 60° .

На основу Закона о железници, уз претходно прибављену сагласност може се планирати:

- градња индустријских зграда и постројења, кречана, циглана и сл. објеката са грађевинском линијом мин 50 m, рачунајући од осе крајњег колосека
- градња стамбених, пословних, помоћних и сл. објеката, копање бунара, резервоара, септичких јама, подизање далековода са грађевинском линијом мин 25 m, рачунајући од осе крајњег колосека
- паралелно вођење трасе путева и пруге на растојању мањем од 25 m је могуће уз сагласност управљача.
- паралелно вођење трасе каблова, електричних водова ниског напона, водовода, канализације и других цевовода, је могуће у заштитном појасу на растојању мањем од 25 m рачунајући од осе крајњих колосека, а уколико то није могуће треба их планирати тако да буду постављене на граници железничког земљишта.

Укрштање пруге и пута треба планирати у складу са Законом о железници и Законом о безбедности у железничком саобраћају.

- укрштање железничке пруге и ауто пута и укрштање пруге и пута у станичном реону између улазних и излазних скретница не може бити у истом нивоу. Правило о денивелисаном укрштању важи и за пруге и државне путеве I реда.
- укрштање железничке пруге и јавног пута изводи се њиховим свођењем на најнеопходнији број. Размак између два укрштаја пруге и јавног пута не може да буде мањи од 2 000 m, осим у урбаном подручју, а према посебном договору железнице и градске управе, што ће се уградити у урбанистичку документацију.
- укрштање пруге и некатегорисаног пута изводи се усмеравањем тог пута на најближи јавни пут који се укршта са односном пругом, а ако то није могуће извести укрштање више некатегорисаних путева са пругом на једном месту.
- при планирању денивелисаних укрштаја пруге и пута изградњом друмских подвожњака и надвожњака, сви елементи ових објеката морају бити усклађени са елементима пруге на којој се ови објекти планирају.
- висина доње ивице конструкције друмског надвожњака или пешачке пасареле изнад пруге мора износити мин 6.80 m рачунајући од горње ивице шине, због конструкције електровучних железничких постројења.

Правила која важе за све саобраћајне коридоре су:

- Основна линија за обележавање путног појаса, регулационих линија, тротоара, банкина и коловоза је осовина пута
- Осовина пута мора бити дефинисана аналитичко геодетским елементима из државне катастарске мреже.
- На основу успостављене осовине пута, врши се обележавање осталих елемената пута, према врсти, односно категорији пута.
- Нивелација Општинских путева утврђује се израдом одговарајуће урбанистичко планске и пројектне документације, а обавезно се исказује у апсолутним котама.
- Пре израде урбанистичко планске и пројектне документације обавезно се мора извршити геодетско снимање терена и израдити топографско - катастарски план за предметну трасу пута.
- Регулациони појас пута служи искључиво функцији пута и у истом није дозвољена изградња објеката високоградње.
- Приликом изградње грађевинских објеката у близини путева, мора се поштовати прописано растојање према категорији пута.
- Укрштање државних путева са инсталацијама изводити искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви, тако да минимална дубина предметних инсталација и заштитних цеви од најниже горње коте коловоза од горње коте заштитне цеви износи 1.35 - 1.50 m, у зависности од конфигурације терена. Заштитна цев мора бити постављена

на целој дужини између крајњих тачака попречног профила пута, увећана за по 3.00 m са сваке стране. Минимална дубина горње коте заштитне цеви испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног) од коте дна канала од горње коте заштитне цеви износи 1.00 m.

За државне путеве минимална удаљеност инсталација је 3.0 m од крајње тачке попречног профила - ножице усека или насипа, или спољне ивице путног канала за одводњавање (изузетно ивице коловоза уколико се тиме не ремети режим одводњавање коловоза).

1.2.3.2. Инфраструктурне мреже

Услови за изградњу инфраструктурне мреже односе се на изградњу:

- 1) Водоводне и канализационе мреже
- 2) Електроенергетске мреже
- 3) Мреже снабдевања топлотном енергијом
- 4) ТТ мреже
- 5) Регулацију водотокова

Постављање нове инфраструктурне мреже у оквиру нових траса треба да буде координирано у складу са условима плана. Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру постојећих саобраћајних профила треба да буде координирано са постојећом изграђеном мрежом зависно од конкретних услова. Реконструкција инфраструктурне мреже треба да буде координирана тако да се новим решењима обезбеди бољи и функционалнији распоред мреже.

Општа правила уређења водоводне и канализационе мреже

Водоводна и канализациона мрежа се морају трасирати тако:

- да не угрожавају постојеће или планиране објекте, као и планиране намене коришћења земљишта;
- да се подземни простор и грађевинска површина рационално користи;
- да се поштују прописи који се односе на друге инфраструктуре;
- да се води рачуна о геолошким особинама тла и подземним водама;
- Минимално дозвољено растојање при паралелном вођењу са другим инсталацијама износи:
 - међусобно водовод и канализација 0,50 m;
 - до вреловода 1,00 m;
 - до електричних и телефонских каблова 0,50 m.
- Код попречног укрштања, размак између водоводне мреже и осталих подземних инсталација по висини, мора износити 0.50 m, односно најмање 15 cm, код чега водоводи морају бити у заштитној цеви и означени траком;
- Хоризонтално растојање између водоводних односно канализационих цеви и зграда, дрвореда и других затечених објеката не сме бити мање од 2,5 m;
- Минимална дубина укопавања цеви водовода и канализације је 1,0 m од врха цеви до коте терена, а падови према техничким прописима у зависности од пречника цеви;
- Уличне водове и прикључне делове водовода до уличне цеви, заштитити од дејства евентуалних лутајућих стуја одговарајућим заштитним средствима;
- Цеви водовода и канализације не смеју бити узидане у зидну масу, већ увек морају бити са слободним пролазом (у ширем отвору или у заштитној цеви, са слојем еластичног кита у међупростору).

Спојеве прикључака објеката врши искључиво ЈП „Водовод и канализација“, а осталу инсталацију у објекту може изводити само овлашћено лице или овлашћено предузеће. Ј.П. „Водовод и канализација“ Пирот има право да контролише исправност инсталације уз законску одговорност имаоца. На главном споју (споју потрошача и уличне мреже) не смеју се чинити никакве измене без накнадног одобрења, нити се смеју убацивати нови прикључци испред водомера.

Ј.П. „Водовод и канализација“, Пирот је по правилу инвеститор изградње свих објеката и уређаја јавног водоснабдевања. Када је инвеститор друго правно лице, оно је дужно да од Ј.П. „Водовод и канализација“, Пирот прибави сагласност за обављање послова инвеститора на изградњи дела водоводне мреже. Ј.П. „Водовод и канализација“, Пирот ће преузети изграђени објекат у своја основна средства, у складу са Одлуком о Водоводу и канализацији.

Водоводна мрежа

Услови изградње водоводне мреже

- Јавна водоводна мрежа у насељима, уграђује се по правилу на јавној површини и то у појасу регулације. Дубина канала за уличну водоводну мрежу мора осигурати покриће темена цеви са 100 cm надслоја (min 80 cm), водећи рачуна о коначној висини терена. Када се јавна водоводна мрежа протеже у приватно земљиште, власници или корисници некретнина, дужни су да дозволе приступ на земљиште ради снимања, пројектовања и обележавања

земљишта, извођења радова на изградњи, реконструкцији, одржавању и искоришћавању објеката водоснабдевања;

- Размак између водоводне мреже и осталих подземних инсталација (електричног кабла, ПТТ кабла, и канализационих цеви) у уздужном правцу (водоравном), мора износити најмање 50 см, а код вреловода min 100 см;
- Код попречног укрштања, размак између водоводне мреже и осталих подземних инсталација по висини, мора износити најмање 15 см, при чему каблови морају бити у заштитној цеви и означени траком;
- Водоводна мрежа не сме бити постављена испод канализационих цеви, нити кроз ревизиона окна канализације, односно канализационе цеви се постављају испод ценовода воде за пиће;
- Забрањено је спајање уземљења на водоводне инсталације;
- Поцинковане водоводне цеви не смеју се савијати, нити у хладном нити у загрејаном стању, а остале врсте цеви могу се савијати у дозвољеном радијусу према атесту произвођача;
- Све водове до којих може допрети дејство мраза заштитити термичком изолацијом;
- Притисак у кућној мрежи не би требало да буде већи од 5 бара, у интересу трајности инсталације. Код већих притисака извршити смањење притиска помоћу редуцир-вентила;
- Рачунска брзина кретања воде у цевима узима се око 1-1,5 m/s а највише 2 m/s, да би се ублажили шумови, водени удари и отпори у цевима;
- Слободан натпритисак треба да буде најмање 10 m воденог стуба изнад највишег течећег места;
- Прикључак од уличне цеви до водомерног шахта пројектовати искључиво у правој линији, управно на уличну цев;
- Водомер поставити у водомерно склониште (шахт) на 1,5 m од регулационе линије, односно у посебан метални орман-нишу (ако је водомер у објекту), који је смештен са унутрашње стране на предњем зиду до улице. Димензије водомерног склоништа за најмањи водомер (ДН 20 mm - 3/4") су 1,0 m x 1,2 m x 1,7 m. Водомер се поставља на min 0,3 m од дна шахта;
- Димензије водомерног окна за два или више водомера, зависе управо од броја и димензија (пречника) водомера;
- Уколико се у објекту налази више врста потрошача (локали, склоништа, топлотна подстанциа и др.) предвидети посебне главне водомере за сваког потошача посебно;
- Димензионисање водомера извршити на основу хидрауличног прорачуна;
- Шахтове (окна) за водомере треба градити од материјала који су за локалне прилике најекономичнији (опека, бетон, бетонски блокови);
- Уколико радни притисак према хидрауличком прорачуну не може да подмири потребе виших делова објекта, обавезно пројектовати постојење за повећање притиска;
- Пројекти за инсталацију воде у објектима, раде се на темељу расположивих хидрауличких величина и осталих услова, који постоје у уличној мрежи на подручју, где се објекти граде;
- Пројекат - техничко решење водоводног прикључка саставни је део Главног пројекта;
- Инвеститор објекта мора водити рачуна да удаљеност од објекта до водоводне мреже (цеви), мора бити најмање 2.5 метра.
- Изградњом, одржавањем или реконструкцијом објекта смештеног у близини јавног водовода, као и реконструкцијом саобраћајница, не сме се довести у питање нормално водоснабдевање, а ни ометати нормално коришћење и одржавање водоводне мреже и осталих објеката водоснабдевања;
- Евентуалну потребу премештања водоводних инсталација договарају заједнички инвеститор радова и Ј.П. „Водовод и канализација, Пирот“;

Уређаји за повећавање и смањивање притиска воде

Уређај за повећавање притиска воде (хидрофор, хидроцел) уграђује се онда, када расположив притисак у уличној водоводној мрежи није довољан за потребе и снабдевање потрошача водом. Пре издавања одобрења за изградњу за објекте у којима је предвиђен уређај за повећавање притиска воде, Ј.П.-у „Водовод и канализација, Пирот“ мора се доставити одговарајућа техничка документација на одобрење. Стамбени и други објекти у којима је уграђен уређај за повећање притиска воде без одобрења Ј.П. „Водовод и канализација, Пирот“, не могу се спојити на јавну водоводну мрежу. Уређај за повећање притиска поставља се у објект за који је израђен, или на некретници чији је власник корисник. Уређај за повећање притиска воде инвестира, користи и одржава корисник, односно власник некретности.

Код свих корисника, који раде с хемијско-бактериолошким опасним материјама и имају своју индустријску воду за производне и противпожарне сврхе, а воду из јавног водовода троше не само за пиће, већ повремено и за технолошке потребе, мора се потпуно онемогућити могућност мешања воде за пиће и технолошке воде.

Услови изградње канализационе мреже

- Минимални пречник уличне фекалне канализације је ДН 200 mm, а кућног прикључка је минималан ДН 150 mm, уколико има бар један повезан одвод од WC шоље;
- На канализационој мрежи код сваког рачвања, промене правца у хоризонталном и вертикалном смислу, промене пречника цеви, као и на правим деоницама на приближном растојању од 160 d, постављају се ревизиони силази од бетонских цеви Ø 1000 mm, са бетонским дном у облику кинете истог радијуса као и одводне цеви, а на завршном елементу шахте се постављају ливено-гвоздени шахт поклопци, одговарајуће носивости у складу са саобраћајним оптерећењем.
- Код прикључења физичког или правног лица на градски канализациони систем, гранично ревизионо окно извести на 1,5 m од регулационе линије и у истом извршити каскадирање (висинска разлика чија је минимална вредност 0,6 m, а максимална 3 m), или у новопроектваној канализационој шахти у појасу регулације на уличном колектору канализације;
- Прикључак од ревизионог силаза до канализационе мреже извести падом од 2 % до 6 % управно на улични канал, искључиво у правој линији без хоризонталних и вертикалних ломова, тако да се прикључење изврши у горњој трећини уличног колектора;
- ревизиона окна морају се још изградити:
 1. на местима где се спајају главни хоризонтални одводници са вертикалним;
 2. ако је вертикални одводник од тога места удаљен више од 1 m;
 3. на местима где су каскаде;
 4. на местима где се мења правац одводника који спроводи фекалну воду;
 5. код правих одводника на растојању највише од 160 D (пример – 24 m за Ø 150 mm).
- Сливници, нужници и остали објекти који леже испод висине до које се може пружити успор из уличне канализације, могу се спојити са каналом ако одговарајући спојни канал од тих објеката има аутоматске или ручне затвараче;
- Где год је могуће избегавати вертикалне спроводнике са уливима и сифонима у спољним, хладним зидовима.
- Отвори на решеткама сливника могу бити на највећим размацима ребара од 15 mm;
- Резервоари за лед, рибу и сл., не смеју бити директно спојени са канализацијом;
- Прикључење дренажних вода од објекта извршити преко таложнице за контролу и одржавање пре граничног ревизионог силаза;
- Прикључење гаража, сервиса и других објеката, који испуштају воде са садржајем уља, масти, бензина и др., вршити преко таложника и сепаратора масти и уља;
- За одвођење атмосферских вода предвиђа се одвођење воде у зеленило, а најједноставније је одвођење атмосферских вода у путне јаркове или риголе поред саобраћајница. Изузетно, ако нема других опција могуће је укључити путем олуचनाка атмосферску воду са крова у градски канализациони систем;
- При проласку канализационе мреже испод путева вишег ранга, пруга, водотока и сл., потребно је прибавити сагласности надлежних институција;
- За подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња непропусне септичке јаме, као привремено решење до изградње канализационе мреже.
- Објекат се не може повезати са уличном канализацијом ако исти није повезан на водоводну мрежу. Изузетци су могући само уз одобрење ЈП "Водовод и канализација" Пирот.

Одвођење отпадних вода врши се путем посебних система, грађевина и уређаја, који се према својој намени деле на:

- унутрашњу канализацију која се састоји од спојног одводног канала (прикључка), инсталација, грађевина и уређаја са објектима за сакупљање, пречишћавање и одвођење отпадних вода у јавну канализацију;
- јавну канализацију која се састоји од инсталација, грађевина и уређаја који служе за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода са јавних површина и унутрашње канализације.

Услови изградње септичких јама

У делу Плана где не постоји канализациона мрежа проблем канализације отпадних вода се решава изградњом септичких јама, у свему према Законској регулативи и техничким нормативима који регулишу ову област.

Услови заштите канализационе мреже

Отпадним и другим водама сматрају се:

- санитарне отпадне воде тј. воде из домаћинства, туристичких објеката, угоститељства и сл.
- индустријске отпадне воде, које су настале као последица технолошког процеса у индустрији, занатству и другим делатностима;
- расхладне отпадне воде;
- атмосферске воде као последица кише, леда, топљење снега и сл.

- воде од прања улица;
- дренажне воде.

У канализацију се може одводити:

- све нечисте и употребљене воде које се могу лако испирати;
- фекалије које су водом толико разређене да их вода може спирати;

Заштита јавног канализационог система од непожељног дејства материја које са собом носе отпадне воде корисника јавне канализације, врши се кроз следећа четири начина заштите :

- заштита од механичких утицаја
- заштита од запаљивих и експлозивних материја
- заштита од хемијских материја
- заштита од инфективних вода .

У оквиру границе разраде Плана у фекалну- санитарну канализацију не треба упуштати атмосферску воду са кровова, поплочаних прилаза и саобраћајних површина, већ исту треба одвести до отворених одводних канала. Такође у канализациону мрежу не смеју се испуштати отпадне материје, којима се нарушава пројектовани хидраулички режим тока воде у цевоводима, стабилност објеката, рад пумпи у канализационим црпним станицама, технички надзор и одржавање. У јавну канализацију не смеју се испуштати нарочито:

- круте и вискозне материје, које саме или у контакту са другим материјама могу проузроковати сметње у протоку воде кроз цеви или друге сметње у раду канализационих објеката и уређаја као што су: пепео, слама, отпаци и струготине метала, пластике и дрва, стабло, крпе, перје, длаци, месо животињске утробе, кречни муљ, остаци креча, остаци хемикалија, боја и сл.
- талог који настаје при пречишћавању вода, цементни муљ, остаци бетона код производње бетона, материје које настају чишћењем и одржавањем бетонара и асфалтних база као и крути отпаци хране, пливајуће материје и друго.
- отпадне воде чији је садржај таложљивих материја за 2 h већи од 2 ml/l.
- киселе и алкалне, агресивне и остале штетне материје које неповољно делују на материјал од којег су изграђене канализационе цеви, објекти и уређаји канализационог система,
- материје, које саме или у контакту са другим материјама могу изазвати сметње и опасност по здравље или живот људи или спречити улаз у канале, објекте и уређаје ради одржавања и поправка као што су: запаљиве и експлозивне течности, штетни и плинрови непријатног мириса (сумпорводоник, сумпорни диоксид, натријумови оксиди, цијаниди, хлор и други),
- отпадне воде које имају температуру већу од 40° C;
- отпадне воде чија је садржина укупних суспендованих материја већа од 500 mg/l;
- отпадне воде из септичких јама и градског смећа;
- патогене бактерије или вируси;
- радиоактивне материје;
- остале штетне материје.

Здравствене, ветеринарске и друге организације у чијим би се отпадним водама могле наћи патогене бактерије или вируси опасни по здравље или живот људи, морају своје отпадне воде изложити посебном поступку - дезинфекцији пре испуштања у јавну канализацију.

У канале јавног канализационог система забрањено је упуштање токсичне опасне штетне материје у концентрацијама већим од максимално допуштених концентрација (МДК) одређених овим Правилима.

Табела бр.25 – Максимално допуштена концентрација штетних материја

Р. број	МАТЕРИЈА	Јед. мере	МДК	Напомена
1.	рН вредност	6,0-9,0		
2.	Биохем. потрошња кисеоника за 5 дана (БПК5)	mg/l	300,0	
3.	Хемијска потрошња кисеоника (ХПК)	mg/l	450,0	
4.	Хлориди (Cl)	mg/l	500,0	
5.	Сулфат (SO ²⁻)	mg/l	350,0	
6.	Сулфиди (S ²⁻)	mg/l	1,0	

7.	Роданиди (CNS -)	mg/l	50,0	
8.	Нитрати (N)	mg/l	50,0	
9.	Нитрити (N)	mg/l	30,0	
10.	Цијаниди (CN-)	mg/l	0,5	При рН >8
11.	Цијаниди (CN-)	mg/l	0,0	При рН <8
12.	Магнезијум (Mg)	mg/l	200,0	
13.	Никл (Ni)	mg/l	1,0	
14.	Цинк (Сп)	mg/l	2,0	
15.	Арсен (As)	mg/l	0,1	
16.	Селен (Se)	mg/l	0,1	
17.	Хром (Cr 6+)	mg/l	0,1	
18.	Хром (Cr3+)	mg/l	0,5	
19.	Кадмијум (Kd)	mg/l	0,1	
20.	Бакар (Cu)	mg/l	1,0	

Услови одвођење атмосферске канализације:

- није дозвољено упуштање прикупљених атмосферских вода у јавну канализациону мрежу
- Прикупљање, одводњу и дистрибуцију атмосферских са површина комплекса решити унутар самог комплекса, применом децентрализованих локалних система управљања кишним отицањем који укључују системе за задржавање воде на сливу, инфилтрацију, поновно коришћење кишнице, а само вишкови се испуштају у животну средину, под условом да неће угрозити реципијент.
- При изградњи нових и реконструкцији старих саобраћајница, пешачких стаза, паркиралишта, манипулативних и других површина применити расположиве технике за смањење отицаја атмосферских вода повећањем инфилтрације у подземље на самом месту настајања и за успоравање отицања атмосферских вода у складу са конкретним условима и расположивим могућностима (пропусно повлачење површина пропусним асфалтом, пропусним беромом, пропусним плочама итд.)
- За изградњу приступних саобраћајница и паркинг простора препоручује се прописно поплочавање површина прописаним асфалтом, пропусним бетоном, пропусним плочама, травнатим ршеткама и слично на шљунчано/пешчаном филтру и каменом инфилтрационом слоју што већег ретензионог капацитета, као и обарање ивичњака према зеленим површинама.
- За изградњу mini pitch терена препоручује се коришћење вештачке траве на пропусном асфалту или бетону на одговарајућој шљунчаној подлози са дренажним цевима.
- При реконструкцији – изградњи атлетске стазе и борилишта препоручује се коришћење пропусне подлоге (пропусни тартан, copirug sp, copirug erdm, или подлога сличних карактеристика) на пропусном асфалту или бетону.
- Прикупљање вишкова атмосферских вода са коловоза, паркиралишта, манипулативних и других површина решити путем сливника (тачкастих и линијских). Места сливника ускладити са попречним подужним падовима нивелете. Препоручује се коришћење линијских сливника високог одводног и ретензионог капацитета.
- Прикупљање вишкова атмосферских вода са mini pitch терена решити путем тачкастих и линојских сливника постављених по ободу терена. Препоручује се коришћење линијских сливника високог одводног и ретензионог капацитета.
- Прикупљање атмосферских вода са спортских терена, атлетске стазе и борилишта решити путем тачкастих и линијских сливника постављених по ободу спортског терена и атлетске стазе. Препоручује се коришћење линијских сливника високог одводног и ретензионог капацитета.
- Прикупљање атмосферских вода са зелених површина и зелених паркиралишта није потребно вршити.
- Кровне равни свих објеката у комплексу у погледу њиховог нагиба решити тако да се одвођење атмосферских вода са површина крова врши унутар сопствене парцеле. Одвођење атмосферских вода са кровних површина вршити у околно зеленило или у спремнике, тако да се могу искористити за заливање зелених и других површина и травнатих терена, као и за друге технолошке потребе.
- Одвођење прикупљених атмосферских вода према рецијенту планирати путем отворених канала уз саобраћајнице и пешачке стазе у комплексу, или путем затворене каналске мреже комплекса која се гради у склопу уређених јавних прометних и паркиралишних површина.
- Као реципијент користити реку Нишаву и /или околни терен у комплекса (упојне грађевине). Код испуштања воде у околни терен потребно је водити рачуна да се не изазову ерозиони процеси, па се препоручује, коришћење расуте одводње и мањих упојних грађевина. Коначне локације упојних бунара и димензије

- грађевина система одредити хидрауличким прорачуном на основу података хидрогеолошких истражних радова.
- Атмосферске воде са улица, паркиралишта, манипилативних и других површина, пре одвођења у сабирни канал/колектор или испуштања у реципијент (река Нишава и/или околни терен преко упојних бунара), предходно третирати у одговарајућим објектима (таложнице, сепаратори масти и уља и др.), према важећим прописима и водоплавним условима.
 - Атмосферске воде са површина под вештачком тревом пре одвођења у сабирни канал/колектор или испуштања у реципијент река Нишава и/или околни терен преко упојних бунара), предходно третирати у таложницама-песколловима.), према важећим прописима и водоправним условима.
 - Изузетно, ако нема других опција, дозвољава се одвођење атмосферских вода са кровних површина објекта у комплексу инфилтрације јаркове/ровове или затрављене риголе/канале поред саобраћајних и пешчаних површина или укључивање путем олучњака директно на затворену каналску мрежу комплекса за одвод атмосферских вода, без предходног третмана.
 - Цевоводе санитарних отпадних и атмосферских вода треба полагати унутар коридора постојећих и планираних саобраћајница и пешчаних стаза. Све цевоводе, ревизиона окна, сливнике и сл. потребно извести као водонепропусне, а морају бити димензионисани у складу са хидрауличним оптерећењем из објекта за санитарне отпадне воде и према величини гравитирајућег сливног подручја за атмосферске воде. Минимални дозвољени профил цевовода за атмосферске воде ДН 250 mm.
 - Дубина укупљавања код канализационе мреже мора да обезбеди надслој земље од најмање 0,8 m изнад цеви. У случају потребе, извршити насипање терена како би се обезбедио прописани надслој. У колико се овај надслој не може обезбедити, трасу сместити у заштитну цев.
 - Све објекте система за прикупљање, одвођење и диспозицију атмосферских вода димензионисати у складу са одговарајућим хидрауличким прорачуном.

Квалитет отпадних вода које се испуштају у канализациони систем мора бити у складу са Законском регулативом.

1.2.3.3. Услови, правила и мере за уређење простора и изградњу мреже и објеката електроенергетског система

- Електроенергетски објекти се граде у складу са одредбама Закона о енергетици, Закона о планирању и изградњи, Просторном плану, техничким и другим прописима.
- Одобрење за извођење радова испод, изнад или поред електро-енергетског објекта издаје енергетски субјект који је власник, односно корисник енергетског објекта.

Приликом изградње поштовати правила:

- Градњу свих објеката, нарочито објеката за боравак људи, треба градити што даље од далековода 110 kV и 220 kV (min 25 m од ДВ 110 kV, односно min 30 m од ДВ 220 kV). За добијање грађевинске дозволе за објекте у близини водова наведеног напонског нивоа потребно је прибавити сагласност Електромереже Србије АД, које ће као субјект који користи електро-енергетске објекте, утврдити услове за изградњу.

- Градњу објеката за боравак људи, као и других објеката треба избегавати и у близини водова 35 kV и 10 kV, односно у зони од min 5 m лево и десно хоризонтално од пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању.

- Изузетно, уколико се из оправданих разлога мора градити у наведеној зони, потребно је пре почетка изградње прибавити сагласност од ЕПС Дистрибуција д.о.о. Београд (Огранак Пирот) на елаборат који треба да уради овлашћена пројектантска организација.

- За изградњу и реконструкцију објеката за производњу електричне енергије снаге преко 1 MV неопходно је прибавити и енергетску дозволу коју издаје министар надлежан за послове енергетике у складу са Законом. Сигурносне висине, сигурносне удаљености и друге мере заштите дефинисане су Законом и подзаконски актима.

- Изградња објеката за коришћење обновљивих извора енергије и њихово прикључење на мрежу вршиће се искључиво на основу смерница овог Плана, услова надлежних организација и институција и прихваћене документације, у складу са Законом.

Сваку градњу испод или у близини далековода вршити у складу са важећим законима, правилницима и прописима.

У случају градње испод или у близини далековода, потребна је сагласност енергетског субјекта који је власник, односно корисник енергетског објекта при чему важе следћи услови:

- Сагласност се даје на Елаборат који Инвеститор планираних објеката треба да обезбеди, у коме је дат тачан однос далековода и објекта чија је изградња планирана уз задовољење важећих прописа и закона. Елаборат може израдити пројектна организација која је овлашћена за те послове. Трошкове Елабората сноси Инвеститор планираних објеката.
- Приликом израде Елабората прорачуне сигурносних висина и удаљености урадити за температуру проводника + 80 степени целзијуса, за случај да постоје надземни делови, у

складу са техничким упуством ТУ-ДВ-04. За израду елабората се користе подаци из пројектне документације далековода које на захтев доставља ЕМС АД, као и податке добијене на терену геодетским снимањем која се врше о трошку Инвеститора планираних објеката

- Елаборат се доставља у 3 примерака и дигиталној форми
- Елаборат садржи евентуалне радове који су потребни да би се међусобни однос ускладио са прописима.

Заштитни појас далековода износи 25 m (у складу са Законом о енергетици) са обе стране далековода напонског нивоа 110 kV од крајњег фазног проводника и 30 m са обе стране напонског нивоа 400 kV од крајњег фазног проводника.

Приликом градње објеката у заштитном појасу далековада потребно је:

- Уцртати положаје планиране инфраструктуре у односу на далеководе и проверити њихов однос и усклађеност са важећом законско техничком регулативом и предлог са мерама за њихово усклађивање. У зонсма повећане осетљивости Елаборатом прорачунати вредности нивоа електромагнетног поља уз проверу усклађености са законском регулативом. Пре добијања употребне дозволе потребно је да Инвеститир објекта достави ЕМС АД извештај о првим испитивањима јачине електричног поља и магнетне индукције од стране овлашћеног лица за испитивање нејонизујућег зрачења која је овлашћена од стране надлежног Министарства
- Анализирати индуктивни и галвански утицај на потенцијалне планиране објекте од електропроводног материјала
- Анализирати индуктивни утицај на потенцијалне планиране телекомуникационе водове (у случају коришћења оптичких каблова се не врши поменута анализа).

У близини далековода, а ван заштићеног појаса, градња планираних објеката се врши у зависности индуктивног утицаја на:

- Потенцијалне планиране објекте од електропроводног материјала
- Потенцијалне планиране телекомуникационе водове (у случају коришћења оптичких каблова се не врши поменута анализа).

Предвидети мере колективних и сопствених средстава заштите, галванских уметака чији је изолациони ниво виши од граничних вредности утицаја. Изоловање надземних делова пластичним омотачима и слично.

Уколико постоје метални цевоводи, у зависности од насељености подручја, потребно је анализирати индуктивни утицај на максималној удаљености од 1000 m од осе далековода. Индуктивни утицај, у зависности од специфичне отпорности тла и насељености подручја, потребно је анализирати на максималној удаљености до 3000 m од осе далековода, у случају изградње телекомуникационих водова.

Како би се избегла израда Елабората објекте планирати ван заштитног појаса далековода.

Остали општи технички услови:

- Приликом извођења радова и експлоатације планираних објеката не нарушавати сигурносну удаљеност од 5 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 110 kV, односно 7 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 400 kV.
- Испод и у близини далековода не садити високо дрвеће које се својим растом може приближити на мање од 5 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 110 kV, односно 7 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 400 kV, као и у случају пада дрвета
- Забрањено је коришћење прскалица и воде у млазу за заливање уколико постоји могућност да се млаз воде приближи на мање од 5 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 110 kV, односно 7 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 400 kV
- Забрањено је складиштање лако запаљивог материјала у заштитном појасу далековода
- Прикључке извести подземно у случају укрштања са далеководом
- Нисконапонске, телефонске прикључке, прикључке на кабловску телевизију и друге прикључке извести подземно у случају укрштања са далеководом
- Приликом извођења било каквих грађевинских радова, нивелације терена, земљаних радова и ископа у близини далековода, ни на који начин се не сме угрозити статичка стабилност далековода, терен испод далековода и око стубова далековода се не сме насипати
- Све металне инсталације (електро-инсталације, грејање и сл.) и други метални делови (ограде и сл.) морају бити прописно уземљени
- Делови цевовода из којих се испушта флуид морају бити удаљени најмање 30 m од најистуренијих делова далековода под напоном.

Прелазак водова и њихово приближавање разним објектима:

Опште одредбе:

- Износ сигурносне висине једнак је износу сигурносне удаљености, односно минимална удаљеност електричног стуба од земљишног појаса пута или другог објекта мора бити већа од висине стуба.
- Сигурносне висине и сигурносне удаљености важе за нисконапонске водове и високонапонске водове напона до 110 kV
- За водове називног напона 220 kV, сигурносне висине и сигурносне удаљености треба повећати за 0.75 m, а за водове називног напона 380 kV повећати за 2.0 m од вредности за напон 110 kV
- Ако високонапонски вод прелази преко неког објекта треба поступити онако како је за поједине објекте прописано Правилником о техничким нормативима за изградњу нисконапонских и високонапонских надземних водова. Прописане мере, осим сигурносне висине треба предузети и кад се вод приближи ауто путу, путу првог реда, на удаљеност мању од висине стуба над земљом
- Хоризонталне удаљености овде наведене, не односе се на нисконапонске водове који су функционално везани са односним објектом (осветљење путева, спортских игралишта...)

Неприступачна места:

За неприступачна места (гудуре, стене, непловне реке...) сигурносна висина и сигурносна удаљеност за прелазак водова износе

1) сигурносна висина	4.0 m
2) сигурносна удаљеност	3.0 m

За места неприступачна за возила:

За места неприступачна за возила сигурносна висина и сигурносна удаљеност износе:

1) сигурносна висина:	
- за нисконапонске кућне прикључке	4.0 m
- за све остало	5.0 m
2) сигурносна удаљеност	4.0 m

За места приступачна за возила (око насељених места, изнад поља око којих има пољских стаза, изнад ливада и ораница, изнад пољских путева и шумских стаза) сигурносна висина и сигурносна удаљеност износе:

1) сигурносна висина:	
• за високонапонске водове до 110 kV	6.0 m
• за нисконапонске водове	5.0 m
2) сигурносна удаљеност:	
• за високонапонске водове до 110 kV	5.0 m
• за нисконапонске водове	4.0 m

Објекти високоградње:

Вођење надземних високонапонских водова преко објекта која служи за стални боравак људи треба ограничити на изузетне случајеве, ако се друга решења не могу технички или економски оправдати.

Сматра се да вод прелази преко објекта и кад је растојање хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању од зграде мање од 5.0 m без обзира на напон вода.

За неприступачне делове зграда (кров, димњак и сл.) сигурносна удаљеност износи и то:

• за високонапонске водове до 110 kV	3.0 m
• за нисконапонске водове на носачима узиданим са стране у зграду, осим за уводе у зграду	0.25 m
• за нисконапонске водове изнад слемена и крова	0.40 m
• за остале нисконапонске водове	1.0 m

За стално приступачне делове зграда (терасе, балконе, грађевинске скеле и сл) сигурносна удаљеност и сигурносна висина износе:

сигурносна удаљеност:	
• за високонапонске водове до 110 kV	4.0 m
• за нисконапонске водове	1.25 m
сигурносна висина:	
• за високонапонске водове до 110 kV	5.0 m
• за нисконапонске водове	2.5 m

Вертикална удаљеност између проводника и делова зграда испод проводника (слеме крова; горња ивица димњака и сл.) за водове са висећим изолаторима треба да износи најмање 3.0 m и ако у прелазном распону постоји нормално додатно оптерећење, а у суседним распонима нема тог оптерећења.

Вод 110 kV

Ширина коридора далековода треба да износи 24 m.

У делу вода где постоје објекти високоградње и на прелазима саобраћајница, морају се задовољити прописана хоризонтална и вертикална одстојања, а сам вод мора имати појачану механичку и електричну сигурност.

Водови 35 kV

Коридор далековода треба да износи 15 m, са обе стране од осовине далековода.

У коридору далековода не дозвољава се подизање објеката високоградње, као ни подизање засада виших од 3 m.

Стубна места дуж трасе треба да буду удаљена најмање 3 m од ивичњака коловоза саобраћајница, а најмање 10 m (уз сагласност управљача путевима 5 m) од коловоза државних саобраћајница.

У делу вода где постоје објекти високоградње и на прелазима саобраћајница, морају се задовољити прописана хоризонтална и вертикална одстојања, а сам вод мора имати појачану механичку и електричну сигурност.

На рефералној карти 3.2. *Енергетска инфраструктура* коридори нових водова су дати информативно у смислу потребе повезивања електроенергетских објеката – трансформаторских станица, а да ће се тачне трасе утврдити кроз израду техничке документације.

Водови 10 kV:

Тенденција у подручју плана је замена свих надземних 10 kV водова кабловским.

Постојећа кабловска 10 kV мрежа се задржава, а на местима где омета изградњу измешта се.

Нова 10 kV мрежа треба да буде кабловска. Водови се полажу на 0.8 m -1.0 m min 0,7 m испод коте терена, у тротоару ближе ивичњаку (до 0.8 m од коловоза) по трасама дефинисаним у оквиру Плана.

При прелазу преко саобраћајница водове треба механички заштитити.

Развод мреже унутар простора плана и траса 10 kV водова ће се дефинисати даљом детаљном разрадом кроз пројектну документацију објеката.

Мрежа 0.4kV:

Постојећа 0.4kV мрежа се задржава и може се реконструисати, с тим што се задржава осовина трасе. Дуж главних саобраћајница и у зонама централних функција ова мрежа се може водити као кабловска.

Нова мрежа на просторима становања са централним функцијама, објектима друштвеног стандарда, радних зона, комуналних функција, паркова и спорта и рекреације треба да буде кабловска.

На просторима становања са делатностима и становања градског типа мрежа може бити надземна и подземна, у зависности од интереса корисника и услова надлежне Електродистрибуције Ниш- погон Пирот

На просторима становања сеоског типа и на пољопривредном земљишту мрежа је надземна.

Јавно осветљење

Мрежа јавног осветљења се изводи као и мрежа 0.4 kV.

Тип и висина стубова, као и типови светилки су стандардизовани од стране Електродистрибуције Ниш -погон Пирот.

Снага и тип сијалица, висина стубова размак стубних места дефинисаће се према категоризацији саобраћајница и светлотехничким условима.

На просторима објеката друштвеног стандарда, централних и комуналних функција, спорта и рекреације, тргова и паркова може се уз одговарајуће образложење, одступити од типизације јавног осветљења, с тим да ако инсталацију одржава Електродистрибуција Ниш - погон Пирот, неопходно је прибавити њену сагласност на тип светилки.

Пољопривредне потребе

Мрежа која би се могла поставити за пољопривредне потребе нивоа 10 kV и 0.4 kV, пратила би атарске путеве и изводила би се као надземна, по стандардима који су за наведене мреже утврђени на просторима сеоског становања и пољопривредног земљишта.

Трафостанице 110/x kV

Прикључак ТС 110/x kV треба да буде изведен водом са два система проводника.

Простор за нове трафостанице треба да буде оквирних димензија 50 x 100 m, око које треба да буде простор потребне заштите, док је за постојеће ТС напонског нивоа 110 kV могућа њихова доградња, реконструкција и санација.

Трафостанице 35/x kV

О избору локације за постављање ТС 35/ x kV се води рачина да ТС буде што ближе тежишту оптерећења, са што краћим прикључним водом и могућношћу лаког прилаза ради монтаже и замене ЕТ-а опреме.

Габарит и плато ТС се одређује према величини и распореду постројења за коначну снагу. ТС пројектовати према специфичној намени, расположивом простору на одређеној локацији. Обезбедити приступни пут минималне ширине 3 m за потребе одржавања, монтаже и извођење потребних радова како за постојеће тако и за будуће ТС.

Трафостанице 10/04 kV

Постојеће трафостанице у оквиру подручја плана се у принципу задржавају.

Трафостанице типа "стубне" и "кула" ТС могу се заменити слободностојећим типским објектима који треба да буду непосредно уз или у близини постојеће ТС. Постојеће слободностојеће трафостанице могу се дограђивати и покривати косим кровом. Положај и број трафостаница дат у оквиру плана треба сматрати оријентационим.

Коначан број и положај ТС биће дефинисан у детаљнијој разради подручја плана кроз планове нижег реда.

Не дозвољава се подизање стамбених објеката на одстојању мањем од 0.4 m од објеката ТС.

Трафостанице се могу градити у објектима у радним зонама и централним функцијама без становања. Трафостанице се не могу градити у оквиру локација за објекте друштвеног стандарда. Изузетно, када нема одговарајућег простора, може се дозволити таква изградња под условима да је ТС одвојена оградом.

Нове ТС треба да буду типски слободностојећи објекти, са косим кровом. Нове ТС треба да буду постављене на најмање 1.0 m од регулационе линије, а изузетно на регулационој линији. На периферији насеља и на просторима пољопривредног земљишта, могу се постављати стубне ТС.

1.2.3.4. Систем снабдевања топлотном енергијом

У Пироту, 1980г. формиран је ОО УР "Топлана" и тиме је отпочела акција на топлификацији града. Према изведеним анализама није реално очекивати централну топлификацију за укупно подручје Града Пирота. Шири подручја на простору плана могу се покрити системом топлификације тек са увођењем гаса као најпогоднијег енергента за централну топлификацију.

Локација за изградњу главне мернорегулационе станице (ГМРС) је код села Пољска Ржана.

Приликом реконструкције старе мреже даљинског грејања, односно приликом изградње новог система водити рачуна о следећим условима:

- Земљане радове треба извести у складу са опште важећим препорукама и нормама које важе за нискоградњу. Додатно, треба водити рачуна о посебним одредбама, које су специфичне за сваку комуналну средину
- Ровове за полагање цевовода треба да изради за то оспособљено предузеће из области нискоградње, у складу са одредбама стандарда ДИН 18300 и ДИН 19630, а заградање треба да се изврши у складу са одељцима 3.09 и 3.11, стандарда ДИН 18300. Што се тиче ширине рова, меродаван је одељак 5.2 из стандарда ДИН 4124.
- Да ли ће ровови бити израђени са нагнутим бочним странама и почев од које дубине рова ће бити потребно да се врши разупирање бочних страна, може се наћи у ДИН-у 4124, одељак 4.1 до 4.3. Из датог стандарда се могу видети и потребни углови нагиба бочних страна рова, зависно од присутних карактеристика земљишта.
- Обавезно се мора испоштовати дубина полагања цеви, односно дебљина насутог слоја изнад горње површине цеви, које су дефинисане при пројектовању цевовода и статичком прорачуну. Потребно стање дна рова прописују одељци 4.1 до 4.3, ДИН 4033. Неопходно је да дно рова по целој дужини рова буде способно да поднесе оптерећење и да не буду присутни комади камена.
- У истом рову никада не полагаати електроенергетске водове и топоводе.

1.2.3.5. Систем ТТ мреже

Планом се дефинишу правила за уређење и изградњу ТТ мреже у смислу траса и карактеристика водова и објеката:

- Подземни телекомуникациони водови приступне мреже постављају се испод јавних површина (тротоарски простор, слободне површине, зелене површине, пешачке стазе, паркинг простор и изузетно саобраћајница) и испод грађевинских парцела уз сагласност власника-корисника.
- Подземни телекомуникациони каблови полажу се у ров ширине 0,4m на дубини од 0,8 до 1 m према важећим техничким прописима за полагање ТТ каблова у ров.
- Код полагања подземних телекомуникационих каблова на државним путевима треба предвидети укрштање искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви, тако да минимална дубина предметних инсталација и заштитних цеви од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,35-1,50 m, у зависности од конфигурације терена.
- ТТ мрежу градити у кабловској канализацији или директним полагањем у земљу.
- На прелазу испод коловоза саобраћајница као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла каблови се полажу кроз кабловску канализацију (заштитну цев).

- При укрштању са саобраћајницом угао укрштања треба да буде што ближе 90° и не мање од 30°.
- Дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање (ЈУС Н. ЦО. 101) 0,5 m за каблове 1kV и 10kV. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0.2 m.
- Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5 m. Угао укрштања треба да буде најмање 30°, по могућности што ближе 90°; Енергетски кабл, се по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m.
- На делу трасе оптичких каблова која је заједничка са кабловима месне мреже, обавезно полагати пластичне цеви у исти ров како би се кроз њих могао накнадно провући оптички кабл.
- Постављати оптичке каблове већих капацитета узимајући у обзир потребе великих корисника телекомуникационих услуга.
- Дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и водоводних цеви на међусобном размаку од најмање 0,6 m.
- Укрштање телекомуникационог кабла и водоводне цеви врши се на размаку од најмање 0,5 m. Угао укрштања треба да буде што ближе 90° а најмање 30°.
- Дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и фекалне канализације на међусобном размаку од најмање 0,5 m.
- Укрштање телекомуникационог кабла и цевовода фекалне канализације врши се на размаку од најмање 0,5 m. Угао укрштања треба да буде што ближе 90° а најмање 30°
- Све заштитне цеви и шахте у које се полажу водови извести благовремено при изградњи саобраћајница, да се накнадно не би вршило прекопавање.

1.3. Стратешка процена утицаја Плана на животну средину

Начин спровођења и генерални садржај стратешке процене утицаја Просторног плана Града Пирота (у даљем тексту стратешка процена или СПУ) су дефинисани Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину (Сл.Гл.РС бр.135/04 и 88/10), чијим је доношењем и применом извршено усклађивање са Европском Директивом 2001/42/ЕС о "процени утицаја одређених планова и програма на животну средину". СПУ представља инструмент за процену могућих утицаја на животну средину, мере за њихово смањење и спречавање, као и програм праћења стања животне средине у току спровођења плана. Извештај о СПУ је документ којим се идентификују, описују, вреднују и процењују значајни утицаји на животну средину до којих може доћи применом планских решења и одређују мере за смањење негативних утицаја. Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана Града Пирота на животну средину је саставни део Плана и налази се Аналитичко - документационој основи.

1.4. Заштита од елементарних непогода и природних катастрофа

1.4.1. Заштита од земљотреса

Заштита од земљотреса ће се вршити кроз реализацију урбанистичких норми при лоцирању и изградњи објеката, на основу сеизмичке реонизације и микрореонизације где се планирају мањи или већи капацитети (привредне зоне, туристичка подручја и сл.)

Са становишта сеизмологије понашање тла у Пироту је могућа појава локалних земљотреса, а осетан је утицај околних земљотреса у Северној Македонији, северној Албанији, Црној Гори, Копаонику. Пирот припада VIII групи интензитета по МЦС (Меркали-Џанџани-Сиелзберг) скали, што је утврђено анализом догођених земљотреса као и испитивања Балканског полуострва (извештај комисије УНЕСКО-а) и елаборатима Сеизмолошког завода из Београда.

Локални земљотреси су "плитки" са хипоцентром магнитудом М-4.2 и кратким периодом осциловања у граници $T = 0.10-0.15 \text{ sek}$.

Мере заштите од земљотреса представљају правилан избор локације за градњу објеката, начин изградње, спратност објеката и др, као и строго поштовање и примена важећих законских прописа и правилника за изградњу објеката у сеизмичким подручјима.

1.4.2. Заштита од пожара и експлозија

Мере заштите од пожара и експлозија обухватају урбанистичке и грађевинско-техничке мере заштите. Урбанистичке мере заштите се односе на регулацију простора кроз урбанистичке показатеље (намена површина, степен изграђености, степен искоришћености) и правила изградње (регулациона линија, грађевинска линија, висина објекта, удаљеност објекта од суседних, ширина саобраћајница, паркиралишта и др.). Грађевинско-техничке мере заштите се односе на стриктну примену прописа о изградњи објеката, електроенергетских и гасних постројења.

Заштита од пожара и експлозија се спроводи кроз превентивне мере заштите, а то су:

1. Обезбеђење условног ускладиштења запаљивих и експлозивних материја, а у складу са Правилником о изградњи постројења за запаљиве течности и ускладиштавању и претакању запаљивих течности (Сл. лист СФРЈ бр 20/71;23/71)
2. Правилним пројектовањем примарних саобраћајница са аспекта ПП заштите
3. Израда спољашње и унутрашње хидрантске мреже према Правилнику о техничким нормативима за инсталације хидрантске мреже за гашење пожара („Сл. лист РС“, бр 3/18) и обезбеђивање потребне количине воде градској мрежи за хидрантски систем.
4. Употреба мобилне ПП опреме (ватрогасних апарата)
5. Предвиђање техничких мера заштита од пожара и експлозија у виду система за дојаву пожара; аутоматских система за гашење, израде плана евакуације, поштовања прописа и услова за евакуационе путеве.
6. Изворишта снабдевања водом и капацитет градске водоводне мреже који обезбеђују дозвољено количине воде за гашење пожара.
7. Удаљеност између зона предвиђених за стамбене и објекте јавне намене и зона предвиђених за индустријске објекте и објекте специјалне намене.
8. Приступне путеве и пролазе за ватрогасна возила до објекта.
9. Безбедоносне појаве између објекта којима се спречава ширење пожара и експлозије, сигурносне удаљености између објеката или њихово пожарно одвајање.
10. Могућност евакуације и спасавање људи.

Да би евентуалне могућности избијања и ширења пожара биле сведене на најмању меру, као и смањено ризик од експлозија у утврђивању услова за изградњу и уређење простора, морају се доследно примењивати Законом утврђене мере противпожарне заштите и мере утврђене Законом о заштити од пожара као и Законом о запаљивим и горивним течностима и запаљивим гасовима, посебно када се ради о објектима, комплексима и целинама, који могу бити места потенцијалног избијања пожара и експлозија.

Поред горе наведених закона потребно је придржавати се одредби важећих правилника и прописа који регулишу област заштите од пожара и експлозија.

Поред поштовања одредби горе наведених закона и правилника, заштита од пожара обезбеђује се и:

- поштовањем задатих регулационих и грађевинских линија;
- поштовањем прописаних међусобних удаљења објеката високоградње којима се спречава ширење пожара;
- изградњом објеката од негоривих материјала (опека, бетон и сл.), са одговарајућом конструкцијом у складу са прописаном сеизмичком отпорношћу и елементима конструкције одређеног степена ватроотпорности који одговара пожарном оптерећењу.

1.4.3. Заштита од поплава и бујица

Активности у области заштите од вода треба да омогуће, са одговарајућим нивоом прихватљивог ризика, безбедност насеља, објеката, земљишта од штетног дејства вода.

Заштиту од поплава и уређење водотока, спроводити комбинацијом пасивних и активних мера заштите с једне стране и превентивних мера заштите (мере ограничења) с друге стране.

Основни мере заштите од поплава спроводе се регулацијом водотокова, као и заштитом водотокова и канала који пролазе кроз насеље од ненаменског коришћења.

Важан услов за остваривање укупних позитивних ефеката система за заштиту од поплава и уређење водних токова представља и заштита од ерозије и бујичних токова. Сви радови морају се ускладити са прописаним нормама које не нарушавају природни амбијент и историјско-културне садржаје у колико постојен на планском подручју. То подразумева, пре свега, изградњу бујичних преграда за заустављање наноса.

Битно је и поштовање свих важећих прописа приликом пројектовања и изградње хидротехничких објеката (канала, мостова, пропуста). Уз ове радове и остале активности (редовно чишћење и одржавање речних токова, уклањање препрека, уклањање растиња, стабала и чврстог отпада), знатно ће се побољшати стање и умањити штете од евентуалних поплава.

Удаљење објеката од корита водотокова мора да обезбеди обостран несметан приступ механизацији у случају потребе за интервенцијама (поплаве и бујице, редовно одржавање корита). Земљиште дуж водотокова може се користити на начин којим се не угрожава спровођење заштите од поплава и заштита од великих вода.

Детаљно чишћење корита свих водотокова од наноса и осталог материјала н делу изведене регулације и дуж целог природног, нерегулисаног корита у насељу представља приоритет и основу за уредно одвођење вода.

Саставни део простора за одбрану од поплава чини и појас заштитног зеленила у инундационом подручју водотока (корито за велику воду).

Изградњом атмосферске канализационе мреже спречава се појава бујица. Сва евентуална оштећења настала у току изградње, морају се санирати и довести у првобитно функционално стање на терет инвеститора.

Основне мере заштите у случају акцидентата на брани Завој

Због могуће опасности која прети становништву, на угроженом подручју од појаве поплавног таласа у случају наглог отицања воде из акумулације створене изградњом бране „Завој“, потребно је изградити систем за осматрање и обавештавање становништва (ОиО) на угроженом подручју. Имајући у виду време пристизања поплавног таласа угрожено подручје делимо на две зоне угрожености: I зона угрожености је део од бране до Беле Паланке, а II зона угрожености је од Беле Паланке до краја угрожености подручја.

Систем за осматрање и обавештавање чине осматрачка мрежа, подцентар на брани „Завој“, градски и општински центри у Пироту, Белој Паланци, Нишу, Меровини, Алексинцу и Рањњу, алармне станице, телекомуникационе везе и белеге. Функција система за осматрање, обавештавање и узбуњивање била би и формирање алармног система, прослеђивање алармног сигнала градским и општинским центрима и алармним станицама и обавештавање становништва на угроженом подручју. Као саставни део општег система, систем ОиО за брану Завој мора бити у могућности да прихвати и све захтеве градских центара у погледу узбуњивања становништва на угроженом подручју. Рад овог система представља непрекидно надгледање бране и акумулације, контрола исправности уређаја и преносних путева из зоне угрожености и благовремено обавештавање становништва на целом угроженом подручју у случају појаве стања приправности и стања опште узбуне на брани Завој. Надгледање бране и акумулације врши се непосредно (надгледање и контролу врше стручне службе и дежурно особље) и посредно (надгледање бране врши се помоћу свих уређаја за оскултацију бране и уређаја за мерење нивоа воде). Мерни сигнали који се добијају из мерача нивоа горње воде за брану служе за аутоматско формирање алармног сигнала. Обрада ових сигнала, формирање алармних сигнала и његово прослеђивање врши се у подцентру ОиО на брани. Аутоматско прослеђивање алармног сигнала врши се само за врсту сигнала за узбуњивање у случају настанка елементарне непогоде.

ДП Ђердап, ДОО Кладово - Пирот поседује све релевантне пројекте са детаљима о мерама заштите у случају акцидента.

1.4.4. Заштита од олујних ветрова

Заштита од олујних ветрова се односи на примену дендролошких мера у организацији и уређењу ширих простора, насеља, код формирања и уређења појединих делова насеља, као и код уређења непосредне околине сваког објекта. Дендролошке мере подразумевају и формирање одговарајућих ветрозаштитних појасева довољне ширине, планско засађивање високог дрвећа у одређеном распореду и др.

1.4.5. Заштита од клизања земљишта

Мере заштите од клизања земљишта су првенствено просторно-планске мере које обухватају избегавање планирања било какве изградње на нестабилним теренима и угроженим подручјима, планирање инфраструктурних коридора који заобилазе угрожена подручја и планско озелењавање и пошумљавање потенцијалних клизишта. За санацију клизишта потребно је урадити детаљно истраживање сваког клизишта појединачно и израдити елаборат о резултатима истраживања са предлогом мера.

Заштита од потенцијалних клизишта на подручју Плана односи се на:

1. избегавање нестандартних интервенција у природној конфигурацији земљишта, посебно на местима већих нагиба,
2. избегавање непланских грађевинских радова на теренима у нагибу,
3. одржавање вегетације на нагнутим површинама које су предвиђене за зеленило,
4. коришћење простора у складу са инжењерско - геолошким условима терена
5. правилно трасирање саобраћајница,
6. формирање катастра клизишта

1.4.6. Заштита од снежних наноса и поледица

И поред блажих зима, утврђене су надлежности одређених предузећа и њихова обавеза у спровођењу редовне заштите од снежних наноса из разлога што може доћи до завејавања путева и саобраћајних средстава, а самим тим и до одређеног степена угрожености живота и здравља путника. Ово је веома присутно у случају појаве одређених екстремних падавина и ветра, као и непоштовања упозорења о прекиду саобраћаја док падавине не престану.

1.4.7. Заштита од ратних дејстава

Подручје Пирота, према процени надлежних органа не спада у подручја од геостратегијског значаја, које би могло бити мета ратних разарања. У случају рата ширих размера треба имати у виду могућност привременог запоседања дела територије, уз могућа дејства класичним и савременим борбеним средствима.

Заштита становништва, материјалних и културних добара, на подручју Плана утврђена је у складу са степеном угрожености и одређеном врстом и обимом заштите, која се дефинише посебним прописима надлежних органа.

Капацитети заштитних објеката утврђују се Прописима за изградњу склоништа и заклона издатим од стране Министарства одбране РС. Изградња склоништа и заштитних објеката је прописана условима надлежне организације Министарства одбране - одсек Пирот.

Осим склањања становништва планирани су и услови за примену мера радиолошко биолошко хемијске (РБХ) заштите, заштите од рушења, организовања планске евакуације становништва и материјалних добара, прихватања угроженог становништва, санација терена, заштита производње и активности виталних функција у посебним условима, алтернативна снабдевања водом, храном и енергијом, функционисања школа и здравствене заштите у посебним условима, организованог сахрањивања људи, стоке и контаминираних хране, које се изводе по посебним програмима Министарства одбране.

За склањање материјалних добара, документације и покретних споменика културе, по одговарајућем програму обезбеђују се посебни објекти на конкретним локалитетима у зонама веће безбедности у околини насеља.

За успешну, брзу и организовану евакуацију становништва и материјалних добара у посебним условима користиће се магистрални саобраћајни правци, којима је по профилу и карактеру градње обезбеђена проходност и у посебним условима.

Изградња и заштита објеката посебне намене, као и друге мере заштите од интереса за одбрану и заштиту оствариваће се по посебним програмима а примењиваће се под надзором надлежних органа.

1.5.8. Мере заштите при управљању отпадом

Отпад је непотребан, непожељан или сувишан материјал преостао након завршетка неког процеса.

Врсте отпада у смислу Закона о управљању отпадом су:

- комунални отпад;
- комерцијални отпад;
- индустријски отпад.

Главни изазови управљања отпадом се односе на обезбеђивање добре покривености и капацитета за пружање основних услуга као што су сакупљање, транспорт и санитарно одлагање отпада. Недостаје план управљања биодеграбилним отпадом односно отпадом који је погодан за анаеробну и аеробну разградњу – храна, картон, папир као и централни систем управљања отпадом.. Постојећи степен рециклаже, односно искоришћења отпада, је недовољан.

Са индустријским отпадом – односно са свим отпадом који настаје током производних и услужних активности у оквиру планског подручја, поступа се у складу са Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Сл.гласник РС“, бр. 56/10).

Управљање отпадом јесте спровођење прописаних мера за поступање са отпадом у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третмана и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после затварања.

Третман отпада обухвата физичке, термичке, хемијске или биолошке процесе укључујући и разврставање отпада, који мењају карактеристике отпада са циљем смањења запремине или опасних карактеристика, олакшања руковања са отпадом или подстицања рециклаже и укључује поновно искоришћење и рециклажу отпада.

Принципи управљања отпадом:

- превенција настајања отпада
- минимизација настајања отпада
- решавање проблема отпада на месту настајања
- принцип одвојеног сакупљања и сортирања отпада
- рециклажа или друге методе коришћења материјала
- принцип рационалног коришћења постојећих уређаја и изградње нових система за прераду
- еколошки одрживо коначно одлагање отпада
- принцип потпуног мониторинга загађења у циљу очувања природних ресурса

Поступање са отпадима:

- Привремено одлагање - одбацивања коришћеног материјала.
- Сакупљање - надлежне службе или грађани.
- Прерада - сортирање, припрема, прерада (рециклирање) и поновно коришћење.
- Коначно одлагање - одлагање остатка или отпада (експлоатација гаса)

Опасан отпад јесте отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима.

По свом карактеру опасне материје могу бити (најчешће):

- Експлозивне (H1)
- Запаљиве течности (H3)
- Запаљиве чврсте материје (H4.1)
- Самозапаљиве (H4.2)
- Оксидирајуће (H5.1)
- Отровне (H6.1)
- Заразне (H6.2)
- Материје које ослобађају токсичне гасове у додиру са водом или ваздухом (H9)
- Токсичне (одложено или хронично) (H11)
- Материје које после одлагања могу оштетити друге материје (H13)

Елементи и једињења карактеристични за опасни отпад:

- Једињење шестовалентног хрома
- Једињења бакра и цинка
- Арсен, Селен, Кадмијум, Антимон, Жива, Олово и њихова једињења

- Органски и неоргански цијаниди
- Етри
- Киселине и базе у чврстом стању, њихови раствори
- Азбест (прашина и влакна)
- Органска једињења фосфора
- Феноли

Табела бр.26 - Особине опасног отпада

Карактеристике отпада	Дејство
Експлозивне материје	Супстанце које су под утицајем пламена склоне експлозији
Оксидирајуће материје	Супстанце које у контакту са другим супстанцама производе јаке егзотермичке реакције
Запаљиве материје	Течне супстанце чија се запаљивост јавља на температурама од 21-55°C
Високо запаљиве материје	Течне супстанце које су запаљиве на температури испод 21°C; супстанце које су запаљиве у контакту са ваздухом без присуства другог извора енергије
Надражујуће материје	Некорозивне супстанце које у додиру са кожом или слузокожом доводе до упале
Штетне материје	Супстанце које у случају удаха, гутања или продирања преко коже могу довести до угрожавања здравља
Токсичне материје	Супстанце које у случају продирања у организам изазивају озбиљно тренутно и хронично угрожавање здравља или смрт
Канцерогене материје	Супстанце које након уношења у организам, могу изазвати канцер или повећати ризик за његову појаву
Корозивне материје	Супстанце које приликом контакта могу уништити живо ткиво
Инфективне материје	Супстанце које садрже микроорганизме или њихове токсине који могу узроковати обољења код људи или других живих организама
Тератогене материје	Супстанце које приликом продирања у организам могу изазвати ненаследно заостајање у развоју или повећати ризик за његову појаву
Мутагене материје	Супстанце које приликом продирања у организам могу изазвати или повећати ризик од наследних генетских поремећаја
Супстанце које ослобађају токсичне или веома токсичне гасове у додиру са водом, ваздухом или киселином	
Супстанце које након одлагања имају особину да у реакцији са другим супстанцама стварају једињење са наведеним особинама	
Екотоксичне материје	Супстанце које могу изазвати тренутан или одложен ризик за један или више сегмената у животној средини

(Извор: Европски каталог отпада, European Waste Catalogue 2002)

Сваки генератор отпада је обавезан да изврши карактеризацију и категоризацију отпада код надлежних организација и да се у зависности од његове природе са њим поступа у складу са законским прописима.

Обавеза генератора отпада је да, у складу са Законом о управљању отпадом и осталим законским и подзаконским актима, који непосредно регулишу ову област: обезбеди потребан простор за одлагање отпада, обезбеди потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, а да секундарне сировине, опасан и други отпад, предаје субјекту који има одговарајућу дозволу за управљање отпадом (складиштење, одлагање, третман и сл).

Посебне мере и услови су:

- Комунални отпад потребно је сакупљати и обезбедити његову редовну евакуацију на локацију која је утврђена од стране комуналне службе;

- Привремено складиштење евентуално присутног опасног отпада вршити у складу са Закона о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/2009-115, 88/2010-170, 14/2016-17, 95/2018-267 и др.закон). Отпад мора да буде прописно обележен и привремено складиштен на прописан начин до његовог коначног збрињавања;

- Разношење чврстог отпада спречити његовим систематским прикупљањем и депоновањем на за то уређеним локацијама;

- На свакој грађевинској парцели обезбедити посебан простор, тако да се омогући лак приступ надлежне службе, као и потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, у складу са законом и другим прописима;

- Примењивати опште и посебне санитарне мере предвиђене законом и другим прописима којима се уређују послови санитарног надзора;

У случају потребе за простором за селективно сакупљање отпада који се не може чувати у контејнерима за комунални отпад, обавеза је власника/корисника да прибави услове, односно дозволу/сагласност надлежног органа за потребе уређења или коришћења наведеног простора.

1.6. Мере енергетске ефикасности

Енергетска ефикасност подразумева низ мера које се предузимају у циљу смањења потрошње енергије, а које при томе не нарушавају услове живота и рада. Док штедња енергије увек подразумева одређена одрицања, ефикасна употреба енергије води ка повећању квалитета живота, већој конкурентности компанија и привреде, као и енергетској безбедности. Резултат повећане ефикасности приликом употребе енергије су значајне уштеде у финансијском смислу, али и квалитетнија животна и радна средина. На основу Закона о планирању и изградњи, а у складу са стратегијом Агенције за енергетску ефикасност, неопходно је радити на подстицању пројектаната, извођача и власника објеката да примене енергетски ефикасна решења и технологије у својим зградама, ради смањења текућих трошкова, тј. да унапреде енергетску ефикасност у зградарству чиме би се смањила потрошња свих врста енергије. То подразумева примену штедљивих, еколошки оправданих и економичних решења по питању енергената.

Енергетска ефикасност изградње у насељу постиже се:

- изградњом пешачких и бициклических стаза за потребе обезбеђења комуницирања унутар насеља и смањења коришћења моторних возила;
- подизањем уличног зеленила (смањује се загревања тла и ствара се природни амбијент за шетњу и возњу бицикла);
- пројектовањем и позиционирањем зграда према климатским аспектима, изложености сунцу и утицају суседних објеката, подизањем зелених кровова, као компензација окупираном земљишту;
- сопственом производњом енергије и другим факторима;
- изградњом објеката за производњу енергије на бази алтернативних и обновљивих извора енергије (коришћењем локалних обновљивих извора енергије) и изградњом даљинских или централизованих система грејања и хлађења.

Основне мере за унапређење енергетске ефикасности у зградарству су: смањење енергетских губитака, ефикасно коришћење и производња енергије. Смањење енергетских губитака се постиже: елиминисањем „хладних мостова“, топлотном изолацијом зидова, кровова и подова, заменом столарије, односно употребом модерних прозора и врата који имају добре термоизолационе карактеристике, а све у циљу спречавања неповратних губитака дела топлотне енергије. Нове зграде или зграде предвиђене за реконструкцију се, у складу са врстом и наменом, морају пројектовати, градити или реновирати и одржавати на начин којим се обезбеђује да током употребе имају прописане енергетске карактеристике. Енергетска карактеристика зграде је стварна или процењена количина енергије која се потроши за задовољавање потреба зграде према врсти и намени зграде, укључујући греање, загревање воде, хлађење, вентилацију и осветљење. Ефикасно коришћење енергије подразумева употребу нових система грејања и хлађења који су релативно ниски потрошачи енергије, а могу се напајати из алтернативних и обновљивих извора енергије, као што су соларна и геотермална енергија. Топлотне пумпе код ових система могу радити у режиму грејања зими, а у режиму хлађења у току лета, тако да се постиже угодна и равномерна клима становања током читаве године.

Енергетска ефикасност изградње објеката обухвата следеће мере:

- реализација пасивних соларних мера, као што су: максимално коришћење сунчеве енергије за загревање објекта (оријентација зграде према јужној, односно источној страни света), заштита од сунца, природна вентилација и сл;
- омотач зграде (топлотна изолација зидова, кровова и подних површина);
- замена или санација прозора (ваздушна заптивност, непропустљивост и друге мере);
- систем грејања и припреме санитарне топле воде (замена и модернизација котлова и горионика, прелазак са прљавих горива на природни гас или даљинско грејање, замена и модернизација топлотних подстаница, регулација температуре, уградња термостатских вентила, делитеља и мерача топлоте и друге мере);
- унутрашња клима, која утиче на енергетске потребе, тј. систем за климатизацију, (комбинација свих компоненти потребних за обраду ваздуха, у којој се температура регулише или се може снизити, могућно у комбинацији са регулацијом протока ваздуха, влажности и чистоће ваздуха);
- унутрашње осветљење (замена сијалица и светилки ради обезбеђења потребног квалитета осветљености).

Неке зграде, као што су културно историјски споменици, верски објекти, пољопривредне зграде могу бити изузете из примене ових мера.

Поред неопходних улагања у реконструкцију важно је и увођење нових система и коришћење обновљивих извора енергије, који представљају важан енергетски потенцијал. Коришћењем алтернативних облика енергије (биомаса, биогас, геотермална енергија, сунчева енергија, енергија ветра, минихидроелектране и друго) утиче се на раст животног стандарда, очување и заштиту животне средине.

1.7. Посебни услови којима се површине и објекти јавне намене чине приступачним особама са посебним потребама

Приликом планирања, пројектовања и изградње простора јавних саобраћајних и пешачких површина, прилаза до стамбених објеката и објеката за јавно коришћење, неопходно је поштовати услове којим се обезбеђује несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама (у даљем тексту: приступачност) а на основу Правилника о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама („Службени гласник РС“, бр. 22/2015).

Приступачност се односи на зграде јавне и пословне намене, објекте за јавну употребу (улице, тргови, паркови и сл.), као и на стамбене и стамбено-пословне зграде са десет и више станова, а односи се на планирање нових објеката и простора, пројектовање, изградњу и доградњу нових објеката као и на реконструкцију и адаптацију постојећих објеката, када је то могуће у техничком смислу.

1.7.1. Елементи приступачности јавног саобраћаја

Тротоари и пешачке стазе

- Тротоари и пешачке стазе треба да буду приступачни, у простору су међусобно повезани и прилагођени за оријентацију, и са нагибима који не могу бити већи од 5% (1:20), а изузетно до 8,3% (1:12).
- Највиши попречни нагиб уличних тротоара и пешачких стаза управно на правац кретања износи 2%.
- Шеталишта у оквиру јавних зелених и рекреативних површина су осветљена, означена и са обезбеђеним местима за одмор са клупама дуж праваца кретања.
- Клупе треба да имају седишта на висини од 45 cm и рукохвате на висини од 70 cm изнад нивоа шетне стазе у 50% од укупног броја клупа. Поред клупа се обезбеђује простор површине 110 cm са 140 cm за смештај помагала за кретање.
- Ради несметаног кретања ширина уличних тротоара и пешачких стаза износи 180 cm, а изузетно 120 cm, док ширина пролаза између непокретних препрека износи најмање 90 cm.
- Површина шеталишта је чврста, равна и отпорна на клизање. Профили решетки, поклопаца и шахтова треба да буду безбедни за кретање учесника у саобраћају.
- На трговима или на другим великим пешачким површинама, контрастом боја и материјала обезбеђује се уочљивост главних токова и њихових промена у правцу.
- У коридору основних пешачких кретања не постављају се стубови, рекламни панои или друге препреке, а постојеће препреке се видно обележавају.
- Делови зграда као што су балкони, еркери, viseћи рекламни панои и сл, као и доњи делови крошњи дрвећа, који се налазе непосредно уз пешачке коридоре, уздигнути су најмање 250 cm у односу на површину по којој се пешак креће.
- За савладавање висинске разлике између тротоара и коловоза користе се закошени ивичњаци који се изводе у ширини пешачког прелаза и у нивоу коловоза, са максималним нагибом закошеног дела до 8,3%, а ако је технички неизводљиво у изузетним случајевима до 10%.

Места за паркирање

- најмања укупна површина места за паркирање возила која користе особе са инвалидитетом износи 370 cm x 480 cm;
- место за паркирање за два аутомобила које се налази у низу паркиралишних места управно на тротоар величине је 590 cm x 500 cm са међупростором ширине 150 cm;
- ако паркиралиште није изведено у истом нивоу са оближњом пешачком стазом тада се излаз са паркиралишта обезбеђује спуштеном пешачком стазом максималног нагиба од 8,3% и минималне ширине најмање 140 cm колико износи слободан простор за маневрисање.
- приступачно паркинг место мора увек да се пројектује у хоризонталном положају, а никада на уздужном нагибу. Дозвољен је само одливни попречни нагиб од максимално 2%.
- приступачно паркинг место треба да има директну пешачку везу између пројектованог слободног простора за маневар и најближе пешачке стазе, без изласка на коловоз, у складу са препорукама датим за пешачке стазе.
- за јавне гараже, јавна паркиралишта, као и паркиралишта уз објекте за јавно коришћење и стамбене и стамбено пословне зграде са десет и више станова, најмање 5% места од укупног броја места за паркирање, а најмање једно место за паркирање возила особа са инвалидитетом;
- на паркиралиштима са мање од 20 места која се налазе уз амбуланту, апотеку, продавницу прехранбених производа, пошту, ресторан и дечји вртић, најмање једно место за паркирање возила особа са инвалидитетом;

- на паркиралиштима уз бензинске пумпе, ресторане и хотеле поред магистралних и регионалних путева 5% места од укупног броја места за паркирање, али не мање од једног места за паркирање возила особа са инвалидитетом;
- на паркиралиштима уз домове здравља, болнице, домове старих и друге здравствене и социјалне установе, најмање 10% места од укупног броја места за паркирање, а најмање два места за паркирање возила особа са инвалидитетом.

Пешачки прелази

- Место пешачког прелаза је означено тако да се јасно разликује од подлоге тротоара.
- Пешачки прелаз је постављен под правим углом према тротоару.
- Пешачке прелазе опремљене светлосним сигнаlima потребно је опремити светлосном сигнализацијом са најавом и звучном сигнализацијом.
- Пролаз кроз пешачко острво у средини коловоза изводи се без ивичњака, у нивоу коловоза и у ширини пешачког прелаза.
- За савладавање висинске разлике између тротоара и коловоза користе се закошени ивичњаци који се изводе у ширини пешачког прелаза и у нивоу коловоза, са максималним нагибом закошеног дела до 8,3%, а ако је технички неизводљиво у изузетним случајевима до 10%.
- Површина пролаза кроз пешачко острво изводи се са тактилним пољем безбедности/упозорења, на целој површини пролаза кроз острво.
- Закошени део пешачке стазе на месту прелаза на коловоз једнак је ширини пешачког прелаза.
- Површина закошеног дела пешачке стазе на месту прелаза на коловоз изведена је са тактилним пољем безбедности/упозорења

Раскрсница

- На раскрсници пешачки прелаз мора имати приступачни семафор са звучном сигнализацијом и тактилно поље безбедности/упозорења у ширини спуштеног дела пешачког прелаза.

1.7.2. Елементи приступачности за савладавање висинских разлика

Прилази до објекта

- Прилаз до објекта предвиђа се на делу објекта чији је приземни део у нивоу терена или је издигнут до 5cm у односу на пешачку површину.
- Савладавање висинске разлике између пешачке површине и прилаза до објекта врши се:
 - 1) рампама за пешаке и кориснике инвалидских колицима, за висинску разлику до 76 cm;
 - 2) спољним степеницама, рампама, степеништем и подизним платформама, за висинску разлику већу од 76 cm.

Рампе за пешаке и инвалидска колица

Савладавање висинских разлика до 76 cm између две пешачке површине и на прилазу до објекта врши се применом рампи тако да:

- нагиб рампе није већи од 5% (1:20), а ако нема услова за рампу нагиба од 5% може износити 8.3% (1:12) за кратка растојања (до 6 m);
- највећа дозвољена укупна дужина рампе у посебном случају износи 15 m;
- рампе дуже од 6 m, а највише до 9 m у случају да су мањег нагиба, раздвајају се одмориштима најмање дужине 150 cm;
- најмања чиста ширина рампе за једносмеран пролаз износи 90 cm, а уколико је двокрака чиста ширина рампе износи min 150 cm, са подестом од min 150 cm;
- рампе су заштићене са спољних страна ивичњацима висине 5 cm, ширине 5 - 10 cm и опремљене са обе стране двовисинским рукохватима подесног облика за прихватање на висини од 70 cm, односно 90 cm;
- рукохвати треба да буду непрекидни и да се протежу са обе стране рампе најмање 30 cm испред почетка и иза завршетка рампе;
- рукохват треба да буде добро причвршћен за зид (носач), а завршеци рукохвата да буду окренути према зиду, односно према носачу;
- боја шипке треба да буде у контрасту са бојом позадине;
- рукохвати су пречника 4 cm, обликовани на начин да се могу обухватити дланом;
- рукохвати су постављени на две висине, од 70 cm и од 90 cm, продужени у односу на наступну раван рампе за 30 cm, са заобљеним завршетком;

- на огради рампе која се налази у спољном простору, рукохват је изведен од материјала који није осетљив на термичке промене;
- ограду са испуном од стакла потребно је уочљиво обележити;
- површина рампе је чврста, равна и отпорна на клизање;
- површине рампи могу бити у бојама које су у контрасту са подлогом;
- за савладавање већих висинских разлика могу у посебним случајевима из тачке 1) овог члана применити двокраке рампе са одмориштем између супротних кракова, обезбеђене оградом, рукохватима или зидовима;
- подести на двокраким рампама морају бити минимум 150 cm са 170 cm како би се обезбедио простор за окретање инвалидских колица;
- изузетно, уколико постоје услови, рампа може савлађавати и висинске разлике веће од 76 cm.

Степенице и степеништа

Приступачност степеница и степеништа пројектује се и изводи тако да:

- најмања ширина степенишног крака буде 120 cm;
- најмања ширина базишта буде 33 cm, а највећа дозвољена висина степеника буде 15 cm;
- чела степеника у односу на површину базишта буду благо закошена, без избочина и затворена;
- површина чела и руб степеника у контрасту је у односу на базиште;
- између одморишта и степеника на дну и врху степеништа постоји контраст у бојама;
- приступ степеништу, заштитне ограде са рукохватима и површинска обрада базишта испуњавају услове предвиђене за рампе из члана 7. Правилника о техничким стандардима приступачности;
- површина пода на удаљености од најмање 50 cm од почетка силазног крака степеништа има различиту тактилну и визуелну обраду у односу на обраду подеста;
- степеник у дну степенишног крака буде увучен у односу на површину којом се крећу пешаци испред споменутог крака;

Лифт

Савладавање етажних висинских разлика у стамбеним зградама где постоји могућност за пројектовање једноставно прилагодљивих станова и објектима за јавно коришћење, врши се путем лифтова, тако да:

- прилаз лифту на нивоу улаза у зграду има слободан простор димензија најмање 150 cm x 200 cm, при чему је подна површина на удаљености од најмање 50 cm од врата лифта различите тактилне и визуелне обраде у односу на околну подну површину;
- унутрашње димензије кабине лифта износе најмање 110 cm x 140 cm;
- врата кабине лифта, која су смичућа или се отварају према спољној страни, имају ширину чистог отвора најмање 80 cm и обојена су контрастном бојом у односу на боју околног зида;
- преклопно седиште у кабини поставља се на висини од 50 cm, а лифт је опремљен са три стране рукохватом на висини од 90 cm;
- лифт има звучну и визуелну сигнализацију за означавање спрата на који лифт стиже;
- подешено довољно трајање отварања врата у пуној ширини и могућност контроле отварања врата помоћу одговарајућег уређаја, ако је предвиђено аутоматско отварање и затварање врата;
- под кабине лифта треба да буде отпоран на клизање као и да осветљење кабине омогућава задовољавајућу видљивост без рефлексije.
- Када се савладавање висинске разлике решава уз употребу више лифтова, тада најмање један лифт мора испунити услове из става 1. овог члана и означава се знаком приступачности.
- За савладавање висинских разлика у стамбеним и стамбено пословним зградама и објектима за јавно коришћење, ако није могућа примена степеница и степеништа или рампи, примењују се подизне платформе.
- За савладавање висинских разлика у стамбеним објектима између спратова могу се изузетно примењивати посебни лифтови у облику седишта или платформе, који се крећу по шинама преко кракова степеништа, тзв. "ескалифтови".

Вертикално подизне платформе

Савладавање висинских разлика, у случају када не постоји могућност савлађивања ове разлике рампама, степеницама и степеништем, врши се подизним платформама. Подизна платформа предвиђа се као плато величине најмање 110 cm до 140 cm са погонским механизмом, ограђена заштитном оградом до висине

од 120 см, пресвучена и опремљена материјалом који не клизи, опремљена прекидачима за позив и сигурносним уређајем.

Косо подизна склопива платформа

Косо подизна склопива платформа користи се као елемент приступачности за потребе савладавања висинске разлике веће од 120 см у унутрашњем или спољашњем простору, искључиво у стамбеним јединицама. Косо подизна склопива платформа поставља се на бочне зидове степеница или степенишну ограду, која се води дужином целог степеништа, а мора имати: плочу платформе величине најмање 90 см x 100 см, бочну подну преклопну заштиту висине 20 см и преклопни заштитни рукохват, и опремљена је склопивим седиштем.

2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

На укупној површини подручја Просторног плана Града Пирота дата су правила грађења за:

1. Пољопривредно земљиште,
2. Шумско земљиште,
3. Водно земљиште,
4. Сеоскао становање
5. Викенд насеља
6. Туристичка насеља

при чему свака од издвојених структура има своје карактеристике и тенденције у даљем просторном развоју.

Промене у билансу коришћења земљишта су планским решењима усмерене ка оптимизацији намене простора и природних услова, уз нужно заузимање земљишта за потребе реализације ширења привредних и стамбених зона, изградњу инфраструктуре и задовољење дугорочних економских потреба локалне заједнице.

За објекте Планом се дозвољава изградња соларних панела и верто паркова на локацијама погодним за такву врсту изградње, уз обавезну израду Плана детаљне регулације, а за објекте за производњу енергије из биомасе је обавезна израда Урбанистичког пројекта за разраду локације. Обавеза израде напред наведене планске, односно урбанистичке документације се односи и на режиме заштите у заштићеним подручјима где је дозвољена њихова изградња, у свему према Уредби о режимима заштите ("Сл.гласник РС", бр.31/2012).

2.1. Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште јесте земљиште које се користи за пољопривредну производњу и то: њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, трстици и мочваре, као и друго земљиште (вртаче, напуштена речна корита, земљишта обрасла ниским жбунастим растињем и др.) и земљиште које се одговарајућим планским актом може превести намени за пољопривредну производњу У структури пољопривредног земљишта разликујемо: плодно пољопривредно земљиште (оранице, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, шуме и трстици катастарске класе од I до VIII) и неплодно пољопривредно земљиште (стрништа, кршеви, јаруге, камењари, вододерине, голети, остала природно неплодна земљишта и вештачки створене неплодне површине).

Према Правилнику о класификацији објекта („Службени гласник Република Србија“, број 22/2015) пољопривредне зграде су:

Стаје за стоку и живинарници – стаје за краве, овце и козе, коњушнице, штенаре и зграде за узгој других животиња, индустријски и остали живинарници.

Зграде за узгој, производњу и смештај пољопривредних производа – зграде за чување и узгој пољопривредних производа нпр за пољопривредне производе, амбари, кошеви, трапови, стакленици, винарије, вински подруми и друго.

Пољопривредни силоси – силоси за потребе пољопривредне производње.

Остале пољопривредне зграде – гараже, хангари и друге зграде за смештај пољопривредних машина и алата, као и остале пољопривредне помоћне зграде.

Према Закону о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број 72/2009, 81/2009-исправка, 64/2010-одлука УС, 24/2011, 121/2012, 43/13-УС, 50/13-УС, 98/2013-УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон и 9/2020):

Економски објекти јесу објекти за гајење животиња (стаје за гајење коња, штале за гајење говеда, објекти за гајење живине, коза, оваца и свиња, као и објекти за гајење голубова, кунића, украсне живине и птица); пратећи објекти за гајење домаћих животиња (испусти за стоку, бетонске писте за одлагање чврстог стајњака, објекти за складиштење стоке); објекти за складиштење сточне хране (сеници, магацини за складиштење концентроване сточне хране, бетонирани сили јаме и сили транчеви), објекти за складиштење пољопривредних производа (амбари, кошеви), рубњаци, кречане, ђумуране и други слични објекти на пољопривредном газдинству (објекти за машине и возила, пушнице, сушионице и сл.);

Правила грађења су концептирана тако да се максимално заштити плодно пољопривредно земљиште. а да се омогући градња објеката на неплодном пољопривредном земљишту за потребе пољопривредне, терцијарне и комуналне делатности, објеката складиштења и посебне намене. Пренамена пољопривредног земљишта могућа је искључиво планом детаљне регулације.

Извршена промена намене омогућава изградњу у комерцијалне сврхе за делатности у домену пружања услуга свих врста (трговина на велико и мало, угоститељство, складишта, стоваришта, хипермаркети, сајмови, финансијско посредовање, осигурање и остале услужне делатности).

У планском периоду, приликом укрупњавања пољопривредног земљишта мора се водити рачуна о очувању постојећих и стварању нових рубних станишта, ради обезбеђења биолошке и предеоне разноврсности екосистема у складу са Законом о заштити природе.

На подручју плана предвиђена је изградња објеката **компатибилних основној намени** за развој интензивне еколошке или макробиотичке пољопривредне производње и то у оквиру пољопривредног земљишта.

Пољопривредно земљиште које је у складу са овим Планом одређено као грађевинско земљиште до привођења планираној намени, користи се за пољопривредну производњу.

Објекти обновљивих извора енергије соларне електране и верто паркови могуће је градити на пољопривредном земљишту уз обавезну израду Плана детаљне регулације са максималним индексом заузетости 80 % и максималном спратношћу П + 1.

Објекти за производњу енергије из биомасе могуће је градити на пољопривредном земљишту уз обавезну израду Урбанистичког пројекта за разраду локације са максималним индексом заузетости 50 % и максималном спратношћу П + 2.

2.1.1. Плодно пољопривредно земљиште

Забрањена је изградња на плодном пољопривредном земљишту ван грађевинског земљишта. Забрањено је коришћење обрадивог пољопривредног земљишта прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе у непољопривредне сврхе.

На плодном пољопривредном земљишту прве до пете катастарске класе од овог правила су изузети само помоћни објекти који су у функцији пољопривреде.

Забрањено је дубоко фундаирање објеката, изградња подземних етажа и употреба био-неразградивих или материјала који у фази труљења ослобађају токсичне материје.

Правила изградње за помоћне објекти који су у функцији пољопривреде:

дозвољена је изградња објеката	Помоћни пољопривредни објекти (гараже, кошеви, амбари, оставе, надстрешнице и сл.)
пољопривредна парцела	је постојећа са директном или индиректном везом са јавним путем, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. Није дозвољено смањење парцеле испод 0,5 ha, а на комасацијом уређеном пољопривредном земљишту на парцеле мање од 1,0 ha. Цела парцела намењена је пољопривредној производњи. Дозвољено је укрупњавање пољопривредних парцела при чему није ограничена горња граница величине пољопривредне парцеле.
удаљење објекта од јавне површине	Минимално растојање између објекта и границе парцеле јавног пута за пољопривредни објекат је: - 5 m од локалног пута, - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. За парцеле са индиректним прилазом јавном путу положај објекта је на растојању min 5 m од било које стране парцеле.
постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)	Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле износи min 5 m. Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 5 m.
Међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је 15 m.
плански урбанистички параметри	Израчунати употребом општег принципа су: Индекс заузетости max 2% Максимална спратност П Максимална бруто развијена површина објеката утврђује се по принципу: 1 m ² бруто развијене површине објекта на 50 m ² парцеле. Могућа је изградња више помоћних пољопривредних објеката на парцели, без прекорачења индекса заузетости. Могућа изградња надземних резервоара, амбара, настрешница, бунара или других пратећих пољопривредних објеката. На основу Правилника о посебној врсти објеката и посебној врсти радова за које

	није потребно прибављати акт надлежног органа, као и врсти објеката који се граде, односно врсти радова који се изводе, на основу решења о одобрењу за извођење радова, као и обиму и садржају и контроли техничке документације која се прилаже уз захтев и поступку који надлежни орган спроводи („Сл. гласник РС“, бр. 102/2020) изузетак од планских урбанистичких параметара представља грађење једноставних економских објеката који се граде на пољопривредном газдинству (објекти из члана 2. став 1. тачка 24а) Закона о планирању и изградњи) до 50 m ² у основи.
Паркирање возила	Обавеза власника пољопривредних парцела је да возила и прикључне машине паркирају на својој парцели, изван површине јавног пута.
Остала правила	Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње. Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације. Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре уклопљене у околну средину. Објекте изводити коришћењем аутохтоних природних материјала: земља, камен, дрво и др.
кота приземља	Помоћних пољопривредних објеката – max 0.20 m
Кров	Вишеводан, раван, кровни покривач цреп, шиндра, тегола или пластифицирани лим у боји (имитација црепа). Нагиб кровне равни од таванске плоче до слемена max 30 ⁰ .
ограда парцеле	није дозвољено ограђивати парцелу на којој се налази помоћни пољопривредни објекат.

Дозвољена је изградња на пољопривредном земљишту шесте, седме и осме катастарске класе. Коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе вршиће се према условима утврђеним позитивним законским прописима који регулишу пољопривредно земљиште.

На пољопривредном земљишту шесте до осме катастарске класе могу се градити сви објекти пољопривредне намене.

Забрањена је изградња подземних етажа и употреба био-неразградивих или матерјала који у фази труљења ослобађају токсичне материје.

Правила грађења пољопривредних објеката на пољопривредном земљишту (шесте, седме и осме класе):

дозвољена је изградња објеката	Пољопривредни објекти, помоћни пољопривредни објекти (гараже, кошеви, амбари, оставе, надстрешнице и сл.) и економски објекти.
пољопривредна парцела	је постојећа са директном или индиректном везом са јавним путем, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугоника или други облик који је прилагођен терену. Није дозвољено смањење парцеле испод 0,5 ha, а на комасацијом уређеном пољопривредном земљишту на парцеле мање од 1,0 ha. Цела парцела намењена је пољопривредној производњи. Дозвољено је укрупњавање пољопривредних парцела при чему није ограничена горња граница величине пољопривредне парцеле.
Удаљење објекта од јавне површине	Минимално растојање између објекта и границе парцеле јавног пута за пољопривредни објекат је: - 5 m од локалног пута - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. За парцеле са индиректним прилазом јавном путу положај објекта је на растојању min 5 m од било које стране парцеле.
постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)	Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле износи min 5 m. Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 5 m.
међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је 5 m.

плански урбанистички параметри	израчунати употребом општег принципа су: Индекс заузетости max 4% Максимална спратност П + 1 Максимална бруто развијена површина објекта утврђује се по принципу: 1 m ² бруто развијене површине објекта на 25 m ² парцеле. Могућа је изградња више објекта на парцели, без прекорачења индекса заузетости. Могућа изградња надземних резервоара, амбара, настрешница, бунара или других пратећих пољопривредних објекта.
Паркирање возила	Обавеза власника пољопривредних парцела је да возила и прикључне машине паркирају на својој парцели, изван површине јавног пута.
Остала правила	Заштита суседних објекта према техничким нормативима за одређену врсту изградње. Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације. Архитектонско обликовање објекта и појединих елемената објекта у стилу савремене или традиционалне архитектуре уклопљене у околну средину. Објекте изводити коришћењем аутохтоних природних материјала: земља, камен, дрво и др.
кота приземља	пољопривредни објекти – max 0.20 m
Кров	вишеводан, кровни покривач: камен, цреп, шиндра или тегола. Нагиб кровне равни од таванске плоче до слемена max 35 ⁰ .
ограда парцеле	није дозвољено оградајувати парцелу на којој се налази пољопривредни објекат.

2.1.2. Неplодно пољопривредно земљиште

Дозвољава се изградња објекта на неплодном пољопривредном земљишту предвиђеног планом за потребе пољопривреде, производње, водопривреде, терцијарне и комуналне делатности, објекта складиштења и посебне намене. Дозвољено је дубоко фундаирање објекта, изградња подземних етажа и објекта, као и потребних објекта електроенергетске и друге инфраструктуре.

На неплодним пољопривредним површинама је дозвољена изградња других врста објекта под условом да својом величином и изгледом не нарушавају амбијенталне вредности и испуњавају еколошке и услове заштите природе.

дозвољена је изградња објекта	за намене: пољопривредне, производне, водопривредне, терцијарне и комуналне делатности, објекта складиштења, јавне и посебне намене. На неплодним пољопривредним површинама је дозвољена изградња других врста објекта: туристичких (хотели, мотели, пансиони, кампови и сл.), рекреативни (игралишта, шеталишта, стазе за рекреацију).
није дозвољена изградња објекта	за делатности које не спадају у горе наведене или загађују околину отровним материјама, буком, мирисима и вибрацијама.
пољопривредна парцела	је постојећа са директном или индиректном везом са јавним путем, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. Законом о пољопривредном земљишту није дозвољено смањење парцеле испод 0,5 ha, а на комасацијом уређеном пољопривредном земљишту на парцеле мање од 1,0 ha. Дозвољено је укрупњавање пољопривредних парцела при чему није ограничена горња граница величине пољопривредне парцеле.
Удаљење објекта од површине јавне намене	Минимално растојање између објекта и површине јавне намене: - 5 m од локалног пута - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. За парцеле са индиректним прилазом јавном путу положај објекта је на растојању min 5 m од било које стране парцеле.
постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела	Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле износи min 3,5 m.

(бочне и задње)	Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 3,5 m.
међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је 5 m.
урбанистички параметри	Индекс заузетости max 50% Максимална спратност П+3 Могућа је изградња подрума и подземних постројења уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе. Процент уређеног зеленила на парцели је мин 30%. Могућа је изградња више објеката на парцели, без прекорачења индекса заузетости.
Паркирање на парцели	За паркирање возила у функцији пољопривредних објеката, обезбеђује се простор за паркирање возила на сопственој парцели, према броју радника из једне смене и то: број паркинг места за 50% радника једне смене. Смештај пољопривредних машина, теретних и путничких возила обезбедити ван јавног пута на парцели власника. За паркирање возила у функцији објекта терцијарне, комуналне делатности, објекта складиштења, јавне и посебне намене власници обезбеђују простор на сопственој парцели, изван површине јавног пута. Број паркинг места одређује се према врсти и намени објекта, применом техничких прописа.
Остала правила	Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње. Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације. Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре примерене природном окружењу. Објекте изводити коришћењем аутохтоних природних материјала: земља, камен, дрво и др. У зависности од врсте и намене објекта (јавни објекти) стандард приступачности мора бити задовољен: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама. Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта. Изградња услужних, туристичких и угоститељских објеката искључиво уз поштовање позитивних законских норми о пољопривредном земљишту, еколошких услова и услова заштите природе.
кота приземља	пољопривредни објекти – max 0.20 m остали објекти – max 1.20 m
Кров	Вишеводан, раван, кровни покривач цреп, шиндра, тегола или пластифицирани лим у боји. Нагиб од стрехе до таванске плоче max 60 ⁰ , од таванске плоче до слемена max 30 ⁰
ограда парцеле	дозвољено оградавати парцелу на којој се налази објекат. Ограду прилагодити врсти и намени објекта и окружењу.

Позиција објеката за узгој стоке (сточне фарме) одређује се у складу са капацитетом објеката и положајем објекта у односу на насеље, у складу са техничким нормативима и позитивном законском регулативом која третира ову област.

Минимална заштитна одстојања између границе комплекса сточне фарме (интензиван узгој свиња, говеда, живине) и објеката у суседству су:

- од стамбених зграда, и речних токова – 500 m.
- од изворишта водоснабдевања – 1000 m
- од државних путева првог реда – 40 m

Објекти за интензиван узгој стоке не могу се градити на заштићеним подручјима природе и на подручју водозаштитних зона.

Урбанистички параметри за комуналне објекте (гробља, депоније, сточне јаме и сл.) дефинисани су у поглављу Комуналне инфраструктуре.

2.2. Шумско земљиште

Шумско земљиште јесте земљиште на коме се гаји шума, земљиште на коме је због његових природних особина рационалније гајити шуме, као и земљиште на коме се налазе објекти намењени газдовању шумама, дивљачи и остваривању општекорисних функција шума и које не може да се користи у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним позитивном законском регулативом. У структури шумског земљишта разликујемо: шумско земљиште у државној својини и шумско земљиште у приватној својини. На подручју шумског земљишта није дозвољено смањење шумских засада и њихова неконтролисана експлоатација. Могуће је пошумљавање обрадивог пољопривредног земљишта шесте, седме и осме катастарске класе према закону о пољопривредном земљишту.

За формирање ветрозаштитних појасева у коридорима саобраћајница и пољозаштитних појасева на пољопривредном земљишту, препоручује се минимална ширина заштитног појаса шума од 10 m на угроженим локалитетима.

Формирају се заштитни шумски појасеви на контакту: изграђених стамбених зона и привредних зона, зона планираних за стамбену изградњу и планираних привредних зона, канала и планираних привредних зона. Одређује се минимална ширина од 25 m и то увек у оквиру привредних зона.

На шумском земљишту је забрањена градња осим за намене предвиђене овим Планом уз поштовање одредби закона о шумама. На шумском земљишту је дозвољена изградња објеката за следеће намене: у функцији шумске привреде, водопривреда, терцијарна делатност (туризам и угоститељство), јавне делатности (здравствена заштита) и потребне електроенергетске и друге инфраструктуре.

Правила грађења су конципирана тако да се максимално заштити шумско земљиште у заштићеним зонама и заштитна шумска подручја на територији Града Пирота, а да се омогући градња на оном шумском земљишту које не ужива висок степен заштите и пружа могућност за развој дрвне индустрије, туристичких, здравствених и ловних потенцијала.

2.2.1. Објекти на шумском земљишту

Правила грађења за објекте у функцији шумске привреде:

Објекти шумарства за узгој, заштиту и искоришћавање шума	<ul style="list-style-type: none">– шумска парцела је постојећа са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену.– положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине али и да испоштује заштитна удаљења:<ul style="list-style-type: none">- 5 m од локалног пута и шумског пута- 10 m од државног пута другог реда,- 20 m од државног пута првог реда и- 40 m од државног пута првог реда-ауто пута.– индекс заузетости је мах. 10%– максимална бруто развијена површина појединачних објеката је 600 m², на парцели је могућа изградња већег броја објеката у границама индекса заузетости.– максимална спратност је приземна П– архитектонско обликовање објеката примерена природном шумском окружењу– материјали за изградњу су аутохтони: земља, камен, дрво, метал и др...– пољопривредне машине и возила морају бити ван јавних путева– оградивање око објеката заштитном транспарентом оградом до висине од 2,20 m,– заштита животне средине у складу са законским нормативима за дату делатност– изградња производних објеката за искоришћавање шума уз обавезну израду урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим птавилима.
Пољопривредни објекти шумарства за лов и узгој дивљачи	<p>осим правила дата за пољопривредне објекте шумарства испуњавају и додатне услове:</p> <p>Изградња ловно-техничких објеката за контролу бројног стања дивљачи и лов. Ове објекте градити од природних материјала и уклопити у природни амбијент ловишта.</p> <ul style="list-style-type: none">– максимална бруто развијена површина објеката је 15 m², на парцели је могућа изградња већег броја објеката у границама индекса заузетости– максимална спратност је приземна П– дозвољена изградња подземних етажа ако нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе– смештај возила и машина ван јавних путева на уређеном простору за паркирање– оградивање парцела на шумском земљишту није дозвољено осим привремено у циљу заштите ретких и проређених врста дивљачи– заштита животне средине у складу са законским нормативима за дату делатност . <p>Правила коришћења, уређивања и заштите ловишта подразумевају:</p> <ul style="list-style-type: none">- санитарни лов у циљу очувања оптималне бројности животиња и спречавања

	<p>заразних болести</p> <ul style="list-style-type: none"> - забрану свих делатности које мењају услове станишта - заштиту ретких и проређених врста дивљачи - гајење главних и споредних врста дивљачи на "природан" начин за отворена ловишта, до постизања економског капацитета - заштиту дивљачи од болести, предатора, криволова и елементарних непогода (поплава) - уређивање ловишта изградњом ловно-техничких објеката, ловних објеката, одржавање просека, ловних путева и комуникација у ловишту.
<p>Терцијарни објекти из области туризма и угоститељства</p>	<ul style="list-style-type: none"> – шумска парцела је постојећа са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. – положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине али и да испоштује заштитна удаљења: <ul style="list-style-type: none"> - 5 m од локалног пута и шумског пута - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. – индекс заузетости је max 20%, израчунат према општем правилу за бруто површину – величина парцеле 0,5 ha, на парцели је могућа изградња већег броја објеката у границама индекса заузетости – максимална спратност је приземна П – дозвољена изградња подземних етажа ако нема геомеханичких ограничења – архитектонско обликовање објеката примерено природном окружењу – материјали за изградњу су аутохтони: земља, камен, дрво, метал и др... – возила у служби објекта морају бити ван јавних путева – оградивање око објекта заштитном транспарентом оградом до висине од 2,0 m – поштовати енергетске особине и стандарде објеката у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – поштовати стандарде приступачности објеката у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – заштита животне средине у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – изградња комерцијалних објеката из области туризма и угоститељства уз обавезну израду урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим птавилима.
<p>Јавни објекти из области здравствене заштите</p>	<ul style="list-style-type: none"> – шумска парцела је постојећа са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. – положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине али и да испоштује заштитна удаљења: <ul style="list-style-type: none"> - 5 m од локалног пута и шумског пута - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. – индекс заузетости је max. 20%, израчунат према општем правилу за бруто површину – максимална бруто развијена површина објеката је 1000 m², на парцели је могућа изградња већег броја објеката у границама индекса заузетости – максимална спратност је приземна П+2 – дозвољена изградња подземних етажа ако нема геомеханичких ограничења – архитектонско обликовање објеката примерено природном окружењу – материјали за изградњу су аутохтони: земља, камен, дрво, метал и др... – возила у служби објекта морају бити ван јавних путева – оградивање око објекта заштитном транспарентом оградом до висине од 2,0 m – поштовати енергетске особине и стандарде објеката у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – поштовати стандарде приступачности објеката у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – заштита животне средине у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – изградња комерцијалних објеката из области здравствене заштите уз обавезну израду урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим птавилима.

На подручју шумског земљишта могућа је изградња уређених стаза за кретање у природи, без нарушавања шумског амбијента, као самосталних објеката или као интегралног дела система кампова и туристичких објеката. Уз уређене пешачке стазе дозвољава се постављање путоказа и мањих информативних табли и панела за навођење, обавештавање и информисање израђених од природних материјала. Могућа је и изградња уређених стаза за кретање

моторних возила, по правилима за изградњу локалних и шумских путева, за повећање туристичке понуде мото спортова у природи. За изградњу објеката у кампу користити правила за објекте терцијарне делатности на шумском земљишту. Градња уређених стаза је могућа на основу урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим правилима.

2.3. Водно земљиште

Водно земљиште, јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Водно земљиште текуће воде, јесте корито за велику воду и приобално земљиште. Водно земљиште стајаће воде, јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја.

Водно земљиште обухвата и напуштено корито и пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и слично).

Подручје заштићено од поплава је појас земљишта између речног корита и одбрамбеног насипа - инудациони појас. Саставни део инудације чини и заштитни појас са шумом или заштитним зеленилом.

Територија Града Пирота је богата водним земљиштем: изворима, потоцима, рекама и природним и вештачким језерима.

На водном земљишту речних водотокова могућа је изградња свих врста објекта на основу позитивних законских прописа који регулишу ову област. Забрањена је изградња објеката на реци Нишави у делу водотока који пролази кроз град: од моста "Младост" до "Железничког" моста.

Водно земљиште постојеће акумулације језера „Завој“ које је намењено водоснабдевању града и ширег подручја, представља зону са посебним режимом, чије су зоне санитарне заштите одређене Законом и Просторним планом парка природе и туристичке регије „Стара Планина“ (у поглављу 7). Просторним планом Града Пирота. Изградња објеката и уређење простора око језера вршиће се на основу закона и правила из Просторног плана парка природе и туристичке регије „Стара планина“ и Урбанистичког плана за поменуто подручје.

На водном земљишту дозвољена је изградња:

- објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова
- објеката компатибилних водном земљишту под условом да се у пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода, у складу са прописаним Законом и водопривредним условима
- објеката за рекреацију и туризам под условима заштите животне средине у складу са Законом и водопривредним условима
- спортских терена без ограда и трибина (партерни објекти), а све у складу са Законом
- објеката инфраструктуре
- објеката за експлоатацију речног материјала, у складу са Законом и водопривредним условима
- изградња саобраћајница, приступних путева, прешачких и бициклистичких стаза и на мањој удаљености (у неким случајевима и по круни одбрамбеног насипа), али уз претходне консултације и сагласности ЈВП "Србијаводе".

Дозвољава се реконструкција постојећих објеката, а према водопривредним условима, за објекте који су на водопривредном земљишту.

На водном земљишту се дозвољава изградња објеката на обали и постављање објекта на води чија су правила дата у даљем тексту.

2.3.1 Објекти на води

Сви објекти на води могу се градити само ако су у сагласности са Законом и водопривредним условима.

Правила за постављање објеката на води	<p>За изградњу објеката на води неопходно је урадити хидрауличке прорачуне како би се показало да ови објекти не ремете струјну слику и не утичу на ерозију обала. Ови објекти не смеју да утичу на пропусну моћ корита, у смислу пропуштања таласа великих вода. Могу се планирати следећи типови објеката:</p> <p>пунктови за везивање мањих пловних објеката, ресторани на води, спортски клубови на води, рекреативни сплавови кућице, сплавови као угоститељски објекти, воденице, сојенице, скеле, остали објекти (хангари за чамце, купатила) и сл.</p> <p>Објекти на води се лоцирају на воденом појасу где се не изливају индустријске или неке друге отпадне, течне и чврсте материје и морају имати решено одлагање отпадних, чврстих и течних материја, у складу са санитарним прописима и прописима о заштити животне средине.</p> <ul style="list-style-type: none">- пунктови за везивање мањих пловних објеката <p>Основни елемент пункта је усидрени пловни објекат. На језеру Завој дозвољени су само пловни објекти који имају погон који не загађује воду језера (електрични, ручни...).</p> <ul style="list-style-type: none">- ресторани на води, (сплавови као угоститељски објекти) <p>Ресторани на води или сплавови као угоститељски објекти, имају првенствено угоститељску намену у оквиру које се могу појавити и разни културни садржаји,</p>
---	---

	<p>простори за изложбе и сл. Дужина обале у зони сидрења је максимално 30 m. Максимална површина објекта на води, (са платоом) је 150 m² Максимална површина затвореног дела објекта 50 m² Минимално међусобно растојање између два сплава је 15 m.</p> <p>- спортски клубови на води Спортски клубови на води су објекти који имају намену окупљања спортиста и рекреативаца који се баве спортовима на води. У оквиру објекта спортског клуба могу се обављати делатности само из области спорта.</p> <p>- рекреативни сплавови кућице Рекреативни сплавови кућице су пловни објекти са малим газом који нису предвиђени за често премештање и служе за рекреациони боравак. Дужина обале у зони сидрења је 15 m. Максимална површина објекта на води (са отвореним терасама) је 50 m² Максимална површина затвореног дела објекта 20 m²</p> <p>- сојенице Сојенице су дрвени објекти уз обалу или изнад воде, рекреативне намене, подигнути на стубове. Максимална површина објекта са отвореним терасама је 50 m² Максимална површина затвореног дела објекта 30 m² Минимално међусобно растојање од другог објекта је 10 m.</p> <p>–производни објекти из области рибарства изградња производних објеката из области рибарства (рибњаци) могућа је уз обавезну израду урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим птавилима.</p>
Висина објеката	Висина објеката на води максимално 3 m од максималне коте нивоа воде.
Приступ објектима на води	Приступ локацијама мора бити обезбеђен колским приступима минималне ширине 3 m. Снабдевање робом и материјалом, као и одвожење амбалаже и осталих чврстих отпадака, врши се са приступних саобраћајница и колско пешачких стаза. До саме локације обезбедити пешачку стазу.
Позиционирање објеката на води	Приликом позиционирања пловних објеката поштовати правила о заштитним удаљењима објеката: - од рени-бунара, - од подводних инсталација, - од водозахвата.
Обликовање објеката на води	Архитектура и естетика објеката на води условљена је уређењем приобалне зоне. Они треба да буду обликовани тако да не угрожавају визуелно сагледавање воденог простора и друге обале реке. Обликовање објеката на води извести тако да позицијом, габаритима, материјалима, изгледом и начином коришћења буде уклопљен у околни простор и намену, тј. да не угрози или наруши природне вредности и пејзажне одлике простора.
Услови и прикључење објеката на води на инфраструктурну мрежу	Услови и прикључење објеката на води на инфраструктурну мрежу према условима јавних предузећа.

2.3.2. Објекти на обали

Сви објекти на обали могу се градити само ако су у сагласности са Законом и водопривредним условима.

<p>Правила за изградњу објеката на обали</p>	<p>Објекти који могу да се граде:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објекти за туристичко-рекреативне сврхе - пратећи објекти (Шанк-барови, просторије за пресвлачење и сл.) - дрвене сојенице и надстрешнице - партерно уређење (спортски терени, опрема, мобилијар, плаже и сл.) <p>Сви ови објекти могу се градити искључиво према условима ЈВП “Србијаводе”.</p>
<p>Терцијарни објекти из области туризма и угоститељства</p>	<ul style="list-style-type: none"> – парцела је постојећа са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. – положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине али и да испоштује заштитна удаљења: <ul style="list-style-type: none"> - 5 m од локалног пута и шумског пута - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. – индекс заузетости је мах. 20% – максимална бруто развијена површина објеката је 500 m², на парцели је могућа изградња већег броја објеката у границама индекса заузетости – максимална спратност је приземна П+1+Пк – дозвољена изградња подземних етажа ако нема геомеханичких ограничења – архитектонско обликовање објеката примерено природном окружењу – материјали за изградњу су аутохтони: земља, камен, дрво, метал и др... – возила у служби објекта морају бити ван јавних путева – ограда око објеката заштитном транспарентом оградом до висине од 2,20 m – поштовати енергетске особине и стандарде објеката у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – поштовати стандарде приступачности објеката у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – заштита животне средине у складу са законским нормативима за дату делатност и врсту изградње – изградња комерцијалних објеката из области туризма и угоститељства могућа је уз обавезну израду урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим птавилима.
<p>Риболов и риболовно подручје</p>	<p>Уређивање подручја риболова подразумева:</p> <ul style="list-style-type: none"> - организовање чуварске службе - уређивање риболовних места – изградња производних објеката из области рибарства могућа је уз обавезну израду урбанистичког пројекта у складу са Законом и општим птавилима.

2.4. Сеоско становање

На територији Града Пирот разликују се две врсте сеоског становања:

1. села долињско котлинског типа у котлини и
2. села планинског типа на обронцима планинских масива.

Разлика у положају села условила је и разлику у претежној делатности сеоског становништва: становници планинских села су били окренути сточарској производњи отвореног и полуотвореног типа, док су се становници равничарских села бавили претежно пољопривредном производњом.

Основне карактеристике равничарских села су: издужен облик уз саобраћајницу, мала збијеност, велике парцеле правилног облика, ниска искоришћеност и изграђеност парцеле, изградња објеката уз међу и мала међусобна удаљеност суседних објеката, стамбених и економских објеката. Карактеристике планинских села су: правилан облик, велика збијеност, мале парцеле неправилног облика, висока искоришћеност и изграђеност парцеле, изградња објеката на међи и мала међусобна удаљеност суседних објеката, стамбених и економских објеката.

Села долињско котлинског типа су: Градашница, Бериловац, Извор, Пољска Ржана, Барје Чифлик, Ђиљан, Расница, Костур, Блато, Понор, Мали Суводол, Велики Суводол, Станичење, Црвенчево, Црноклиште, Враниште, Куманово, Темска, Сопот, Нишор, Крупац, Трњана, Велики Јовановац, Мали Јовановац, Велико Село, Држина, Петровац, Војнеговац, Суково, Градиште, Чиниглавци, Срећковац, Милојковац и Обреновац.

Села планинског типа су: Базовик, Басара, Бела, Беровица, Брлог, Велика Лукања, Височка Ржана, Власи, Горња Држина, Гостуша, Добри До, Завој, Засковци, Јалботина, Јеловица, Камик, Копривштица, Мала Лукања, Мирковци, Ореовица, Орља, Осмаково, Паклештица, Пасјач, Планиница, Покревеник, Присјан, Рагодеш, Росомач, Рсовци, Рудиње, Сиња Глава, Славиња, Топли До, Церев Дел, Церова и Шугрин.

На савремени развој села и организацију сеоског становања уопште највећи утицај имају: опште економско стање Града Пирота, месне прилике самог насеља (сеоско насеље у близини административног центра, село уз главне саобраћајне комуникације или забачено село ван важних комуникација), конфигурација терена (терен раван, благо нагнут или стрм према јавном путу) и природно окружење (близина водотокова или водених акумулација):

- села близу административног центра или главних саобраћајница попримају карактеристике приградских насеља, интензиван повратак радно способног становништва, напуштају традиционалну, екстензивну пољопривреду као основну делатност сеоског становништва, баве се трговином, специфичном или интензивном пољопривредом (стакленици и пластеници, мини фарме и фарме специфичних врста) или прерадом,

- села удаљена од главних саобраћајница која се налазе у планинским деловима Града Пирота оријентисана су углавном на сточарску делатност као основну активност и експлоатацију шумског богатства, карактеристика тих села је мала насељеност, незнатан повратак радно способног становништва и велика старост становника. У задњем периоду приметно је интересовање за објекте у удаљеним селима искључиво у циљу реконструкције или изградње објеката за одмор и туризам (непољопривредна сеоска домаћинства).

За изградњу објеката у зони сеоског становања који се граде искључиво као индивидуални стамбени објекти на грађевинским парцелама, примењују се следећа правила грађења за села **долињско котлинског типа**:

типови сеоског домаћинства	на територији Града Пирота у зависности од привредне активности дефинишу се следећи типови: 1. пољопривредно, 2. мешовито и 3. непољопривредно сеоско домаћинство.
дозвољена је изградња објеката	за намене: становања, пољопривреде, водопривреде, производње, складиштење, комуналне и терцијарне делатности, јавних делатности, физичке културе и рекреације и посебних намена. Објекти чија се изградња дозвољава су: 1. стамбени, 2. пословни (продавнице, угоститељски објекти, мини фарме, породични погони за прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа, рибањаци и др...), 3. економски, 4. помоћни. Економски објекти (сточне стаје, живинарници, пушнице, сушнице и др...) и помоћни објекти који су у функцији главног објекта (гараже, настрешнице, оставе, амбари, цистерне, септичке јаме, ограде и др..)
није дозвољена изградња објеката	за делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима, као што су индустрија, складишта опасних материја и сл.
грађевинска парцела	у зависности од типа домаћинства и функције објекта грађевинска парцела има: стамбени део парцеле (стамбено двориште), економски део парцеле (економско двориште) са колским прилазом (мин ширине прилаза 3,50 m) и башту, при чему њен облик треба да има геометријску форму што ближе правоугаонику или другом облику који је прилагођен терену, планираној намени и типу изградње.

	<p>Минимална парцела пољопривредног домаћинства садржи: стамбени део – 300 m², економски део – 600 m² и башту – 100 m² што је укупно 1000 m². Минимална парцела мешовитог домаћинства је: стамбени део – 250 m², пословни део – 350m² што је укупно 600m². Минимална парцела стамбеног домаћинства има површину 400 m².</p> <p>Код пољопривредних домаћинстава могуће је да стамбени и економски део буду на посебним парцелама.</p> <p>Минимална ширина фронта грађевинске парцеле у зависности од тога ком типу домаћинство припада износи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 12 m за пољопривредна домаћинства, - 10 m за мешовита домаћинства, - 8 m за стамбена - непољопривредна домаћинства. <p>Максимум површине или ширине фронта парцеле није ограничен. У зонама активних домаћинства, функционално организованих парцела и изграђених објеката градитељског наслеђа формирање парцела вршити по угледу на постојеће - 50% формираних парцела и изграђених објеката.</p> <p>На грађевинској парцели чија је површина или ширина мања од најмање површине или ширине утврђених у предходним ставовима, може се локацијски услови предвидети изградња или реконструкција објекта поштујући правила плана и ограничења парцеле. Код изграђених парцела могуће је вршити парцелацију са обезбеђењем колског пролаза минималне ширине од 3,5 m. Свака новоформирана парцела мора имати приступ на пут или другу јавну површину намењену за саобраћај.</p>
<p>грађевинска линија</p>	<p>Минимално растојање између грађевинске линије стамбеног објекта и границе парцеле јавног пута за објекте је 5 m.</p> <p>Приликом изградње нових објеката стамбени објекат се поставља искључиво на грађевинску линију својом главном фасадом.</p> <p>У зони у којој постоје изграђени објекти растојање из предходног става утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (преко 50%).</p> <p>Позиција економских објекта у односу на грађевинску линију утврђује се локацијским условима и применом најмањих дозвољених растојања утврђених овим правилима. Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије главног објекта осим ако конфигурација терена и правци главних ветрова диктирају положај, што се утврђује локацијским условима.</p> <p>На сеоским парцелама где је ширина парцеле <i>примарних</i> путева мања од 10 m положај грађевинске линије објекта је искључиво на растојању од 5 m метара од границе парцеле јавног пута без обзира да ли се ради о изградњи, доградњи или реконструкцији. Од овог правила је могуће одступити само у циљу очувања амбијенталне вредности насеља (Гостуша, Паклештица, Рсавци и др.).</p> <p>На сеоским парцелама где је ширина парцеле <i>секундарних</i> путева већа од од 6 m могуће је да се грађевинска линија поклопи са границом парцеле јавног пута односно да се гради на међи, на парцелама где је ширина парцеле <i>секундарних</i> путева мања од од 6 m положај грађевинске линије објекта је искључиво на растојању од 3 m метара од границе парцеле према јавном путу.</p> <p><i>Примарни пут</i> је саобраћајница уз коју се развило сеоско насеље, сви остали путеви у сеоском насељу су <i>секундарни путеви</i>.</p> <p>На парцели са нагибом терена од јавног пута (наниже), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут. Најмања ширина приступног економског пута на парцели износи 3 m. Економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта (наниже).</p> <p>На парцели са нагибом терена ка јавном путу, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти. Најмања ширина приступног стамбеног пута је 2,50 m, а економског 3 m.</p> <p>Ако су испуњени услови из предходног става тада не важи правило да је стамбени објекат испред осталих објеката на парцели, па економско двориште може бити уз јавни пут.</p>
<p>постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)</p>	<p>Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Јужне орјентације износи min 2,5 m - Осталих орјентација износи min 1 m <p>Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 1 m.</p>

	<p>За постојеће стамбене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 3 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати наспрамни отвори за осветљавање стамбених и радних просторија.</p> <p>Слободностојећи стамбени објекат не може заклањати директно осунчање другом стамбеном објекту више од половине трајања директног осунчања.</p> <p>Постављање економских објеката у односу на бочне линије парцеле износи min 1 m. Дозвољено је постављање објекта на међи у односу на задњу линију парцеле.</p>
Међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је min 5 m, осим уколико на наспрамним странама нема отвора када објекти могу да се постављају један уз другог.
урбанистички параметри	<p>Стамбени део грађевинске парцеле: Индекс заузетости max 50% Максимална спратност П+2 Могућа је изградња подрума уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе. Уређено зеленило уз стамбени објекат мин 20% површине стамбеног дела парцеле.</p> <p>Економски део грађевинске парцеле: Индекс заузетости max 60% Максимална спратност П+1 Могућа је изградња подрума уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе.</p> <p>Могућа изградња других помоћних или пратећих објеката на парцели који су у функцији стамбеног или економског објекта (гараже, летње кујне, оставе, магацини, складиште, цистерне, септичке јаме, ђубришта и сл.) без прекорачења датих параметара. Помоћни, као и сви остали објекти на парцели улазе у збирни обрачун индекса заузетости.</p>
Паркирање на парцели	<p>За паркирање возила за сопствене потребе власник објекта обезбеђује простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута. У зависности од врсте објекта одеђује се број неопходних паркинг места за несметано функционисање .</p> <p>За паркирање помоћних возила и прикључних апарата, власници објекта свих врста обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута.</p>
Остала правила грађења	<p>Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње.</p> <p>Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације.</p> <p>Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре интегрисани у градитељско наслеђе и природно окружење. Изградњу објекта базирати на аутохтоним материјалима локације.</p> <p>Без обзира на врсту објекта стандард приступачности мора бити задовољен за објекте јавне намене: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама.</p> <p>Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.</p> <p>Услови заштите животне средине: пружање услуга, трговинска делатност и пословне активности примерене зони сеоског становања, у складу са позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта на животну средину.</p>
кота приземља	стамбени објекти – max 1,20 m пословни објекти – max 0,20 m економски објекти – max 0,20 m помоћни објекти – max 0,20 m
кота венца	стамбени објекти – max 7,20 m пословни објекти – max 7,20 m економски објекти – max 6,90 m помоћни објекти – max 6,90 m

Кров	сваког објекта на парцели је вишеводан, кровни покривач: камен, цреп, тегола или пластифицирани лим. max нагиб од стрехе до таванске плоче је max 60 ⁰ , од таванске плоче до слемена max 35 ⁰ .
надзидак поткровља	max 1.60 m рачунајући од коте пода поткровне етаже до унутрашње тачке прелома кровне косине
одводњавање	према сопственој парцели и јавном земљишту
ограда парцеле	дозвољено је ограђивати парцелу на којој се налази стамбени објекат транспарентном оградом висине 1,40 m или оградом са пуним парапетом до 0,90 m и транспарентним делом до укупне висине 1,40 m, Део парцеле са економским садржајем дозвољено је оградити транспарентном оградом максималне висине 2,20 m

Код изградње или реконструкције објеката у зонама сеоског становања за потребе пољопривреде, водопривреде, производње, складиштење, комуналне и терцијарне делатности, физичке културе и рекреације, јавних делатности и посебних намена који својом величином и утицајем на околину превазилазе параметре прописане овим правилима препорука је израда урбанистичког пројекта, а обавеза ако разрађују површину већу од 1,0 ha. Локацијским условима дефинишу се диспозиција објеката, удаљење од објеката, поштујући прописе за изградњу наведених објеката.

Парцела број 3732 КО Извор и парцеле број 602, 603, 604, 605, 606/1, 606/2, 606/3, 608, 609, 610, 611, 612 и 613 КО Пољска Ржана припадају грађевинском подручју насеља и за њих се примењују правила грађења за села долинско котлинског типа.

За изградњу објеката у зони сеоског становања који се граде искључиво као индивидуални стамбени објекти на грађевинским парцелама, примењују се следећа правила грађења за **планинска села**:

типови сеоског домаћинства	на територији Града Пирота у зависности од привредне активности дефинишу се следећи типови: 1. пољопривредно, 2. мешовито и 3. непољопривредно сеоско домаћинство.
дозвољена је изградња објеката	за намене: становања, пољопривреде, водопривреде, производње, складиштење, комуналне и терцијарне делатности, јавних делатности, физичке културе и рекреације и посебних намена. Објекти чија се изградња дозвољава су: 1. стамбени објекти, 2. пословни објекти (продавнице, угоститељски објекти, мини фарме, породични погони за прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа, рибњаци и др...), 3. економски објекти (сточне стаје, живинарници, пушнице, сушнице и др...) и 4. помоћни објекти (гараже, настрешнице, оставе, амбари, цистерне, септичке јаме, ограде и др..)
није дозвољена изградња објеката	за делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима, као што су индустрија, складишта опасних материја и сл.
грађевинска парцела	у зависности од типа домаћинства и функције објекта грађевинска парцела има: стамбени део парцеле (стамбено двориште), економски део парцеле (економско двориште) са колским прилазом (мин ширине прилаза 3,50 m) и башту, при чему њен облик треба да има геометријску форму што ближе правоугаонику или другом облику који је прилагођен терену, планираној намени и типу изградње. Минимална парцела пољопривредног домаћинства садржи: стамбени део - 250 m ² , економски део - 450 m ² и башту - 100 m ² што је укупно 800 m ² . Минимална парцела мешовитог домаћинства садржи: стамбени део - 250 m ² , пословни део - 250 m ² што је укупно 500 m ² . Минимална парцела за стамбено домаћинство има површину од 200 m ² . Код пољопривредних домаћинстава могуће је да стамбени и економски део буду на посебним парцелама. Минимална ширина фронта грађевинске парцеле у зависности од тога ком типу домаћинство припада износи: - 10 m за пољопривредна домаћинства, - 8 m за мешовита домаћинства,

	<p>- 6 m за стамбена - непољопривредна домаћинства.</p> <p>Максимум површине или ширине фронта парцеле није ограничен.</p> <p>У зонама активних домаћинства, функционално организованих парцела и изграђених објеката градитељског наслеђа формирање парцела вршити по угледу на постојеће - 50% формираних парцела и изграђених објеката.</p> <p>На грађевинској парцели чија је површина или ширина мања од најмање површине или ширине утврђених у предходним ставовима, може се локацијским условима предвидети изградња или реконструкција објекта поштујући правила плана и ограничења парцеле.</p> <p>Код изграђених парцела могуће је вршити парцелацију са обезбеђењем колског пролаза минималне ширине од 3,50 m.</p>
<p>грађевинска линија</p>	<p>Минимално растојање између грађевинске линије стамбеног објекта и границе парцеле јавног пута за објекте је 3 m.</p> <p>Приликом изградње нових објеката стамбени објекат се поставља искључиво на грађевинску линију својом главном фасадом.</p> <p>У зони у којој постоје изграђени објекти растојање из предходног става утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (преко 50%).</p> <p>Позиција економских објеката у односу на грађевинску линију утврђује се локацијским условима и применом најмањих дозвољених растојања утврђених овим правилима.</p> <p>Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта осим ако конфигурација терена диктира другачији положај, што се утврђује локацијским условима.</p> <p>На сеоским парцелама где је ширина парцеле <i>примарних</i> путева мања од 10 m положај грађевинске линије објекта је искључиво на растојању од 5 m метара од границе парцеле јавног пута без обзира да ли се ради о изградњи, доградњи или реконструкцији. Од овог правила је могуће одступити само у циљу очувања амбијенталне вредности насеља (Гостуша, Паклештица, Рсавци и др.).</p> <p>На сеоским парцелама где је ширина парцеле <i>секундарних</i> путева већа од од 6 m могуће је де се грађевинска линија поклопи са границом парцеле јавног пута односно да се гради на међи, на парцелама где је ширина парцеле <i>секундарних</i> путева мања од од 6 m положај грађевинске линије објекта је искључиво на растојању од 3 m метара од границе парцеле према јавном путу.</p> <p><i>Примарни пут</i> је саобраћајница уз коју се развило сеоско насеље, сви остали путеви у сеоском насељу су <i>секундарни путеви</i>.</p> <p>На парцели са нагибом терена од јавног пута наниже, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут. Најмања ширина приступног економског пута на парцели износи 3 m. Економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта на нижој коти.</p> <p>На парцели са нагибом терена ка јавном путу, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти. Најмања ширина приступног пута стамбеног дела парцеле износи 3 m.</p> <p>Ако су испуњени услови из предходног става тада не важи правило да је стамбени објекат испред осталих објеката на парцели, па економско двориште може бити уз јавни пут.</p>
<p>постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)</p>	<p>Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Јужне орјентације износи min 2,5 m - Осталих орјентација износи min 1 m <p>Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 1 m.</p> <p>За постојеће стамбене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 3 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати насрамни отвори за осветљавање стамбених и радних просторија.</p> <p>Слободностојећи стамбени објекат не може заклањати директно осунчање другом стамбеном објекту више од половине трајања директног осунчања.</p> <p>Постављање економских објеката у односу на бочне линије парцеле износи min 1 m. Дозвољено је постављање објекта на међи у односу на задњу линију парцеле.</p>
<p>Међусобна удаљеност објекта на парцели</p>	<p>Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је min 5 m, осим уколико на насрамним странама нема отвора када објекти могу да се постављају један уз другог.</p>

урбанистички параметри	<p>Стамбени део грађевинске парцеле: Индекс заузетости max 60% Максимална спратност П+1 Могућа је изградња подрума уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе. Уређено зеленило уз стамбени објекат min 20% површине стамбеног дела парцеле.</p> <p>Економски део грађевинске парцеле: Индекс заузетости max 80% Максимална спратност П+2 Могућа је изградња подрума уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе.</p> <p>Могућа изградња других помоћних или пратећих објеката на парцели који су у функцији стамбеног или економског објекта (гараже, летње кујне, оставе, магацини, складиште, цистерне, септичке јаме, ђубришта и сл.) без прекорачења датих параметара. Помоћни, као и сви остали објекти на парцели улазе у збирни обрачун индекса заузетости.</p>
Паркирање на парцели	<p>За паркирање возила за сопствене потребе власник објекта обезбеђује простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута. У зависности од врсте објекта одеђује се број неопходних паркинг места за несметано функционисање .</p> <p>За паркирање помоћних возила и прикључних апарата, власници објекта свих врста обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута.</p>
Остала правила грађења	<p>Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње.</p> <p>Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације.</p> <p>Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре интегрисани у градитељско наслеђе и природно окружење. Изградњу објекта базирати на аутохтоним материјалима локације.</p> <p>Без обзира на врсту објекта стандард приступачности мора бити задовољен за објекте јавне намене: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама.</p> <p>Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.</p> <p>Услови заштите животне средине: пружање услуга, трговинска делатност и пословне активности примерене зони сеоског становања, у складу са позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта на животну средину.</p>
кота приземља	<p>стамбени објекти – max 1,20 m пословни објекти – max 0,20 m економски објекти – max 0,20 m помоћни објекти – max 0,20 m</p>
кота венца	<p>стамбени објекти – max 7,20 m пословни објекти – max 7,20 m економски објекти – max 7,20 m помоћни објекти – max 6,90 m</p>
Кров	<p>сваког објекта на парцели је вишеводан, кровни покривач: камен, цреп, шиндра, тегола или пластифицирани лим. max нагиб од стрехе до таванске плоче је max 60⁰, од таванске плоче до слемена min 35⁰.</p>
надзидак поткровља	<p>max 1.60m рачунајући од коте пода поткровне етаже до унутрашње тачке прелома кровне косине</p>
одводњавање	<p>према сопственој парцели и јавном земљишту</p>
ограда парцеле	<p>дозвољено је ограђивати парцелу на којој се налази стамбени објекат транспарентном оградом висине 1,40 m или оградом са пуним парапетом до 0,90 m и транспарентним делом до укупне висине 1,40 m, Део парцеле са економским садржајем дозвољено је оградити транспарентном оградом максималне висине 2,20 m</p>

Код изградње или реконструкције објеката у зонама сеоског становања за потребе пољопривреде, водопривреде, производње, складиштење, комуналне и терцијарне делатности, физичке културе и рекреације, јавних делатности и посебних намена који својом величином и утицајем на околину превазилазе параметре прописане овим правилима препорука је израда урбанистичког пројекта, а обавеза ако разрађују површину већу од 1.0 ha. Локацијским условима дефинише се диспозиција објеката, удаљење од објеката, поштујући прописе за изградњу наведених објеката.

Положај, локацију и габарит економског објекта прилагодити просторним могућностима економског дворишта, али при томе обезбедити лак приступ и добру организацију економског простора и везу са другим објектима. Прљаве садржаје, као што су стаје (капацитета до 20 грла говеда, 100 грла свиња, 150 грла оваца и коза и 350 јединки живине и кунџа) и ђубришта лоцирати заједно са септичким јамама и пољским клозетима на најудаљенијим деловима економског дворишта и низ ветар у односу на чисте објекте.

Бунаре на делу где нема водовода градити на вишој коти од коте економских објеката, стаја, септичких јама и клозета ако је терен у нагибу и на прописаној удаљености од њих.

2.5. Викенд насеља

Викенд насеља на територији Града Пирота настала су као одраз жеље њених становника да своје слободно време искористе за активан одмор у природном окружењу. Та жеља резултирала је изградњом викенд објеката за одмор на најразличитијим локацијама.

За изградњу свих објеката са наменом викенд насеља примењују се следећа правила грађења:

дозвољена је изградња објеката	за намене: становање, рибарство и аквакултура, физичка култура и рекреација и терцијарне делатности.
није дозвољена изградња објеката	за делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима, као што су пољопривреда, производња, складишта и др.
грађевинска парцела	има површину мин. 150 m ² , при чему њен облик треба да има геометријску форму што ближе правоугаонику или другом облику који је прилагођен терену, планираној намени и типу изградње. Најмања ширина фронта грађевинске парцеле за изградњу објекта за одмор је 5 m а на делу који је предвиђен за изградњу најмања ширина парцеле је 10 m. На грађевинској парцели чија је површина или ширина мања од најмање површине или ширине утврђене у предходном ставу, може се локацијским условима предвидети изградња објекта за одмор поштујући правила Плана и ограничења парцеле. Свака новоформирана грађевинска парцела мора имати приступ на пут или другу јавну површину намењену за саобраћај. Ширина приватног пролаза за парцеле које немају директан приступ јавном путу не може бити мања од 2,5 m.
грађевинска линија	Минимално растојање између грађевинске линије објекта и границе парцеле пута је 5 m. Приликом изградње нових објеката, објекат се поставља искључиво на грађевинску линију својом главном фасадом. Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта осим ако конфигурација терена диктира другачији положај, што се утврђује одобрењем за изградњу. У зони у којој постоје изграђени објекти растојање из предходног става утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (преко 50%). Изузетак од овог правила могу бити само објекти који или делови објеката који служе омогућавању кретања особама са посебним потребама.
постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)	Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле: - Јужне орјентације износи min 2,5 m - Осталих орјентација износи min 1 m Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 1 m. За постојеће стамбене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 3 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати наспрамни отвори за осветљавање стамбених и радних просторија. Слободностојећи стамбени објекат не може заклањати директно осунчање другом стамбеном објекту више од половине трајања директног осунчања.
Међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је min 5 m, осим уколико на наспрамним странама нема отвора када објекти могу да се постављају један уз другог.

урбанистички параметри	<p>Индекс заузетости max 50%</p> <p>Максимална спратност П+1</p> <p>Максимална бруто развијена површина надземних етажа објекта за одмор у викенд насељима је 200 m².</p> <p>Изузетно, од овог правила могу бити грађевинске парцеле које имају површину већу од 1.5 ha у викенд насељима „Врело“ и „Планинарски Дом“ где се дозвољава максимална спратност П+М+6 уз индекс заузетости максимално 30% уз обавезу израде урбанистичког пројекта.</p> <p>Могућа је изградња подрума уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе.</p> <p>Могућа изградња других пратећих објеката на парцели који су у функцији основног објекта (гараже, оставе, сеници, настрешнице и сл.)</p> <p>Минимални проценат уређеног зеленила је 30% укупне површине парцеле.</p>
Паркирање на парцели	<p>За паркирање возила за сопствене потребе, власник објекта за одмор обезбеђује простор на сопственој парцели, изван површине пута (једно место један стан).</p>
Остала правила грађења	<p>Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње.</p> <p>Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације.</p> <p>Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре интегрисани у природно окружење. Изградњу објекта базирати на аутохтоним материјалима локације.</p> <p>Без обзира на врсту објекта стандард приступачности мора бити задовољен за објекте јавне намене: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама.</p> <p>Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.</p> <p>Услови заштите животне средине: пружање услуга и трговинска делатност примерено зони објеката за одмор (викенд насеља), у складу са позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта на животну средину.</p>
кота приземља	<p>објекат за одмор – max 1.20 m</p> <p>помоћни објекти – max 0.20 m</p> <p>Кота приземља објекта одређује се на основу коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. кота приземља нових објекта на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута. 2. кота шриземља може бити нижа од нулте коте највише 1/2 спратне висине од нулте коте 3. за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити нижа од нулте коте највише 1/2 спратне висине 4. за објекте који имају индиректну везу са јавним путем, шреко приватног пролаза, кота приземља утврђује се локацијским условима и применом претходно наведених правила. <p>Нулта кота је тачка пресека линије терена и вертикалне осе објекта.</p>
кота венца	<p>објекат за одмор – max 5,60 m</p> <p>помоћни објекти – max 3,00 m</p> <p>Висина објекта је растојање од нулте коте објекта до коте венца (највиша тачка фасадног платна) и одређује се у односу на фасаду објекта постављеној према улици, односноприступној јавној саобраћајној површини.</p> <p>Релативна висина објекта је она која се одређује према другим објектима или ширини регулације.</p> <p>Релативна висина је:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. на релативно равном терену, на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице и на стрмом терену са нагибом према улици (навише), једнака је висини објекта 2. на стрмом терену са нагибом од улице(наниже), када је нулта кота нижа од коте јавног или приступног пута – растојање од коте нивелете пута на средини фронта парцеле до коте венца

	3. висина венца новог објекта са венцем усклађује се по правилу са венцем суседног објекта 4. висина надзидка подкровне етаже није ограничена, ограничава се само висина венца објекта.
Кров	Вишеводан, раван, кровни покривач: камен, цреп, шиндра, трска, тегола или профилисани лим. Максимални нагиб крова од стрехе до слемена је $\max 60^{\circ}$
надзидак поткровља	$\max 1.60$ m рачунајући од коте пода поткровне етаже до унутрашње тачке прелома кровне косине
одводњавање	према сопственој парцели и јавном земљишту
ограда парцеле	на којој се налази објекат за одмор је на делу бочног дворишта искључиво вегетативна или транспарентна од природних материјала без парапета, максималне висине 1,40 m. На делу предњег дворишта, према јавној саобраћајници, ограда је од природних материјала са пуним парапетом висине 0,90 m, транспарентна висине 1,40 m или комбинована висине 1,40 m.

На излазним правцима из града за насеље „4 km“ и за део насеља Провалија, до доношења урбанистичких планова примењиваће се правила грађења за викенд насеља у појасу од 30 m од осовине пута са обе стране рачунајући и бочне улице и прилазе, у циљу озакоњења постојећих и изградње нових објеката.

Просторним планом Града Пирота предвиђа се израда плана генералне регулације, односно плана детаљне регулације за потез Јовановачки рид (реферална карта број 5.), на коме се налазе поједини објекти легализовани као викенд објекти, док постоји и велики број објеката чије озакоњење није завршено. До израде напред наведених планова за постојеће објекте омогућује се њихово озакоњење и за њих се примењују правила грађења за викенд насеља.

2.6. Туристичка насеља

Туристичка насеља су насеља са доминантном туристичком активношћу: организовани смештај, одмор, исхрана, рекреација, забава, све је подређено задовољењу потреба туристе као субјекта. Изградња туристичких насеља предвиђена је, Просторним планом парка природе и туристичке регије "Стара Планина", на обронцима Старе планине у оквиру побољшања туристичке понуде ове регије. Код изградње нових туристичких насеља, обавезна је израда урбанистичких планова како би се сагледали сви аспекти изградње.

У туристичким зонама, уз путеве, уз зоне заштите споменика природе и културе, у природним и шумским комплексима дозвољава се изградња туристичких комплекса искључиво на основу одговарајућег урбанистичког планског документа или пројекта. Урбанистичка планска документа морају да садрже елементе прописане позитивном законском регулативом, елементе архитектонског уређења и обликовања објекта и испуњеност општих урбанистичких параметара за дату врсту изградње.

У свим типовима насеља, дозвољена је изградња нових и реконструкција постојећих туристичко-угоститељских објеката, рекреативних објеката, туристичких комплекса и сл. У случају реконструкције у изграђеним деловима насеља могуће су и мање удаљености од прописаних овим Планом ако то дозвољавају локални услови и посебни услови надлежних институција.

За градњу туристичких објеката и комплекса у постојећим насељима, у границама грађевинског земљишта користе се следећа правила грађења:

дозвољена је изградња објеката	за намене: становање, физичка култура и рекреација, терцијарне делатности, јавне и комуналне делатности, као и објекти енергетске и друге потребне инфраструктуре.
није дозвољена изградња објеката	за делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима, као што су пољопривреда, индустрија, производња, складишта опасних материја и сл.
грађевинска парцела	Величина и облик грађевинске парцеле одређује се према врсти и намени објекта, планираним капацитетима и параметрима заузетости, при чему њен облик треба да има геометријску форму што ближе правоугаонику или другом облику који је прилагођен терену, планираној намени и типу изградње. Приступ грађевинске парцеле на јавну саобраћајну површину мора се одредити тако да на њој не буде угрожено одвијање саобраћаја. Када се грађевинска парцела налази на раскрсници локалне саобраћајнице и државног пута прилаз са те парцеле на јавну саобраћајну површину мора се извести преко локалне саобраћајнице.
грађевинска линија	Минимално растојање између грађевинске линије објекта и границе парцеле јавног пута је 10 m. Приликом изградње нових објеката, објекат се поставља искључиво на грађевинску линију својом главном фасадом. У зони у којој постоје изграђени објекти исте намене растојање из предходног става утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (преко 50%). Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта. У грађевинском земљишту ван насељених места важе правила заштите локалних и

	државних путева па се удаљење одређује према позитивној законској регулативи. За туристичке објекте који имају индиректну везу са јавним путем преко приватног прилаза, растојање из првог става утврђује се одобрењем за локацију и изградњу према врсти изградње у складу са правилима плана.
међусобна удаљеност објеката	<p>Међусобна удаљеност објеката осим полуатријумских објеката и објеката у непрекинутом низу је 5m.</p> <p>За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 5 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати наспрамни отвори смештајних и радних просторија.</p> <p>Удаљеност новог објекта од другог објекта, било које врсте изградње или нестамбеног објекта, се утврђује применом општег правила које гласи: међусобна удаљеност слободностојећих вишеспратница и објеката који се граде у прекинутом низу, износи најмање половину висине вишег објекта. Удаљеност се може смањити на трећину ако објекти на наспрамним бочним фасадама не садрже наспрамне отворе на просторијама за становање (као и атељеима и пословним просторијама). Ова удаљеност не може бити мања од 5 m ако један од зидова садржи отворе за дневно осветљење.</p> <p>Поред услова из предходног става вишеспратни слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.</p>
најмање дозвољено растојање габарита објекта и линије суседне грађевинске парцеле	<ol style="list-style-type: none"> 1. слободностојећи објекти на делу бочног дворишта северне оријентације 1,50 m 2. слободностојећи објекти на делу бочног дворишта јужне оријентације 2,50 m 3. двојни објекти у прекинутом низу на бочном делу дворишта 4 m 4. први или последњи објекат у непрекинутом низу 1,50 m <p>За изграђене објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од вредности утврђених у предходном ставу, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори стамбених просторија. За зоне изграђених објеката спратности П+1, чије је растојање до границе грађевинске парцеле различито од вредности утврђених у претходном ставу, могу се нови објекти постављати и на растојањима која су ранијим правилима постављања дефинисана и то:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. слободностојећи објекти на делу бочног дворишта северне оријентације 1m 2. слободностојећи објекти на делу бочног дворишта јужне оријентације 3m
урбанистички параметри	<p>Индекс заузетости max 50%</p> <p>Максимална спратност П+2</p> <p>Могућа је изградња подрума уколико нема сметњи геомеханичке или хидрогеолошке природе.</p> <p>Минимални проценат уређеног зеленила за одмор и релаксацију на парцели је 30% њене површине. Уређени терени за рекреацију не спадају у уређено зеленило, а трајно покривени терени улазе у урбанистичке параметре - урачунавају се при утврђивању индекса изграђености и индекса заузетости.</p> <p>На једној грађевинској парцели могућа је изградња више туристичких објеката (комплекс павиљона у непрекинутом низу, слободностојећих павиљона, бунгалова и сл...).</p> <p>Могућа изградња других пратећих објеката на парцели који су у функцији основног објекта (гараже, магацини, надстрешнице, вртни павиљони, фонтане и сл.)</p> <p>Грађевинска линија пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта.</p>
Паркирање на парцели	<p>За паркирање возила за сопствене потребе, власници објекта свих врста обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели изван површине јавног пута - број паркинг места адекватног смештајном капацитету (соба, студио и др.).</p> <p>За паркирање возила у функцији објекта терцијарне делатности власници обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели или посебној парцели на удаљености до 200 m, изван површине јавног пута, и то за угоститељски објекат једно паркинг место на користан простор за 8 столица, односно за хотелијерску установу 1 паркинг место на користан простор за 10 кревета.</p>

Остала правила грађења	<p>Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње.</p> <p>Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације.</p> <p>Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре, са нарочитом пажњом на однос објекта са околним окружењем. Изградњу објекта базирати на аутохтоним материјалима локације.</p> <p>Без обзира на врсту објекта стандард приступачности мора бити задовољен за објекте јавне намене: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама.</p> <p>Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.</p> <p>Услови заштите животне средине: пружање услуга и трговинска делатност примерено зони становања, у складу са позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта на животну средину.</p>
кота приземља	<p>објекти терцијарне намене – min 0.20 m</p> <p>Кота приземља објекта одређује се на основу коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. кота приземља нових објекта на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута. 2. кота шриземља може бити нижа од нулте коте највише ½ спратне висине од нулте коте 3. за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити нижа од нулте коте највише ½ спратне висине 4. за објекте који имају индиректну везу са јавним путем, шреко приватног пролаза, кота приземља утврђује се локацијским условима и применом претходно наведених правила. <p>Нулта кота је тачка пресека линије терена и вертикалне осе објекта.</p>
кота венца	<p>објекти терцијарне намене – max 11.60 m</p> <p>Висина објекта је растојање од нулте коте објекта до коте венца (највиша тачка фасадног платна) и одређује се у односу на фасаду објекта постављеној према улици, односноприступној јавној саобраћајној површини.</p> <p>Релативна висина објекта је она која се одређује према другим објектима или ширини регулације.</p> <p>Релативна висина је:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. на релативно равном терену, на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице и на стрмом терену са нагибом према улици (навише), једнака је висини објекта 2. на стрмом терену са нагибом од улице(наниже), када је нулта кота нижа од коте јавног или приступног пута – растојање од коте нивелете пута на средини фронта парцеле до коте венца 3. висина венца новог објекта са венцем усклађује се по правилу са венцем суседног објекта 4. висина надзидка подкровне етаже није ограничена, ограничава се само висина венца објекта.
Кров	<p>вишеводан, кровни покривач: камен, цреп, тегола, евентуално пластифицирани лим.</p> <p>Забрањена употреба поцинкованог ТР лима.</p> <p>Максимални нагиб од срехе до таванске плоче max 60⁰, од таванске плоче до слемена max 30⁰</p>
надзидак поткровља	<p>max 1.60 m рачунајући од коте пода поткровне етаже до унутрашње тачке прелома зидне равни и кровне косине</p>
одводњавање атмосферских вода	<p>према сопственој парцели и јавном земљишту</p>
ограда парцеле	<p>дозвољено је ограђивати парцелу на којој се налази туристички објекат оградом од природних матерјала: камен, дрво, опека, метал или вегетативном, живом оградом.</p> <p>Ограда са пуним парапетом висине до 0,90 m и транспарентни наставак до висине 1,40 m у предњем делу парцеле и према јавној површини а парапет висине 0,90 m и транспарентни наставак до висине 2,20 m у задњем делу парцеле према осталим приватним парцелама.</p>

3. СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

Спровођење Просторног плана Града Пирота врши се:

1. директним спровођењем - издавањем информација о локацији и локацијских услова

Просторни план Града Пирота директно се спроводи применом правила грађења, правила уређења и уређајних основа за подручја за која није предвиђена израда урбанистичких планова, као и за насеља за која је предвиђена израда урбанистичких планова до израде истих, осим за делове територије административног подручја Града Пирота за које су усвојени плански документи са директним спровођењем Просторни план подручја посебне намене специјалног резервата природе „Јерма“ („Службени гласник Републике Србије“, број 46/17, 9/19) и Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш – Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник Републике Србије“, број 32/15), (Реферална карта бр. 5 - Карта спровођења), као и важећи урбанистички планови:

- План детаљне регулације "Регионална санитарна депонија за општине Пирот, Димитровград, Бела паланка и Бабушница" („Службени лист града Ниша“, бр.64/2006)
- План детаљне регулације "Кале" („Службени лист града Ниша“, бр.34/2009);
- План детаљне регулације "Бабин зуб-Рекитска гора" („Службени лист града Ниша“, бр.42/2011);
- План детаљне регулације "Омладински стадион" („Службени лист града Ниша“, бр.74/2012);
- План детаљне регулације "Тigar Туges" („Службени лист града Ниша“, бр.02/2013 и 4/2016);
- План детаљне регулације "Китка" („Службени лист града Ниша“, бр.44/13);
- Генерални урбанистички план Пирота („Службени лист града Ниша“, бр.45/2013);
- План детаљне регулације "Логистички центар Пирот" („Службени лист града Ниша“, бр.60/2013 и 04/2016);
- План генералне регулације "Пирот - центар " („Службени лист града Ниша“, бр.60/2014,70/2014, 72/2018 и 24/2019);
- План генералне регулације "Пирот - југ " („Службени лист града Ниша“, бр.34/2015);
- План генералне регулације "Нишавска Долина " („Службени лист града Ниша“, бр.156/2016);
- План генералне регулације "Пирот - запад " („Службени лист града Ниша“, бр.04/2017);
- План генералне регулације "Пирот – исток 1 " („Службени лист града Ниша“, бр.73/2017);
- План генералне регулације "Пирот – исток 2 " („Службени лист града Ниша“, бр.02/2018);
- План генералне регулације "Пирот – север " („Службени лист града Ниша“, бр.89/2018);
- План генералне регулације "Извор – Свети Јован " („Службени лист града Ниша“, бр.03/2019);
- План генералне регулације "Пољска Ржана " („Службени лист града Ниша“, бр.79/2019);
- План детаљне регулације "Пословна инфраструктура – део логистичког центра " („Службени лист града Ниша“, бр.99/2019);
- План детаљне регулације "Пункт за одржавање државних путева I и II реда у зони петље Пирот – исток на државном путу А4 (аутопут Е – 80)" („Службени лист града Ниша“, бр.85/2020);

2. израдом планова генералне регулације и планова детаљне регулација

3. израдом урбанистичких пројеката

- за потребе урбанистичко-архитектонског обликовања површина јавне намене и урбанистичко - архитектонске разраде локација, осим електроенергетских објеката напонског нивоа 35 kV и мање, који се граде на основу решења из члана 145. Закона о планирању и изградњи;
- за изградњу објеката јавне намене за потребе утврђивања јавног интереса, без измене планског документа, изузев за утврђивање јавног интереса за пројекте у заштићеним подручјима;
- за изградњу објекта који је у функцији обављања делатности пољопривредног газдинства, односно делатности сеоског туристичког домаћинства, наутничког туризма и/или ловног туризма за подручје које није у обухвату планског документа који се може директно применити.

4. израдом пројеката препарцелације и пројеката парцелације

5. израдом геодетских елабората исправке граница суседних парцела и спајања суседних парцела истог власника

6. уграђивањем одредби Плана у посебне планове, програме, пројекте и основе за поједине области (уређење пољопривредног и шумског земљишта, експлоатација минералних сировина, рекултивација деградираних земљишта, заштита животне средине и др.). Посебно се наглашава неопходност израде следећих докумената:

- План за проглашење ерозионих подручја на територији Града Пирота
- План одбране од бујучних поплава на водоцима ван система редовне одбране од поплава.

7. У свим важећим плановима генералне регулације у којима нису дефинисана правила грађења на пољопривредном земљишту, примењују се правила грађења на пољопривредном земљишту из Просторног плана Града Пирота

Издавање информације о локацији и локацијских услова врши се:

1. на основу Просторног плана Града Пирота, за делове територије административног подручја Града Пирота у обухвату Плана који нису обухваћени планским документима са директним спровођењем;
2. на основу усвојених просторних и урбанистичких планова са директним спровођењем;
3. на основу Планског документа и Урбанистичког пројекта, уколико је тим Планским документом предвиђена израда Урбанистичког пројекта.

3.1. Смернице за израду урбанистичких планова и друге развојне документације за подручје плана

Просторним планом се дефинишу основне смернице и препоруке за израду урбанистичких планова:

- Сва насеља, с обзиром на повољне природне и радом створене услове, даље ће се развијати на местима на којима се данас налазе;
- Формирање нових насеља (насеља у функцији туризма) подразумева обавезну израду урбанистичких планова,
- основна намена површина у свим насељима треба да се надовезује на садашњу, с тим да се обезбеде простори за недостајуће садржаје у оквиру већ одређених;
- становање, као најзаступљенији облик коришћења територије насеља, треба да заузима постојеће просторе, уз могућност ширења искључиво у оквиру грађевинског подручја;
- радне зоне треба предвидети у будућим грађевинским подручјима;
- спортско – рекреативне и зелене површине у оквиру грађевинских реона предвидети у свим насељима у складу са потребама;
- саобраћајнице у насељу осавременили уз максимално поштовање садашње функционално диференциране мреже улица, тако да се без сметње међусобно повезује насељска;
- комунални стандард насеља решавати тако што ће се смернице дате Просторним планом Града Пирота, у погледу водовода и канализације, снабдевања електричном енергијом, електронско – комуникационом инфраструктуром, топлификације, гасификације и озелењавања, сматрати неопходним минимумом.

Како међу насељима има знатних разлика, не само у функционалном погледу, већ и у осталим елементима физичких структура, за свако од њих ће се примењивати опште смернице у односу за њему својствене карактеристике.

Концепција просторне организације, опремања и уређења насеља, засниваће се на:

- прилагођавању просторне организације насеља специфичним природним одликама,
- обезбеђењу услова за очување и развој естетских и амбијенталних вредности насеља, очување историјског и стварање властитог просторног идентитета (у органској спрези са природним окружењем),
- креирању флексибилних просторних решења која ће омогућити примену предложених правила за уређење и услова за изградњу,
- усклађивању просторног развоја насеља са развојем његовог становништва и планираних активности, а у функцији побољшања услова живота и заштите природних ресурса.

Просторна реконструкција насеља претпоставља и потпуну инфраструктурну и комуналну опремљеност, што подразумева:

- савремену мрежу саобраћајница за моторни, бициклички и пешачки саобраћај, са свим неопходним пратећим садржајима,
- снабдевање квалитетном пијаћом водом,
- одвођење атмосферских и отпадних вода адекватним системима насељске канализације,
- формирање система за снабдевање насеља одговарајућим врстама енергије,
- формирање мреже телефонско-телеграфског саобраћаја, са свим потребним пратећим објектима,
- формирање система континуалних, одговарајуће опремљених озелењених простора, који ће бити саставни део насељског ткива,
- планирање осталих специјалних комуналних садржаја.

3.2. Подела плана на целине за даљу планску разраду и спровођење Плана

У табели бр.25 су дефинисана насеља, односно делови Плана за које се предвиђа даља планска разрада, односно израда урбанистичких планова:

Табела бр.25 – Даља планска разрада

Ред.бр.	Насељено место / део Плана	Даља планска разрада	Оквирни временски период израде планског документа
1.	Барје Чифлик	План генералне регулације	2022 - 2025. година
2.	Велика Лукања	План генералне регулације	2021 - 2022. година
3.	Височка Ржана	План генералне регулације	2022 - 2025. година
4.	Власи	План генералне регулације	2025 - 2030. година
5.	Гостуша	План детаљне регулације	2022 - 2030. година
6.	Дојкинци	План генералне регулације	2022 - 2025. година
7.	Крупац	План генералне регулације	2021. година
8.	Рсовци	План генералне регулације	2025 - 2030. година
9.	Станичење	План генералне регулације	2022 - 2025. година
10.	Суково	План генералне регулације	2021. година
11.	Суковски манастир	План детаљне регулације	2022 - 2030. година
12.	Темска	План генералне регулације	2022 - 2025. година
13.	Насеље „4. km“	План генералне / детаљне регулације	2025 - 2035. година
14.	део насеља Провалија	План генералне / детаљне регулације	2025 - 2035. година
15.	Јовановачки рид	План генералне / детаљне регулације	2030 - 2035. година
16.	Даг Бањица	План детаљне регулације	2025 - 2030. година
17.	Завојско језеро – ужа зона санитарне заштите	План генералне регулације	2021- 2022. година
18.	Новопланирана туристичка насеља	План генералне / детаљне регулације	2030 - 2035. година

Такође, за индустријске, радне и друге привредне зоне које се налазе уз државне путеве обавезна је израда плана детаљне регулације, односно плана генералне регулације ради прецизног сагледавања саобраћајног решења.

3.3. Мере и инструменти за спровођење плана и учесници у имплементацији

Основне мере и инструменти различитих политика за спровођење планских решења Просторног плана за период до 2035. године базирани су на постојећем систему управљања у Републици Србији. Планом се у одређеној мери сугеришу мере и инструменти који ће, према очекивањима, у овом периоду бити дефинисани и примењивани.

Просторни план Града Пирота представља плански документ за подручје Града Пирота у његовим административним границама и то за плански период до 2035.године. Овај План представља плански и правни основ за израду урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената на територији Града Пирота, као и за директну примену правила уређења, правила грађења и уређајних основа овог Просторног плана, на подручју за које није предвиђена израда урбанистичког плана, односно насеља за која је предвиђена израда Урбанистичких планова до доношења истих.

Сви плански документи у даљем поступку морају да буду усаглашени са Просторним планом Града Пирота и то у погледу: планских решења, правила уређења, правила грађења, уређајних основа и заштите простора.

- Правила грађења служе за регулисање грађења на грађевинском, пољопривредном, водном и шумском земљишту;
- Правила грађења намењена су потребама грађења за делове територије, целине, насеља и зоне за које није предвиђена израда урбанистичког плана;
- Правила грађења намењена су потребама грађења у грађевинском подручју за које је планирана израда урбанистичког плана до доношења истога;
- Правила грађења служиће као смернице код израде урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената предвиђених Просторним планом Града Пирота;
- Уколико је планским документом предвиђена израда Урбанистичког пројекта, Локацијски услови се издају на основу тог планског документа и урбанистичког пројекта;
- Сви донети Урбанистички планови на простору Просторног плана остају на снази;
- Планом су дата правила за коришћење, уређење и заштиту пољопривредног, шумског и водног земљишта;

- Грађење без одобрења надлежног органа је строго забрањено и биће санкционисано према Закону;
- За парцеле које се налазе између доминантних просторних целина, служба надлежна за издавање Локацијских услова, их издаје на основу датих правила за дефинисану намену, по правилу у корист подносиоца захтева;

За све парцеле које су у контанктним зонама грађевинског подручја и земљишта које није опредељено као грађевинско (шумско, пољопривредно, водно), а својим деловима су захваћене границом грађевинског подручја, правила грађења и уређења важиће као за грађевинско земљиште. У таквим случајевима граница грађевинског подручја по правилу иде катастарском границом захваћене, односно предметне парцеле.

Након усвајања Плана РГЗ – Служби за катастар непокретности Пирот биће достављене границе грађевинског подручја свих насеља у dwg. формату у ригналним координатама како би они због техничких могућности на основу тога пописали све катастарске парцеле у оквиру грађевинског подручја.

Носилац пројекта, односно правно лице, предузетник и физичко лице које користи природне ресурсе, обавља грађевинске и друге радове, активности и интервенције у природи дужно је да поступа у складу са мерама заштите природе на начин који у најмањој мери угрожава природу.

Кључни учесници у остваривању Просторног плана су, у складу са својим надлежностима и делокругом рада, одговарајући органи и институције на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу.

Кључни учесници на републичком нивоу управљања су министарства са дирекцијама и управама надлежним за послове урбанизма и просторног планирања, заштите животне средине, инфраструктуре, културе, привреде и привредног развоја, регионалног развоја, унапређење економских односа са иностранством, националног инвестиционог плана туризма, финансија, пољопривреде, шумарства, водопривреде, енергетике, јавна предузећа за друмски саобраћај, јавна скијалишта, водопривреду, шумарство, електропривреду и телекомуникације, заводи надлежни за заштиту природе и споменика културе. У остваривању Просторног плана одговарајуће учешће узете и министарства надлежна за послове државне управе и локалне самоуправе, здравља, социјалне политике, просвете, развоја и унапређења спорта и физичке културе, других послова од непосредног или посредног значаја за спровођење Плана, различити републички фондови и агенције.

Кључни учесници на локалном нивоу су Градска управа Пирот, ЈП за планирање и уређивање грађевинског земљишта „Пирот“, Канцеларија за локални и економски развој, Туристичка организација Пирот, Јавна комунална предузећа, агенције, фондови, јавне установе, месне заједнице, привредни субјекти, пословне асоцијације, невладине организације, непрофитне асоцијације, удружења грађана, планинарска, ловна, риболовна и друга спортска друштва и асоцијације и становништво Града Пирота.

4. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

- Просторни план Града Пирота се објављује у Службеном листу града Ниша, а након објављивања доступан је јавности и путем интернет стране органа надлежног за доношење планског документа.
- Просторни план Града Пирота својим потписом оверавају: Председник Скупштине Града Пирота, Директор ЈП за планирање и уређивање грађевинског земљишта „Пирот“ и одговорни планер.
- Ступањем на снагу Просторног плана Града Пирота остају на снази сви донети Урбанистички планови
- Просторни план Града Пирота ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу града Ниша"
- Ступањем на снагу Просторног плана Града Пирота престаје да важи Просторни план Општине Пирот („Службени лист града Ниша, број 42/2011“).

Скупштина Града Пирота

I бр. 06/29-21

23.04.2021. године

Пирот

**Председница Скупштине
Града Пирота**

др Милена Димитријевић, с.р.

УРЕЂАЈНЕ ОСНОВЕ

Уређајне основе за села се израђује у сврху просторног развоја села и подстицања његовог одрживог развоја и спречавања од гашења, уважавајући типолошке и морфолошке различитости, а нарочито:

- 1) геоморфолошке (долинско - котлинска, брдска),
- 2) регионалне и традиционалне (збијен, разбијен тип села, повремено и стално насељена села, напуштена села) и
- 3) друге различитости.

Уређајне основе за села саставни су део Просторног плана Града Пирота и представљају плански основ за издавање локацијских услова и грађевинске дозволе за сва села која су у обухвату Плана.

Уређајним основама су одређена грађевинска подручја за свако сеоско и викенд насеље, која представља површину за будући развој сваког села и приказане су на картама у размери 1 : 2500. Грађевинска подручја развијаће се реконструкцијом и обновом постојећих објекта, градњом нових објеката за становање, привреду, јавне и друштвене садржаје уз очување идентитета насеља, подизањем комуналног стандарда насеља, реконструкцијом постојећих и изградњом нових саобраћајница и комуналних система. Планирано проширење грађевинског реона првенствено је намењено за гробља и радне површине.

Планом дефинисано грађевинско подручје представља јединствену просторну целину. У оквиру просторне целине су дефинисане зоне становања, спортско рекреативне зоне, радне зоне, коминалне површине и површине инфраструктурних објеката. Услови за прикључивање на инфраструктурну мрежу ће бити дефинисани на основу услова надлежних институција и према типу објекта и намени приказаној уређајним основама.

Граница просторног обухвата поклапа се са границом грађевинског подручја и прати линије грађевинских парцела.

Уређајним основана је дефинисана основна намена површина чија су правила грађања дата у Плану док ће се специфичне намене дефинисати Уређајним основама и то за следеће намене површина:

1. Спортско рекреативне и зелене површине
2. Радна зона
3. Комуналне површине
4. Површине инфраструктурних објеката

Задржава се постојећа регулација и нивелација у селима (путеви, улице, сокаци) из Катастарског операта, није планирана изградња саобраћајница ван постојећих парцела. Готово у свим селима коришћење водовода и канализације је базирано на постојећим сеоским водоводима и коришћењу прописаних септичких јама и та села су опремљена сопственим водоводом. Постојећа и планирана мрежа и водоводне и канализационе инфраструктуре приказана је на рефералниј карти 3.3. Хидротехника. Постављање постројења за пречишћавање отпадних вода је могуће у свим селима уз поштовање правила и услова добијених од надлежних институција, оваква планска решења ће бити дефинисана у даљим фазама имплементације уз израду одговарајуће документације.

Услови за прикључивање на инфраструктурну мрежу ће бити дефинисани на основу услова надлежних институција и према типу објекта и намени приказаној уређајним основама. Садашње стање и капацитети мреже задовољавају очекиване потребе које могу проистећи у складу са планираним садржајима и активностима, услучају потребе додатни капацитети ће бити дефинисани у складу са условима.

Уређајним основама у оквиру просторних целина су дефинисани **мултифункционални центри** који подразумевају површине јавне намене и на њима изграђене објекте јавне намене (пошта, Дом културе, сеоска зардуга, амбуланте и остали објекти јавне намене) а не обухватају школе и цркве чија је изградња дефинисана на посебним парцелама. Уређајним основама су постављени објекти за мултифункционалне центре у насељима, док тип и врста објеката тј. Садржај мултифункционалног центра зависи од потребе становништва и одлуке надлежних институција (Здравствени центар, Пошта, Градска управа Пирот и сл.) и биће дефинисани у складу са позицијама које омогућавају задовољење потреба ширег броја корисника, односно више насеља, као и у зависности од позиције насеља у односу на средине које се обухватају урбанистичким плановима итд..

За насељена места која су обухваћена уређајним основама и кроз која пролази државни пут грађевинска линија се одређује на основу претежно изграђених објекта на терену.

СПОРТСКО РЕКРЕАТИВНЕ ПОВРШИНЕ

Изградња објеката за спорт и рекреацију није могућа без претходне израде урбанистичког пројекта за будућу изградњу којим би се сагледали сви аспекти изградње објеката и дефинисали параметри потребни за изградњу. За изградњу објеката за спорт и рекреацију примењују се следећа правила грађења:

Дозвољена је изградња објеката

За намене: физичке културе (терени за мали фудбал, кошарку, одбојку, голф терени, рукомет, дечија игралишта и сл, објекти у функцији спорта – свлачионице, помоћни објекти и сл.), затворени спортски објекти и стадиони, као и угоститељски објекти за припрему и служење хране и пића.

Помоћни објекти на спортско рекреативним површинама су: свлачионице, санитарни чворови, оставе за опрему и сл и они ће бити лоцирани у задњем делу парцела.

Није дозвољена изградња објеката	за делатности које угрожавају функцију објеката дозвољене намене и које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима, као што су: индустрија, производња, складиштење, вишепородично становање, пољопривреда и сл.
Грађевинска парцела	<p>Величина и облик грађевинске парцеле одређује се према врсти и намени објекта, планираним капацитетима и параметрима заузетости, величина парцеле мора бити усаглашена са техничким условима и потребама конкретног садржаја. Свака новоформирана грађевинска парцела мора имати приступ на пут или другу јавну површину намењену за саобраћај.</p> <p>Минимална површина парцеле износи површину min 100m² (за игралишта за децу, сто за стони тенис, кош са малим тереном за баскет и сл.), а за спортске терене за мали фудбал и друге спортске садржаје у стандардним димензијама минимална величина 1000m² итд..</p> <p>Ширина приватног пролаза за парцеле које немају директан приступ јавном путу не може бити мања од 3,50 m. Објекти у спортско-рекреативним зонама морају обезбедити противпожарни пут око објеката, који не може бити ужи од 3,5 m, за једносмерну комуникацију. Противпожарни пут се односи на игралишта која немају приступни пут. Сваки терен мора имати приступни пут а за објекте је оптребно обезбедити приступ ватрогасном возилу што се и планира у складу са законским прописима.</p>
удаљење објекта од јавне површине	<p>Минимално растојање између објекта и границе парцеле јавног пута за пољопривредни објекат је:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5 m од локалног пута, - 10 m од државног пута другог реда, - 20 m од државног пута првог реда и - 40 m од државног пута првог реда-ауто пута. <p>За парцеле са индиректним прилазом јавном путу положај објекта је на растојању min 3 m од било које стране парцеле.</p>
Грађевинска линија	Према важности пута из преходног става.
постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)	<p>Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле износи min 3 m. Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 1 m.</p>
међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је 3,5 m.
урбанистички параметри	<p>за објекте високоградње:</p> <p>Индекс заузетости max 60%</p> <p>Максимална спратност П + 1</p> <p>Минимални проценат уређеног зеленила на парцели је 30% њене површине. Уређени терени за рекреацију не спадају у уређено зеленило.</p> <p>Израда Урбанистичког пројекта је неопходна за затворене спортске објекте, стадионе и терене за голф.</p> <p>за спортске терене:</p> <p>Индекс заузетости max 80%</p>
Остала правила грађења	<p>Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње.</p> <p>Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације.</p>

	<p>Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре, са нарочитом пажњом на однос објекта са околним окружењем.</p> <p>Без обзира на врсту објекта стандард приступачности мора бити задовољен за објекте јавне намене: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама.</p> <p>Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују, позитивном законском регулативом, прописана енергетска својства објекта.</p> <p>Услови заштите животне средине: пружање услуга и трговинска делатност примерено зони објеката физичке културе, у складу са позитивном закономском регулативом која дефинише утицај објекта на животну средину.</p> <p>Код обнове и реконструкције постојећих објеката примењују се правила за изградњу нових објеката.</p>
Кота приземља	<p>објекти терцијарне и јавне намене – min 0.20 m</p> <p>Кота приземља објеката одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута; 2) кота приземља може бити виша од нулте коте највише $\frac{1}{2}$ виша од спратне висине од нулте коте; 3) за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити највише $\frac{1}{2}$ спратне висине 4) за објекте на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице кота приземља објекта одређује се применом одговарајућих тачака овог члана; 5) за објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, кота приземља утврђује се локацијским условима и применом одговарајућих тачака овог члана; 6) за објекте који у приземљу имају нестамбену намену (пословање и делатности) кота приземља може бити максимално 0,20 m виша од коте тротоара (денivelација до 1,20 m савладава се унутар објекта).
Кров	<p>Раван, вишеводан, кровни покривач: цреп, тегола, пластифицирани или бакарни лим, природни материјали и др.</p>
Одводњавање атмосферских вода	<p>према сопственој парцели и јавном земљишту.</p>
Паркирање на парцели	<p>За паркирање возила обезбеђује се простор на сопственој грађевинској парцели изван површине јавног пута:</p> <p>Број паркинг / гаражних места - одређује се у складу са конкретним садржајем комплекса, бројем гледаоца и рангом спортских објеката. Урбанистичким пројектом за будућу изградњу конкретног садржаја комплекса обавезно је сагледати све потребе за паркирањем и одредити тачан број паркинг-гаражних места.</p> <p>Гараже објеката планирају се у или испод објекта у габариту, подземно изван габарита објекта или надземно на грађевинској парцели.</p> <p>Површине гаража објеката које се планирају надземно на грађевинској парцели урачунавају се при утврђивању индекса или степена изграђености, односно степена искоришћености грађевинске парцеле, а подземне гараже се не урачунавају у индексе.</p>
Ограда парцеле	<p>Спортски терени и спортски објекти се ограђују транспарентном оградом до максималне висине од 5 m, у зависности од типа спортског објекта објекта. Док се јавне чесме и објекти не ограђују.</p>

Радне зоне

За изградњу објеката за производне и друге радне функције примењују се следећа правила грађења:

Дозвољена је изградња објеката	за намене: производња која испуњава услове заштите животне средине, производња и прерада сточарских производа и агро-туризам, складиштење, становање, јавне делатности, терцијарне делатности, саобраћаја и везе, физичке културе, комуналне делатности, комуналне инфраструктуре, као и њима пратећи комплементарни садржаји: гасне и бензинске пумпе, паркинг простор и сл.
Није дозвољена изградња објеката	за делатности које угрожавају функцију објеката дозвољене намене, као и делатности чије постојање може угрозити квалитет околног пољопривредног земљишта.
Грађевинска парцела	<p>Величина и облик грађевинске парцеле одређује се према врсти и намени објекта, планираним капацитетима и параметрима заузетости, величина парцеле мора бити усаглашена са техничким условима и потребама конкретне намене, при чему њен облик треба да има геометријску форму што ближе правоугаонику или другом облику који је прилагођен терену, планираној намени и типу изградње.</p> <p>Минимална површина парцеле износи површину 600 m².</p> <p>Свака новоформирана грађевинска парцела мора имати приступ на пут или другу јавну површину намењену за саобраћај.</p> <p>Ширина приватног пролаза за парцеле које немају директан приступ јавном путу не може бити мања од 3,50 m. Објекти у радним зонама морају обезбедити противпожарни пут око објеката, који не може бити ужи од 3,5 m, за једносмерну комуникацију, односно 6 m за двосмерно кретање возила.</p> <p>Посебни услови формирања грађевинских парцела дефинисанишу се на основу Закона о планирању и изградњи ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – др.закон и 9/2020).</p>
Грађевинска линија	Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије за објекте је 5 m .
постављање објекта у односу на границе припадајућих парцела (бочне и задње)	Постављање објекта у односу на бочне линије парцеле износи min 3,5 m. Постављање објекта у односу на задњу линију парцеле износи min 3,5 m.
међусобна удаљеност објекта на парцели	Минимална међусобна удаљеност објекта на парцели је 5 m. осим уколико на наспрамним странама нема отвора када објекти могу да се постављају један уз другог.
урбанистички параметри	<p>Индекс заузетости макс. 60% Максимална спратност П+2</p> <p>Могућа је изградња подрума (По) уколико нема сметњи геотехничке или хидрогеолошке природе.</p> <p>Минимални проценат уређеног зеленила за одмор и релаксацију на парцели је 20% њене површине. Уређени терени за рекреацију не спадају у уређено зеленило, а трајно покривени терени улазе у урбанистичке параметре - урачунавају се при утврђивању индекса изграђености и индекса заузетости.</p> <p>На једној грађевинској парцели, у границама урбанистичких параметара, могућа је изградња више објеката (комплекс павиљона у непрекинутом низу, слободностојећих павиљона и сл...) и других пратећих објеката на парцели који су у функцији основног објекта (гараже, магацини, оставе, надстрешнице, вртни павиљони, фонтане и др.)</p>

<p>Остала правила грађења</p>	<p>Заштита суседних објеката према техничким нормативима за одређену врсту изградње.</p> <p>Прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације.</p> <p>Архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу савремене или традиционалне архитектуре, са нарочитом пажњом на однос објекта са околним амбијентом.</p> <p>Без обзира на врсту објекта стандард приступачности мора бити задовољен за објекте јавне намене: осигурање несметаног кретања особама са посебним потребама, деци и старијим особама.</p> <p>Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују, позитивном законском регулативом, прописана енергетска својства објекта.</p> <p>Услови заштите животне средине: пружање услуга и трговинска делатност примерено зони производње, у складу са позитивном закономском регулативом која дефинише утицај објекта на животну средину.</p> <p>Код обнове и реконструкције постојећих објеката примењују се правила за изградњу нових објеката.</p>
<p>Кота приземља</p>	<p>Кота приземља објеката одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута; 2) кота приземља може бити виша од нулте коте највише $\frac{1}{2}$ виша од спратне висине од нулте коте; 3) за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити највише $\frac{1}{2}$ спратне висине 4) за објекте на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице кота приземља објекта одређује се применом одговарајућих тачака овог члана; 5) за објекте који имају индиректну везу са јавним путем, преко приватног пролаза, кота приземља утврђује се локацијским условима и применом одговарајућих тачака овог члана; 6) за објекте који у приземљу имају нестамбену намену (пословање и делатности) кота приземља може бити максимално 0,20 m виша од коте тротоара (денivelација до 1,20 m савладава се унутар објекта).
<p>Кров</p>	<p>Раван, вишеводан, кровни покривач: цреп, тегола, пластифицирани лим, природни материјали и др. Максимални нагиб кровних равни је 35°.</p>
<p>Одводњавање атмосферских вода</p>	<p>према сопственој парцели и јавном земљишту.</p>
<p>Паркирање на парцели</p>	<p>За паркирање возила обезбеђује се простор на сопственој грађевинској парцели изван површине јавног пута:</p> <p>Број паркинг / гаражних места - одређује се у складу са конкретним садржајем комплекса, бројем гледаоца и рангом спортских објеката. Урбанистичким пројектом за будућу изградњу конкретног садржаја комплекса обавезно је сагледати све потребе за паркирањем и одредити тачан број паркинг-гаражних места.</p> <p>Гараже објеката планирају се у или испод објекта у габариту, подземно изван габарита објекта или надземно на грађевинској парцели.</p> <p>Површине гаража објеката које се планирају надземно на грађевинској парцели урачунавају се при утврђивању индекса или степена изграђености, односно степена искоришћености грађевинске парцеле, а подземне гараже се не урачунавају у индексе.</p>
<p>Ограда парцеле</p>	<p>Грађевинске парцеле на којима се налазе објекти који представљају непосредну опасност по живот људи, као и грађевинске парцеле специјалне намене, ограђују се на начин који одреди надлежни орган.</p> <p>Грађевинске парцеле на којима се налазе индустријски објекти и остали радни и пословни објекти индустријских зона (складишта, радионице и сл.) могу се ограђивати транспарентном оградом висине до 2,20 m.</p> <p>Грађевинске парцеле могу се ограђивати зиданом оградом до висине од 0,90 m</p>

(рачунајући од коте тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,40 m. Парцеле чија је кота нивелете виша од 0,90 m од суседне, могу се ограђивати транспарентном оградом до висине од 1,40 m која се може постављати на подзид чију висину одређује надлежни орган Градске управе.

Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује.

Зидана непрозирна ограда између парцела подиже се до висине 1,40 m уз сагласност суседа, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом зеленом оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле или транспарентном оградом до висине од 1,40 m, која се поставља према катастарском плану и операту, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Врата и капије на уличној оградни не могу се отворити ван регулационе линије, у поље омеђено регулационим линијама него искључиво унутар парцеле којој припадају.

У насељима се парцеле за изградњу пословних и других нестамбених објеката по правилу не ограђују.

У зонама вишеспратне и вишеспородичне изградње, парцеле се по правилу не ограђују. Парцеле за објекте од општег интереса не ограђују се.

КОМУНАЛНЕ ПОВРШИНЕ

Услови за изградњу комуналних објеката утврђују се у складу са планираним садржајем, односно техничким прописима за конкретне објекте (пречишћивачи, објекти за водоснабдевање, расадници, гробља и сл.). Комплекси комуналних објеката морају у свом окружењу имати одговарајуће површине заштитног зеленила.

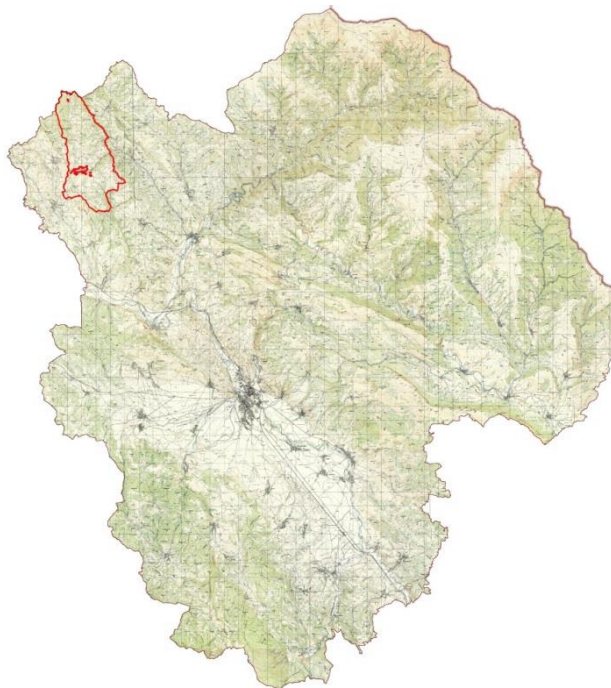
ПОВРШИНЕ ИНФРАСТРУКТУРНИХ ОБЈЕКТА

Површине инфраструктурних објеката обухватају електроенергетске објекте се граде у складу са одредбама Закона о енергетици, Закона о планирању и изградњи, Просторном плану, техничким и другим прописима.

Правила за уређење и грађење електроенергетских објеката се налазе у текстуалном делу Плана у поглављу Пропозиције просторног развоја, одељку 1. Правила уређења, 1.2.3.3. Услови, правила и мере за уређење простора и изградњу мреже и објеката електроенергетског система.

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БАЗОВИК

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

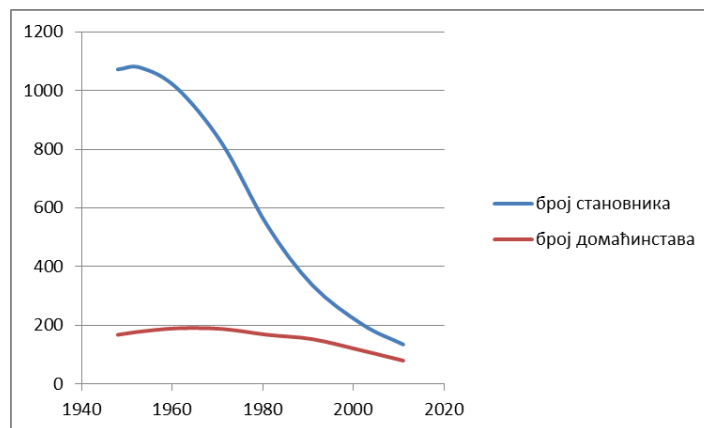
2. Површина грађевинског подручја насеља: **30,66 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

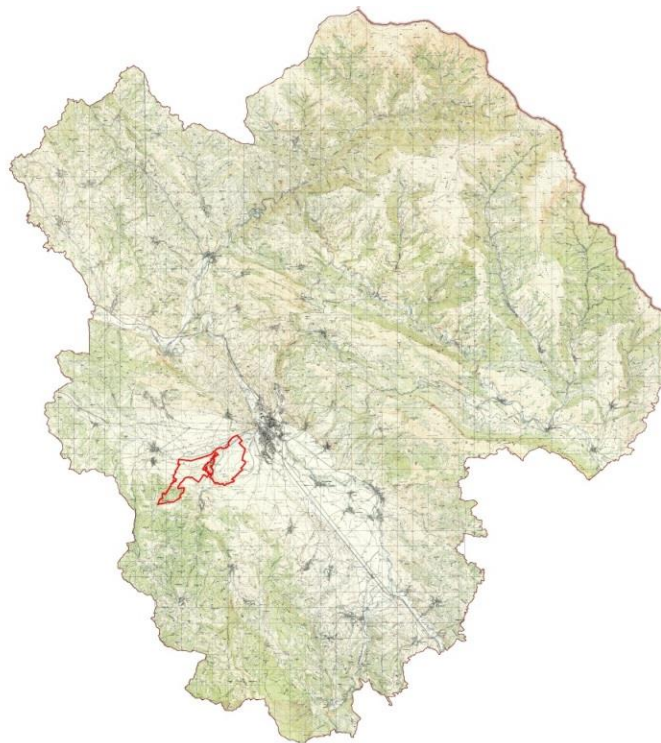
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Базовик	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1072	1078	1009	820	540	336	203
број домаћинстава		168	179	190	188	168	153	114	80

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БАРИЈЕ ЧИФЛИК

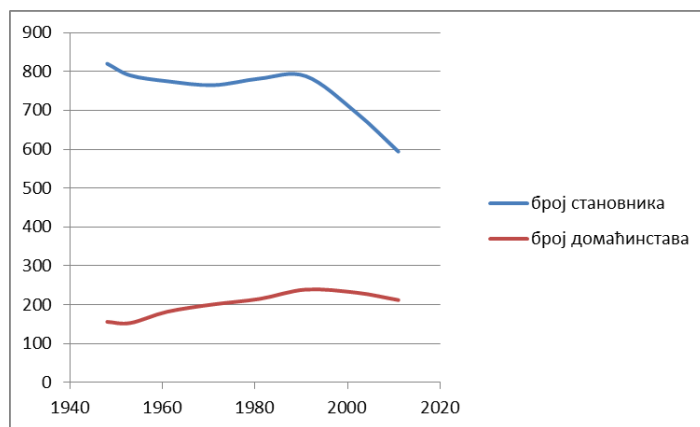
1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **42,55 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Барије Чифлик	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		820	790	775	765	782	788	693
број домаћинстава		156	153	182	201	215	239	231	212

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БАСАРА

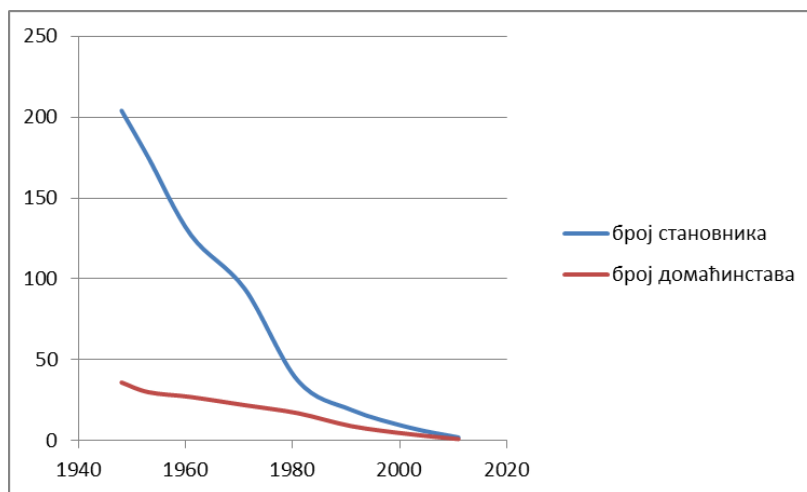
1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **4,05ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: /

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Басара	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	204	175	127	94	37	19	8	2
број домаћинстава	36	30	27	22	17	9	4	1	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БЕЛА

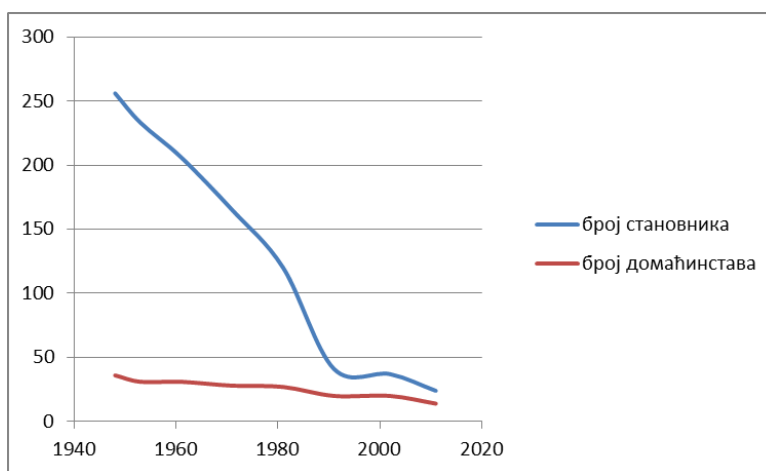
1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **5 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

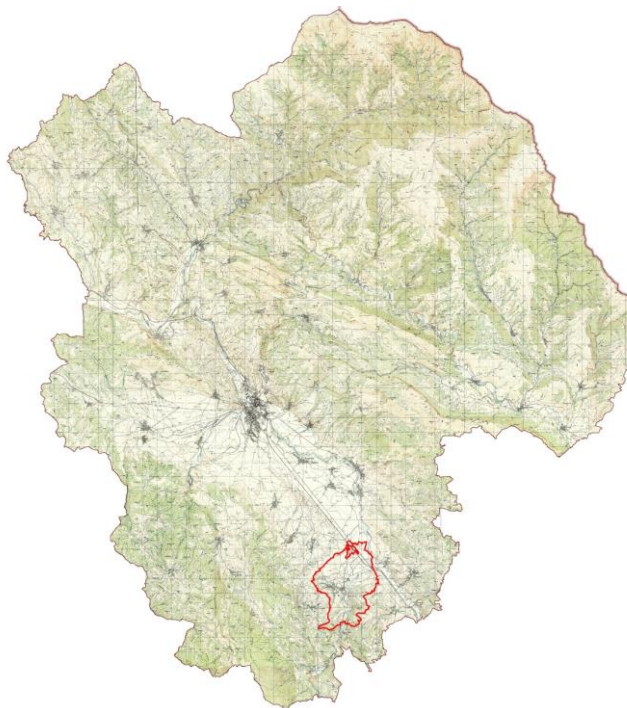
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Бела	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	256	233	206	165	120	41	37	24
број домаћинстава	36	31	31	28	27	20	20	14	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БЕЛО ПОЉЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **34,60 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање, радна зона

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БЕРОВИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

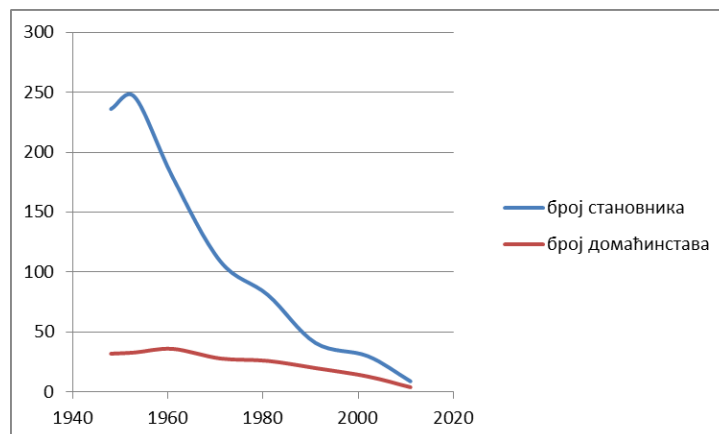
2. Површина грађевинског подручја насеља: **5,44 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: комуналне површине

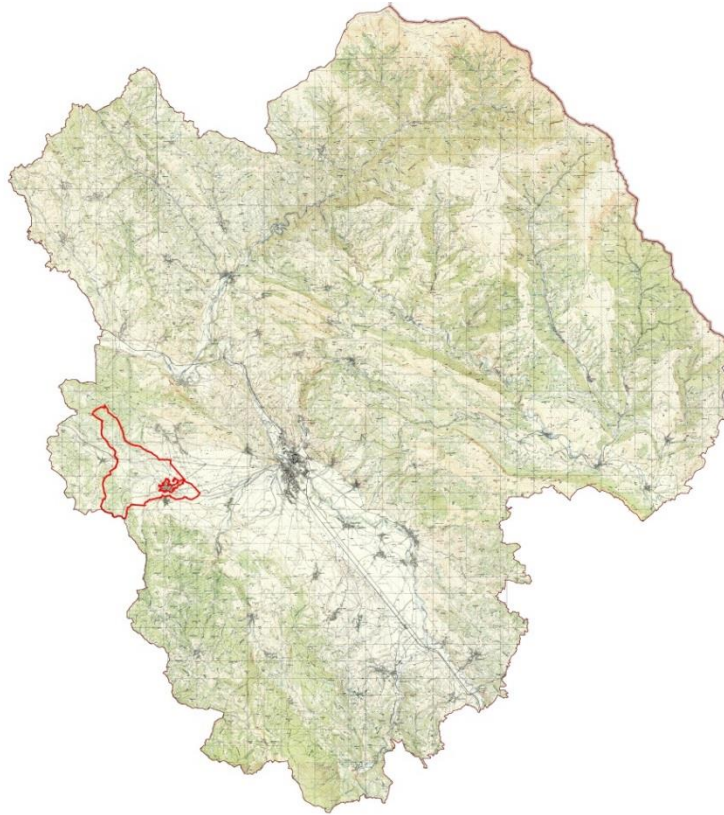
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Беровица	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		236	246	179	109	81	41	30
број домаћинстава		32	33	36	28	26	20	13	4

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БЛАТО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

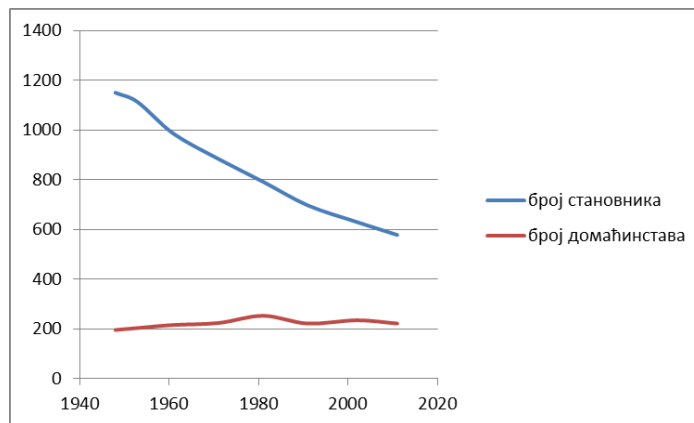
2. Површина грађевинског подручја насеља: **53,06 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

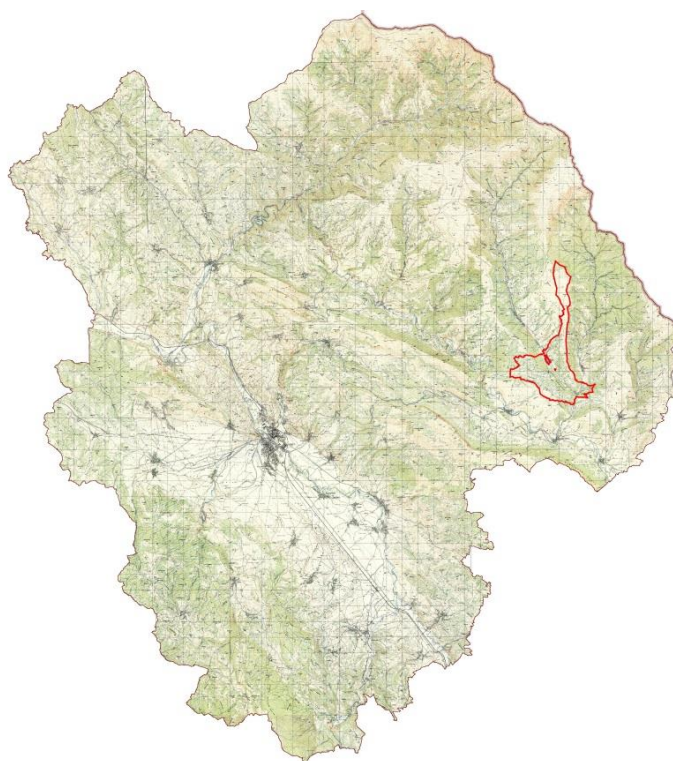
5. поредни преглед броја становника и домаћинстава:

	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Блато	број становника	1150	1112	985	884	792	697	630	578
	број домаћинстава	196	204	216	224	253	222	235	222

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ БРЛОГ

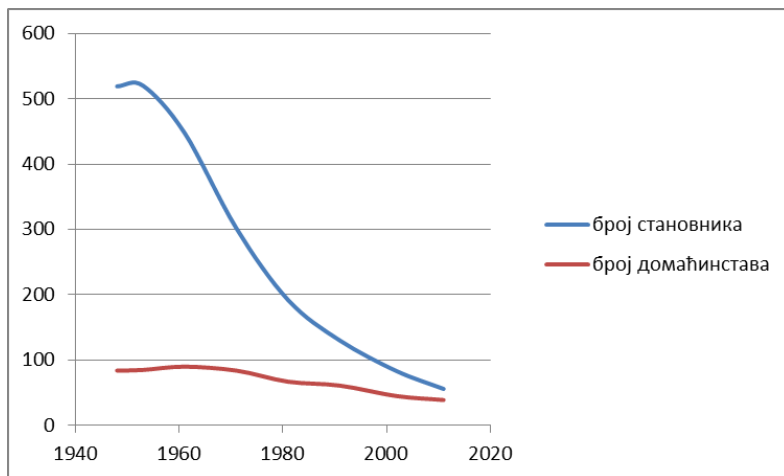
1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **10,24ha**

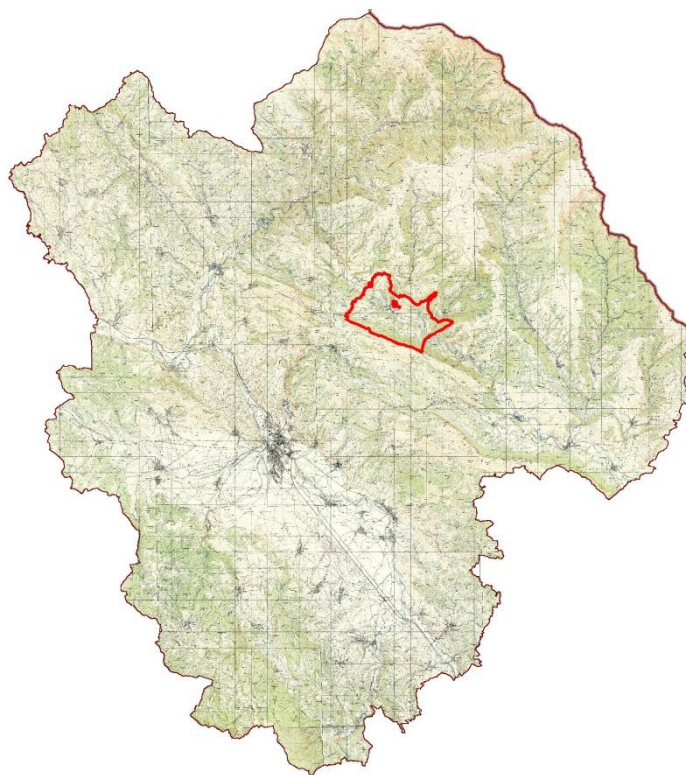
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Брлог	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		519	520	448	302	192	130	83
број домаћинстава		84	85	90	84	67	61	45	39

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВЕЛИКА ЛУКАЊА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

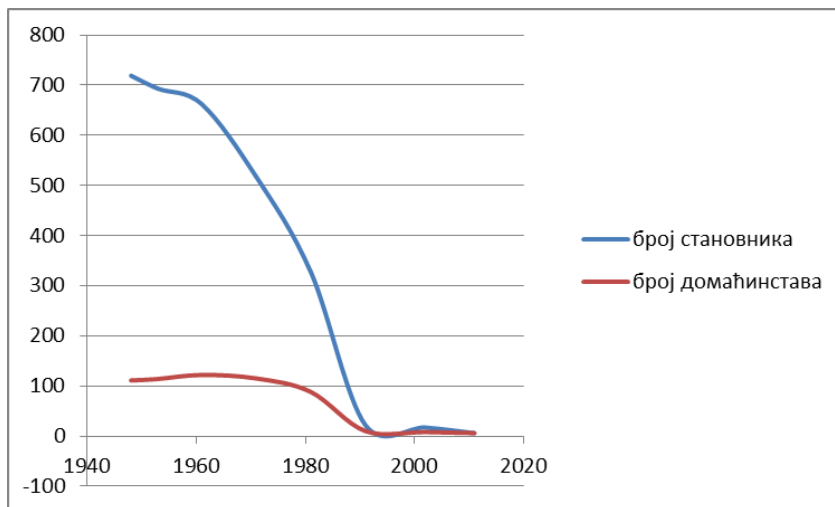

2. Површина грађевинског подручја насеља: **8,47ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање (викенд насеље)

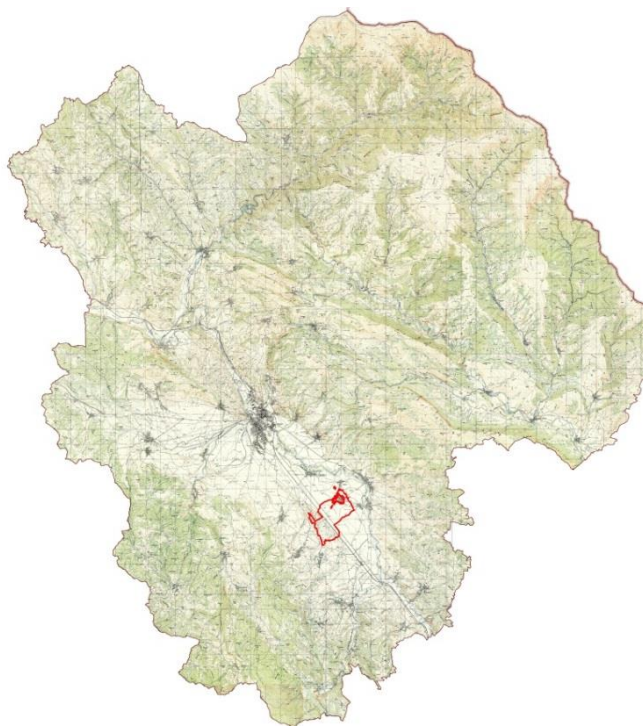
4. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Велика Лукања	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	719	693	662	517	327	22	17	6
број домаћинстава	111	114	122	115	88	10	8	6	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВЕЛИКИ ЈОВАНОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

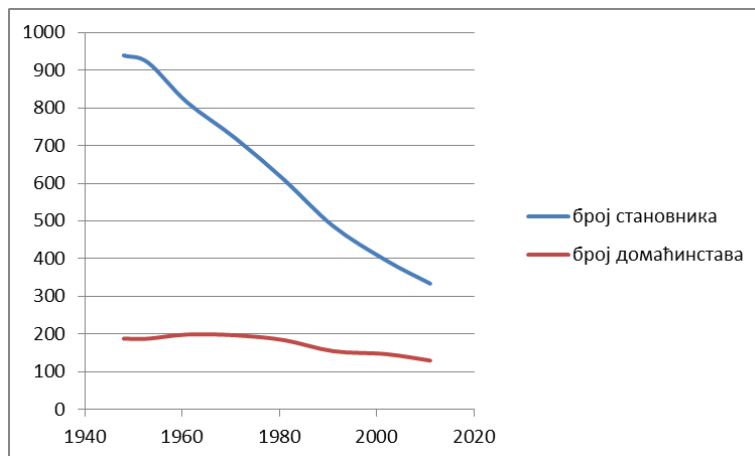
2. Површина грађевинског подручја насеља: **28,45ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, радне површине, комуналне површине

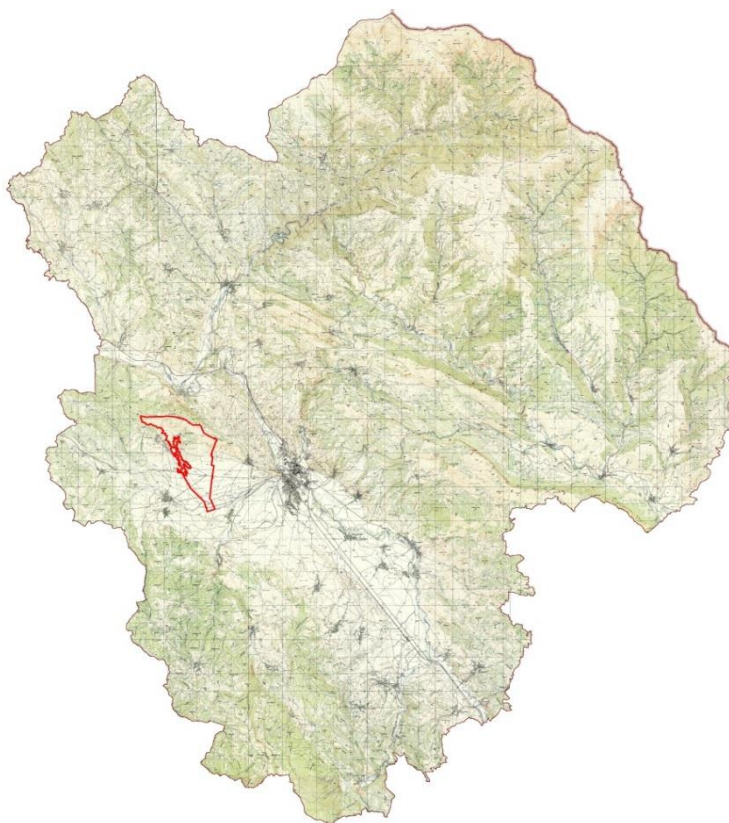
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Велики Јовановац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	939	920	815	719	609	487	395	334
	број домаћинстава	188	188	199	197	184	155	147	130

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВЕЛИКИ СУВОДОЛ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

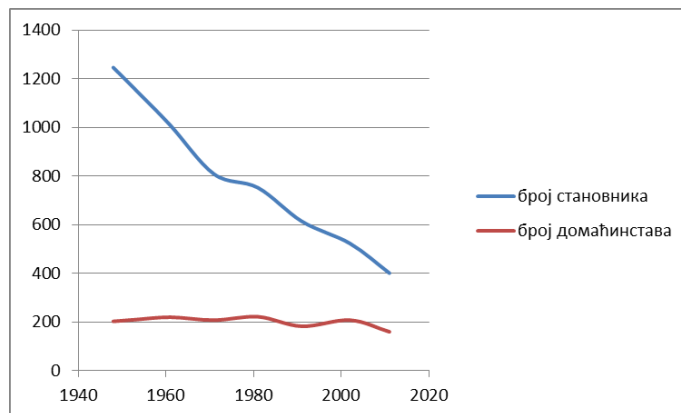
2. Површина грађевинског подручја насеља: **55,87 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

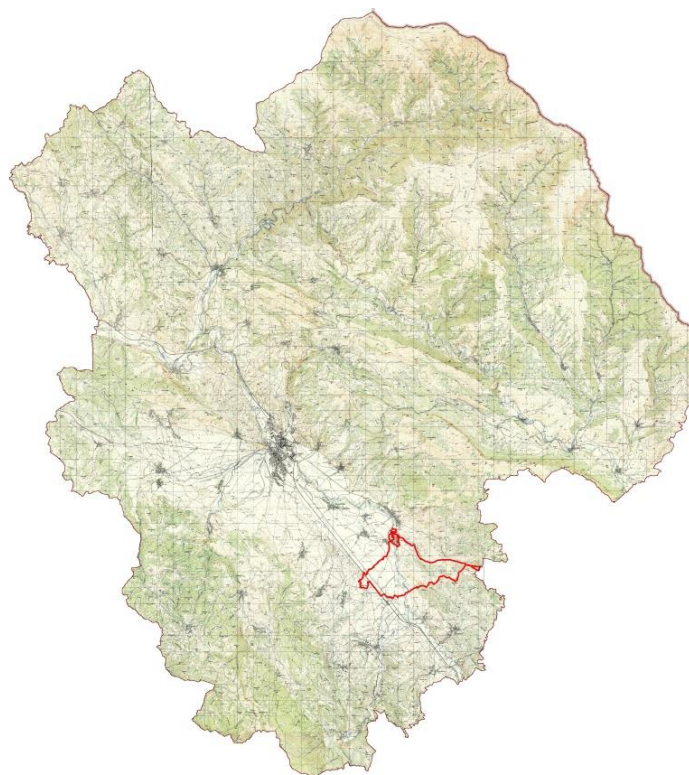
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинства:

Велики Суводол	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	1246	1156	1009	808	752	614	523	401
	број домаћинства	203	210	220	208	222	183	208	160

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВЕЛИКО СЕЛО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

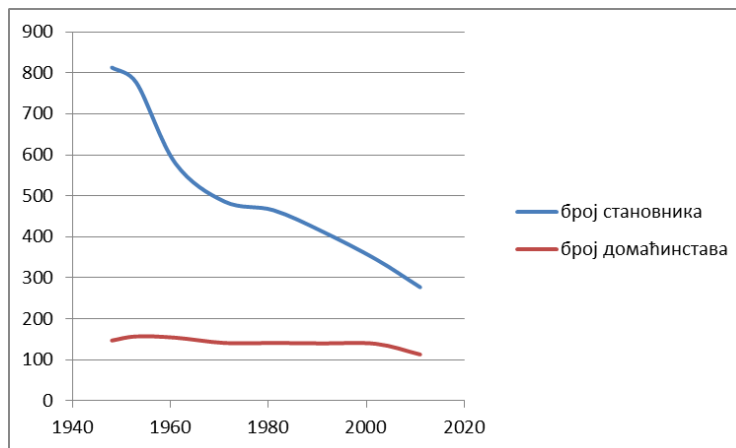
2. Површина грађевинског подручја насеља: **25, 98ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

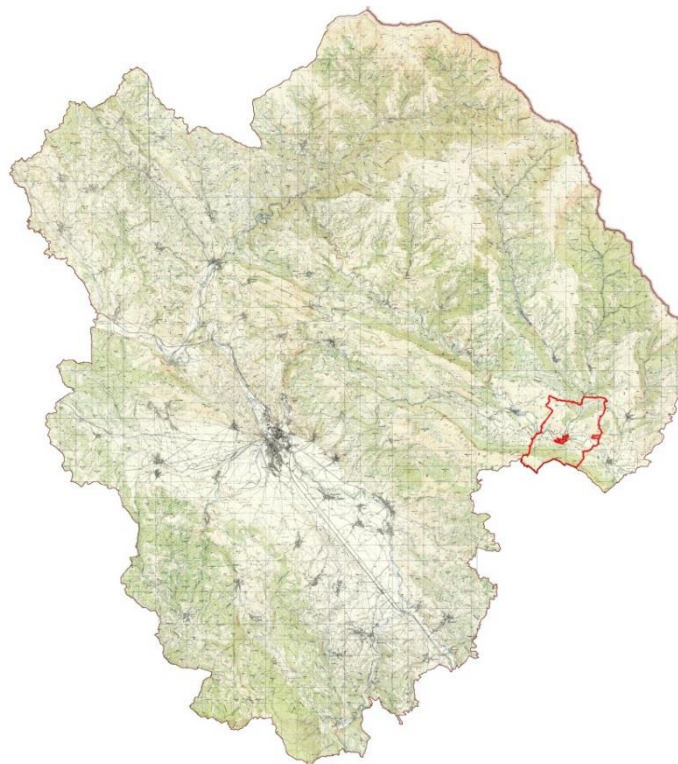
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Велико Село	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		813	776	579	486	465	413	345
број домаћинстава		147	157	154	141	141	140	139	113

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИСОЧКА РЖАНА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

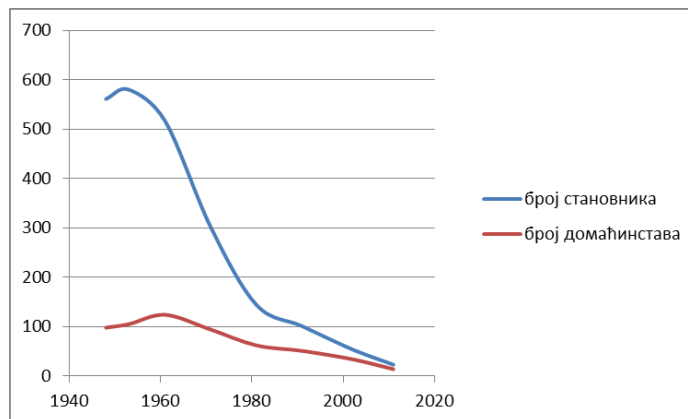
2. Површина грађевинског подручја насеља: 23,45 **ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине.
За потребе развоја агро-туризма у радној зони грађевинског подручја КО Височка Ржана дозвољена је максимална спратност П+3 уз обавезну израду Урбанистичког пројекта.

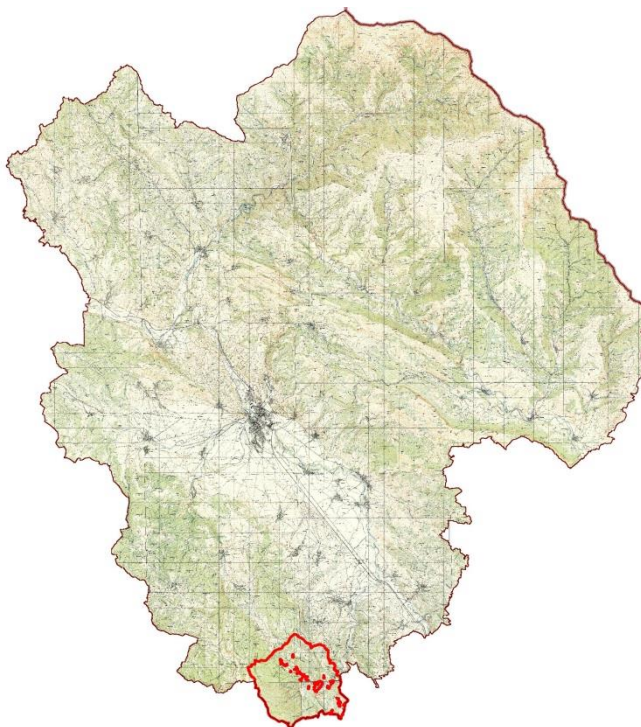
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Височка Ржана	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		561	580	516	301	144	101	54
број домаћинстава		98	105	124	94	62	51	34	14

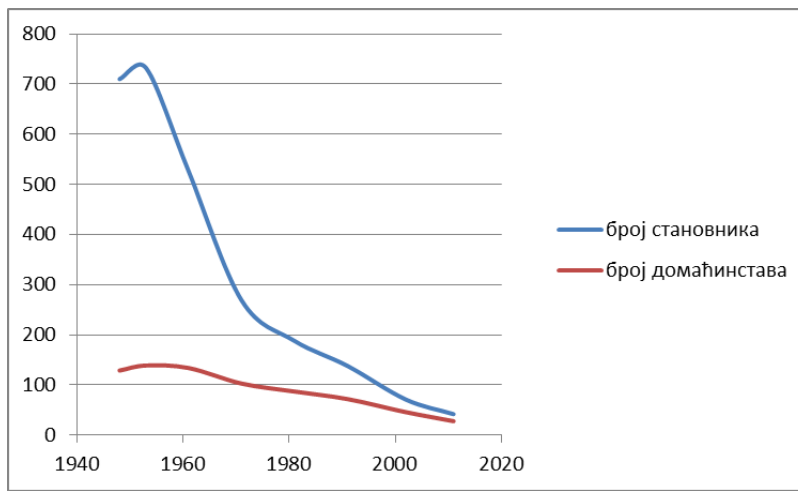
УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВЛАСИ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

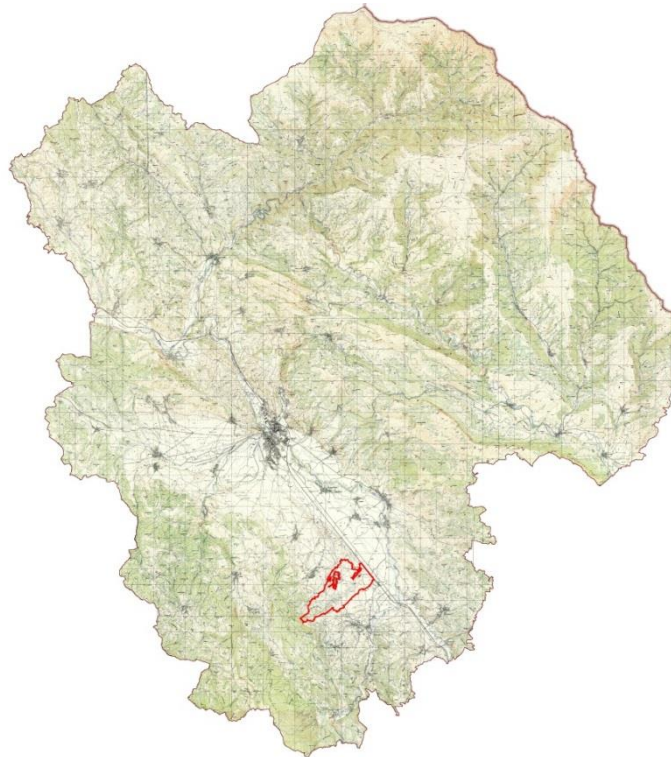
2. Површина грађевинског подручја насеља: **38,25 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Власи	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		710	732	527	269	188	138	71
број домаћинстава		129	139	134	103	87	72	46	28

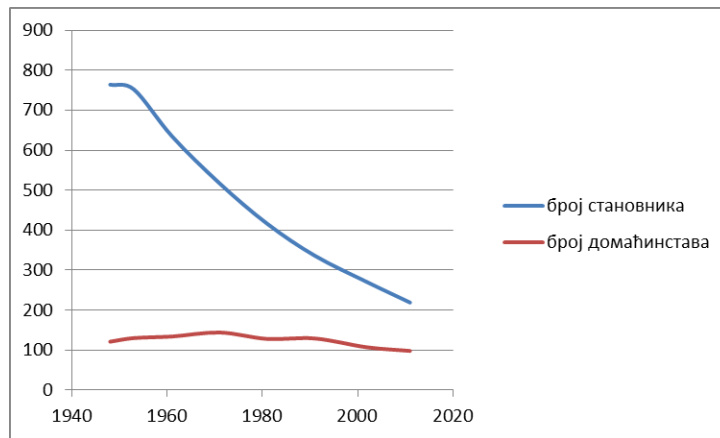
УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВОЈНЕГОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

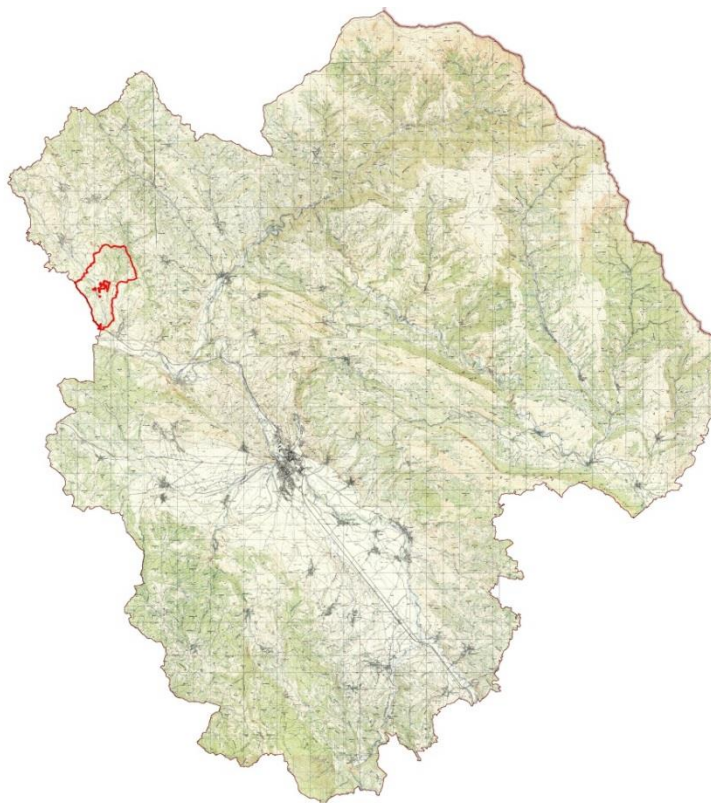
2. Површина грађевинског подручја насеља: **36,64 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Војнеговац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	764	752	635	517	416	336	270	219
	број домаћинстава	121	130	134	144	128	129	107	98

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВРАНИШТЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

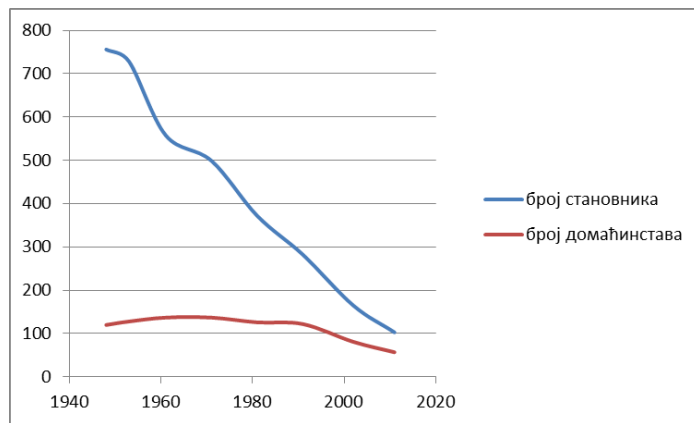
2. Површина грађевинског подручја насеља: **23,19 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

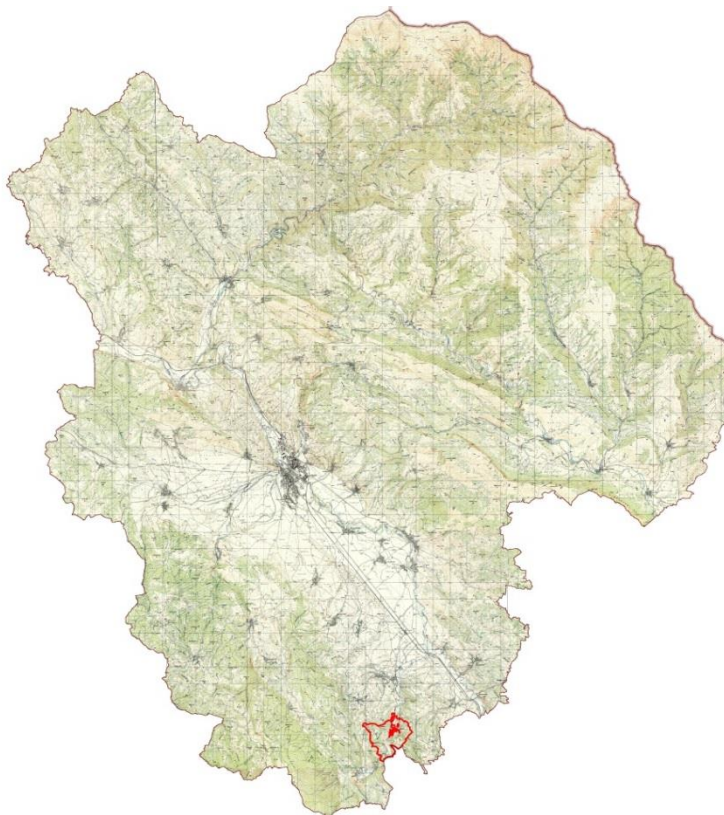
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Враниште	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	756	728	558	499	372	282	165	103
	број домаћинстава	120	128	137	137	126	122	81	57

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ГОРЊА ДРЖИНА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

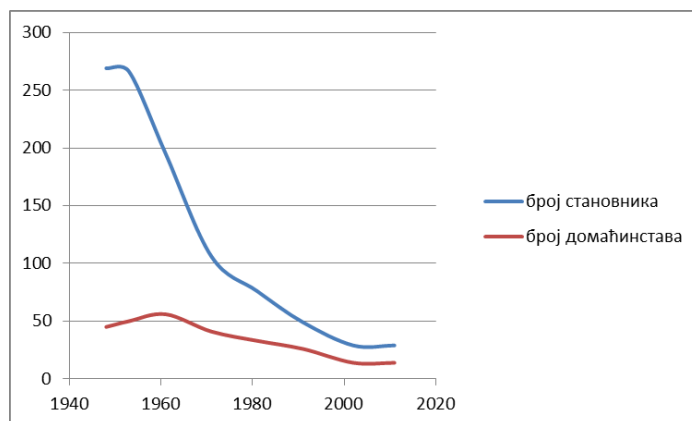
2. Површина грађевинског подручја насеља: **10.28 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: /

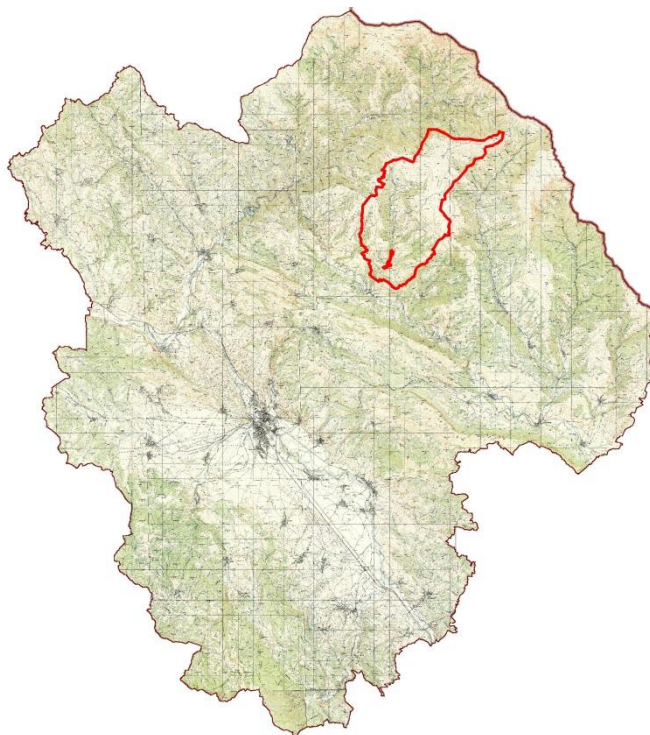
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинства:

Горња Држина	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		269	266	195	106	76	49	29
број домаћинства		45	50	56	41	33	26	14	14

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ГОСУША

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

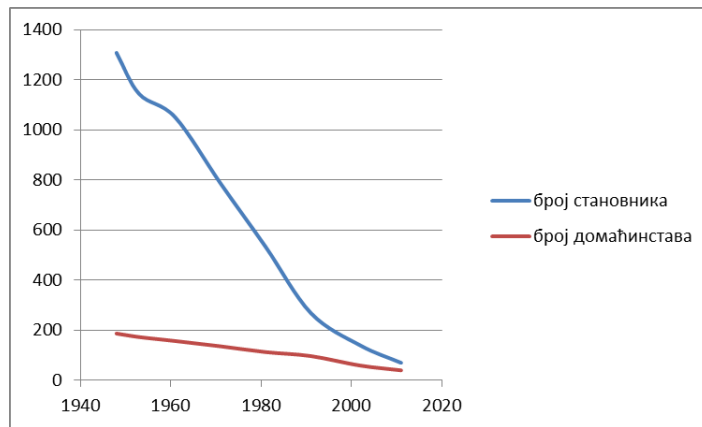
2. Површина грађевинског подручја насеља: **10.30 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Гостуша	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	1308	1144	1050	787	533	269	139	70
	број домаћинстава	187	173	157	136	113	97	59	40

6. Општи услови и мере заштите за насеље Гостуша на основу услова Завода за заштиту споменика културе Ниш (број: 112/2-03, датума: 10.03.2020.године):

Општи услови заштите:

Потребно је донети документе који ће прецизно дефинисати начин развоја села и спречити непланске активности које угрожавају културно и природно добро.

Предвиђа се израда Плана детаљне регулације, уз максимално укључивање локалне заједнице и свих других заинтересованих страна.

Оперативно користити услове и мере заштите дате у предлогу за проглашење и Студији заштите просторне културно-историјске целине села Гостуша:

Опште мере заштите просторне културно-историјске целине:

1. У простору просторно културно-историјске целине примењују се методолошки поступци конзерваторске праксе: истраживање, топографија, конзервација, рестаурација, санација, ревитализација и рехабилитација;
2. Очување аутентичности амбијента, са свим природним карактеристикама и специфичностима;
3. Очување затечене градитељске структуре насеља;
4. Очување, рестаурација, санација или реконструкција изворног изгледа, конструктивног склопа, волумена, стилских карактеристика, декоративних елемената и колорита објеката који имају градитељску, етнолошку, историјску, технолошку или амбијенталну вредност;
5. Одређује се намена објеката и простора: становање, производња-сточарство и земљорадња, туризам, култура, образовање, пословање, рекреација и друге намене које не нарушавају вредности просторне културно-историјске целине;
6. Не дозвољава се коришћење простора за садржаје који својим основним или пратећим функцијама могу угрозити или деградирати целину као што су депоније, стоваришта, складишта, трговински центри, бензинске и гасне станице, индустријска производња или пословање које угрожава интегритет културног добра и слично;
7. Забрана градње постављање објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом или висином могу угрозити амбијенталне вредности целине;
8. Нове објекте ускладити са карактером амбијента и вредностима урбаног и архитектонског наслеђа у погледу димензија, диспозиције, пропорције, типа градње и обликовања;
9. Расписивање конкурса или израда студија изводљивости за делове простора у циљу њихове заштите, рехабилитације или унапређења;
10. Измештање или уклањање објеката који не одговарају функционалним потребама и нарушавају културно-историјске или естетске вредности просторне културно-историјске целине;
11. Све елементе инфраструктуре, нивелације и регулације простора изводити у складу са посебним условима службе заштите непокретних културних добара;
12. Урбанистичко, комунално и хортикултурално опремање, неговање декоративне флоре и редовно одржавање јавних простора;
13. Стална промоција споменичких, архитектонских, етнолошких и употребних вредности непокретног културног добра;
14. Обележавање просторно културно-историјске целине на одговарајући начин;
15. Истраживање и испитивање у циљу утврђивања и праћења загађеност животне средине (земље, воде и материјала).

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ГРАДИШТЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

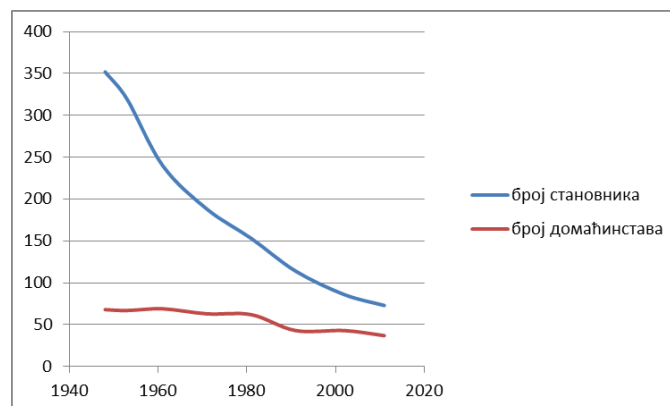
2. Површина грађевинског подручја насеља: **13.58 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине

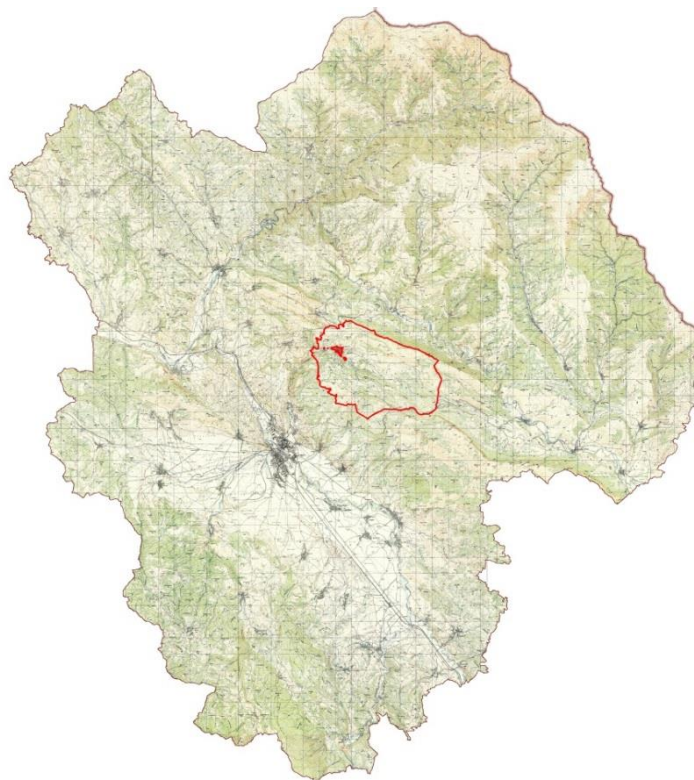
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинства:

Градиште	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		352	319	240	188	153	114	86
број домаћинства		68	67	69	63	62	43	43	37

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ДОБРИ ДО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

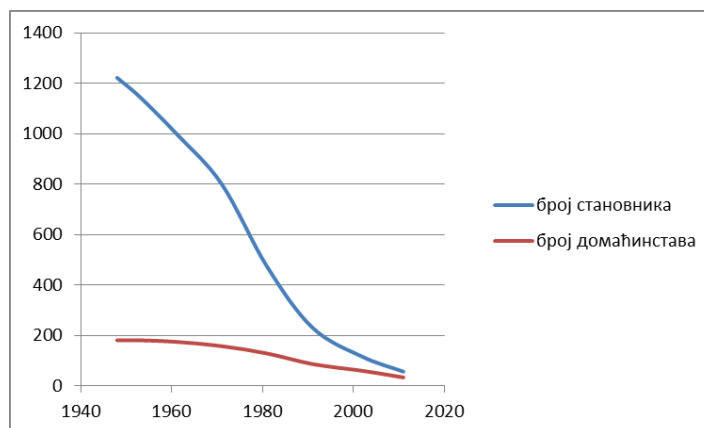
2. Површина грађевинског подручја насеља: **19.55 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

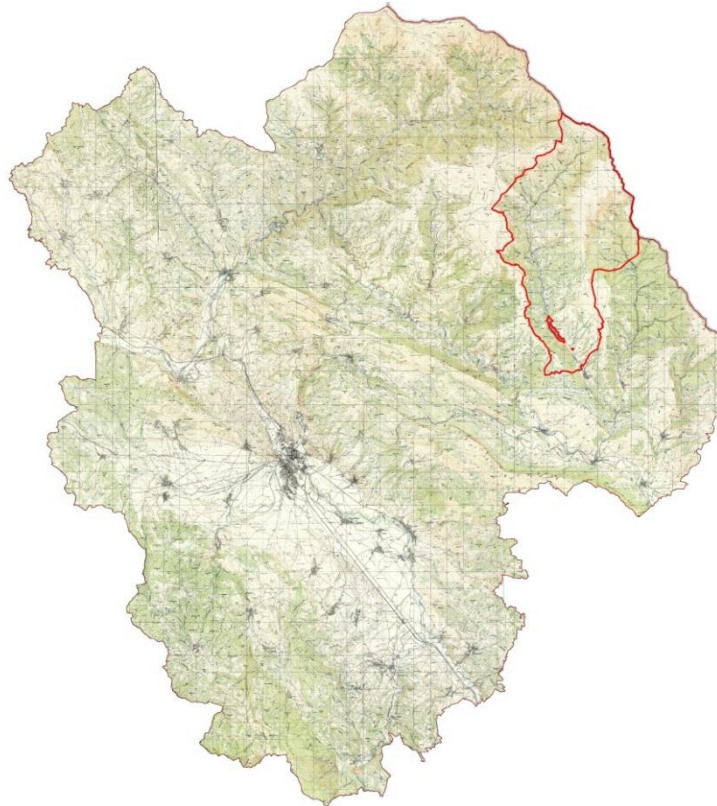
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Добри До	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1222	1146	1001	801	473	231	116
број домаћинстава		181	181	175	158	129	87	60	34

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ДОЈКИНЦИ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

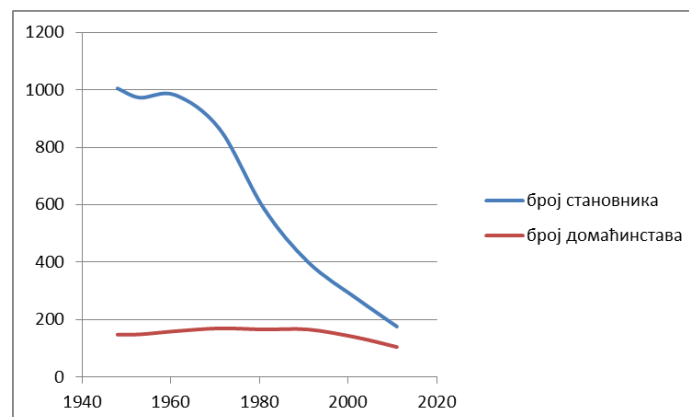
2. Површина грађевинског подручја насеља: **34,69 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

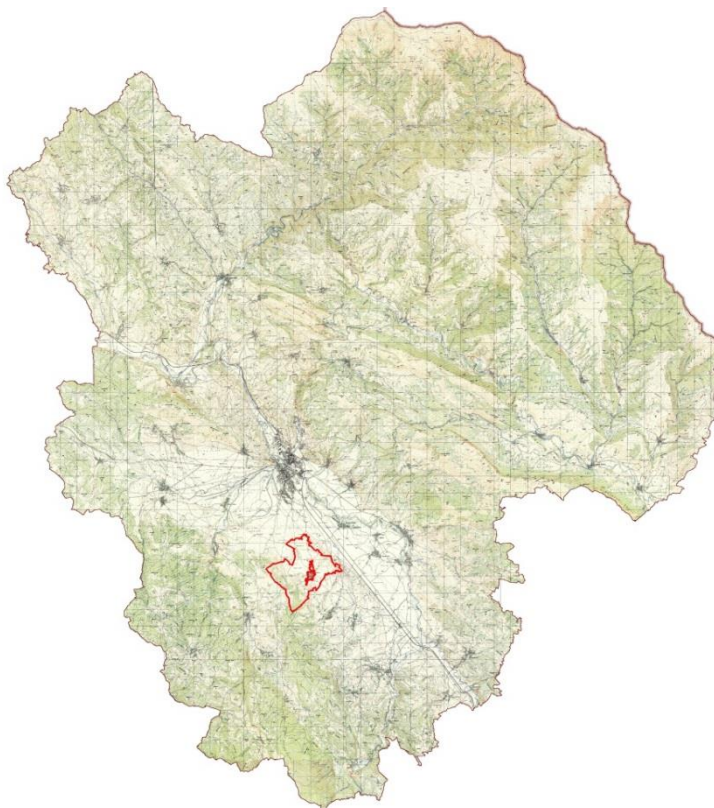
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Дојкинци	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	1005	973	982	864	587	400	273	176
број домаћинстава	148	149	160	170	166	166	138	105	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ДРЖИНА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

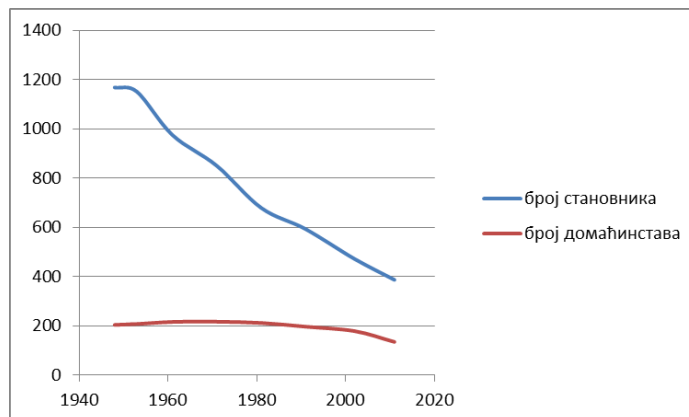
2. Површина грађевинског подручја насеља: **29,19 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

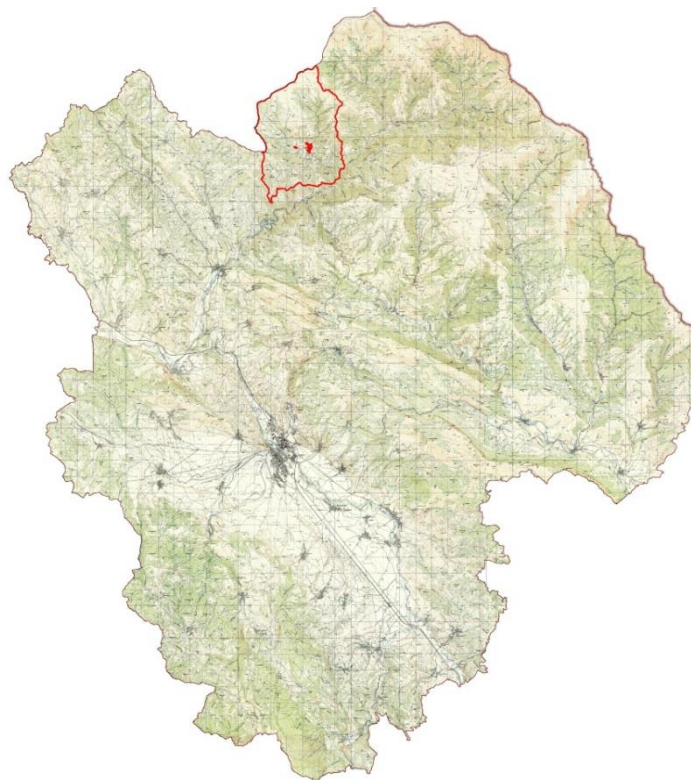
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Држина	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1168	1151	975	850	679	593	472
број домаћинстава		204	208	216	217	212	197	179	135

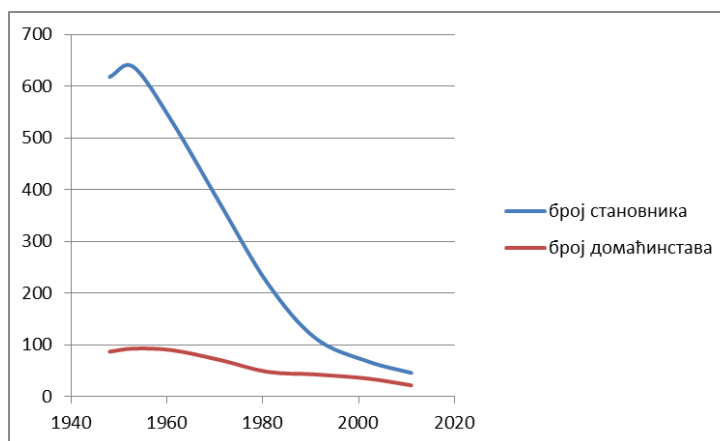

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **8,12 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Засковци	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		618	637	532	374	219	113	68
број домаћинстава		87	93	90	71	48	43	35	22

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ЈАЛБОТИНА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

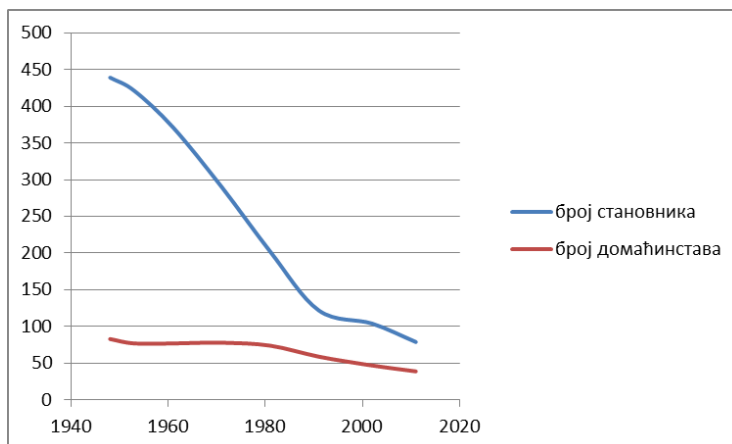
2. Површина грађевинског подручја насеља: **17,17 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Јалботина	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		439	421	371	290	202	122	104
број домаћинстава		83	77	77	78	74	59	47	39

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ЈЕЛОВИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

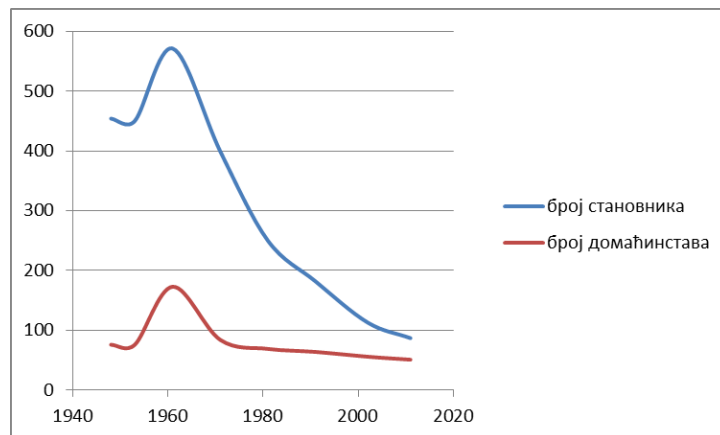
2. Површина грађевинског подручја насеља: **12 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

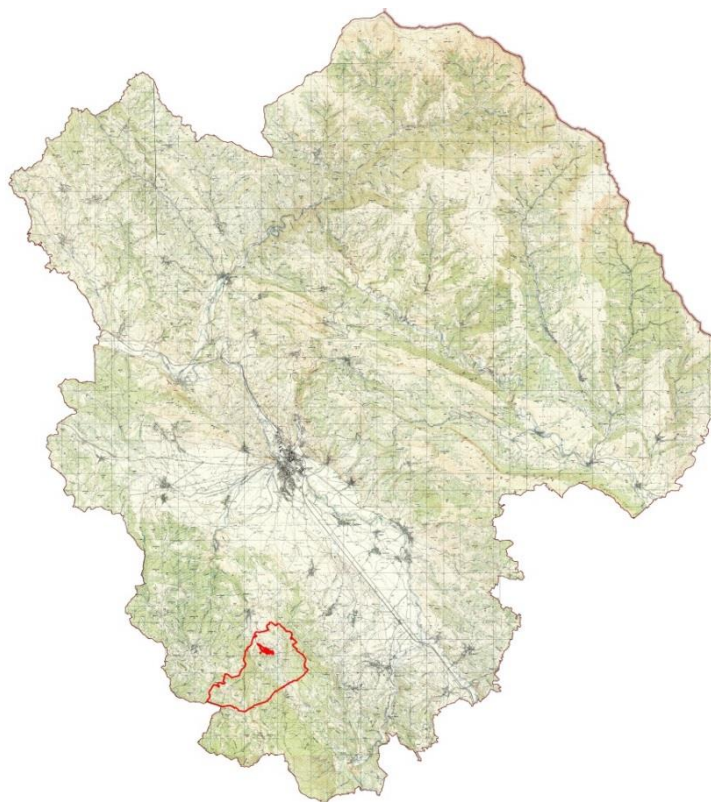
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Јеловица	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		454	450	571	399	250	182	113
број домаћинстава		76	76	173	84	69	64	56	51

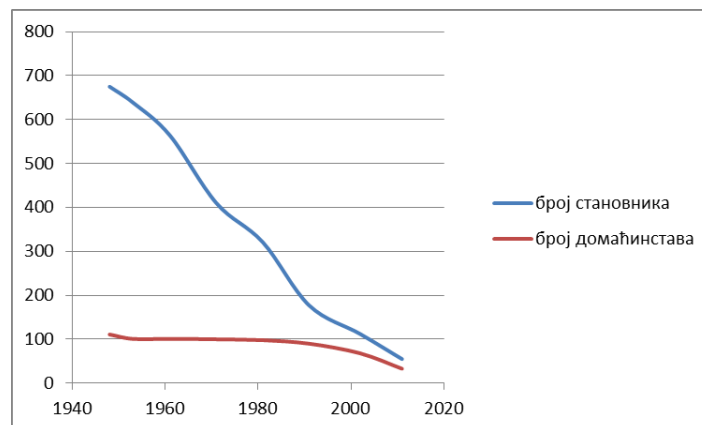
УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ КАМИК

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

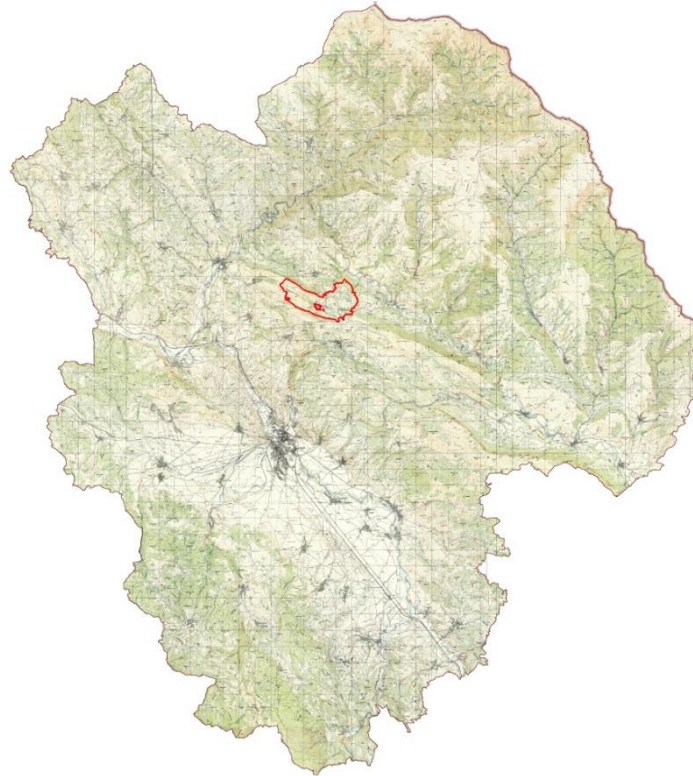
2. Површина грађевинског подручја насеља: **13,25 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Камик	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		675	639	564	410	321	177	112
број домаћинстава		111	101	101	100	98	90	68	33

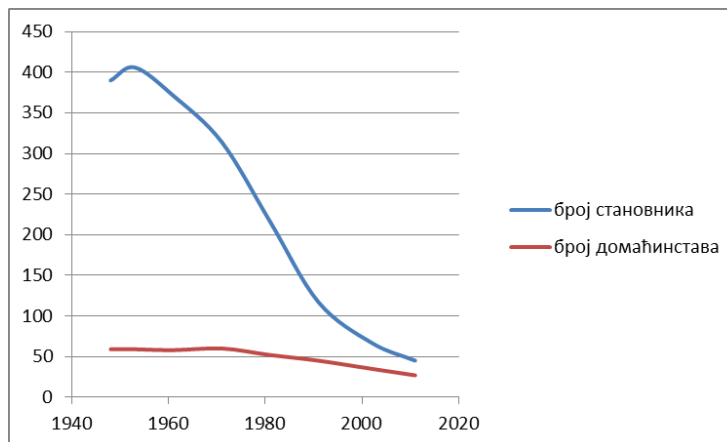
УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ КОПРИВШТИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

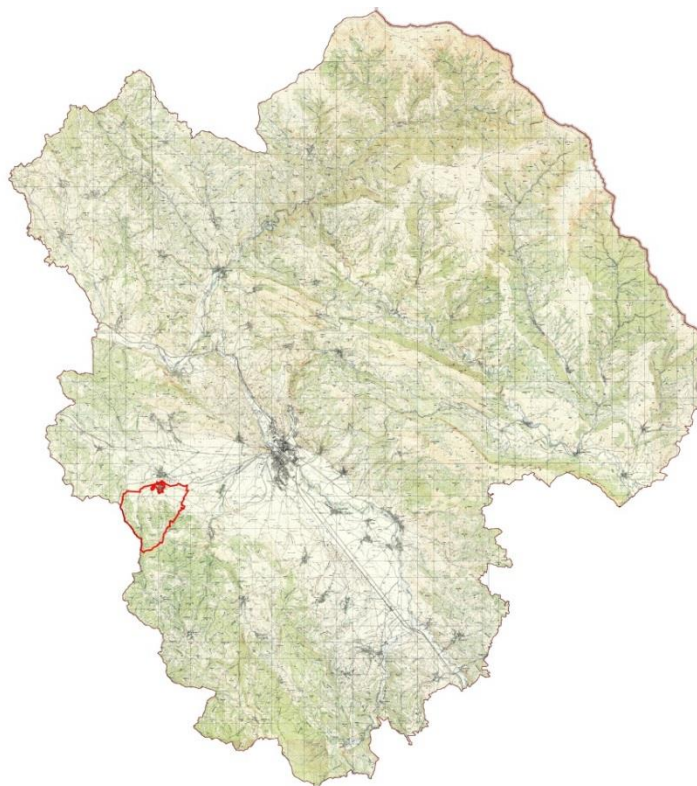
2. Површина грађевинског подручја насеља: 9,60 ha
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Копривштица	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		390	406	371	314	216	117	67
број домаћинстава		59	59	58	60	52	45	35	27

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ КОСТУР

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

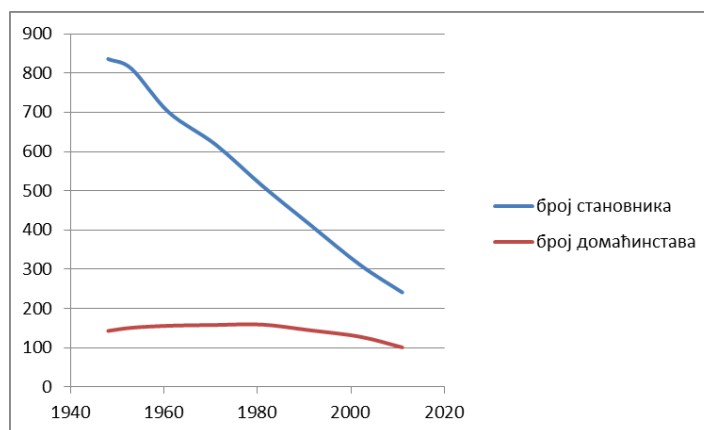
2. Површина грађевинског подручја насеља: **26,86 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Костур	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		836	811	700	618	513	416	311
број домаћинстава		143	151	156	158	159	145	128	101

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ КРУПАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

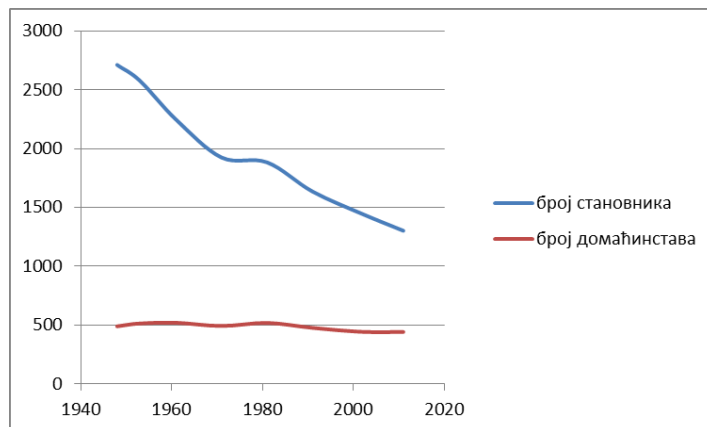
2. Површина грађевинског подручја насеља: **68, 28 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање, радна зона

4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине

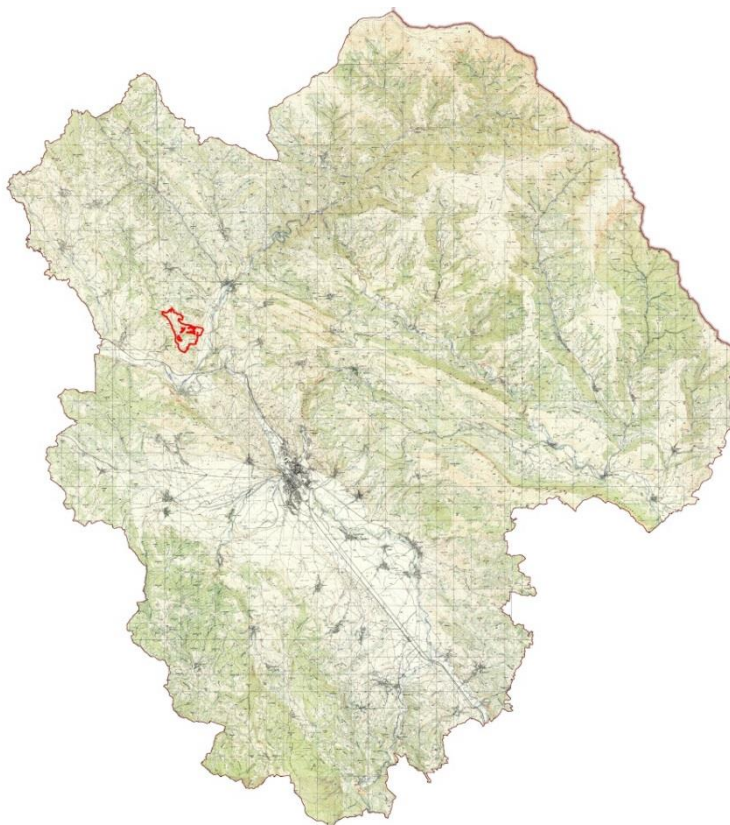
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Крупац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		2711	2577	2245	1924	1883	1635	1444
број домаћинстава		490	514	520	493	519	477	443	442

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ КУМАНОВО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

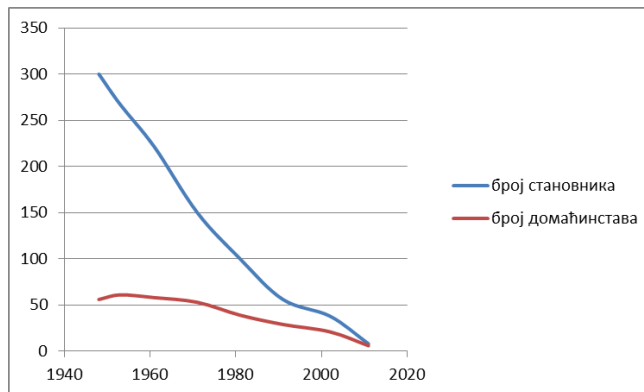
2. Површина грађевинског подручја насеља: **10,80 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

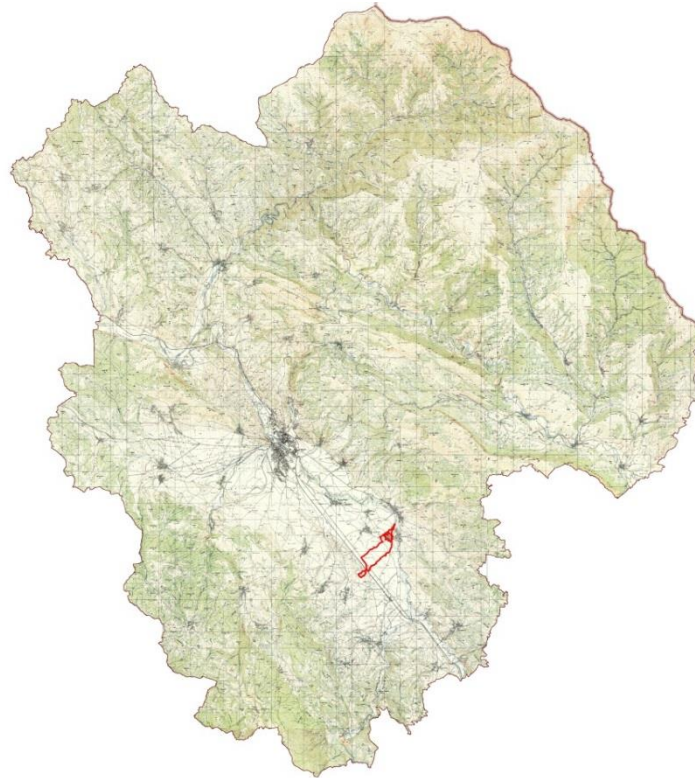
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Куманово	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		300	267	221	150	100	56	38
број домаћинстава		56	61	58	53	39	29	21	6

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ МАЛИ ЈОВАНОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

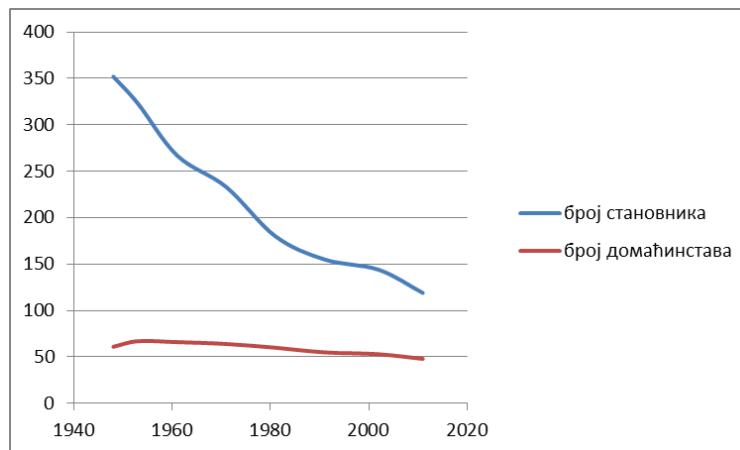
2. Површина грађевинског подручја насеља: **15,87 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

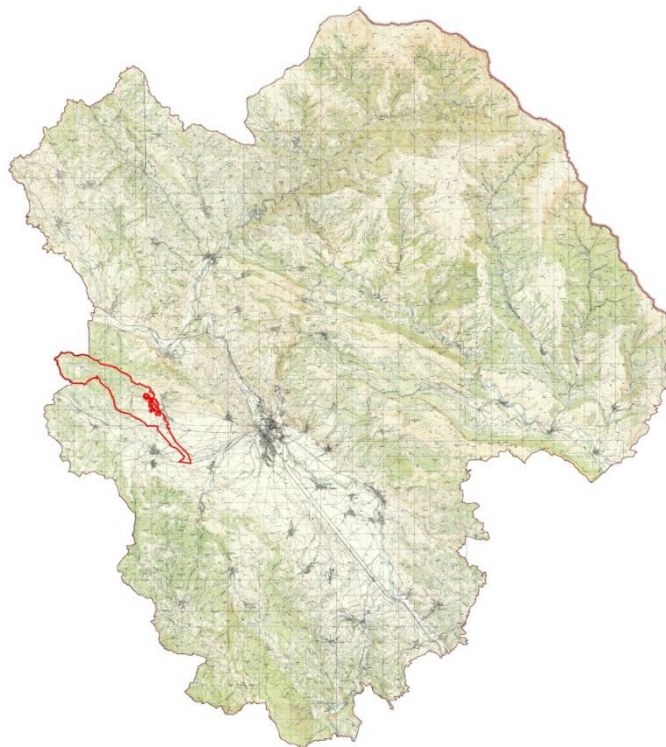
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Мали Јовановац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		352	323	267	233	180	155	144
број домаћинстава		61	67	66	64	60	55	53	48

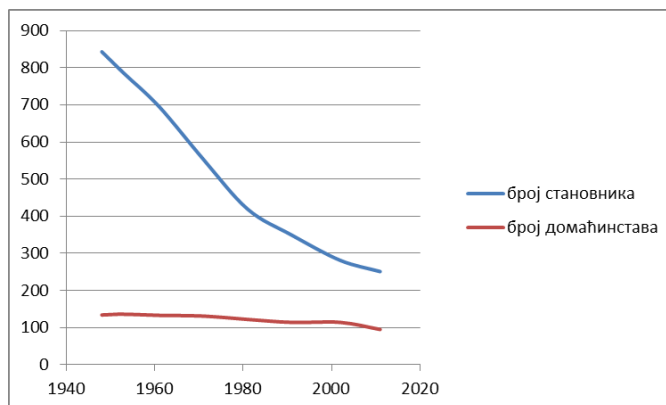
УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ МАЛИ СУВОДОЛ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

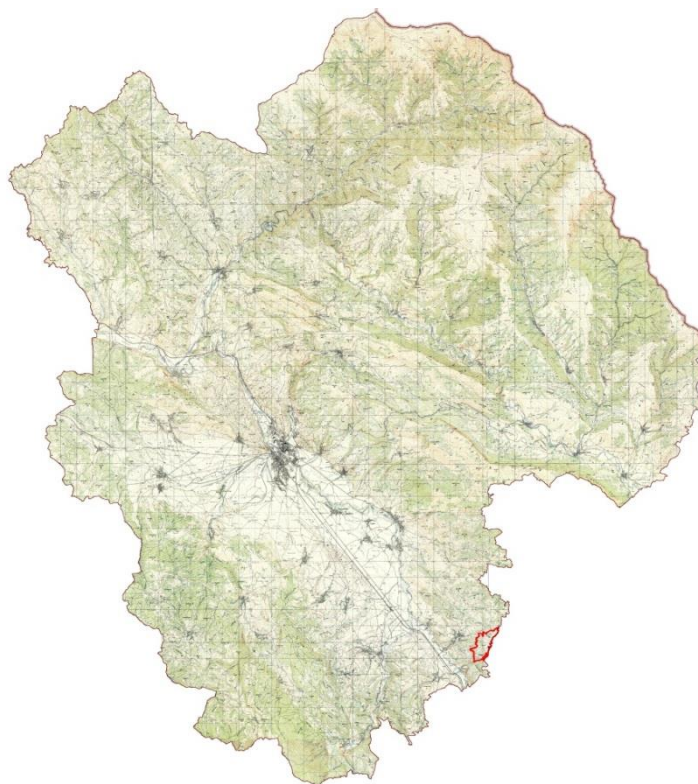
2. Површина грађевинског подручја насеља: **35,04 ha**
3. Основна намена површина: сеоско становање
4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Мали Суводол	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		843	785	695	553	419	349	281
број домаћинстава		134	136	133	131	122	114	114	95

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ МИЛОЈКОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

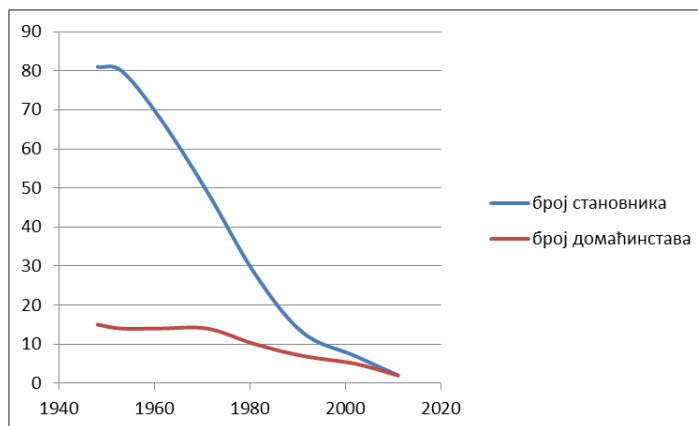
2. Површина грађевинског подручја насеља: **2,57 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: комуналне површине

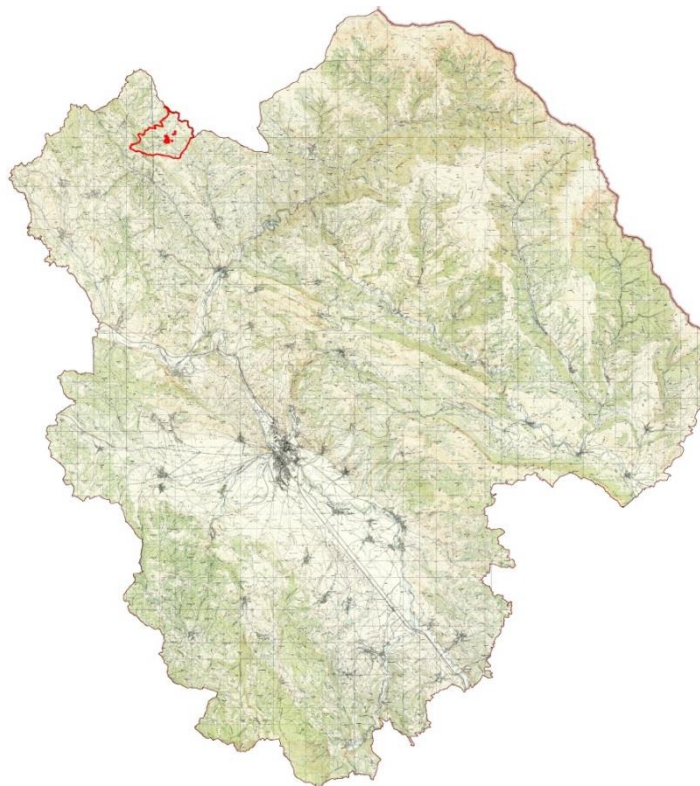
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Милојковац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		81	80	68	49	28	13	7
број домаћинстава		15	14	14	14	10	7	5	2

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ МИРКОВЦИ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

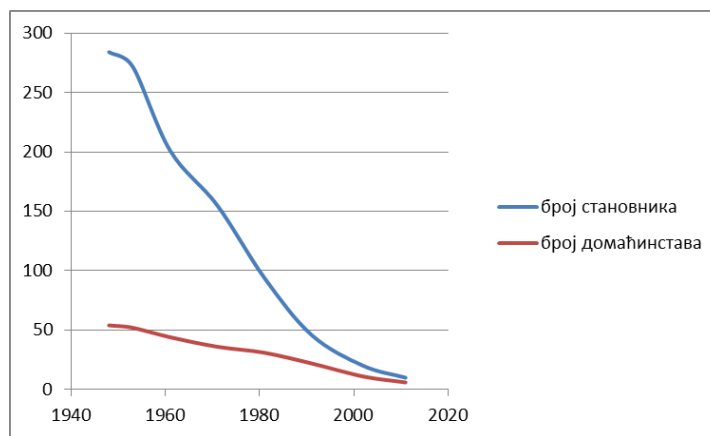
2. Површина грађевинског подручја насеља: **6,29 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

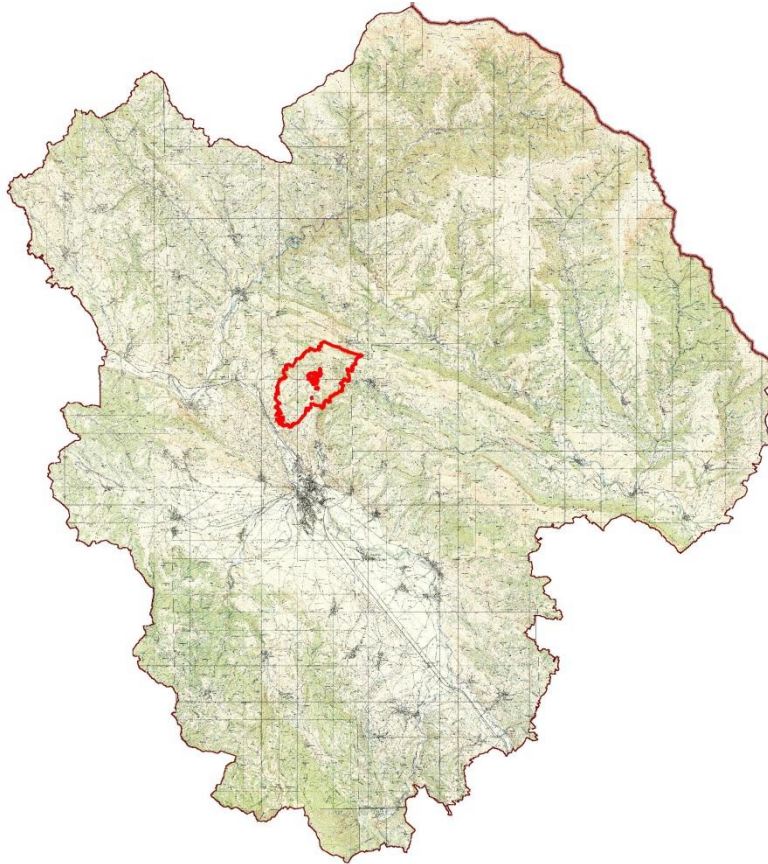
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Мирковци	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		284	272	201	155	94	46	20
број домаћинстава		54	52	44	36	31	22	11	6

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ НИШОР

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

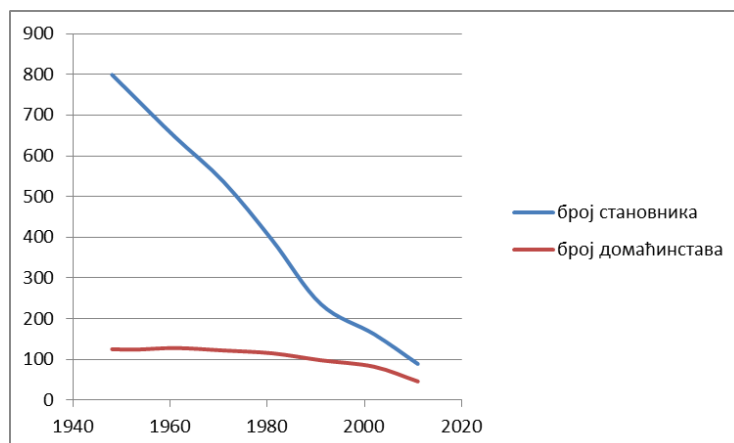

2. Површина грађевинског подручја насеља: **21,72 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

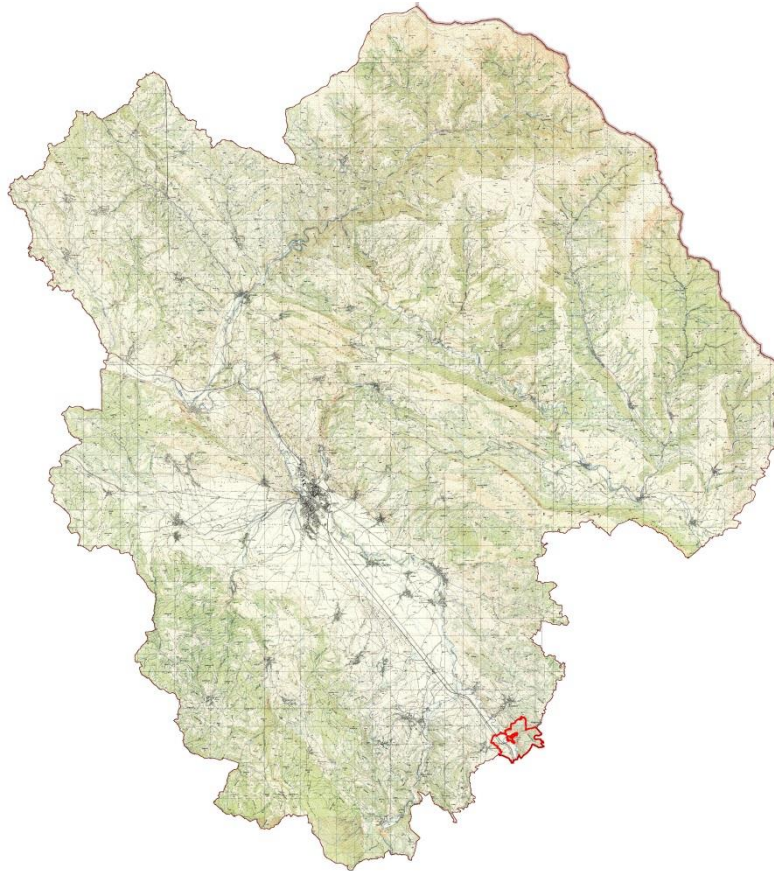
4. Упоредни преглед броја становника и домаћинства:

Нишор	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		799	740	646	536	393	236	162
број домаћинства		125	124	128	122	115	98	82	46

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ОБРЕНОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

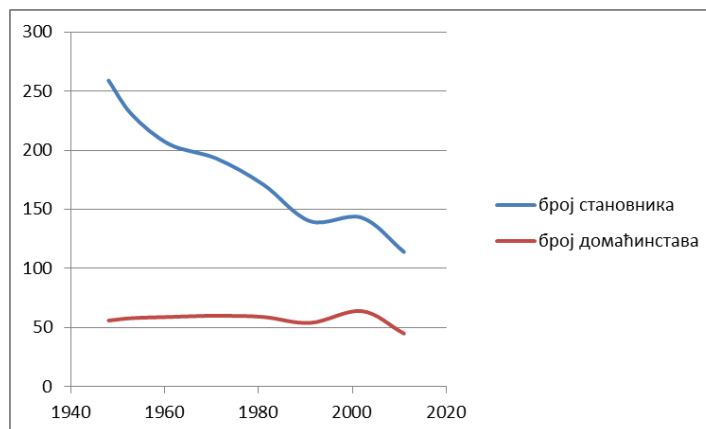

2. Површина грађевинског подручја насеља: **11,75 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

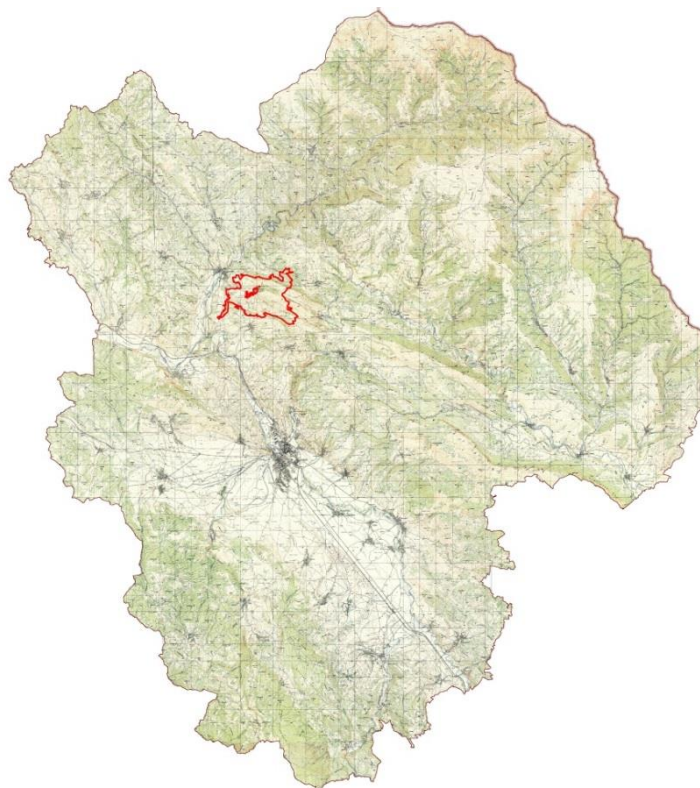
4. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Обреновац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		259	230	205	193	171	140	143
број домаћинстава		56	58	59	60	59	54	64	45

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ОРЕОВИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

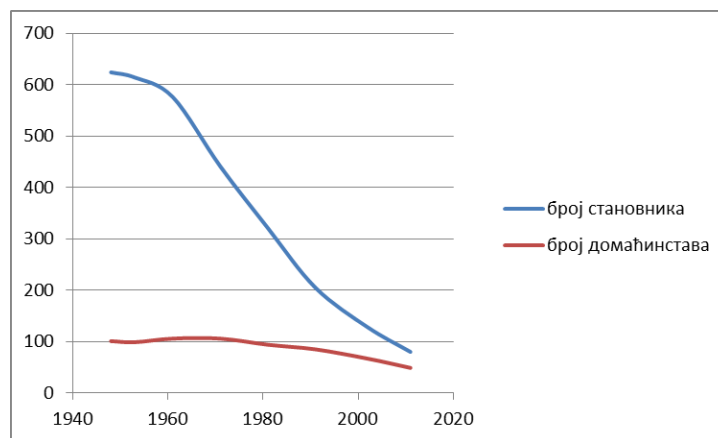
2. Површина грађевинског подручја насеља: **13,86 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

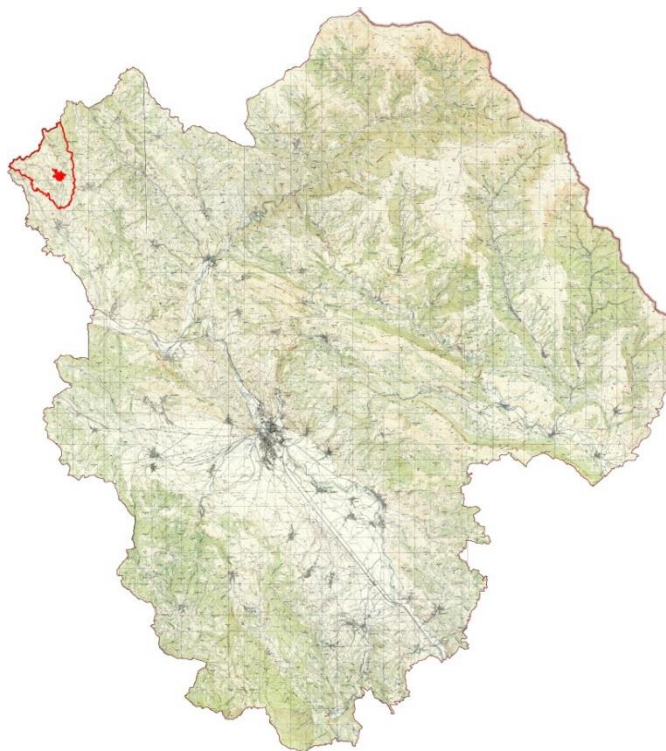
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Ореовица	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		624	614	576	441	321	205	128
број домаћинстава		101	99	106	106	94	85	67	49

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ОРЉА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

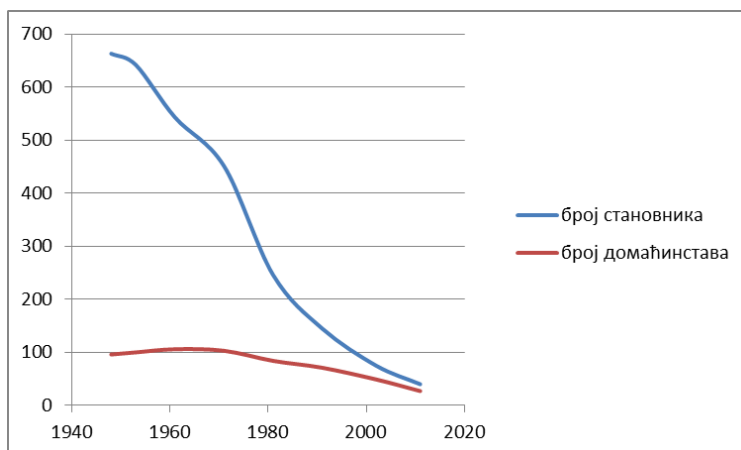
2. Површина грађевинског подручја насеља: **15, 22 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

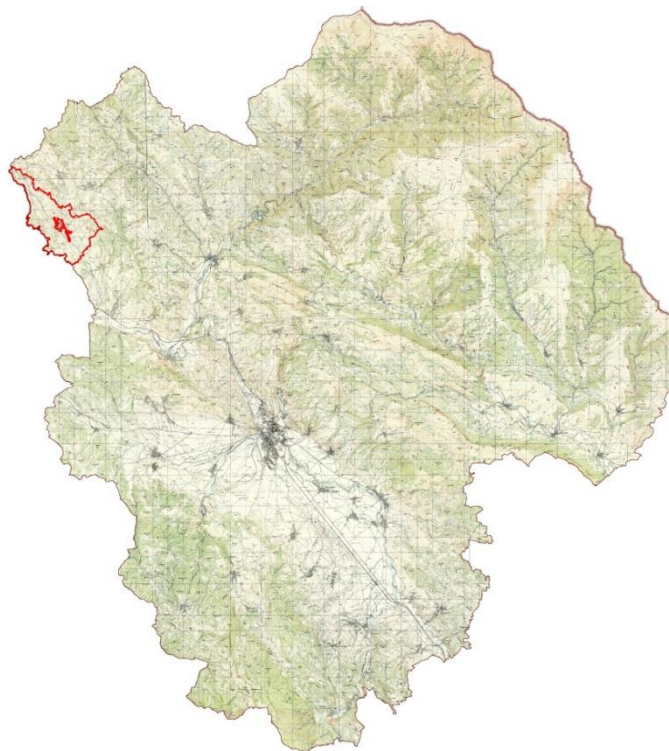
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Орља	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		663	642	543	451	246	145	75
број домаћинстава		96	100	106	103	84	71	49	27

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ОСМАКОВО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

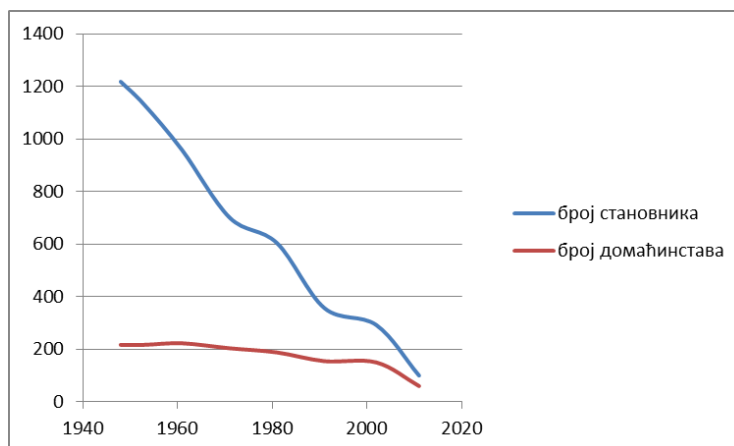
2. Површина грађевинског подручја насеља: **36,07 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

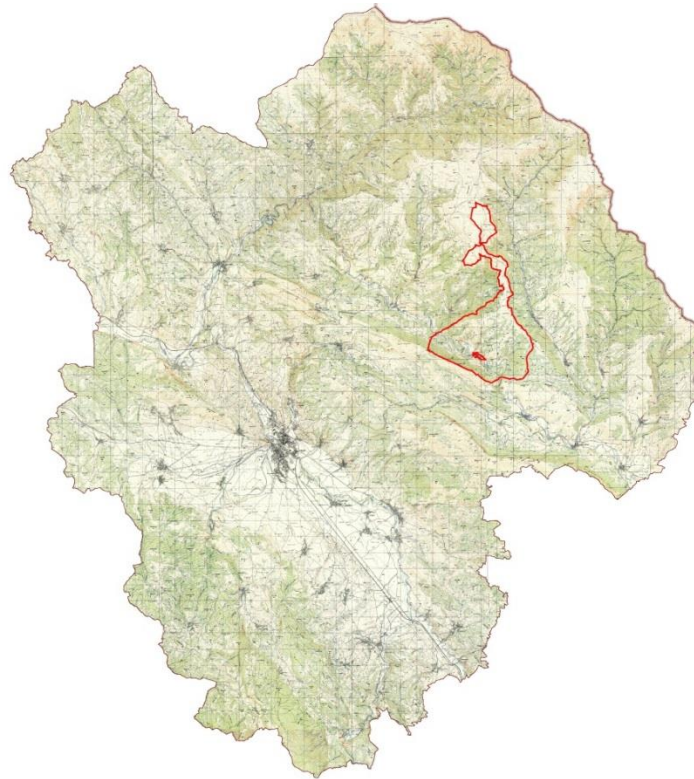
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Осмаково	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1218	1130	957	701	604	357	292
број домаћинстава		217	217	223	204	188	155	150	60

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПАКЛЕШТИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

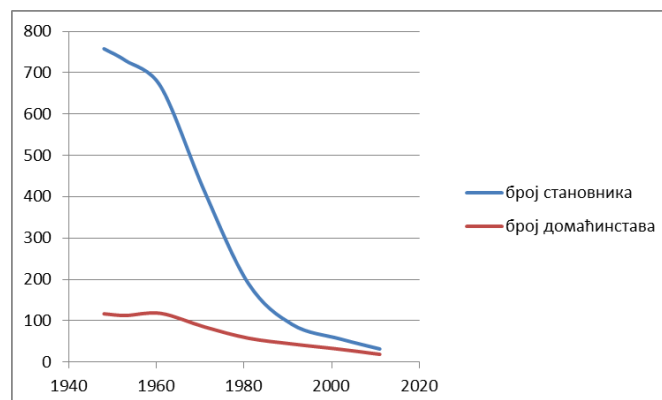
2. Површина грађевинског подручја насеља: **12,36 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

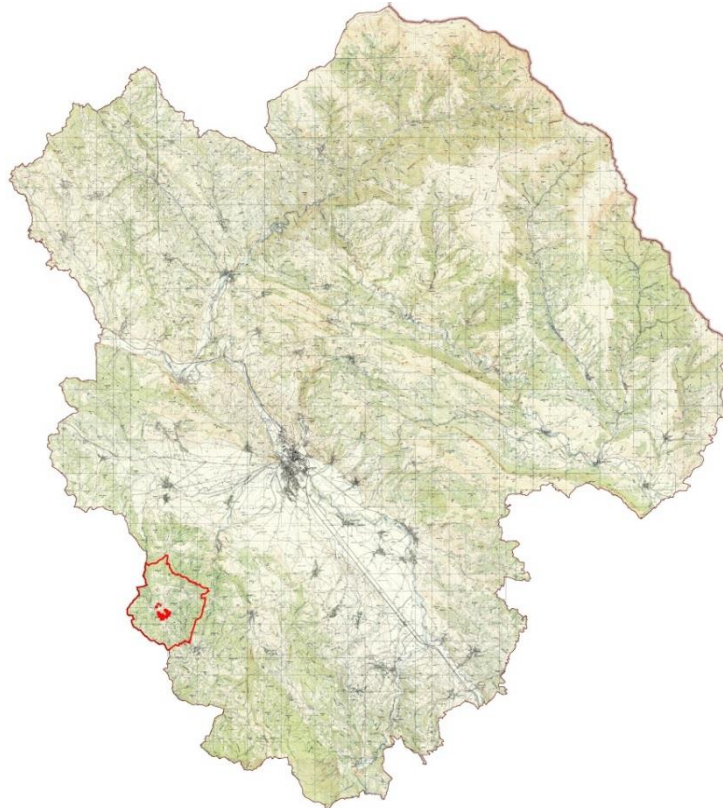
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Паклештица	број становника	758	729	666	412	190	91	56	32
	број домаћинстава	117	113	118	85	58	44	31	19

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПАСЈАЧ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

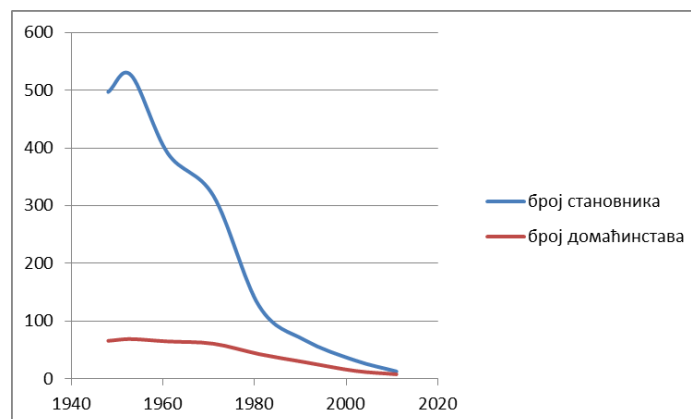
2. Површина грађевинског подручја насеља: **15,06 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Пасјач	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		497	526	391	317	126	67	32
број домаћинстава		66	69	65	61	43	29	14	8

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПЕТРОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

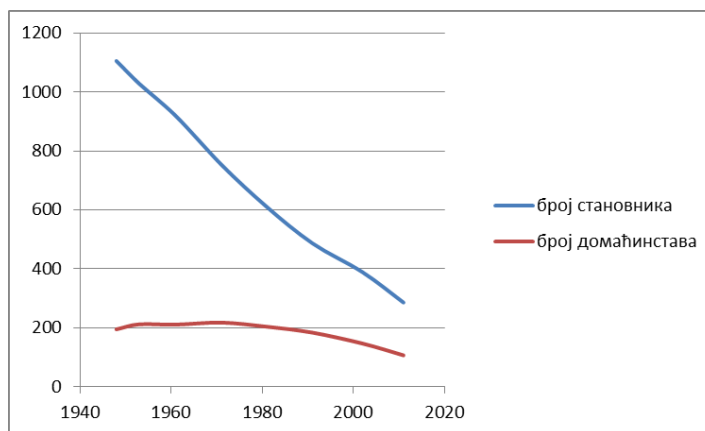
2. Површина грађевинског подручја насеља: **36, 05 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

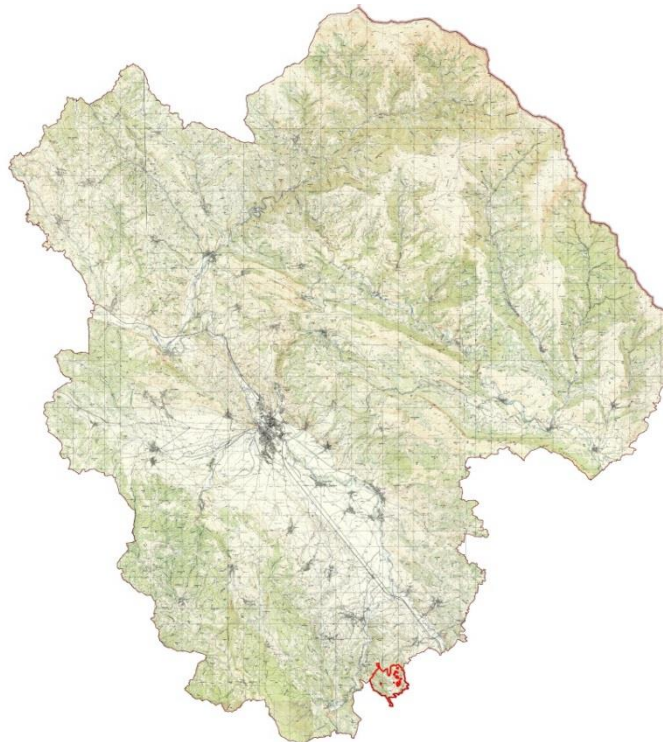
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Петровац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	1105	1028	919	754	610	487	389	286
број домаћинстава	195	212	211	218	204	184	147	107	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПЛАНИНИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

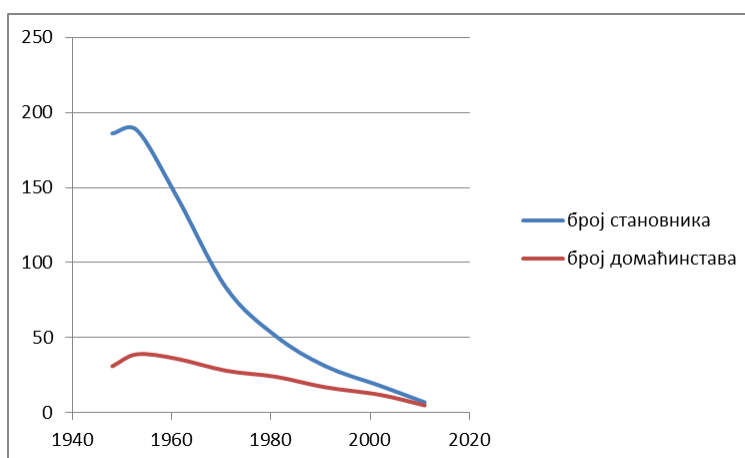
2. Површина грађевинског подручја насеља: **8,01 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине

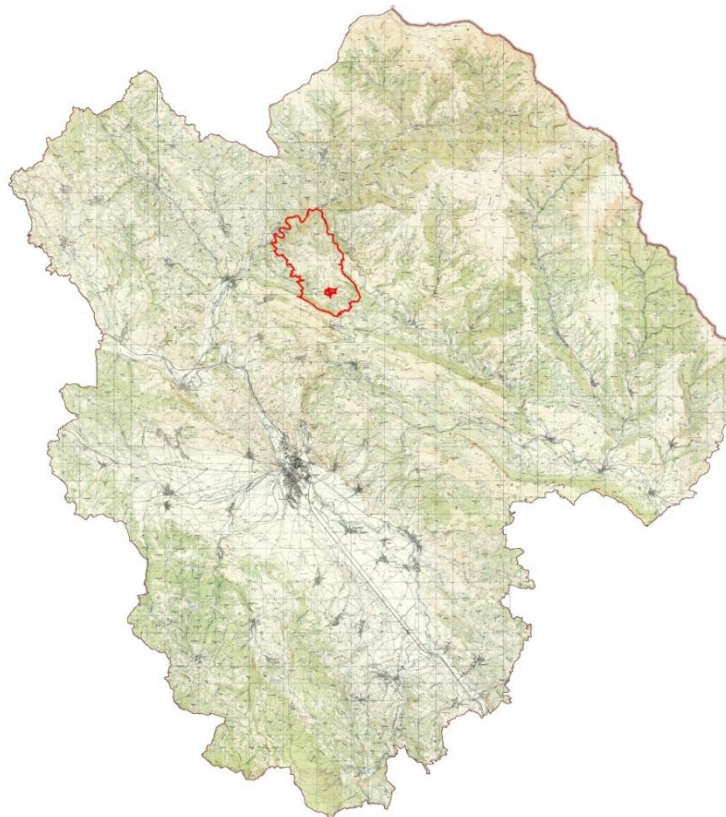
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Планиница	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		186	188	144	83	51	31	18
број домаћинстава		31	39	36	28	24	17	12	5

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПОКРЕВЕНИК

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

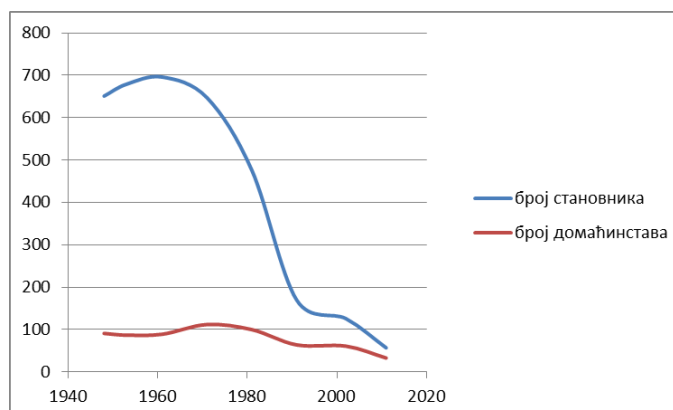
2.Површина грађевинског подручја насеља: **14,97 ha**

3.Основна намена површина: сеоско становање

4.Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5.Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Покревеник	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		651	679	696	647	476	170	126
број домаћинстава		91	87	89	112	100	64	61	33

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПОНОР

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

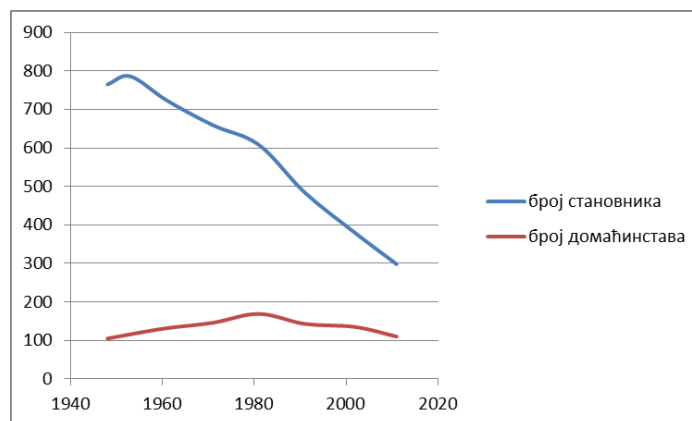
2. Површина грађевинског подручја насеља: **32,22 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

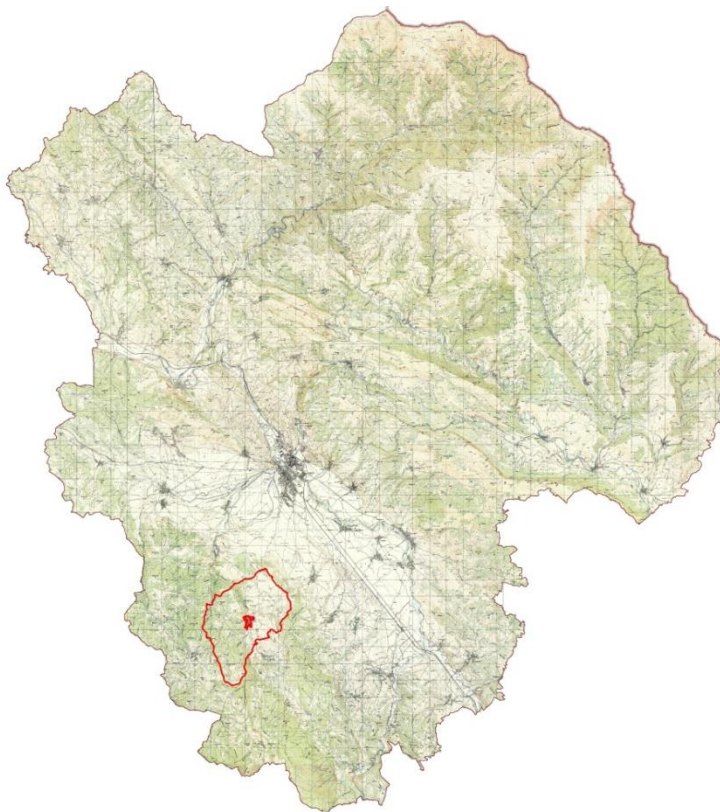
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Понор	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		765	786	723	659	608	484	379
број домаћинстава		105	116	132	146	169	143	135	110

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ПРИСЈАН

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

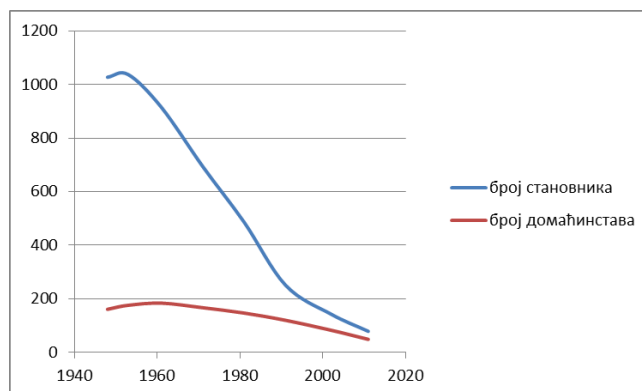
2. Површина грађевинског подручја насеља: **21.10 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

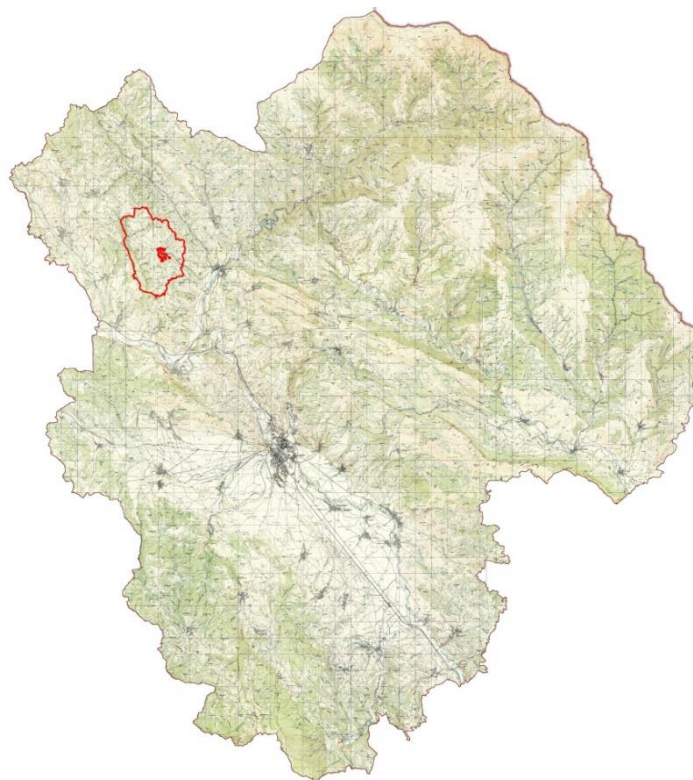
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Присјан	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1027	1037	915	694	486	251	143
број домаћинстава		161	176	184	167	147	120	83	49

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ РАГОДЕШ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

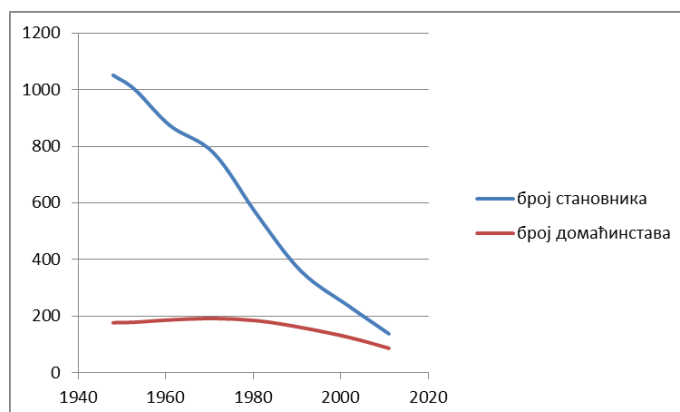
2. Површина грађевинског подручја насеља: **21, 59 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

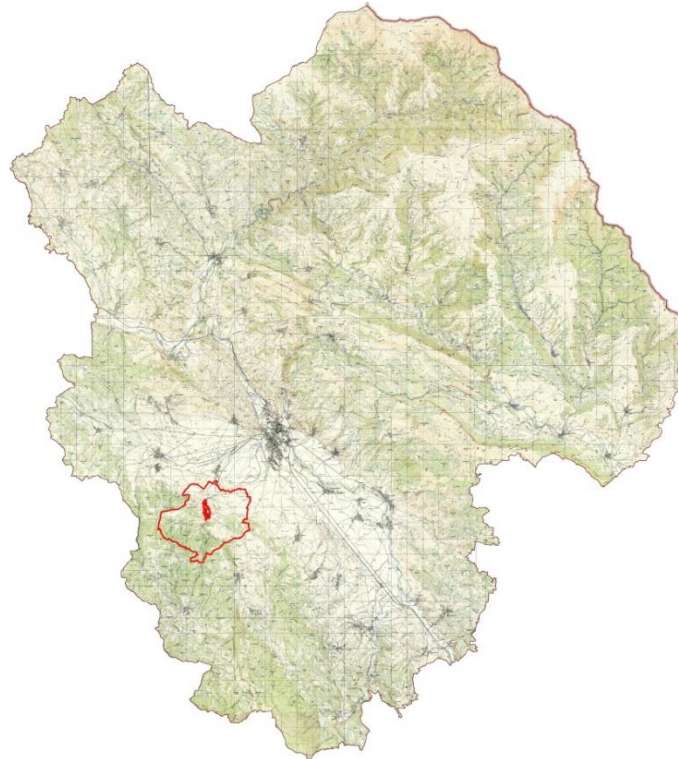
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Рагодеш	број становника	1051	1000	873	776	556	358	234	138
	број домаћинстава	177	179	187	192	184	160	125	87

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ РАСНИЦА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

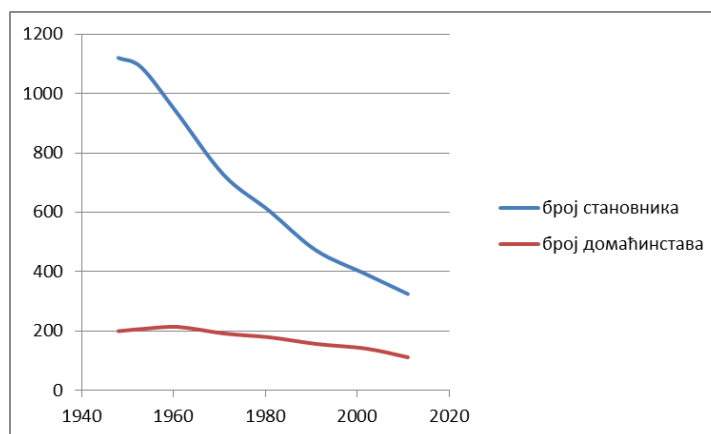
2. Површина грађевинског подручја насеља: **26,64 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

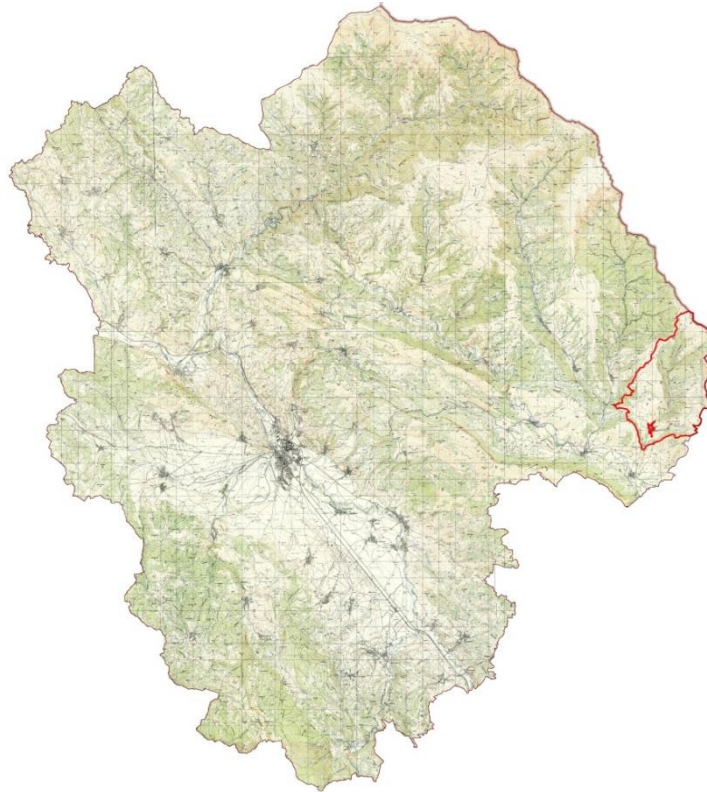
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Расница	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1120	1088	930	725	603	472	391
број домаћинстава		200	207	214	192	179	157	141	112

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ РОСОМАЧ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

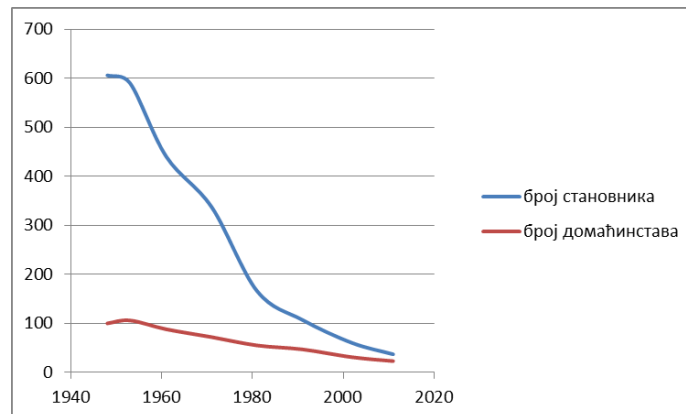
2. Површина грађевинског подручја насеља: **12,65 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

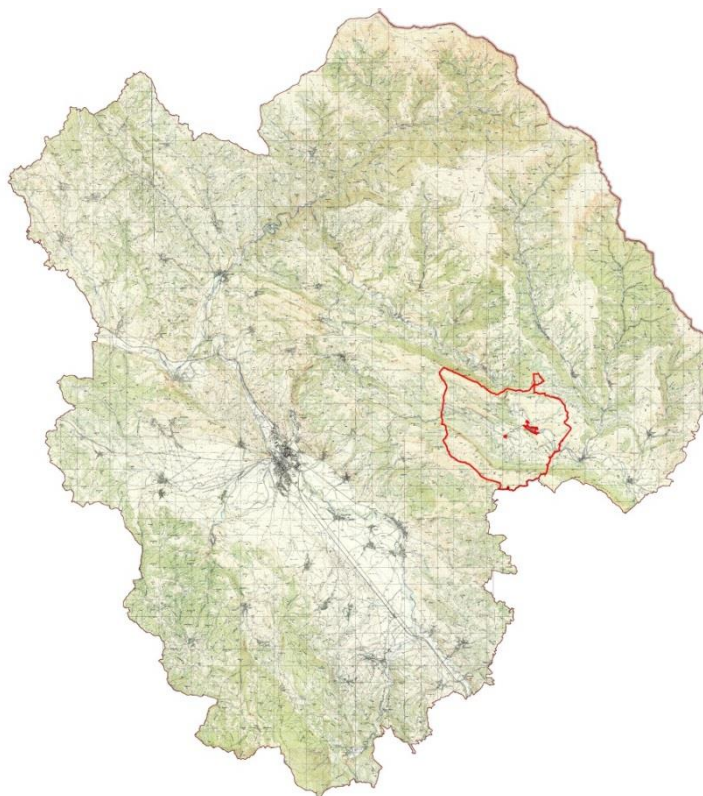
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Росомач	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	606	590	440	337	166	107	60	37
	број домаћинстава	100	106	88	72	55	47	31	23

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ РСОВЦИ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

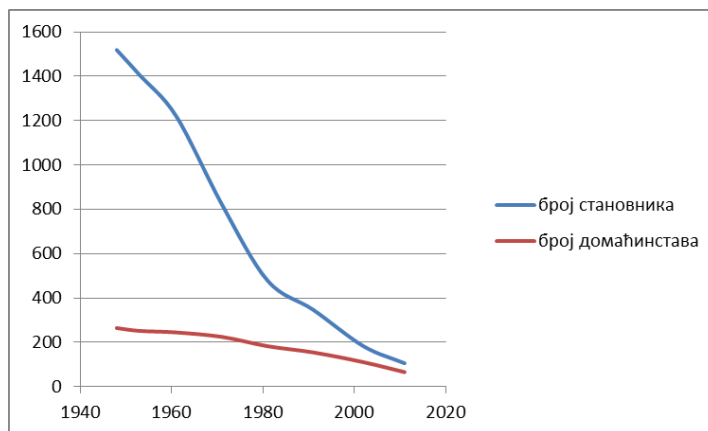
2. Површина грађевинског подручја насеља: **18,88ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Рсовци	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	1519	1406	1221	823	479	347	183	106
број домаћинстава	265	252	245	225	183	155	111	66	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ РУДИЊЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

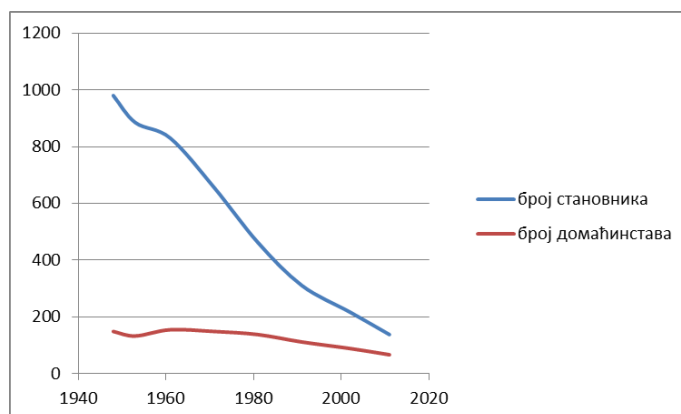
2. Површина грађевинског подручја насеља: **24,92 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

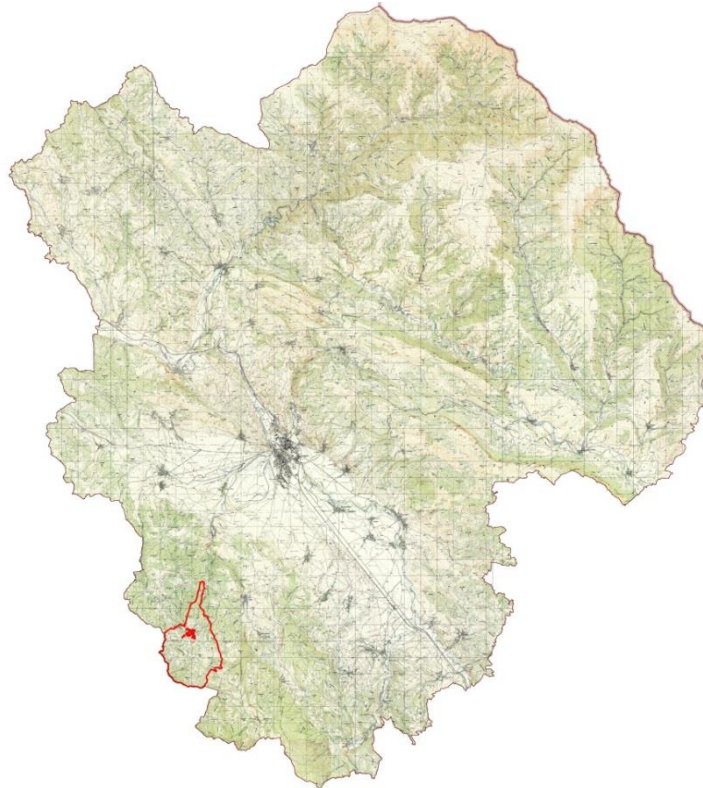
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Рудиње	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		980	885	830	656	462	311	217
број домаћинстава		149	133	155	149	138	112	89	67

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ СИЊА ГЛАВА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

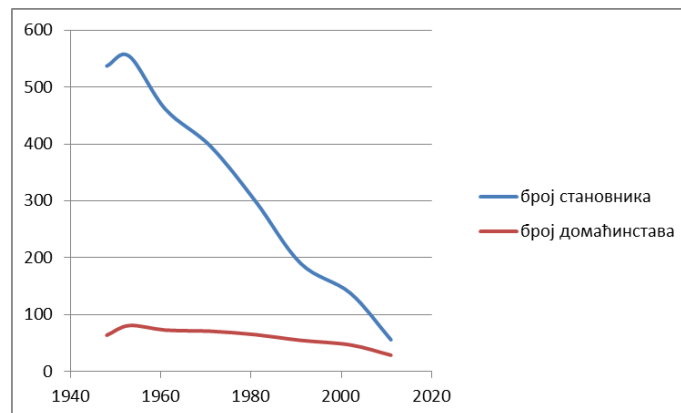
2. Површина грађевинског подручја насеља: **11,82 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Сиња Глава	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		537	554	461	396	299	190	138
број домаћинстава		64	81	73	71	65	55	47	29

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ СЛАВИЊА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

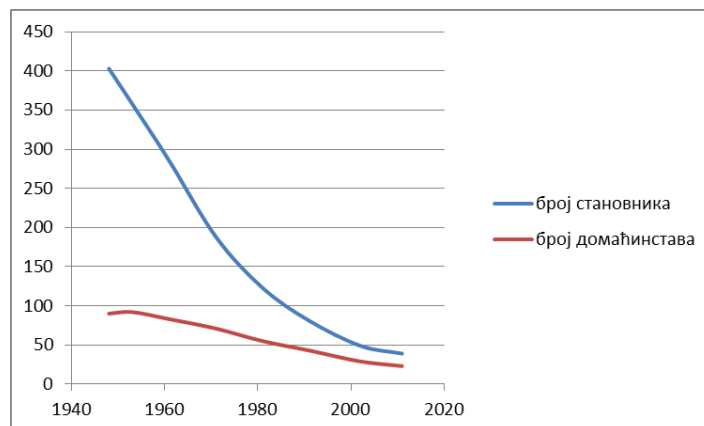
2. Површина грађевинског подручја насеља: **16,30 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине

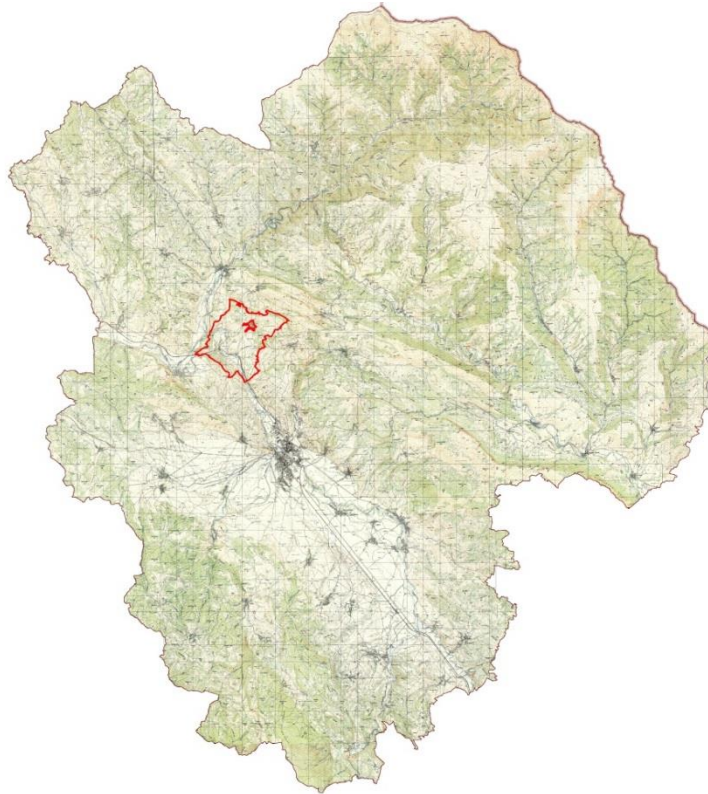
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Славиња	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		403	358	285	188	123	81	49
број домаћинстава		90	92	83	71	55	43	29	23

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ СОПОТ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

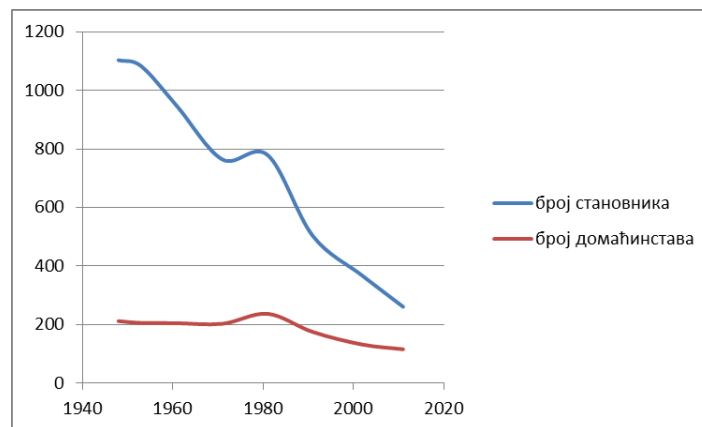
2. Површина грађевинског подручја насеља: 20,58 **ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

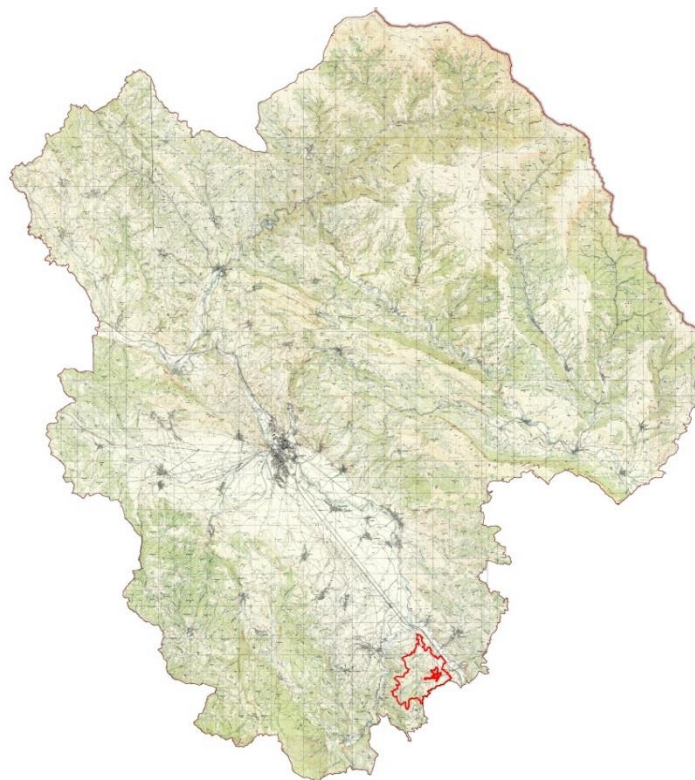
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Сопот	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	1103	1083	945	764	779	503	367	261
број домаћинстава	212	206	205	203	237	175	132	116	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ СРЕЋКОВАЦ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

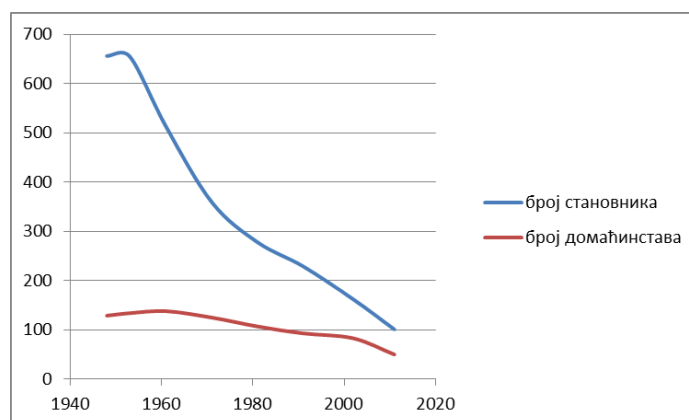
2. Површина грађевинског подручја насеља: **24,28 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

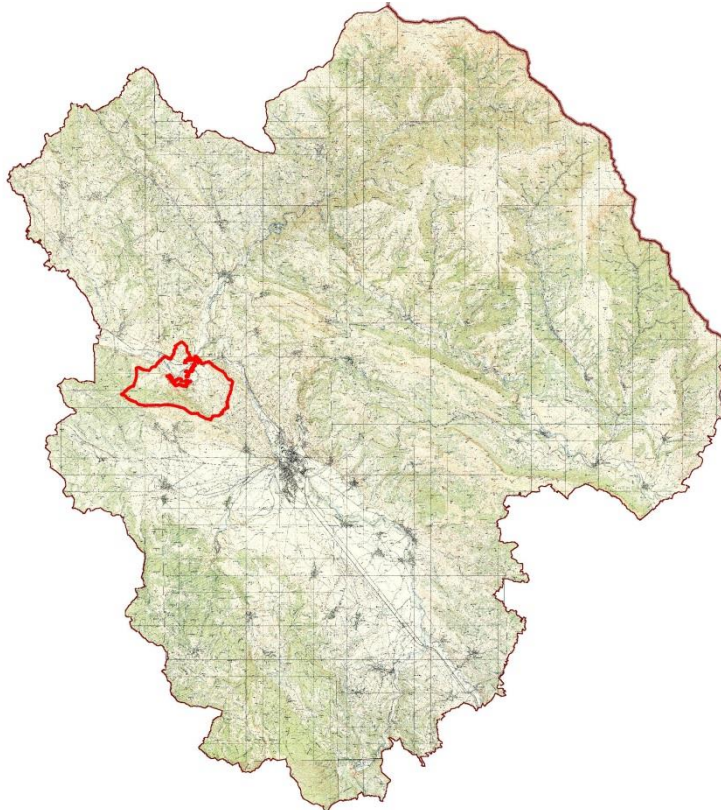
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Срећковац	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		656	655	512	359	278	229	162
број домаћинстава		129	134	138	125	107	93	83	50

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ СТАНИЧЕЊЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

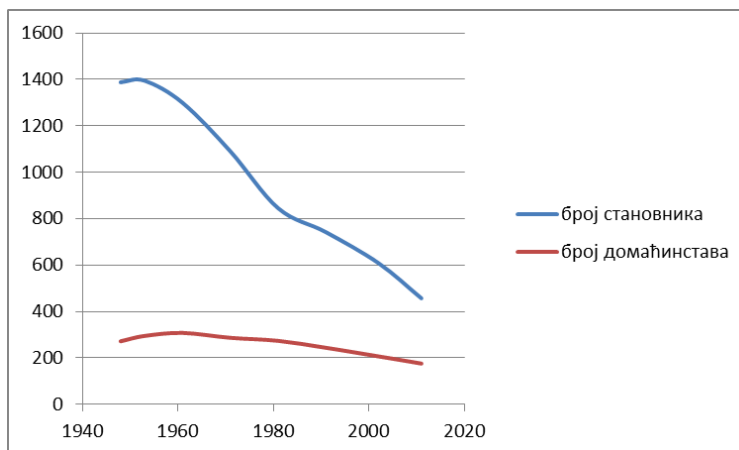

2. Површина грађевинског подручја насеља: **46.18 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање, радна зона

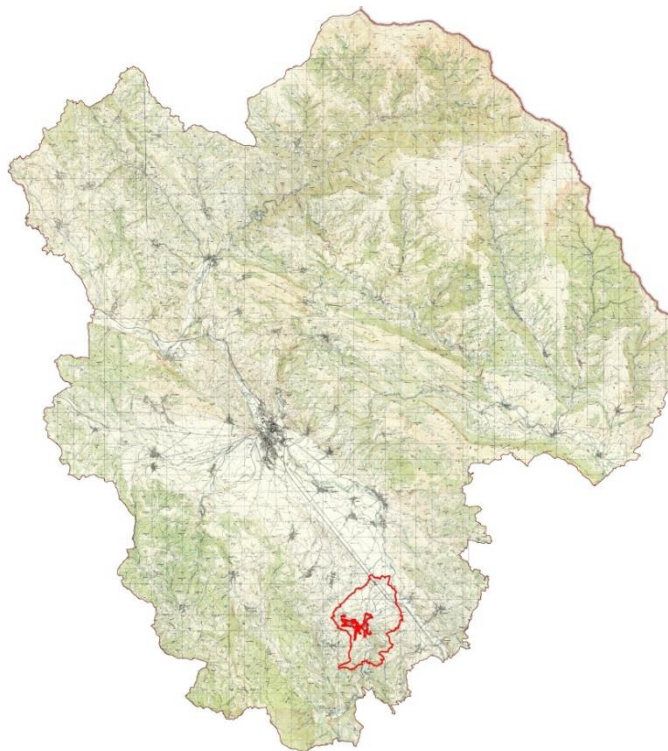
4. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Станичење	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1388	1395	1299	1090	845	742	609
број домаћинстава		272	295	308	287	274	244	207	176

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ СУКОВО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

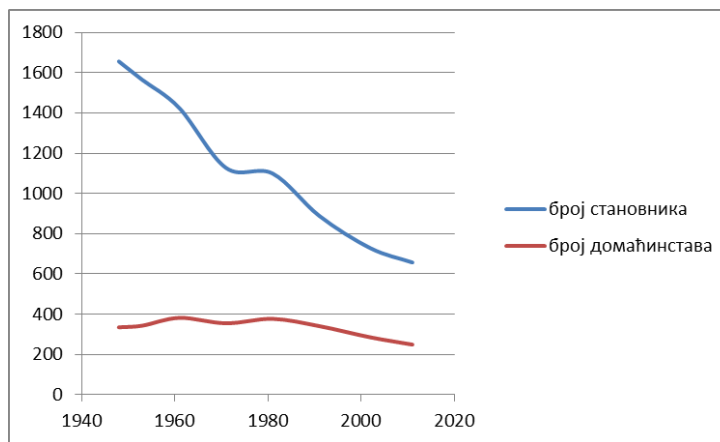
2. Површина грађевинског подручја насеља: **76, 26 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

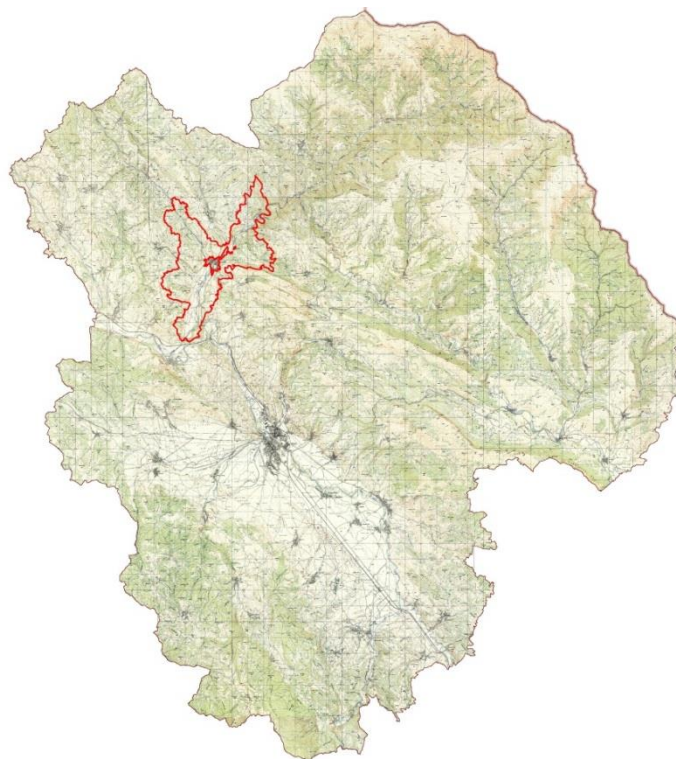
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Суково	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1656	1565	1424	1127	1099	889	728
број домаћинстава		335	343	382	355	377	341	285	249

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ТЕМСКА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

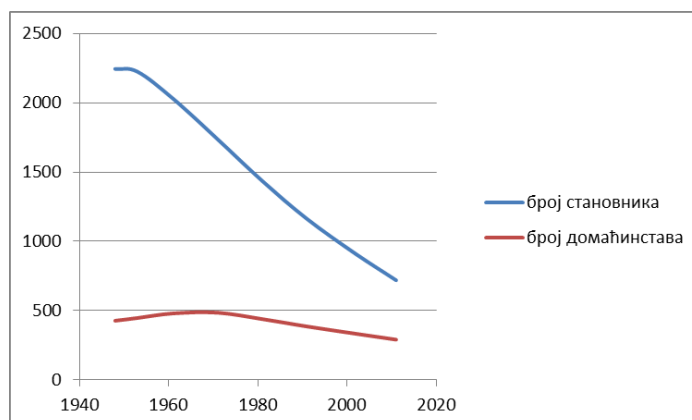
2. Површина грађевинског подручја насеља: **76,19 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине

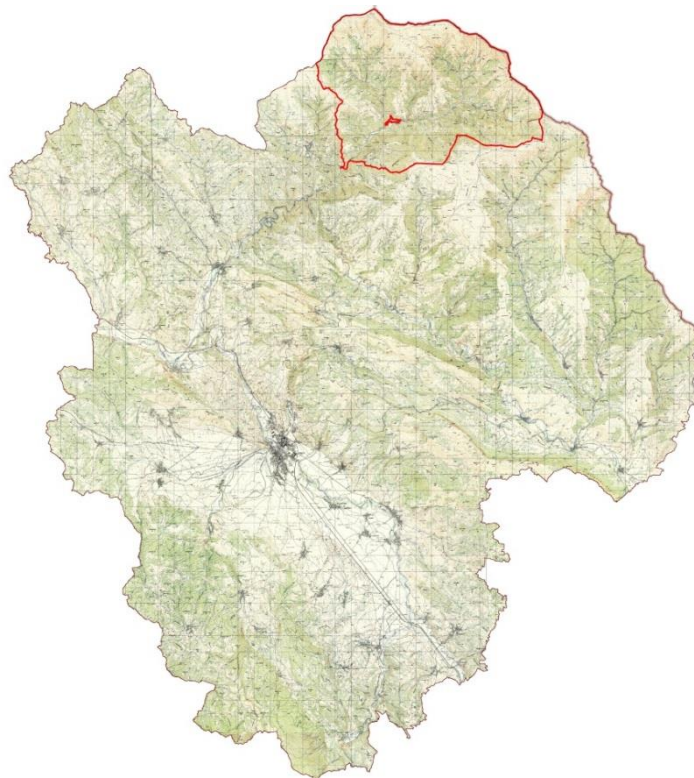
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Темска	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	2244	2224	2029	1736	1435	1162	908	719
број домаћинстава	427	447	480	485	439	386	333	291	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ТОПЛИ ДО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

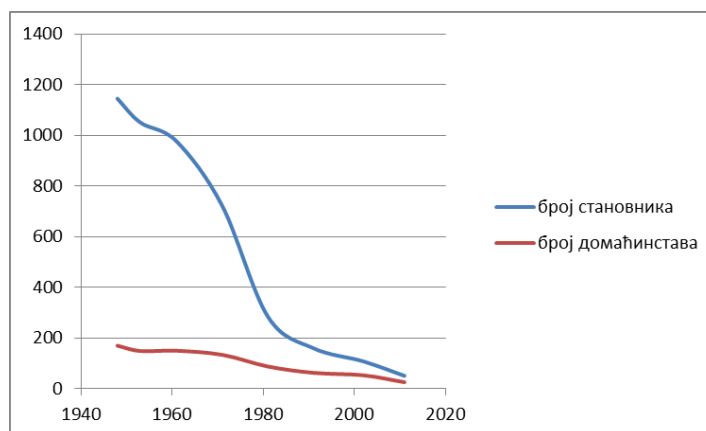
2. Површина грађевинског подручја насеља: **15,22 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

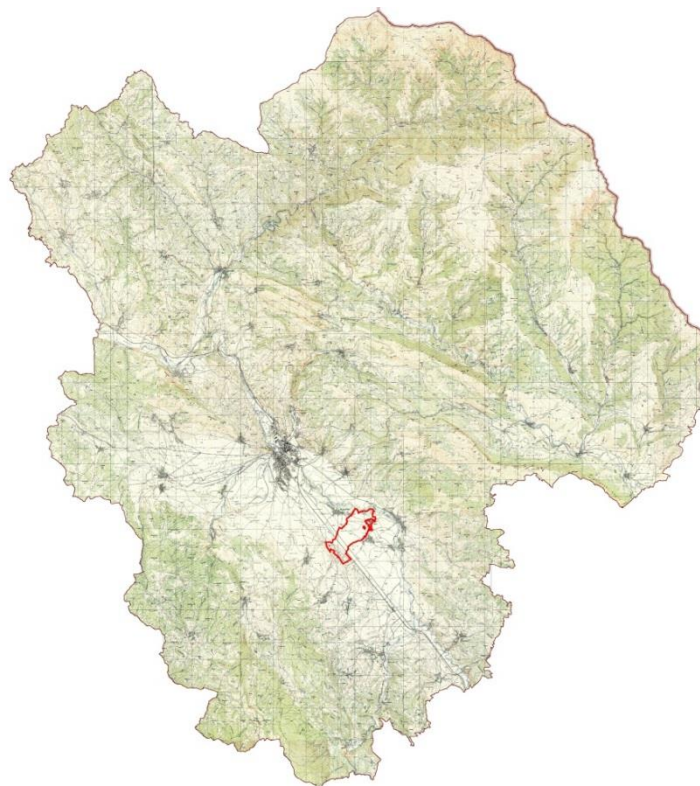
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Топли До	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1145	1051	976	722	285	160	108
број домаћинстава		170	149	150	134	88	63	53	26

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ТРЊАНА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

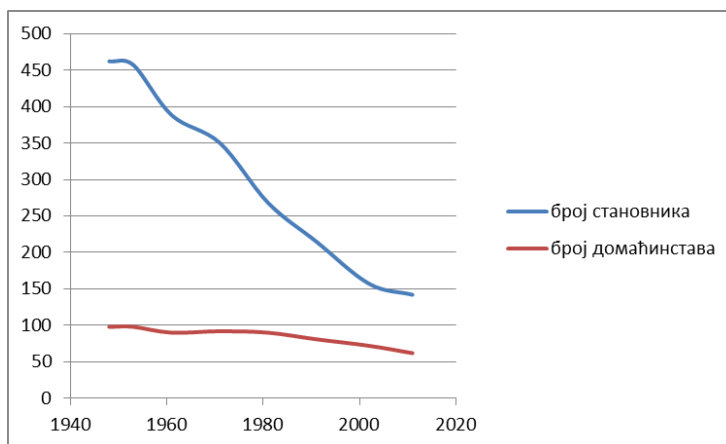
2. Површина грађевинског подручја насеља: **17,46 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Трњана	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		462	457	388	350	268	215	157
број домаћинства		98	98	90	92	90	81	72	62

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ЦЕРЕВ ДЕЛ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

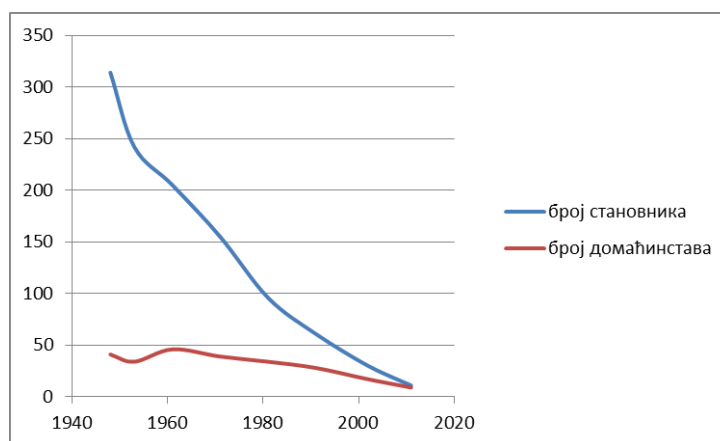
2. Површина грађевинског подручја насеља: **6,07 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Церев Дел	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		314	242	205	155	96	61	30
број домаћинстава		41	34	46	39	34	28	17	9

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ЦЕРОВА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

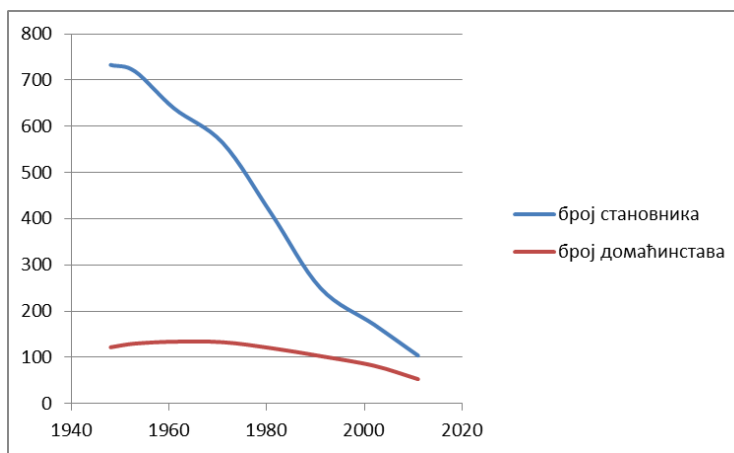

2. Површина грађевинског подручја насеља: **15,98 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

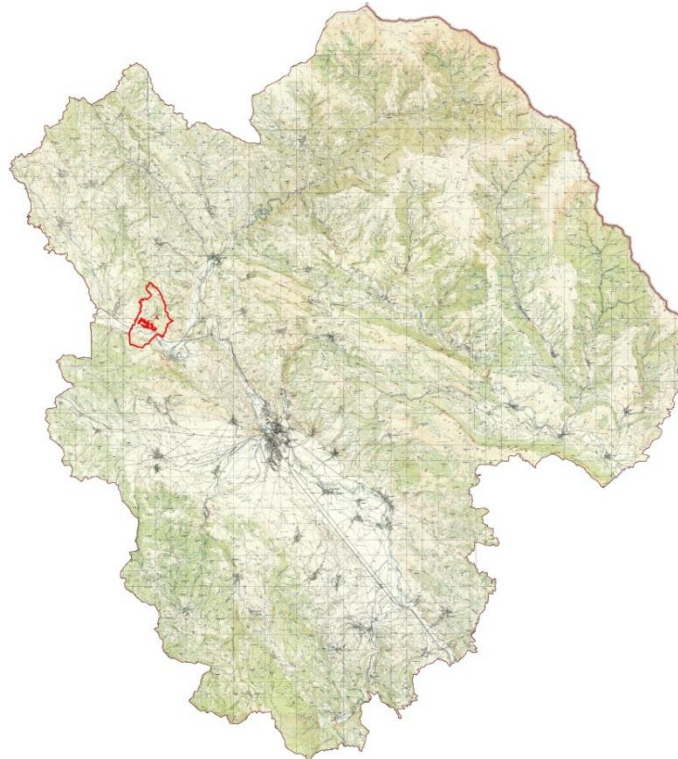
4. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Церова	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		733	719	639	564	410	250	171
број домаћинстава		122	130	134	133	120	103	82	53

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ЦРВЕНЧЕВО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

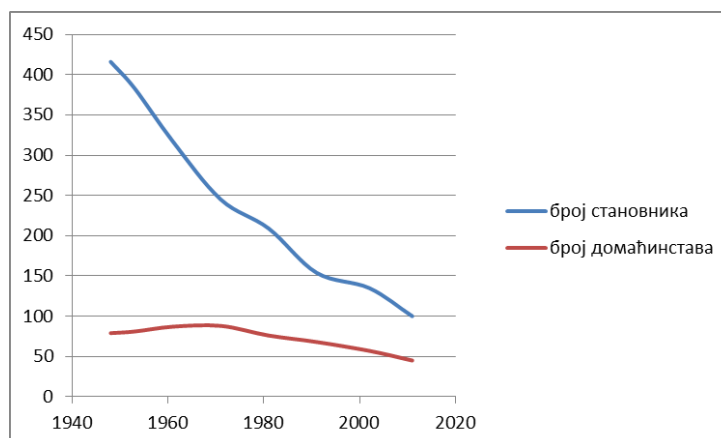
2. Површина грађевинског подручја насеља: **13,55 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: комуналне површине

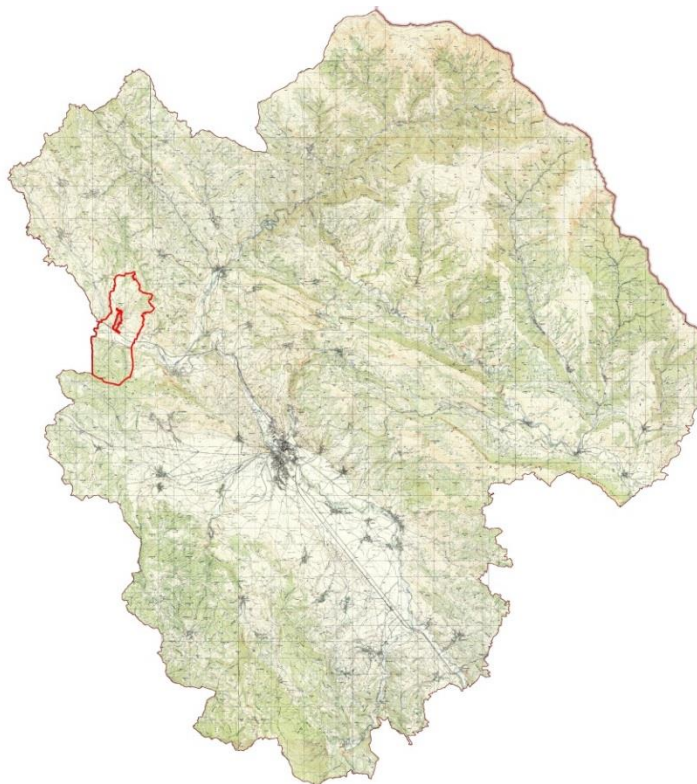
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Црвенчево	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника	416	383	317	245	209	154	135	100
број домаћинстава	79	81	87	88	76	68	57	45	

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ЦРНОКЛИШТЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

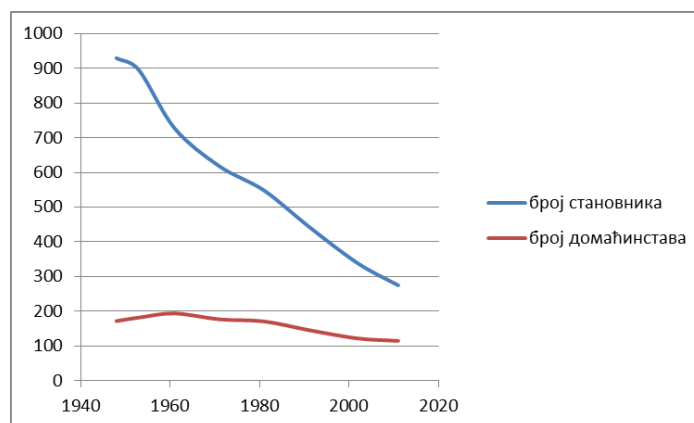
2. Површина грађевинског подручја насеља: **31,42 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

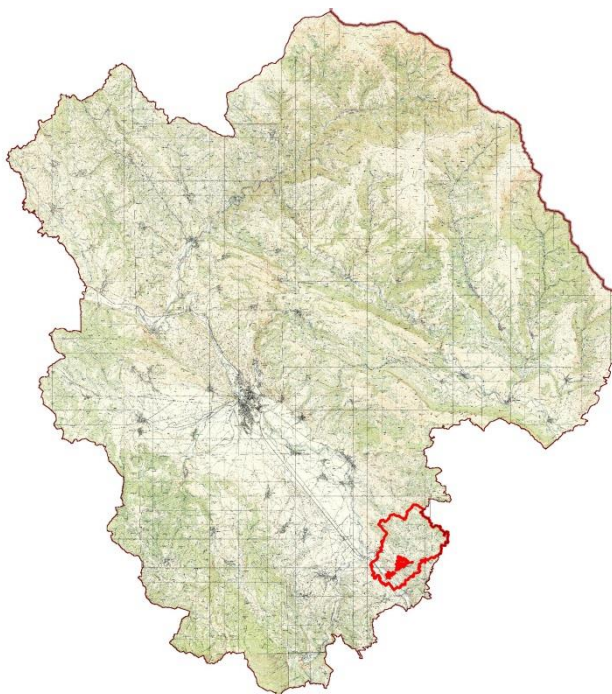
4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Црноклиште	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		929	895	727	618	548	444	338
број домаћинстава		172	182	194	177	171	146	122	115

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

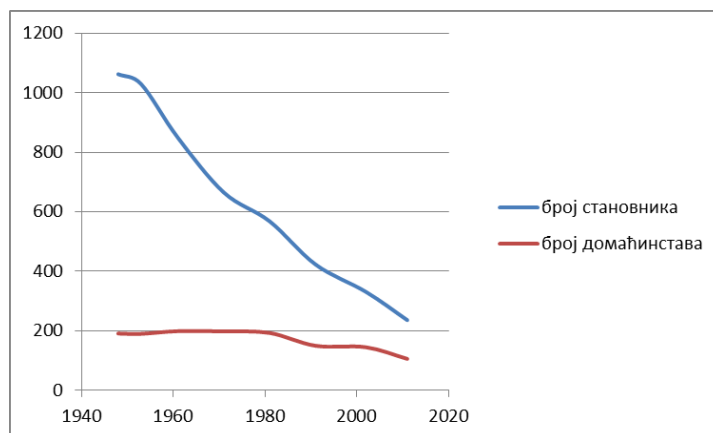
2. Површина грађевинског подручја насеља: **33.47 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: радне површине, спортско-рекреативне површине, комуналне површине

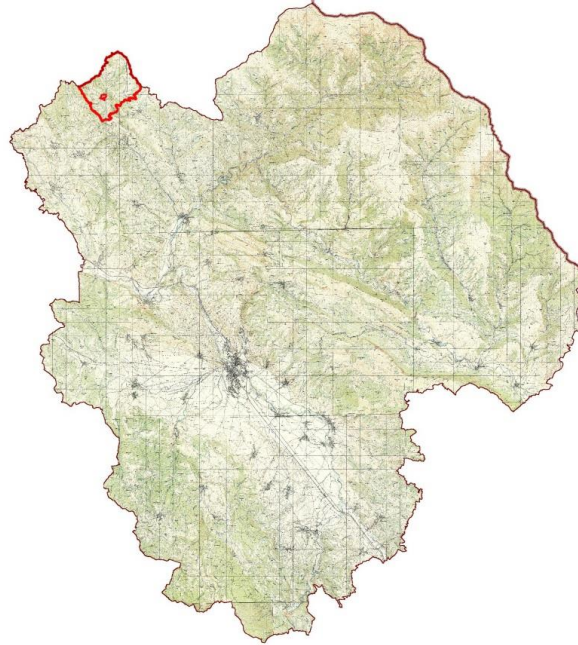
5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Циниглавци	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		1062	1029	849	665	568	423	331
број домаћинстава		191	190	199	198	193	150	145	106

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ШУГРИН

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

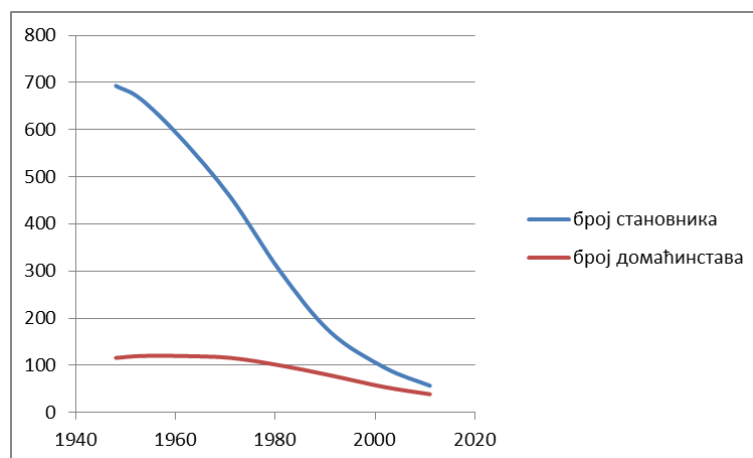
2. Површина грађевинског подручја насеља: **11,50 ha**

3. Основна намена површина: сеоско становање

4. Специфична намена: спортско-рекреативне површине, комуналне површине

5. Упоредни преглед броја становника и домаћинстава:

Шугрин	пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
	број становника		693	665	583	457	299	171	95
број домаћинстава		116	120	120	116	100	79	54	39

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИКЕНД НАСЕЉЕ ВРЕЛО

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: 86,29 ha

3. Основна намена површина: рекреација (викенд насеље)

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИКЕНД НАСЕЉЕ ПЛАНИНАРСКИ ДОМ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: 77,67 ha

3. Основна намена површина: рекреација(викенд насеље)

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИКЕНД НАСЕЉЕ НОВИ ЗАСКОВЦИ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

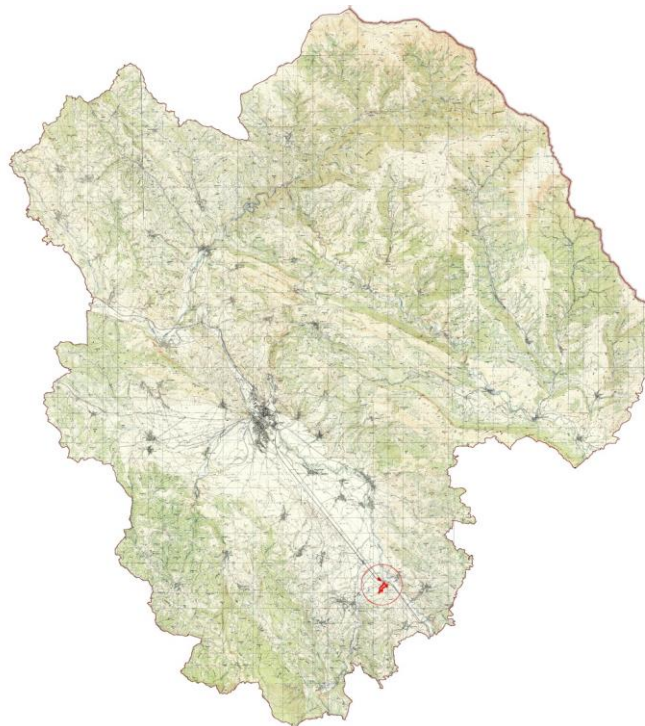

2. Површина грађевинског подручја насеља: **4.98 ha**

3. Основна намена површина: рекреација (викенд насеље)

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИКЕНД НАСЕЉЕ ЈЕРМА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: **12,54 ha**

3. Основна намена површина: рекреација(викенд насеље)

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИКЕНД НАСЕЉЕ ГОРЊА ДРЖИНА

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

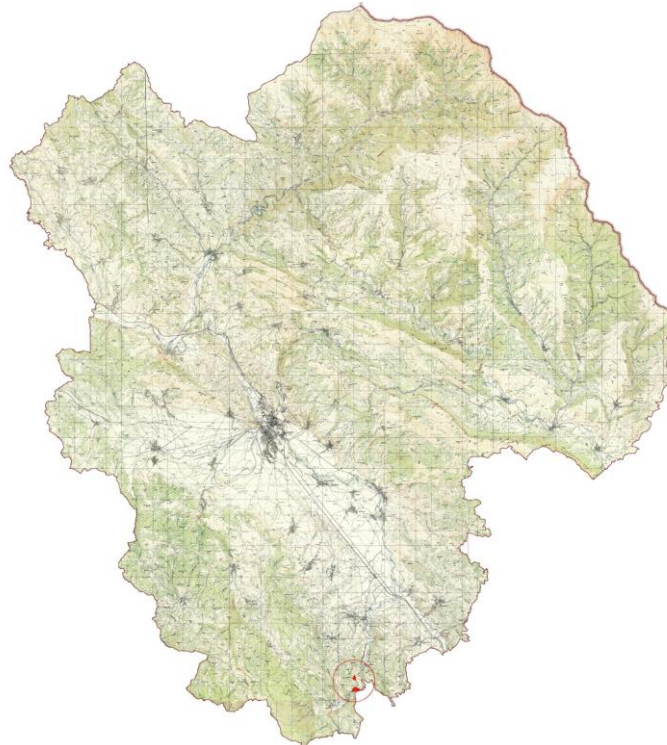

2. Површина грађевинског подручја насеља: 5,51 ha

3. Основна намена површина: одмор (викенд насеље)

УРЕЂАЈНА ОСНОВА ЗА НАСЕЉЕ ВИКЕНД НАСЕЉЕ КОМИЈЕ

1. Положај насеља у административном подручју Града Пирота:

2. Површина грађевинског подручја насеља: 6,55 ha

3. Основна намена површина: рекреација (викенд насеље)